

**BEZPIECZNA
PRZYSZŁOŚĆ
POLAKÓW**

PiS

BEZPIECZNA PRZYSZŁOŚĆ POLAKÓW

KW PRAWO I SPRAWIEDLIWOŚĆ

Spis treści

1. Wyzwania postkomunizmu	7
2. Wartości i zasady	11
2.1. Wartość życia ludzkiego	11
2.2. Wolność	12
2.3. Solidarność	13
2.4. Równość	13
2.5. Sprawiedliwość	14
2.6. Rodzina	14
2.7. Naród	15
2.8. Bezpieczeństwo	16
2.9. Państwo	16
3. Nasze osiągnięcia	19
3.1. Wielka reforma finansów publicznych	24
3.2. Wielka polityka społeczna	30
3.3. Wielka polityka lokalna	50
3.4. Wielka polityka rozwojowa	67
3.5. Wielka polityka bezpieczeństwa	84

3.6.	Wielka polityka antykryzysowa	107
3.7.	Wielka polityka kulturalna i reforma edukacji	117
3.8.	Wielka polityka rolna	130
4.	Perspektywa do 2031 roku	141
4.1.	Ustrój	143
4.2.	Bezpieczeństwo	147
4.3.	Wymiar sprawiedliwości i prawa obywatelskie	156
4.4.	Reforma instytucjonalna Unii Europejskiej	162
4.5.	Bezpieczeństwo finansowe polskich rodzin i godna praca	167
4.6.	Mieszkalnictwo	173
4.7.	Zdrowie, profilaktyka i aktywność fizyczna	177
4.8.	Oświata i zasoby intelektualne młodego pokolenia	184
4.9.	Kultura	190
4.10.	Cyfryzacja	201
4.11.	Rozwój infrastrukturalny	206
4.12.	Woda	211
4.13.	Rolnictwo	215
4.14.	Energetyka i górnictwo	222
5.	Nasza wizja Polski po 2031 roku	229
Aneks.	Silna gospodarka, stabilny budżet, bezpieczna Polska	239

1

Wyzwania postkomunizmu

Rok 1989 stanowi cezurę w najnowszych dziejach naszego Narodu. To właśnie wówczas nadzieje Polaków uzyskały szansę na spełnienie po latach zmagania się z zewnętrznie narzuconą przez Sowietów, monopartyjną, totalitarną – a po 1956 r. umiarkowaną łagodzącą represje – władzą komunistyczną. Nowe rządy zastały Polskę w upadku: ubogą, niewydolną gospodarczo, zacofaną infrastrukturalnie, centralnie zarządzaną, zadłużoną, na marginesie zachodniego świata. Wszystkie sfery życia publicznego – społeczna, gospodarcza, polityczna czy prawna wymagały pilnych oraz gruntowanych reform. **Niestety większość rządzącej w owym czasie klasy politycznej zdecydowała się na przeprowadzenie zmian powolnych i powierzchownych tam, gdzie potrzebne były działania szybkie i dogłębne, zaś tam, gdzie okoliczności wymagały roztropności i społecznej empatii, stosowała terapię szokową.** W ten sposób demokratyzacja życia publicznego, reformy prawno-instytucjonalne, jak i zmiana pokoleniowa w administracji publicznej oraz przedsiębiorstwach sektora publicznego przybrały charakter fasadowy. **Instytucje państwa głęboko tkwiły w spuściźnie PRL-u.** Jednocześnie zmiany gospodarcze z jednej strony promowały uwłaszczanie się nomenklatury partyjnej z rodowodem

komunistycznym, zaś z drugiej proponowały polskim rodzinom radykalny i bezwzględny darwinizm społeczny. **Faktyczne uprzywilejowanie ludzi dawnego ustroju było źródłem rażących niesprawiedliwości społecznych, którym towarzyszyły korupcja, rozgrabianie majątku narodowego i przenoszenie całego ekonomicznego ciężaru transformacji z gospodarki centralnie planowanej na wolnorynkową, na ubogą polską rodzinę.** Procesy te rodziły uzasadnione poczucie krzywdy w społeczeństwie, silnie łączące się z rozgoryczeniem wynikającym z wszechpanującego **tryumfu egoizmu nad wspólnotą, korupcji i zorganizowanej przestępczości nad sprawiedliwymi mechanizmami awansu społecznego.** Powszechnemu lekceważeniu dobra wspólnego towarzyszył wyjątkowy klientelizm. W wymiarze wartości ówczesne rządy były przekonane o nieatrakcyjności Polski i jej dziedzictwa, zarówno w sensie kulturowym, jak i potencjału społeczno-gospodarczego. W polityce zagranicznej dominowała zasada rezygnacji z własnej podmiotowości, kreatywności w obronie interesu narodowego, a także złudnego poczucia bezpieczeństwa. Skutkowało to szerzeniem się kultu pesymistycznej myśli o konieczności **płynięcia z głównym nurtem polityki europejskiej, postawą wyczekiwania na instrukcje z zagranicznych ośrodków władzy,** niewiarą w sprawczość państwa oraz przyzwoleniem na moralne dryfowanie w sferze publicznej.

Spółeczna niezgoda na prowadzenie spraw polskich poniżej własnych możliwości oraz opór wobec pogłębiającego się kryzysu instytucji publicznych doprowadziły do przesilenia politycznego, którego efektem było podwójne zwycięstwo wyborcze Prawa i Sprawiedliwości w 2005 r. Stworzone wówczas rządy były drugą, po programie Porozumienia Centrum i gabinecie Jana Olszewskiego, próbą przeprowadzenia głębokiej reformy państwa, polityki społecznej oraz gospodarki. Dążenie do naprawy życia publicznego spotkało się z niespotykanym nigdy wcześniej, bezpardonowym atakiem na rząd i Prezydenta RP prof. Lecha Kaczyńskiego. Właśnie wtedy powstał **przemysł medialnej pogardy,** który systemowo próbował doprowadzić do zniszczenia i zdezwuowania wszelkich dążeń zmierzających do reformy postkomunistycznych struktur państwa i społeczeństwa. Wyłoniona w 2007 r. władza drogą ewolucji ukształtowała **„system późnego postkomunizmu”,** w którym część środowisk dawnej opozycji antykomunistycznej weszła w polityczny sojusz ze swoimi dawnymi przeciwnikami, a w szczególności z przedstawicielami kadry służb specjalnych.

Fundamentalną zasadą, na której opierał się późny postkomunizm, było **traktowanie władzy jako celu samego w sobie**. Jej utrzymaniu miała służyć rozbudowana propaganda, walka z pluralizmem mediów, kreowanie wewnętrznego wroga oraz odwoływanie się do socjotechniki. **System ten zasadał się na społecznej apatii, zawłaszczaniu struktur państwa przez grupy interesu, oszczędzaniu na bezpieczeństwie (zewnętrznym i wewnętrznym), eliminowaniu pluralizmu mediów, zwalczaniu obywatelskiej krytyki władzy oraz podporządkowaniu polityki zagranicznej bezrefleksyjnemu podążaniu za niemiecką koncepcją federacji europejskiej**. Do rangi zasady podnoszono niesprawność, nieudolność i nieefektywność instytucji publicznych, w szczególności w sytuacjach kryzysowych, pozostawiając obywatela samemu sobie. Można powiedzieć, że w pełni realizowano system określony celnie przez Prezydenta Lecha Kaczyńskiego jako **państwo silne wobec słabych i słabe wobec silnych**.

Kres tym patologiom ustrojowo-społecznym postanowiło postawić społeczeństwo, oddając w 2015 r. większość parlamentarną w ręce Prawa i Sprawiedliwości. To wówczas rozpoczęła się systemowa, wszechstronna oraz kompleksowa reforma wszystkich sfer życia publicznego – począwszy do odbudowy instytucji państwowych, przez wielką politykę społeczną, aż do kultury i sportu. **Podczas ośmiu lat rządów Prawa i Sprawiedliwości dokonała się cywilizacyjna zmiana w życiu Polaków**. Nie jest to jednak proces zamknięty. Jego dynamika trwa nadal i są realizowane aspiracje i nadzieje obecne w naszych sercach i umysłach. Zdając sobie sprawę z konieczności kontynuowania dzieła naprawy i rozwijania Rzeczypospolitej, oddajemy w Państwa ręce niniejszy program, którego celem oraz ambicją jest stworzenie ideowych i materialnych podstaw dla sukcesu naszej Ojczyzny u progu lat 30. XXI w.

2 Wartości i zasady

Od samego powstania Prawa i Sprawiedliwości¹ naszym ideowym fundamentem jest **szacunek dla godności każdego człowieka** – niezależnie od jego wieku, płci, przekonań czy miejsca zamieszkania. Obowiązek, który z tej zasady wynika, nakłada na państwo zobowiązania w postaci budowania odpowiednich warunków dla życia, zarówno w postaci aktywnego kreowania pozytywnych bodźców rozwojowych, jak i w formie zapobiegania patologiom życia publicznego. Godność człowieka może znaleźć najpełniejszą realizację jedynie we wspólnocie i w instytucjach będących jej emanacją.

2.1. Wartość życia ludzkiego

Życie ludzkie stanowi dla nas wartość nadrzędną. Zadaniem państwa jest budowanie ładu zapewniającego bezpieczeństwo wszystkim obywatelom. **Kategorycznie odrzucamy wszelkie ideologie uprzedmiotawiające**

---

¹ Zainteresowanych zachęcamy do zapoznania się z obszernym opracowaniem wartości i zasad określających kierunki naszej polityki, które zostało zawarte w programie partii z 2019 r. – „Dobry czas dla Polski”.

człowieka i czyniące z niego środek, zamiast traktować go jako cel i podmiot. Uważamy, że w społeczeństwie nie ma być miejsca na jakiegokolwiek akty agresji, w tym na tle politycznym, rasowym, ideologicznym czy kulturowym. Stąd wypływa nasze zobowiązanie do prowadzenia przez instytucje państwa aktywnej polityki walki z zagrożeniami zarówno w relacjach międzyludzkich, jak i międzynarodowych. Jesteśmy głęboko przekonani, że jako wspólnota polityczna odpowiadamy za otaczający nas świat, zatem musimy stać na straży godności człowieka, która była w historii wielokrotnie przedmiotem ataku ze strony różnych wynaturzonych eksperymentów społecznych, częstokroć o totalitarnym rodowodzie.

Historia Polski wiele razy dotkliwie pouczyła nas, że obrona człowieka i zapewnienie mu bezpieczeństwa mogą wymagać heroizmu. **Na szczególny szacunek, a tym bardziej – na specjalną ochronę, zasługują ci, którzy każdego dnia ryzykują własnym życiem i zdrowiem, poświęcając się dla społeczeństwa: żołnierze, strażacy, policjanci, strażnicy graniczni i inni funkcjonariusze publiczni.**

2.2. Wolność

Wolność jest jednym z największych osiągnięć zachodniej cywilizacji wyrosłej na filozofii greckiej, rzymskim prawie i tradycji judeochrześcijańskiej. Stanowi podwalinę najbardziej przyjaznej człowiekowi cywilizacji w dziejach ludzkości. **Jedynie człowiek wolny może skutecznie zabiegać o pomyślność własną, swojej rodziny, wspólnoty lokalnej oraz całego społeczeństwa.**

Wolność, którą bronimy i propagujemy, ma kilka poziomów i sensów. Jest głęboko zakorzeniona w naszym dziedzictwie narodowym i sięga czasów, gdy Rzeczpospolita była wyjątkowym archipelagiem wolności wśród licznych absolutyzmów i tyranii. **Każdy Polak musi mieć zagwarantowaną nienaruszalną sferę wolności, która pozwala mu realizować własne marzenia oraz aspiracje, a jednocześnie daje mu niezależność i swobodę wykuwania indywidualnego losu wedle autorsko pojętego własnego interesu.** Wolność ta nie ma charakteru anarchicznego i nie może być pozbawiona więzi z dobrem wspólnym. Służy ona zawsze ludzkiej godności, nie będąc dla niej zagrożeniem.

W polskiej i zachodniej tradycji wolność wyraża się również w aktywnym uczestniczeniu w życiu publicznym poprzez wkład obywateli w dobro wspólne. **Z tego powodu jesteśmy zwolennikami zasady przedstawicielstwa, aktywnej partycypacji Polaków w rządach oraz mechanizmów demokratycznych zapewniających skuteczną, polityczną realizację woli społeczeństwa.** Jednocześnie sprzeciwiamy się wszelkim próbom odebrania władzy Narodowi i przekazania jej do pozbawionych kontroli instytucji oraz organizacji międzynarodowych.

2.3. Solidarność

Godność człowieka i wolność w pełni realizują się we wspólnocie. Z tej przynależności wynikają zarówno prawa, jak i obowiązki jednostki. **Więzią spajającą wszystkich członków społeczeństwa jest solidarność, której przeciwieństwami są skrajny indywidualizm i kolektywizm.** Solidarność oznacza, że wszyscy są za siebie wzajemnie odpowiedzialni i dzielą między siebie obowiązki. Wyraża się ona także w poszanowaniu dla różnorodności osób tworzących społeczeństwo, pełniących różne role i wykonujących odmienne zadania, oraz w traktowaniu ich z równym szacunkiem. Wyklucza ona kreowanie sztucznych antagonizmów na łonie społeczeństwa i uciekanie się do manipulacji jako środka do osiągnięcia politycznych celów. Solidarność jest głęboko zakorzeniona w polskim doświadczeniu walki z komunizmem i w społecznym nauczaniu Kościoła katolickiego.

2.4. Równość

Bez równości nie można żyć w wolnej i solidarnej wspólnocie zapewniającej każdemu człowiekowi godność. Dlatego każdy z obywateli musi być równy innym członkom społeczeństwa; równy wobec prawa zarówno w wymiarze uprawnień, jak i obowiązków. Nie oznacza to dążenia do zniesienia wszelkich różnic, ponieważ te charakteryzują ludzi w sposób naturalny. Będziemy starać się o równość szans dla wszystkich Polaków, zarazem sprzeciwiając się niszczeniu talentów czy wyjątkowych dokonań. Jednocześnie **Prawo i Sprawiedliwość prowadzi i będzie prowadzić politykę na rzecz najbardziej potrzebujących, będzie**

zasypywać podziały społeczne, zwalczać fałszywie pojęty elitaryzm, działać przeciwko wykluczeniu różnych grup społecznych, szczególnie zaś – dbać o odpowiednią pozycję kobiet w społeczeństwie.

2.5. Sprawiedliwość

Sprawiedliwość stanowi fundament ładu społecznego, który organizuje i porządkuje relacje pomiędzy jednostkami i instytucjami. Wymaga przyznania każdemu obywatelowi należnych mu praw i dóbr. **Za sprawiedliwy uważamy ład wewnętrzny i międzynarodowy stwarzający równość szans w osiągnięciu społecznej pozycji oraz dóbr materialnych.** Rozwój społeczny, wzrost wspólnot lokalnych oraz awans społeczny powinny przebiegać zgodnie z zasadami moralności i wolą zachowania godności każdego obywatela. **Prawo sprzyjające silniejszemu nie jest sprawiedliwe, lecz stanowi wyraz darwinizmu społecznego promującego wrogość i brak szacunku pomiędzy członkami wspólnoty politycznej.** Odrzucamy ten punkt widzenia jako nieprzyjazny człowiekowi i prowadzący do niesprawiedliwości społecznej.

2.6. Rodzina

Człowiek obdarzony godnością, wolnością i równością szans żyje w społeczeństwie i należy do różnych społeczności i wspólnot. **Podstawową, najważniejszą komórkę społeczną, której jest on członkiem, stanowi rodzina. Opiera się ona na trwałym związku kobiety i mężczyzny.** Rodzina odpowiada za wychowanie człowieka, kształtowanie jego osobowości, przekazywanie mu wartości i zaspokajanie jego szczególnie istotnych potrzeb. To w niej rodzą się dzieci, przez co realizowany jest podstawowy warunek trwania ludzkości – ciągłość pokoleń. **Rodzina w swym monogamicznym i trwałym kształcie jest niemożliwa do zastąpienia, stanowiąc tym samym fundament naszej cywilizacji.**

Prawo i Sprawiedliwość będzie stanowczo bronić rodziny naturalnej – w tym kształcie i rozumieniu, które cechuje od wieków cywilizację zachodnią. Dzisiejszy świat propaguje wiele ideologii, których celem jest zniszczenie tej podstawowej komórki społecznej. Przeciwwstawialiśmy się tym zabiegom i będziemy dalej to czynić, jednocześnie podejmując

działania na rzecz umacniania rodziny, obrony rodzicielstwa, szczególnej roli matki i szacunku dla macierzyństwa. Uznajemy za niedopuszczalne zabijanie dzieci nienarodzonych, jednocześnie broniąc godności i zdrowia kobiet. Wierzymy w imperatyw ratowania życia matki w przypadku zachodzenia zgodnych z prawem przesłanek do przerywania ciąży. Szanujemy różnicę poglądów i wolność sumienia, zatem nigdy nie wprowadzamy dyscypliny partyjnej w głosowaniach światopoglądowych.

W najmroczniejszych czasach dla naszej Ojczyzny – czasach zaborów, okupacji, komunizmu – nasz Naród przetrwał właśnie dzięki polskiej rodzinie. Jej obrona stanowi gwarancję ciągłości naszej kultury, języka i pomyślnej przyszłości.

2.7. Naród

Naród rozumiemy jako wspólnotę kultury, języka, doświadczenia historycznego, tradycji politycznej i wartości cywilizacyjnych, jako wspólnotę losu. Bez poczucia więzi narodowej nie ma silnego państwa. Jednocześnie naród potrzebuje państwa, by trwać, rozwijać się i zapewniać bezpieczeństwo wszystkim członkom wspólnoty. Zarówno naród, jak i państwo pozostają w nierozzerwalnym związku aksjologicznym i praktycznym. Nasz Naród kształtował się przez wieki i dojrzywał poprzez łączenie się we wspólnotę ludzi różnorodnych etnicznie.

Jesteśmy głęboko przekonani o niemożliwości zastąpienia narodu jakimkolwiek innym konstruktem społecznym. Jednocześnie uważamy, że na dzieje Europy składają się losy poszczególnych narodów cechujących się oryginalnością i wyjątkowością. **Z tej przyczyny sprzeciwiamy się wszelkim próbom ideologicznym zmierzającym do niszczenia wspólnot narodowych i zastępowania ich sztucznie tworzonymi konstrukcjami ideologicznymi.**

Polska kultura, język i historia składają się na naszą unikalną tożsamość, która stanowi źródło przetrwania Narodu, jego siły i szans powodzenia w przyszłości. To właśnie te wartości złożyły się na polskie, rodzime tradycje polityczne, które stanowią dumną część dziedzictwa europejskiego. Nasi przodkowie są ojcami nowożytnego republikanizmu będącego emanacją demokracji szlacheckiej. Rzeczpospolita była archipelagiem wolności, równości, a także zasady przedstawicielstwa

i tolerancji religijnej. Państwem atrakcyjnym, do którego emigrowali przedstawiciele różnych narodów prześladowanych w swoich ojczyznach.

Jednocześnie byt naszego Narodu był wielokrotnie zagrożony przez zewnętrznych wrogów, którzy odmawiali nam podstawowego prawa do egzystencji i pokojowego rozwoju. W XIX w. były to trzy państwa zaborcze, zaś w XX – zbrodnicze okupacje: niemiecka i sowiecka. **Opór wobec najeźdźców zakorzeniony w przywiązaniu do polskiego dziedzictwa pozwolił Narodowi przetrwać terror II wojny światowej i lata komunistycznej dominacji nad Polską.** Patriotyzm i katolicyzm były ideowym duchem, który pozwalał walczyć Żołnierzom Niezłomnym i opozycji antykomunistycznej, doprowadzając do powstania „Solidarności” i zmian po 1989 r.

2.8. Bezpieczeństwo

Koniecznym warunkiem utrzymania wspólnoty zbudowanej na fundamencie godności, wolności, solidarności i równości, który jednocześnie chroni rodzinę i zapewnia trwanie Narodowi, jest bezpieczeństwo.

Zarówno nasza historia, jak i współczesne wypadki polityczne pokazują nam, że zapewnienie bezpieczeństwa Narodowi stanowi najwyższy obowiązek spoczywający na nas wszystkich. Może być ono rozumiane na wiele sposobów: jako bezpieczeństwo militarne, życia i mienia obywateli, energetyczne, gospodarcze, socjalne czy zdrowotne. W każdym z tych aspektów bezpieczeństwo dotyczy zapewnienia przetrwania, egzystencji i przyszłości wszystkim Polakom oraz całej wspólnoty narodowej.

2.9. Państwo

Gwarancją efektywnej realizacji interesu narodowego jest państwo. Jego instytucje muszą być osadzone w sferze wartości, jak i w historycznym doświadczeniu. System prawny, administracja państwowa, służby, inspekcje, procedury oraz urzędnicy powołani są do realizacji dobra wspólnego i racji stanu. **Państwo zobowiązane jest do aktywnego działania we wszystkich sferach życia publicznego w celu zagwarantowania skutecznego urzeczywistnienia wartości reprezentatywnych dla**

społeczeństwa. Regułą normującą tę aktywność jest zasada subsydiarności (pomocniczości), będąca dorobkiem społecznej nauki Kościoła katolickiego.

Naczelnym zadaniem państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim obywatelom. Wierzymy, iż w tym celu konieczne jest budowanie instytucji publicznych i demokratycznych oraz sprawnych procedur prawnych, silnego wojska, nowoczesnych służb i podmiotowej dyplomacji.

Państwo demokratyczne ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia realizacji fundamentalnych praw jednostki i narodowej zbiorowości. Jednocześnie musi być ono wyposażone w umiejętność zapewniania obywatelom komfortu życia, a także walki z patologiami oraz przestępstwami. Odrzucamy zatem niezdolność państwa do podejmowania działań koniecznych dla obrony interesów wspólnoty.

Własne suwerenne państwo narodowe jest dla nas wartością kluczową, gdyż bez niego nie mogą być realizowane wartości, które uznajemy za podstawowe. Nie stoi to w sprzeczności z europejskością, której jesteśmy częścią. **Polska od swego początku i chrztu w 966 r. jest częścią szerokiej i polifonicznej tradycji europejskiej.** Polacy odczuwają głębokie przywiązanie do tego dziedzictwa i nigdy się od niego nie oddegnywali. Owa europejskość – dzisiaj, jak i w przeszłości – wynika w dużej mierze z silnej obecności chrześcijaństwa w naszej Ojczyźnie, a przede wszystkim – Kościoła katolickiego. Związki między polityczną tożsamością narodu, chrześcijaństwem oraz zakorzenieniem w dziedzictwie europejskim są w polskiej tradycji szczególne. Stąd pochodzi nasz stosunek do idei głoszących konieczność jednoczenia się Europy. **Uważamy, że porzucenie źródeł, z których wywodzi się nasza cywilizacja, jest powodem kryzysu, w którym Stary Kontynent znajduje się obecnie. Jediną drogą mogącą zapewnić rozkwit Europie jest podtrzymanie różnorodności narodowej jako trwałej cechy przestrzeni kulturowej.** Unifikacja i uniformizacja – połączone z narzucaniem nowych, eksperymentalnych ideologii – prowadzą ku katastrofie. Doceniamy znaczenie i osiągnięcia Unii Europejskiej, jednocześnie oczekując reform i zmian, które zapewnią tej wspólnotie międzynarodowej kształt „Europy ojczyzn”. Nie akceptujemy erozji suwerenności europejskich państw.

* * *

2 WARTOŚCI I ZASADY

Uważamy, że warto być Polakiem. By zapewnić naszej wspólnocie narodowej pomyślność i bezpieczną przyszłość, przygotowaliśmy bogaty i wszechstronny program polityczny. Prawo i Sprawiedliwość przez osiem lat (2015–2023) niosło odpowiedzialność za przyszłość Narodu. W tym celu przeprowadziliśmy szereg wielkich polityk, które gruntownie odmieniły na lepsze życie Polaków po czasach postkomunistycznego braku nadziei na pomyślne jutro. Dziś podsumowujemy dorobek naszych rządów, by móc zaplanować naszą wspólną przyszłość pełną polskich sukcesów. Opierając się na naszych wartościach, zasadach oraz doświadczeniach, prezentujemy program na miarę naszych narodowych wyzwań i ambicji.

3

Nasze osiągnięcia

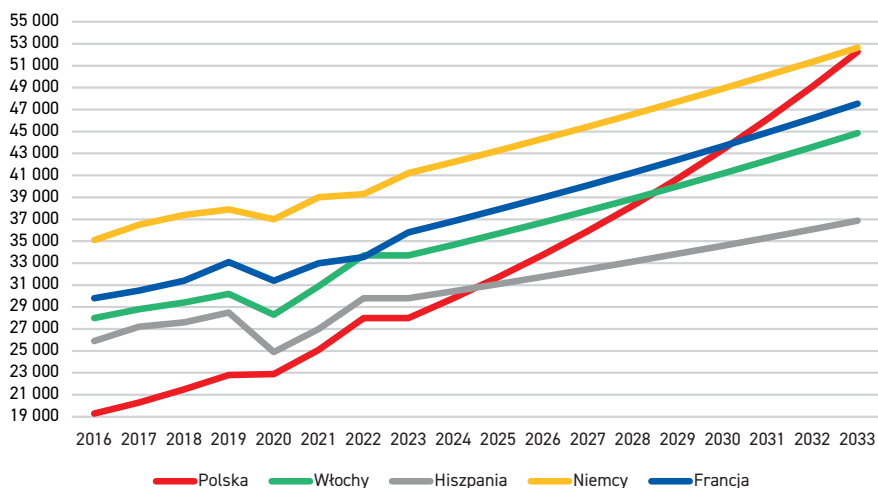
Podjęliśmy strategiczną decyzję o zmianie sposobu gromadzenia zasobów finansowych potrzebnych dla rozwoju Polski. Wymagało to odrzucenia polityki prowadzonej na podstawie nieznanych przesłanek, która w rzeczywistości sprowadzała się do tolerowania – a czasem, w wyjątkowo patologicznych sytuacjach, także wspierania przez państwo – przejmowania w sposób niezgodny z prawem znacznej części środków publicznych. Wiązało się to z koniecznością przeprowadzenia reformy finansów publicznych, zmiany mechanizmów gromadzenia zasobów pieniężnych, a także stworzenia nowych instytucji rozwoju, jak np. Polskiego Funduszu Rozwoju czy szeregu polityk regulowanych przez prawo. Wzmocnione zostały instytucje już istniejące, w szczególności Bank Gospodarstwa Krajowego. Pozwoliło to na zarówno poważne zwiększenie wpływu do budżetu z danin publicznych, jak i na ich efektywne wykorzystywanie. Reguła ta dotyczy również środków europejskich, których sposób spożytkowania został ujęty w system stworzony przez śp. Minister Grażynę Gęsicką w czasie naszych pierwszych rządów.

Można – postępując się pewnym uproszczeniem – **stwierdzić, że całość przedsięwzięć, na którą składają się reforma finansów publicznych oraz szereg konkretnych polityk, można określić** – mając na względzie

ich rozmiar bądź znaczenie, a także wysokość zaangażowanych środków finansowych – **mianem wielkich**. Ich równie ważnym uzupełnieniem była – mająca ogromne znaczenie dla przyszłości – reforma oświaty, a także działania mające na celu konsolidację społeczeństwa, nie tylko w wymiarze ekonomicznym, ale też kulturowym, a szerzej – patriotycznym, poprzez radykalne odrzucenie pedagogiki wstydu jako elementu polityki państwa. Oddzielnym rodzajem aktywności państwa były działania związane z reakcją na ciężkie kryzysy: pandemię COVID-19, wojnę i ściśle z nimi związaną inflację.

Pomimo kryzysów Polska jest jednym ze światowych liderów rozwoju gospodarczego. To jedno z największych osiągnięć polityki gospodarczej rządu tworzonego przez Prawo i Sprawiedliwość. **W latach 2015–2022 Polska gospodarka wzrosła realnie o ok. 32%. Mimo pandemii i kryzysu polski PKB w I kwartale 2023 r. wzrósł wobec I kwartału 2019 r. o 13,8%¹. To najwyższy wynik wśród dużych gospodarek europejskich.**

**Wykres 1. Porównanie PKB per capita siła nabywcza 2016–2033
Prognoza na podstawie lat 2016–2022 – rządy PiS**

Źródło: obliczenia własne na podstawie Eurostat

¹ Dane Eurostat.

Przemysł w Polsce rozwijał się znacznie szybciej niż w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Japonii czy Korei Południowej. **Produkcja przemysłowa w Polsce była w 2022 r. półtora raza większa niż w 2015 r.** Tak kształtowała się ona w Polsce i państwach OECD w latach 2000–2022 (2015=100)²:

	2000	2005	2007	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Średnia dla EU	90,1	94,9	104,3	93,2	100,0	102,0	105,6	107,3	107,1	99,1	108,7	112,7
Polska	42,0	56,8	71,9	80,6	100,0	104,1	111,7	118,1	123,1	122,0	139,6	154,0

Konkurencyjność Polski na arenie międzynarodowej sprawia, iż **skutecznie przyciągamy inwestycje zagraniczne**, które tworzą nowe miejsca pracy. Mimo wojny w Ukrainie zagraniczni inwestorzy wiedzą, że Polska jest bezpiecznym i wiarygodnym partnerem dla biznesu. **Tylko w 2022 r. wartość inwestycji zagranicznych tworzących nowe miejsca pracy w naszym kraju przekroczyła 17 mld USD.**

Wpływ dużych przedsiębiorstw na rozwój regionalny i lokalny jest niekwestionowany. Według danych GUS w Polsce w 2020 r. działało 3665 dużych przedsiębiorstw. Stanowiły one 0,2% wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych. Zatrudniały ponad 3,2 mln pracowników, co stanowiło 32,2% wszystkich pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych³. Udział dużych przedsiębiorstw w tworzeniu PKB w 2019 r. wynosił 22,7%. Konkurencyjność polskich przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych powoduje, iż rozwój przemysłu w naszym kraju jest znacznie szybszy niż w Niemczech (96,6), Francji (99,8), Wielkiej Brytanii (112,2) czy Japonii (95,6)⁴.

Od 2018 r. obowiązuje zwolnienie podatników z podatku dochodowego dla dochodów pochodzących z działalności gospodarczej. Możliwe jest to dzięki realizacji nowej inwestycji, czyli tzw. **Polskiej Strefy Inwestycji**. Tylko w 2023 r. te prorozwojowe zwolnienia wyniosły 1 mld zł, a od momentu wprowadzenia zmiany to 2,7 mld zł. Aktywne wsparcie państwa w realizacji strategii ekspansji międzynarodowej sektora dużych

² Za OECD.

³ GUS 2021.

⁴ Dane za 2022 r.

polskich przedsiębiorstw, na podstawie wypracowanych przewag konkurencyjnych, sprawia, że rozwój przemysłu w Polsce jest znacznie szybszy niż w innych państwach UE, zaś spółki z udziałem skarbu państwa są awangardą budowania pozycji Polski za granicą.

To dzięki takim przedsiębiorstwom i markom jak **Orlen, KGHM czy PZU** na naszych oczach dokonuje się redefinicja postrzegania potencjału gospodarczego i społecznego Polski. **Stworzyliśmy multienergetyczny koncern** o zasięgu europejskim, jakim jest **Orlen**. Rząd **zatrzymał plany prywatyzacji** szeregu strategicznych podmiotów takich jak **Polskie Linie Lotnicze „LOT”** czy **KGHM S.A.** W sektorze bankowym przełomem stało się wykupienie w 2017 r. za sumę 10,6 mld zł przez PZU S.A. i Polski Fundusz Rozwoju udziałów Banku **Pekao S.A.** od włoskiej grupy UniCredit. Dziś Bank Pekao S.A. jest – według ogólnoeuropejskich testów – najbardziej odpornym na negatywne scenariusze makroekonomiczne bankiem w Europie, spośród 70 objętych badaniem podmiotów. **Większość sektora bankowego pozostająca w polskich rękach pozwala przyczynić się do rozwoju Polski m.in. dzięki odpowiedniej polityce kredytowej, która finansuje strategiczne dla gospodarki inwestycje.**

Ważnym osiągnięciem jest również **poziom inwestycji spółek Skarbu Państwa⁵**, który w okresie naszych rządów **przekroczył już ćwierć biliona zł, co oznacza wzrost o 40% względem rządów naszych poprzedników.** Średnie roczne wydatki na inwestycje tych spółek w latach 2016–2022 wyniosły 35,9 mld zł wobec 25,6 mld zł w latach 2009–2015. Spółki Skarbu Państwa za rządów Prawa i Sprawiedliwości odgrywają istotną rolę w rozwoju i modernizacji naszego państwa, przyczyniając się tym samym do wzrostu konkurencyjności, zwiększenia produktywności i generowania nowych, dobrze płatnych miejsc pracy. Na istotną rolę spółek Skarbu Państwa w rozwoju państw wskazują takie organizacje jak OECD⁶ czy też Międzynarodowy Fundusz Walutowy⁷. Jednocześnie Spółki Skarbu Państwa często mają kluczowe znaczenie

---

⁵ Informacja dotyczy inwestycji (CAPEX) SSP notowanych na GPW, tj.: PGE, Tauron, Enea, Orlen, JSW, KGHM, Grupa Azoty, PKO BP, PZU, GPW, Pekao S.A., Energa, ZCH Police, ZA Puławy, Alior, PHN, PKP Cargo, Lotos, PGNiG w latach 2009–2022, z podziałem na dwa siedmioletnie okresy: 2009–2015 oraz 2016–2022.

⁶ OECD.

⁷ IMF.

w zapewnieniu wielowymiarowego bezpieczeństwa państwa i jego obywateli. W konsekwencji to od kondycji tych podmiotów będzie zależeć wyższy poziom dobrobytu i bezpieczeństwa Polaków.

Polska jest w czołówce państw Unii Europejskiej, jeżeli chodzi o wykorzystanie środków finansowych. Komisja Europejska zrefundowała nam już 69 mld EUR, czyli 87,5% alokacji UE, co daje nam wysokie, trzecie miejsce w całej Unii Europejskiej. Z sukcesem wykorzystaliśmy środki dostępne z perspektywy 2014–2020. Praktycznie całość środków z tej perspektywy jest już zakontraktowana, a blisko 93% już wydatkowane i rozliczone z Komisją Europejską. W 95% wykorzystaliśmy kopertę narodową w CEF Transport 2021–2027. Dodatkowo ogólny udział Polski w wykorzystaniu CEF na lata 2021–2027 wynosi 18%, gwarantując nam pozycję lidera. **Do Polski z KE wpłynęły zaliczki w ramach perspektywy finansowej na lata 2021–2027 na łączną kwotę 8,4 mld zł.** Pierwsze nabory ogłoszono już we wszystkich zarządzanych przez nas programach: w ramach programów krajowych i regionalnych na lata 2021–2027 uruchomiono 331 naborów, których budżet wyniósł 47,3 mld zł, w przypadku trzech programów Interreg ogłoszono łącznie 20 naborów o budżecie w kwocie 196,7 mln EUR. Podpisano 109 umów o dofinansowanie projektów o wartości 7,2 mld zł wydatków kwalifikowalnych, z czego 6 mld zł stanowi wkład UE.

We wszystkich dziedzinach życia publicznego objętych aktywnością państwa w latach 2015–2023 nastąpił ogromny wzrost nakładów finansowych. Dzięki temu możemy mówić dziś o realizacji przez Prawo i Sprawiedliwość wielkich polityk. Jesteśmy świadomi, iż wartość pieniądza ulega zmianie, wskutek czego zestawianie wydatków budżetowych z różnych lat musi uwzględniać inflację⁸. Biorąc ją pod uwagę, wzrost nakładów – zaproponowanych przez nasz rząd – jest nieporównywalnie większy niż polityka realizowana przez PO–PSL do 2015 r. Odwołując się do przykładu: wydatki na infrastrukturę drogową w samorządach w latach 2009–2015 wyniosły 5,4 mld zł, czyli 0,30% PKB, zaś w latach 2016–2023 – 20,79 mld zł, czyli 0,60% PKB. Realny wzrost nakładów wyniósł aż 162,4%.

---

⁸ Jej wartość skumulowana w okresie 2015–2023 wyniosła 46,7%.

3.1. Wielka reforma finansów publicznych

Kiedy obejmowaliśmy rządy w 2015 r., było oczywiste i konieczne, że należy przeprowadzić gruntowną reformę finansów publicznych. Rząd PO-PSL pozostawił Polskę z deficytem budżetowym w wysokości 42,6 mld zł (2,4% PKB). W latach 2008–2015 deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych średniorocznie wynosił 4,7% PKB. Jedną z największych ówczesnych słabości stanowiła tzw. luka VAT, czyli nieszczelność systemu podatkowego, która była wykorzystywana m.in. przez zorganizowane grupy przestępcze do wyłudzeń finansowych. Na niekorzyść zjawisku temu towarzyszyły liczne nieprawidłowości i słabości w procesie ściągania podatku CIT. Według różnych źródeł – niezależnych, Komisji Europejskiej czy Ministerstwa Finansów – budżet państwa mógł stracić od 180 do 280 mld zł wpływów z VAT i CIT w latach 2008–2015. To wartość całego budżetu Polski w 2008 r. Jednocześnie w czasach PO-PSL w ciągu ośmiu lat dochody z podatku VAT wzrosły o 21 mld zł, zaś tylko w pierwszych trzech latach naszych rządów – o 52 mld zł. **W 2023 r. – w porównaniu z 2015 r. – wpływy z VAT wzrosną o 163,2 mld zł, czyli 132,5%.** Konieczna zatem była dogłębna reforma obejmująca całość prawno-instytucjonalnego otoczenia finansów publicznych. Podjęliśmy się tego zadania, odnosząc na tym polu szereg spektakularnych sukcesów, których owocami były historycznie wysokie środki budżetowe. Dzięki tej reformie mogliśmy podjąć się przeprowadzenia wielu wielkich polityk z wielką polityką społeczną na czele.

Jednocześnie zapewniliśmy wzrost dochodów budżetowych i stabilność finansów państwa bez – charakterystycznej dla czasów PO-PSL – rabunkowej wyprzedaży majątku narodowego, podnoszenia wieku emerytalnego czy zagarnięcia środków z OFE.

Uszczelnienie systemu podatkowego

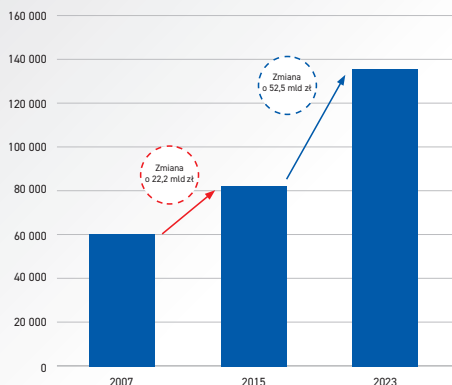
Rząd Prawa i Sprawiedliwości przystąpił do wielkiej reformy finansów publicznych, polegającej w pierwszej kolejności na uszczelnieniu systemu poboru podatków, zaś później na wdrożeniu rozwiązań prawnych stymulujących rozwój gospodarczy oraz na budowie sprawiedliwego systemu podatkowego. **Skuteczność i konsekwencja rządu doprowadziły do historycznej zmiany. W latach 2016–2023 (okres ośmioletni**

z prognozą na 2023 r.) dochody budżetu państwa wzrosły o 108% przy wzroście PKB nominalnego o 91,7%. Dzięki radykalnemu zmniejszeniu luki VAT do 4,9% w 2022 r. przychody z tytułu tego podatku były o 45 mld zł wyższe niż w sytuacji, gdyby luka pozostawała na poziomie tolerowanym przez PO-PSL, czyli 24%, jak w 2015 r. Te spektakularne efekty zostały osiągnięte dzięki wdrożeniu reformy **Krajowej Administracji Skarbowej**, wykorzystaniu zaawansowanych narzędzi analitycznych i IT, Big Data, sprawnemu zarządzaniu wielkimi zbiorami danych, wdrożeniu jednolitego pliku kontrolnego, trzem pakietom SENT, STIR, *split payment*, klauzuli generalnej przeciwko unikaniu podwójnego opodatkowania, zmian w zakresie rozdzielania dochodów operacyjnych i kapitałowych, wprowadzeniu obowiązku raportowania schematów podatkowych i wielu innych zmian. Dzięki tym rozwiązaniom udało się nam pokonać liczne mafie i karuzele VAT-owskie, które pasożytowały na polskim systemie podatkowym.

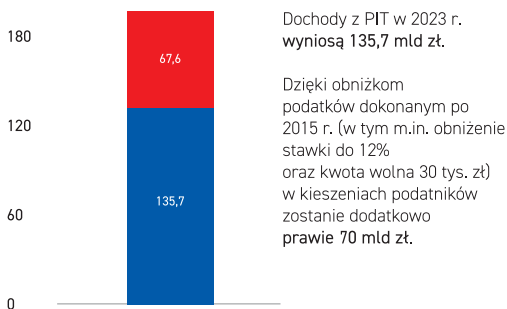
Uszczelnienie systemu podatkowego było możliwe, z jednej strony, dzięki wyposażeniu państwa w nowoczesne instrumenty prawno-administracyjne, lecz z drugiej – wymagało zmian w prawie karnym. **Rząd przygotował przepisy pozwalające skutecznie ścigać i pociągać do odpowiedzialności karnej przestępców wyłudających VAT.** W sposób precyzyjny zostały zdefiniowane w prawie tzw. **przestępstwa VAT-owskie. Kodeks karny został rozszerzony** o regulacje dotyczące podrabiania i przerabiania faktur w celu użycia ich za autentyczne (art. 270a) oraz wystawiania fikcyjnej faktury (art. 271a). Sankcja za popełnienie tych przestępstw może sięgać aż 25 lat pozbawienia wolności. Dzięki tym zmianom w prawie organy ścigania uzyskały zdolność do szybkiego i efektywnego ścigania przestępców gospodarczych, doprowadzając do nieopłacalności na terenie Polski przestępczości VAT-owskiej.

Wykres 2. Wpływy z podatku PIT (w mld zł)

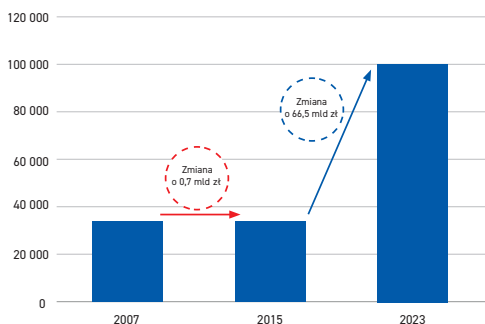

Wykres 3. Dochody z PIT w 2023 r. (w mld zł)

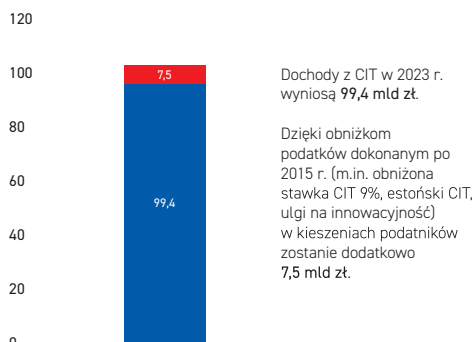
240

Wykres 4. Wpływy z podatku CIT (w mld zł)

Wykres 5. Dochody z CIT w 2023 r. (w mld zł)

W celu zwiększenia sprawczości państwa w sferze gospodarczej dokonano głębokich zmian w instytucjach i agendach państwa. Wyposażono je w nowe instrumenty oddziaływania: **Polski Fundusz Rozwoju** i fundusze „Start in Poland”, **Polską Agencję Inwestycji i Handlu** czy **Krajowy Zasób Nieruchomości**. Chcąc wspierać przedsiębiorców i podatników, powołano do życia **Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców**.

Obniżanie podatków

System podatkowy w czasach rządów PO-PSL promował niskie poziomy opodatkowania najbogatszych i najlepiej zarabiających, zatem należy go ocenić jako niesprawiedliwy społecznie. Na ochronę zdrowia podatnicy zarabiający miliony złotych składali się w takiej samej wysokości jak skromnie zarabiający mikroprzedsiębiorcy i mali przedsiębiorcy. **Rząd Prawa i Sprawiedliwości wprowadził sprawiedliwy system podatkowy, w którym ciężar finansowy został rozłożony równomiernie do zarobków, tym samym zdejmując nadmierne obciążenie finansowe z gorzej uposażonych i przenosząc je na najbogatszych.** Dzięki temu w kieszeniach Polaków zostało więcej pieniędzy – niezależnie od tego, czy są to osoby fizyczne, czy przedsiębiorcy.

Od 2015 r. stawka podatku PIT została obniżona dwukrotnie: w 2019 r. z 18% do 17%, zaś od stycznia 2022 r. z 17% na 12%. Oznacza to radykalne zmiany, ponieważ obniżyliśmy stawkę nominalną dla podatników o jedną trzecią.

W 2023 r. podatnicy PIT zapłacą 67,6 mld zł mniej niż gdyby nadal obowiązywał system podatkowo-składkowy z 2015 r. Od 2022 r. wysokość progu podatkowego wzrosła o 40%, zatem podatek w wysokości 32% (tzw. drugi próg podatkowy) **zapłaci o połowę mniej osób** – ich liczba zmniejszyła się z ok. 1,24 mln do 613 tys. osób.

W celu stymulowania wzrostu gospodarczego **dwukrotnie został obniżony podatek CIT**: w 2017 r. z 19 do 15% oraz w 2019 r. z 15 do 9%. Ta rządowa decyzja przełożyła się na stworzenie lepszych warunków do działania przedsiębiorcom i zwiększyła ich konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną. Szczególnie mali przedsiębiorcy uzyskali ułatwienia dla pozyskiwania kapitału na inwestycje i rozwój. Zmiany te sprawiły, iż podatnicy CIT zapłacą 7,5 mld zł podatków mniej niż miałyby to miejsce bez naszych reform.

Udogodnienia dla podatników

Rząd nie porzucił jednak na wprowadzaniu wielkich pakietów reformujących system podatkowy. Liczne zmiany legislacyjne w latach 2015–2023 miały na celu **uczynienie prawa podatkowego przyjaznym dla obywatela**: uchylono mechanizm „rolowania” zaliczek na podatek, wprowadzono preferencyjne rozliczanie osób samotnie wychowujących dzieci, a także ułatwienia w rozliczeniu podatkiem liniowym, reformułowano ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, ułatwiono rozliczenia przez kartę podatkową, wprowadzono nowe zasady składania oświadczeń i wniosków, wprowadzono brak obowiązku poboru zaliczek na podatek, zarządzono ulgi: na związki zawodowe i zabytki.

W trosce o rozwój polskiego sektora mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw wdrożony został pakiet ustaw **„Konstytucja Biznesu”**, ale również liczne ułatwienia w pakiecie **„100 zmian dla firm”**. Ograniczono utrudnienia w procesie budowlanym oraz ułatwiono prowadzenie księgowości. Rządowy **pakiet MŚP** objął 50 uproszczeń w prawie podatkowym i gospodarczym. Dodatkowo wprowadzono **„mały ZUS”**, czyli rozwiązanie zmniejszające wysokość składki na ubezpieczenie społeczne małym przedsiębiorcom, oraz **„E-akta”** i wiele innych rozwiązań wspierających rozwój firm.

Wychodząc naprzeciw wyzwaniom XXI w. w ramach szeroko zakrojonej cyfryzacji, stworzyliśmy najnowocześniejszy system rozliczania podatników (**Twój e-PIT**). Dzięki temu to urząd skarbowy wypełnia deklarację podatkową za obywatela.

Zerowy PIT i podniesienie kwoty wolnej od podatku

Dla grup społecznych szczególnie wrażliwych ekonomicznie rząd przygotował udogodnienia polegające na ustaleniu **zerowej stawki podatku PIT** oraz **wprowadzeniu kwoty wolnej od podatku na poziomie 30 tys. zł**. Zerowa stawka PIT dotyczy:

- **młodych, czyli osób przed 26. rokiem życia,**
- **osób powracających do kraju,**
- **rodziny 4+,**
- **pracujących seniorów.**

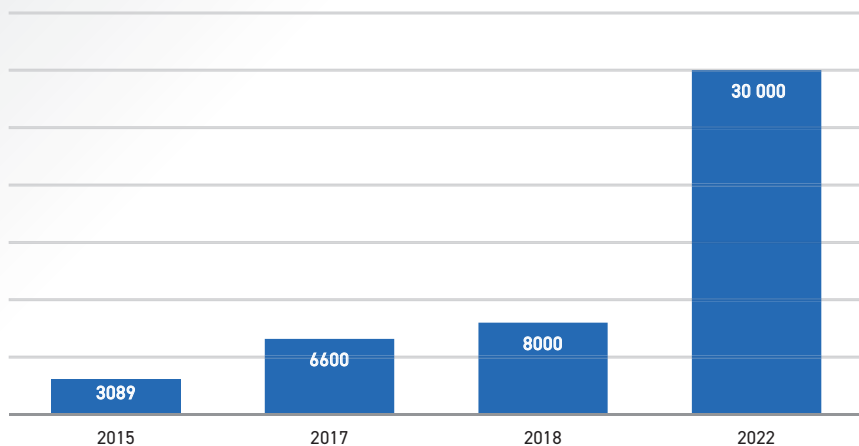
Każda z tych grup cieszy się preferencjami podatkowymi i udogodnieniami. **Rząd dążył do ułatwienia startu życiowego młodym osobom.** Pierwsze pojawienie się na rynku pracy, łączenie pracy z edukacją wyższą, nieposiadanie własnych oszczędności czy częsta zależność finansowa do rodziców były argumentami przemawiającymi za wprowadzeniem zerowej stawki podatku dla osób, które nie ukończyły 26. roku życia. Chcąc przeciwdziałać negatywnemu zjawisku, jakim była masowa emigracja zarobkowa z Polski do krajów tzw. Starej Unii, zaproponowaliśmy zerowy PIT dla podatników, którzy przez minimum trzy lata mieszkali i pracowali za granicą. Biorąc pod uwagę szczególną rolę wielodzietnej rodziny w wychowaniu przyszłych pokoleń, również **rodziny 4+ nie płacą podatku PIT**. Każdego roku z tego udogodnienia korzysta 110 tys. rodziców, zaś koszt dla budżetu państwa to ok. 335 mln zł rocznie. Seniorzy osiągnący wiek emerytalny, którzy decydują się kontynuować pracę zarobkową, mogą korzystać z ulgi polegającej na zwolnieniu z podatku PIT.

Wiele rządów po 1989 r. deklarowało chęć **podnoszenia kwoty wolnej od podatku**, lecz epokowa zmiana została wprowadzona decyzją Prawa i Sprawiedliwości. **Z wysokości 3091 zł ustalono ją na poziomie 30 tys. zł:**

3 NASZE OSIĄGNIĘCIA

- od 2017 r. do 6,6 tys. zł
- od 2018 r. do 8 tys. zł
- od 2022 r. do 30 tys. zł

Wykres 6. Wzrost kwoty wolnej od podatku (w zł)

Ten wzrost oznacza dla milionów Polaków zmniejszenie wysokości płaconego podatku PIT. To wsparcie dla wszystkich podatników, ale przede wszystkim dla osób najmniej zarabiających oraz seniorów. W ten sposób udało nam się wprowadzić w życie wartości leżące u podstaw naszego programu politycznego, czyli solidaryzm społeczny.

3.2. Wielka polityka społeczna

Rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął się całkowitego przebudowania polskiej polityki społecznej. Drogą do tego był szereg reform o niespotykanej wcześniej skali. Po raz pierwszy polityka społeczna została potraktowana jako jeden z najważniejszych obszarów aktywności państwa, wymagający kompleksowego podejścia i zasadniczego wzrostu nakładów finansowych. Było to możliwe dzięki przeprowadzeniu wielkiej reformy finansów publicznych.

Najważniejszym celem było dla Prawa i Sprawiedliwości konsekwentne i systemowe dążenie do poprawy statusu materialnego

Polaków – podniesienia poziomu i jakości ich życia. Realizacja tych planów nie byłaby możliwa bez reformy systemu opieki zdrowotnej połączonej z radykalnym wzrostem nakładów finansowych na ten cel. Skoncentrowaliśmy się – pomimo pandemii i kryzysów – na unowocześnianiu opieki sprawowanej nad życiem i zdrowiem Polaków.

Jesteśmy środowiskiem, które z determinacją zamierza wynieść standard życia w Polsce do jednego z najwyższych w Unii Europejskiej. Odrzucamy przy tym pełną abnegacji, pesymizmu i niewiary we własne siły politykę małych kroków. Dzięki wielkim programom społecznym i reformom odmieniliśmy los Polaków. W tych działaniach nie pominęliśmy żadnej wrażliwej społecznie grupy, starając się zaoferować pomoc wszystkim obywatelom w potrzebie.

Ostatnie osiem lat rządów Prawa i Sprawiedliwości to czas prowadzenia wielkiej polityki społecznej, gdy ten zaniedbany obszar aktywności państwa stał się fundamentalnie istotny. Naszą politykę w tym zakresie określamy mianem „wielkiej”, ponieważ wiążą się z nią gigantyczne nakłady finansowe państwa, które trafiały i będą trafiać do polskich rodzin w celu poprawy jakości ich życia. **Ze wszystkich programów wprowadzonych przez rząd Prawa i Sprawiedliwości w ramach wielkiej polityki społecznej bezpośrednio do Polaków w latach 2015–2023 trafiły aż 402 mld 276 mln zł⁹.** W 2015 r. poziom polskiego PKB per capita w relacji do średniej unijnej wynosił 69,3%, zaś w 2022 r. już 79,6%. W 2022 r. Polska spośród wszystkich krajów OECD miała najwyższy realny wzrost dochodów rozporządzalnych w gospodarstwach domowych, który wyniósł 2,8% – w odróżnieniu od Francji (0,1%) czy Wielkiej Brytanii (-1,9%)¹⁰. Z przytoczonych statystyk widać wyraźnie, że dzięki wprowadzonym przez rząd Prawa i Sprawiedliwości programom społecznym udało się znacznie przybliżyć poziom życia polskiej rodziny do tego znanego w państwach zachodniej Europy. Wielka polityka społeczna to zatem symboliczne przesunięcie jakości życia Polaków na Zachód.

⁹ Na kwotę składają się programy: 500+, Dobry Start, Rodzinny kapitał opiekuńczy, Mama 4+, bezpłatne leki dla kobiet w ciąży, bezpłatne leki dla seniorów, 13. i 14. emerytura, zerowy PIT dla seniorów i młodych, program Maluch+ i Senior+.

¹⁰ Dane OECD.

Wsparcie dla rodzin

Pierwszym przełomowym programem, który odmienił stosunek państwa do rodziny, była „Rodzina 500+”. Dzięki wielkiej polityce reformy finansów publicznych stało się możliwe, po raz pierwszy w historii Polski wprowadzić program społeczny, który przywracał godność polskim rodzinom, a jednocześnie ustanawiał nowy standard w relacjach pomiędzy państwem a obywatelem. W ramach programu – od lipca 2019 r. – świadczenie 500 zł przysługuje na każde dziecko bez względu na dochód rodziny. Oficjalne dane Eurostatu wskazywały, że **w 2016 r. w Polsce aż 24,2% dzieci było zagrożonych ubóstwem** lub wykluczeniem społecznym. **Obecnie wskaźnik ten nie przekracza 4,2% i jest jednym z najniższych w Unii Europejskiej.** Bieda przestała mieć twarz dziecka. Ten szczytny cel udało się osiągnąć, przekazując polskim rodzinom w ramach programu „Rodzina 500+” 240,8 mld zł¹¹.

Wychodząc naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom społecznym, rząd podjął decyzję o podniesieniu wysokości świadczenia od 1 stycznia 2024 r. do 800 zł na każde dziecko.

Aby zadośćuczynić potrzebom rodzin, zaproponowaliśmy także **program „Dobry Start”**. Każdego roku blisko kilka milionów uczniów otrzymuje 300 zł na wyprawkę szkolną. W ten sposób zredukowane są koszty rozpoczęcia nauki w nowym roku szkolnym.

W ramach reformy Polski Ład wprowadzono program **„Rodzinny Kapitał Opiekuńczy”**. To świadczenie dla rodziców dzieci w wieku od 12. do ukończenia 35. miesiąca życia – w sumie to **12 tys. zł na drugie i każde kolejne dziecko**. Świadczenie przysługuje bez względu na dochód rodziny. Rodzice i opiekunowie mogą sami wybrać, czy chcą, by świadczenie było wypłacane po 500 zł przez dwa lata, czy po 1 tys. zł przez rok. Od początku działania Rodzinnego Kapitału Opiekuńczego do końca lipca 2023 r. wydatkowano **4,8 mld zł**, wsparciem objętych jest **196,7 tys.** dzieci.

Bardzo istotnym elementem polityki społecznej stało się instytucjonalne wsparcie dla rodzin. **Program „Maluch+”** to kompleksowe działanie państwa wspierające powstawanie nowych żłobków, tworzenie nowych miejsc dla dzieci w już istniejących oraz dofinansowanie pobytu maluszków w celu obniżania kosztów postania dziecka

---

¹¹ Dane do końca lipca 2023 r.

do żłobka. Pod koniec 2015 r. istniało w Polsce 1967 żłobków i 453 kluby dziecięce – do których łącznie uczęszczało 84 tys. dzieci. Na koniec sierpnia 2023 r. mamy w Polsce 4711 żłobków i 646 klubów dziecięcych – do których łącznie uczęszcza 233 tys. dzieci. **Oznacza to, że obecnie mamy o 140% żłobków więcej w porównaniu z 2015 r.** Łączna wysokość wydatków w ramach programu Maluch+ w latach 2016–2022 wyniosła 1 mld 508 mln zł.

Dla rodzin wielodzietnych w trudnej sytuacji finansowej został przygotowany **program „Mama 4+”**. To uhonorowanie tych osób, które podejmując się trudu wychowania liczniejszej rodziny, musiały zrezygnować z pracy zarobkowej lub nie mogły jej podjąć. To pierwszy w historii program nadający ogromną wartość codziennej pracy na rzecz rodziny i wychowania dzieci. Jego wprowadzenie było pilną potrzebą ze względu na niedostatek materialny matek pozbawionych minimalnych środków na utrzymanie. Maksymalne świadczenie wynosi do 1100 zł dla matki lub ojca, którzy podjęli się wychowania co najmniej czwórki dzieci.

Kolejnym programem wspierającym rodzinę są **bezpłatne leki dla kobiet w ciąży**. Od 1 września 2020 r. bezpłatne leki przysługują kobiecie od momentu stwierdzenia ciąży. **Aktualnie na tzw. liście ciąża+ znajduje się 389 leków.**

Wsparcie dla seniorów

Rząd w pierwszej kolejności podjął się zadania odwrócenia negatywnych i społecznie nieakceptowalnych reform wdrożonych w czasach PO–PSL. Konieczne było zdecydowane odrzucenie krzywdzącej reformy emerytalnej. **Wysłuchując się w głos Polaków, przywrócono niższy wiek emerytalny – 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.** Daliśmy wolność wyboru w kwestii przejścia na emeryturę, jednocześnie promując pozostawanie na rynku pracy osobom z dużym doświadczeniem zawodowym.

Kwestią wymagającą pilnej korekty była również **wysokość emerytur**. Przeciętna emerytura w 2015 r. wynosiła 2096,55 zł, zaś najniższa oscylowała w okolicach 880 zł. **Obecnie prognozowana przeciętna emerytura w 2023 r. wyniesie 3400 zł,** zaś najniższe świadczenie będzie wyższe od tego z 2015 r. o 708 zł i będzie wynosiło 1588,44 zł. Licząc wysokość emerytur, należy pamiętać o wprowadzeniu przez rząd historycznej podwyżki kwoty wolnej od podatku na poziomie 30 tys. zł, która również

stanowi składową wyższych poborów emerytalnych. Minimalna emerytura do ręki rosła w latach 2015–2023 blisko trzykrotnie szybciej niż w latach 2007–2015. W czasach rządów PO–PSL udział kwoty netto przeciętnej emerytury w jej kwocie brutto lekko spadł z 83,3% do 82,9%, a za rządów PiS ten udział wzrósł do 89,9% w 2023 r. Innymi słowami – podczas naszych rządów wyraźnie spadło obciążenie daninami publicznymi świadczeń dla emerytów.

Dążąc do poprawy sytuacji finansowej seniorów, wprowadzono **tzw. 13. emeryturę, czyli program „Emerytura Plus”**, będący dodatkowym świadczeniem w wysokości najniższej emerytury. W 2023 r. wynosi ona już 1588,44 zł. Program obejmuje emerytury i renty w systemie powszechnym, emerytury i renty rolników, służby mundurowe, emerytury pomostowe, świadczenia i zasiłki przedemerytalne, renty socjalne, nauczycielskie świadczenia kompensacyjne, a także renty inwalidów wojennych i wojskowych.

Troszcząc się o seniorów w najtrudniejszej sytuacji finansowej, wprowadziliśmy **„14 emeryturę”**, z której każdego roku korzysta ok. 8 mln osób. **Została ona podwyższona przez rząd i będzie wynosiła od 2023 r. 2650 zł brutto. Będzie także miała stały charakter – wypłacać ją będziemy każdego roku.**

Promując swobodę decyzji o przejściu na emeryturę, przygotowane zostało rozwiązanie **„PIT 0” dla seniorów**, czyli dla tych z nich, którzy postanowili pozostać aktywni zawodowo. Ci, którzy pomimo uprawnień emerytalnych czasowo zrezygnowali z ich pobierania, nie płacą w ogóle podatku od przychodów z pracy do kwoty 115 528 zł zarobków.

Obecnie 2,7 mln seniorów korzysta z bezpłatnych leków w ramach programu **„Leki 75+”**. Długość listy medykamentów każdego roku się wydłuża, obejmuje już 2057 pozycji. Prawo i Sprawiedliwość zobowiązało się – biorąc pod uwagę ogromną skuteczność tego programu i potrzeby seniorów – **objąć nim seniorów 65+ oraz osoby do 18. roku życia, łącznie jest to ok. 16 mln osób.** Od 1 września 2023 r. te grupy korzystają z kilku tysięcy bezpłatnych leków.

PRZYKŁAD

Emeryt pobiera minimalną emeryturę i nie posiada żadnych innych źródeł dochodu opodatkowanych na skali podatkowej, rozlicza się samodzielnie oraz nie korzysta z żadnych ulg w rozliczeniu rocznym.

Rok 2015

Emeryt przez dwa miesiące (styczeń-luty) pobiera emeryturę minimalną w wysokości sprzed waloryzacji (844 zł), natomiast przez pozostałą część roku (marzec-grudzień) emeryturę minimalną w wysokości po rocznej waloryzacji (880 zł).

Suma rocznych dochodów brutto emeryta wynosi **10 493 zł (średnio 874 zł miesięcznie)**.

Rok 2023

Emeryt przez dwa miesiące (styczeń-luty) pobiera emeryturę minimalną w wysokości sprzed waloryzacji (1338 zł), natomiast przez pozostałą część roku (marzec-grudzień) emeryturę minimalną w wysokości po rocznej waloryzacji (1588 zł).

Emeryt w 2023 r. pobiera tzw. **13. emeryturę** w wysokości 1588 zł oraz tzw. **14. emeryturę** w wysokości 2650 zł.

Suma rocznych dochodów brutto emeryta wynosi **22 800 zł w 2023 r. (średnio 1900 zł miesięcznie)**.

Porównując roczne dochody brutto emeryta z 2015 i 2023 r., obserwujemy wzrost nominalny o 117,3%.

Suma rocznych dochodów netto emeryta wzrasta **z 9030 zł w 2015 r. (średnio 752 zł miesięcznie) do 20 748 zł w 2023 r. (średnio 1729 zł miesięcznie)**, co daje wzrost nominalny o 129,8%¹².

¹² W okresie 2015–2023 skumulowana inflacja wyniosła 46,7%, w związku z czym dochody netto emeryta wzrosły w tym okresie o 56,6% w ujęciu realnym.

Od 2015 r. realizujemy program „Senior+” skierowany do samorządów. **Rząd wspiera społeczności lokalne w tworzeniu Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”.** Dzięki temu w całej Polsce powstaje przyjazna i otwarta na potrzeby osób starszych infrastruktura. W ufun-
dowanych z tych programów domach i klubach odbywają się zajęcia integracyjne, wspólne organizowanie wypoczynku, wydarzenia kultu-
ralne, konsultacje medyczne czy zajęcia z rehabilitantami. W ten sposób zacieśniają się więzi międzypokoleniowe, zaś osoby w jesieni swojego
życia, spośród których wiele to osoby samotne, mogą poczuć się częścią
większej, wzajemnie sobie pomagającej społeczności. Rząd zapew-
nia zarówno dofinansowania w wysokości do 80% kosztów inwestycji,
jak i partycypację w kosztach bieżącego funkcjonowania. Do końca
2022 r. powstało łącznie 1179 ośrodków wsparcia: 353 dzienne domy oraz
826 klubów, które zapewniają miejsca dla 27 745 seniorów.

Wsparcie dla młodych

Osoby, które nie ukończyły 26. roku życia, zostały zwolnione z podatku PIT. Z tzw. **PIT-u dla młodych** korzysta każdego roku ok. 2 mln osób. Limit zwolnienia wynosi 85 528 zł. Rozwiązanie to służy ułatwieniu stawiania pierwszych kroków w dorosłym życiu i promuje podejmowanie pracy przez młodych.

Młodzi stanowią największy odsetek osób najstąbiej zarabiających. To właśnie ten fakt był jednym z powodów, dla których postanowili-
śmy w bezprecedensowy sposób podnieść kwotę wolną od podatku do
30 tys. zł oraz wysokość kilkunastu ulg i zwolnień podatkowych.

Zakup pierwszego mieszkania stanowi wyzwanie dla młodych osób. Rosnące ceny nieruchomości i zmieniające się ceny kredytów sprawiają,
iż wiele rodzin odkłada decyzję o zakupie swojego pierwszego M. Z tego
powodu rząd przygotował program „**Bezpieczny kredyt 2%**” przysłu-
gujący osobom do 45. roku życia, które nie mają mieszkania, domu ani
spółdzielczego prawa do lokalu. W przypadku małżeństwa wymóg
muszą spełniać oboje małżonkowie. Jedna osoba może uzyskać kre-
dyt w wysokości 500 tys. zł, zaś w przypadku rodziców z dzieckiem – do
600 tys. zł. W ramach programu przysługuje dopłata do rat kredytu
mieszkaniowego obowiązująca przez 10 lat.

Wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami

Rząd Prawa i Sprawiedliwości zwiększył wcześniej istniejące wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami oraz przygotował dla nich nowe programy. Celem było realne poprawienie jakości ich życia, które byłoby odczuwalne dla każdej rodziny. **W 2022 r. w porównaniu do 2015 r. finansowe wsparcie tej grupy osób wzrosło o 142%** – z 15,5 mld zł do 37,5 mld zł. W kontekście 2023 r., gdy środki na wsparcie osób z niepełnosprawnościami będą sięgały 40,5 mld zł, odnotowujemy wzrost względem 2015 r. aż o 161%.

Utworzono **Fundusz Solidarnościowy**, dzięki któremu osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie mogą korzystać z programów ministerialnych w zakresie asystencji i opieki wytchnieniowej oraz z pobytu w centrach opiekuńczo-mieszkalnych. Na programy te w 2023 r. przeznaczymy 1 mld zł. Ponadto z Funduszu Solidarnościowego finansowane jest świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, którego koszt w 2023 r. wynosi 3,6 mld zł. Finansowana jest również renta socjalna, która w 2023 r. sięga kwoty 5,6 mld zł. **Wydatki Funduszu Solidarnościowego na rzecz osób z niepełnosprawnościami w 2023 r. to kwota ponad 10 mld zł.**

Na terenie całej Polski powstają **centra opiekuńczo-mieszkalne**, które zapewniają pomoc osobom dorosłym ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności poprzez zapewnienie im usług zamieszkiwania w ramach pobytu dziennego lub całodobowego. Centra poprzez wspólny pobyt uczestników, w pozytywny sposób wpływają na procesy ich uspołecznienia i nawiązywania relacji interpersonalnych. Zaangażowanie w tego typu placówkach odpowiednich specjalistów pozwala na stymulowanie kompetencji społecznych osób z niepełnosprawnością oraz podejmowanie przez nie aktywności na miarę posiadanego potencjału i zasobów.

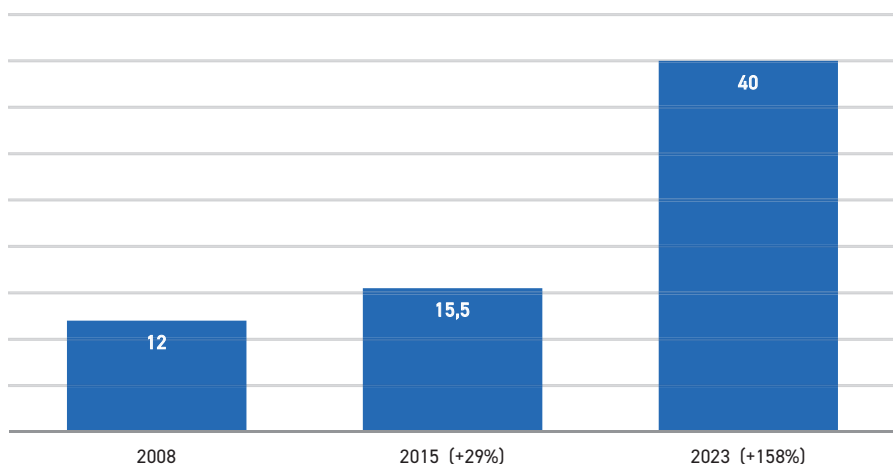
Uruchomiśmy także programy służące aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz ich reintegracji społecznej. Zwiększono kwoty na realizowane już programy, w tym współfinansowane ze środków pomocowych Unii Europejskiej (m.in. „Program wyrównywania różnic między regionami”, „Aktywny samorząd”) i uruchomiono nowe programy (m.in. „Rehabilitacja 25 plus”, „Zajęcia klubowe w WTZ”). Istotnie zwiększono wysokość dotacji celowej dla

PFRON – do 850 mln zł w 2023 r. Uruchomiono pomoc ze środków tego funduszu na rzecz dysponentów zakładowego funduszu aktywności albo funduszu rehabilitacji (do 150 mln zł rocznie).

Wprowadzono pakiet programów „**Samodzielność – Aktywność – Mobilność**”, na który przeznaczono dodatkowy miliard złotych na realizację w latach 2022–2024. Jego celem jest wzrost niezależności osób z niepełnosprawnościami oraz ułatwienie im aktywności społecznej lub zawodowej poprzez zapewnienie dostępu do korzystania z samochodu osobowego. Dodatkowym wsparciem osób z niepełnosprawnościami są środki w ramach programu kompleksowego wsparcia rodzin „Za życiem”.

Skalę wzrostu wydatków na wsparcie osób z niepełnosprawnościami ilustruje poniższy wykres, który prezentuje, jakie korzyści finansowe dla osób z tej grupy przewidziano w ramach ośmiu lat rządów PO–PSL, a jaka była skala wzrostu finansowania w przedmiotowej materii w analogicznym okresie za rządów Prawa i Sprawiedliwości.

Wykres 7. Wzrost wydatków na osoby niepełnosprawne (w mld zł)

Walka z bezrobociem

Wysokie bezrobocie to negatywne zjawisko pociągające za sobą liczne konsekwencje społeczne i gospodarcze, zarówno z perspektywy obywateli, jak i makroekonomii. Od 2000 do 2015 r. Polska zmagająca się z wysokim poziomem bezrobocia, które stale przewyższało 10%, a w niektórych okresach nie spadało poniżej 15%. **W czasach rządów PO-PSL stopa bezrobocia (w ujęciu rocznym) wynosiła od 9,8% do 14,4%.** Zmniejszało to potencjał gospodarczy naszej Ojczyzny oraz przesuwało polską rodzinę ku ubóstwu ekonomicznemu. Pod koniec 2015 r. bez pracy pozostawało 1,5 mln Polaków.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął makroekonomiczne i socjalne działania zmierzające do zasadniczego ograniczenia tego palącego problemu, który otrzymał w spadku po PO-PSL. Przyniosły one zamierzony skutek, dzięki czemu w czerwcu 2023 r. – pomimo pandemii COVID-19 oraz światowego kryzysu wywołanego wojną w Ukrainie – bezrobocie w Polsce wynosi 5%¹³. Z danych Eurostatu, który postępuje się metodą ankietową pomiaru tego wskaźnika, wynika, że **Rzeczpospolita Polska ma niemal najniższą stopę bezrobocia w całej Unii Europejskiej. Wynosi ona 2,8% i niższy odczyt występuje jedynie w Czechach¹⁴. To również najniższy poziom od 1989 r.**

Rośnie również aktywność zawodowa Polaków w wieku produkcyjnym. Zgodnie z badaniem aktywności ekonomicznej ludności (BAEL) aktywni zawodowo stanowili w IV kwartale 2022 r. 80,8% osób w wieku produkcyjnym (18–64 lat dla mężczyzn i 18–59 lat dla kobiet). Dla porównania w IV kwartale 2015 r. było to 73,5%. **Oznacza to, że na koniec 2022 r. pracujących było ponad 16 mln Polaków, podczas gdy na koniec 2015 r. – 15,4 mln. W 2023 r. po raz pierwszy w historii liczba osób zatrudnionych przekroczyła barierę 17 mln.**

Pomimo globalnych kryzysów gospodarczych, które miały silny wpływ na ekonomię Polski, udało się rządowi Prawa i Sprawiedliwości utrzymać niskie bezrobocie przy jednoczesnym zwiększeniu aktywności zawodowej Polaków. **W efekcie polski rynek pracy jest jednym z najsilniejszych w Unii Europejskiej.**

¹³ Dane GUS ujęte są na podstawie liczby osób zarejestrowanych w urzędach pracy.

¹⁴ Dane Eurostatu.

Walka z ubóstwem

Jednym z naczelnych zadań postawionych sobie przez rząd Prawa i Sprawiedliwości jest stabilna polityka wspierająca osoby ubogie i społecznie wrażliwe. W ostatnich latach ich sytuacja uległa istotnej poprawie. Poziom przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę w latach 2018–2021 wzrósł z kwoty 1693 zł do 2062 zł (wzrost o 18%). W latach 2015–2022 wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym spadł o 6% – z 22% do 16%¹⁵. Dzięki temu Polska należy obecnie do grona państw Unii Europejskiej, w których ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego jest najniższe¹⁶. Skutecznie zmniejszyło się zagrożenie ubóstwem wśród najmłodszych Polaków. Spośród dzieci w wieku 6–11 lat wskaźnik ten spadł w latach 2015–2023 o 8%, a wśród dzieci w wieku poniżej 6 lat – o 9%. **Zasięg ubóstwa skrajnego zmalał z 5,4% w 2018 r. do 4,2% w 2021 r.**, a wskaźnik relatywnego ubóstwa zmniejszył się z 14,2% (2018 r.) do 12% (2021 r.).

W tym okresie **zredukowaliśmy również dysproporcje między miastem a wsią**. Zmniejszyły się też różnice pomiędzy dochodami najbogatszych i najbiedniejszych mieszkańców kraju. W 2019 r. dochody 20% najzamożniejszych osób były 4,4 raza wyższe niż 20% osób o najskromniejszych dochodach (cztery lata wcześniej przekraczały je niemal pięciokrotnie).

Wzrost wynagrodzeń

Rozwój gospodarczy i wzrost PKB w czasie rządów Prawa i Sprawiedliwości pozwoliły na reformę podejścia do **wynagrodzenia minimalnego**. W 2015 r. wynagrodzenie to wynosiło 1750 zł brutto. Obecnie wynosi ono 3600 zł, zaś minimalna stawka godzinowa to 23,50 zł.

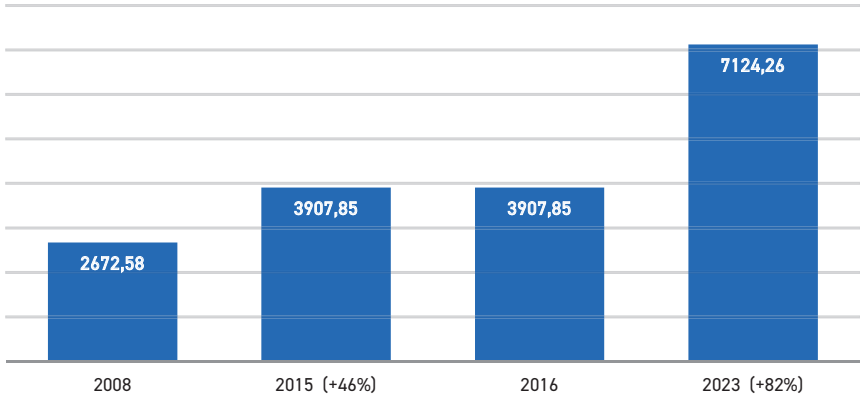
W ostatnich ośmiu latach zauważalnie **rosło przeciętne wynagrodzenie miesięczne**. Pod koniec 2015 r. wynosiło ono 3907,85 zł brutto, a w 2023 r. jest szacowane na 7103,6 zł brutto.

¹⁵ Dane Eurostatu.

¹⁶ Średnia UE wynosi 22% (dane Eurostatu).

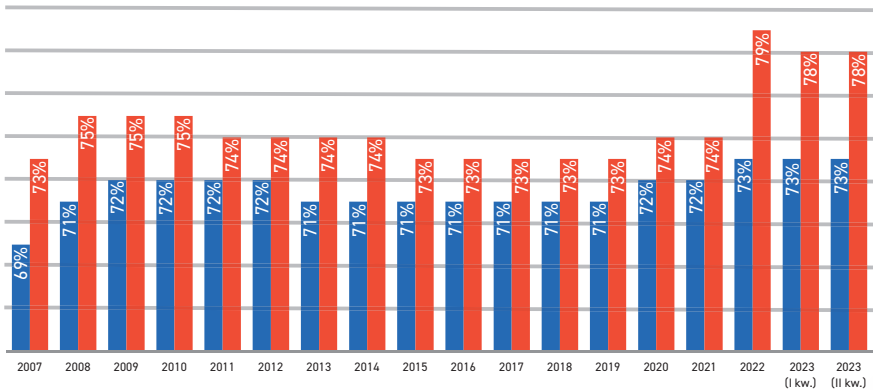

Wykres 8. Wzrost przeciętnego wynagrodzenia (w zł)

W czasach naszych rządów korzystnie zmienił się udział wypłaty netto w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu.

Wykres 9. Udział netto w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu

PRZYKŁAD

Małżonkowie posiadają dwójkę dzieci. Oboje przez cały rok są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę i pobierają wynagrodzenie w wysokości przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Nie mają oni innych źródeł dochodu opodatkowanych na skali podatkowej i rozliczają się wspólnie.

Rok 2015

Suma rocznych dochodów brutto małżonków wynosi 93 788 zł (średnio 7816 zł miesięcznie).

Suma rocznych dochodów netto małżonków wynosi **69 167 zł (średnio 5764 zł miesięcznie)**.

Rok 2023

Suma rocznych dochodów brutto małżonków wynosi 171 079 zł (średnio 14 257 zł miesięcznie), **co daje wzrost nominalny o 82,4%**.

Suma rocznych dochodów netto małżonków, po uwzględnieniu transferów społecznych (500+, 300+, Rodzinny Kapitał Opiekuńczy), wynosi **151 067 zł w 2023 r. (średnio 12 589 zł miesięcznie)**, co daje **wzrost nominalny o 118,4%¹⁷**.

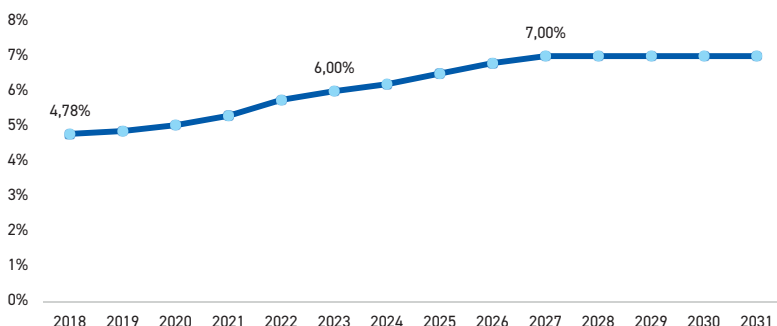
Wzrost nakładów na ochronę zdrowia

Jednym z filarów polityki społecznej – wyjątkowo oddziałujących na jakość życia Polaków – jest poprawa funkcjonowania systemu ochrony zdrowia. Celem Prawa i Sprawiedliwości jest zbudowanie nowoczesnego i sprawnego systemu opieki zdrowotnej, który będzie charakteryzowała wysoka jakość świadczeń i szacunku do pacjenta. Uważamy, że **publiczna opieka zdrowotna stanowi prawo każdego obywatela, zaś samo zdrowie nie jest towarem**. Państwo nie może być zwolnione z dbałości o dostępność i jakość usług oferowanych przez publiczną opiekę zdrowotną. Prawo i Sprawiedliwość będzie takiej wizji bronić oraz ją realizować i rozwijać.

¹⁷ W okresie 2015–2023 skumulowana inflacja wyniosła 46,7%, w związku z czym dochody netto małżonków (z uwzględnieniem transferów) wzrosły w tym czasie o 48,9% w ujęciu realnym.

Zmianą o charakterze fundamentalnym było wprowadzenie przez rząd ustawy gwarantującej systematyczny wzrost nakładów na ochronę zdrowia do poziomu co najmniej 6% PKB w 2024 r. **Finansowanie wydatków w tym zakresie wyniesie w 2023 r. blisko 170 mld zł, podczas gdy w 2015 r. w czasach PO-PSL sięgało ledwie 77,2 mld zł.**

Wykres 10. Plan wzrostu nakładów na ochronę zdrowia (% PKB z roku t-2)

Zwiększanie dostępności do lekarzy i specjalistów

Dzięki działaniom rządu Prawa i Sprawiedliwości przybyło lekarzy wykonujących zawód – od 2010 r. ich liczba wzrosła o ponad 37 tys. (z 154 536 w 2010 r. do 191 643 w 2022 r.). **O ponad 53% wzrosły limity przyjęć na kierunek lekarski w roku akademickim 2022/2023 w porównaniu z rokiem 2015/2016. Po zwiększeniu naborów na kierunki lekarskie podnieśliśmy liczbę miejsc rezydenckich.** Jeszcze w 2023 r. liczba miejsc odbywania specjalizacji zwiększy się dwukrotnie w stosunku do 2022 r. W ten sposób rząd przeciwdziała zjawisku charakterystycznemu dla czasów PO-PSL, czyli drastycznemu wówczas odpływowi kadr medycznych na rynek prywatny i za granicę. Daliśmy tym samym możliwości zarobkowania w publicznym systemie ochrony zdrowia, które są konkurencyjne względem systemu prywatnego. Opanowaliśmy wyjazd specjalistów za granicę. **Dziś zarobki lekarzy w Polsce, biorąc pod uwagę również koszty życia, nie odstają od standardu europejskiego.** Co więcej, staliśmy się na tyle atrakcyjnym krajem, że w ostatnim roku ponad 5,2 tys. lekarzy z Ukrainy i Białorusi podjęło pracę w publicznym systemie ochrony zdrowia.

Zniesienie limitów do specjalistów

Od kwietnia 2019 r. systematycznie rozszerzano zakres świadczeń ambulatoryjnej opieki specjalistycznej niepodlegających limitom w zakresie finansowania przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Początkowo bezlimitowym finansowaniem objęto wysokospecjalistyczne badania diagnostyczne tomografii komputerowej i rezonansu magnetycznego. Finalnie od 1 lipca 2021 r. zniesiono wszystkie dotychczas obowiązujące ograniczenia – **obecnie bezlimitowym finansowaniem objęte jest każde świadczenie lekarzy specjalistów w ramach Ambulatoryjnej Opieki Specjalistycznej we wszystkich dziedzinach medycyny, udzielane każdemu zgłaszającemu się pacjentowi, w tym także wysokokosztowe badania diagnostyczne.** Tym samym świadczeniodawcy uzyskali gwarancję, że otrzymają wynagrodzenie za każde udzielone świadczenie, co stanowi finansową zachętę zarówno do zwiększania liczby udzielanych porad pacjentom już objętych opieką, jak i do obejmowania nią pacjentów nowych.

Od 1 października 2022 r. lekarze medycyny rodzinnej mogą konsultować pacjentów ze specjalistami z zakresu kardiologii, diabetologii, chorób płuc, endokrynologii, a więc chorób, na które najczęściej zapaść Polacy, co zdecydowanie skraca czas potrzebny na diagnozę – jest to **system opieki koordynowanej.** Już jedna czwarta wszystkich przychodni dołączyła do projektu. Opieka koordynowana w POZ pozwala na szybsze i skuteczniejsze diagnozowanie i leczenie chorób przewlekłych oraz ułatwia dostęp do specjalisty.

Poszerzenie listy terapii refundowanych

Ostatnie lata stanowiły przełom w liczbie nowych terapii obejmowanych refundacją. **Ministerstwo Zdrowia nieustająco rozwija listę leków refundowanych,** a każde jej obwieszczenie przynosi dobre wiadomości dla pacjentów oczekujących na refundację produktów w schorzeniu, na które cierpią. Zwiększająca się liczba nowych objęć jest obserwowana szczególnie od 2019 r., od kiedy to wyraźnie zauważalny jest wzrost obejmowania refundacją wskazań onkologicznych oraz dotyczących chorób rzadkich. **Na szczególną uwagę zasługuje 2021 r., w którym zrefundowanych zostało 68 innowacyjnych terapii, z czego 32 dotyczyły**

onkologii, a 29 – chorób rzadkich. Od początku istnienia ustawy refundacyjnej to właśnie w 2022 r. zaoferowano polskim pacjentom największej możliwości w dostępie do innowacyjnych terapii – refundacją objęto 115 nowoczesnych terapii.

Polska jest jednym z niewielu państw na świecie, które kompleksową opieką otoczyły dzieci chore na SMA. Wprowadziliśmy badania przesiewowe i diagnozujemy chorobę w pierwszych dniach życia dziecka, zwiększając jego szanse na pełne wyleczenie. Oferujemy pacjentom wszystkie zarejestrowane w Europie terapie, w tym tę najdroższym lekiem świata. Żaden pacjent w Polsce nie pozostaje w tej chwili bez opieki i leczenia.

Narodowa strategia onkologiczna

Choroby onkologiczne można uznać za zmorę współczesnych społeczeństw. W Polsce nie funkcjonował sprawny i dobrze zorganizowany system opieki oraz leczenia pacjenta onkologicznego. Zdając sobie sprawę z zaniedbań pozostawionych przez poprzednie rządy, **Prawo i Sprawiedliwość podjęło się rozwiązania tych problemów w sposób kompleksowy, zapewniając profilaktykę, kadry medyczne, inwestycje w innowacje i system opieki onkologicznej oraz reorganizując opiekę nad chorym tak, by podczas swojego leczenia był on objęty wsparciem medycznym od diagnozy aż po rekonwalescencję, opiekę paliatywną i hospicyjną.**

Strategia ma zapewnić finansowanie ze środków budżetu państwa. Na ten cel w latach 2020–2030 planowaliśmy wydać 5,1 mld zł, ale kwota wzrośnie do granic 8 mld zł. **Całość nakładów na onkologię, która dziś wynosi 15,5 mld zł, w najbliższych latach wzrośnie do 20 mld zł.**

Opierając się na pozytywnym efekcie wdrażania Narodowej Strategii Onkologicznej, rząd rozpoczął wdrażanie systemowych rozwiązań w zakresie leczenia chorób układu krążenia. **Narodowy Program Chorób Krążenia**, który obecnie jest próbnie wprowadzany w niektórych województwach, będzie docelowo otaczał opieką pacjenta kardiologicznego, ułatwiając mu dostęp do lekarzy specjalistów i skracając czas oczekiwania na badania.

Modernizacja opieki zdrowotnej

System opieki zdrowotnej ma charakter rozbudowany. Składają się na niego jakość i liczba kadr medycznych, wysokość nakładów finansowych na leczenie, działanie systemu prawno-administracyjnego, wykształcenie kadry menadżerskiej, liczba podmiotów medycznych, system ratownictwa medycznego i wiele innych aspektów. Niemniej skuteczna opieka nad zdrowiem i życiem Polaków jest niemożliwa bez wielkich inwestycji realizowanych w podmiotach medycznych. **Rząd Prawa i Sprawiedliwości przeznaczył od 2015 r. 13,9 mld zł na modernizację i zakup najnowocześniejszego sprzętu.**

Chcąc efektywnie i w najnowocześniejszy sposób zmieniać polską opiekę zdrowotną, w 2020 r. powołaliśmy **Fundusz Medyczny** we współpracy z Prezydentem RP. Dzięki zapewnieniu dodatkowych źródeł finansowania niespotykane wcześniej inwestycje stały się możliwe, jak i wzrosły nakłady na świadczenia medyczne. Przykładami pozytywnych skutków działania Funduszu są: **udostępnienie dzieciom w wieku 12. i 13. lat bezpłatnych szczepień na HPV** od 1 czerwca 2023 r. – tym samym dołączyliśmy po raz pierwszy do grupy państw, które uczyniły takie szczepienia powszechnymi; przeznaczenie rekordowej sumy **3,1 mld zł na inwestycje w szpitalach dziecięcych** – dzięki tym środkom w całej Polsce zostanie wybudowanych bądź przebudowanych 14 szpitali pediatrycznych.

Jednym z kluczowych ogniw systemu ochrony zdrowia jest ratownictwo medyczne. W porównaniu z 2015 r. **zwiększyliśmy liczbę zespołów ratownictwa medycznego** – określanych potocznie jako „karetki w systemie” – o 110 do liczby 1611. Dzięki temu poprawiła się dostępność pacjentów do świadczeń ratowniczych i czas dojazdu do chorego. Jednocześnie zwiększyliśmy finansowanie zespołów o 114%. W przypadku Lotniczego Pogotowia Ratunkowego wzrost nakładów wyniósł 154% w porównaniu z 2015 r. Został wdrożony **System Wspomagania Dowodzenia Państwowego Ratownictwa Medycznego**, który znacząco ulepszył funkcjonowanie całego systemu ratownictwa. Jednocześnie **zwiększyliśmy liczbę Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych (SOR-ów)** o 27. W 2015 r. nakłady na SOR-y wynosiły 971 mln zł, zaś w 2023 r. osiągnęły 2 mld 731 mln zł. W 2015 r. rząd PO-PSL wydawał na naziemne zespoły ratunkowe i dyspozytornie medyczne 1 mld 867 mln zł, zaś w 2023 r. rząd

Prawa i Sprawiedliwości przeznaczy na to zadanie 4 mld zł. To ilościowa i jakościowa zmiana, która wpływa nie tylko na poczucie bezpieczeństwa Polaków, ale zapewnia szybki dojazd do pacjenta.

W ostatnich latach Polska stała się liderem rozwoju cyfryzacji w ochronie zdrowia. Wypracowaliśmy znaczące portfolio rozwiązań cyfrowych i stale je rozwijamy. Do kluczowych metod należą: **e-recepta, e-skierowanie, Internetowe Konto Pacjenta, aplikacja mojejKP, platforma Domowa Opieka Medyczna**, w ramach której zrealizowaliśmy sześć pilotaży telemedycznych, raportowanie zdarzeń medycznych czy wymiana elektronicznej dokumentacji medycznej. Stworzyliśmy Portfel Aplikacji Zdrowotnych. **Zaproponowane przez nas zmiany spotkały się z bardzo pozytywnym odbiorem społecznym: wystawiono 1,6 mld e-recept, 141 mln e-skierowań, zaś użytkowników Internetowego Konta Pacjenta jest 17,3 mln osób.**

Propagowanie profilaktyki

Wielu chorobom, które często dotyczą Polaków, można zapobiec dzięki prowadzeniu zdrowego trybu życia i regularnym badaniom. Jednocześnie działania profilaktyczne, prowadząc do zapobiegania chorobom, nie tylko mogą podnosić jakość życia naszych rodaków, ale jednocześnie zmniejszają koszty leczenia. **W związku z tym rząd podjął się wprowadzenia niespotykanych wcześniej i zakrojonych na szeroką skalę programów profilaktycznych:**

- Program „Profilaktyka 40 Plus”,
- Program profilaktyki chorób układu krążenia,
- Program badań przesiewowych raka jelita grubego,
- Program profilaktyki raka piersi (mammografia),
- Program profilaktyki raka szyjki macicy (cytologia),
- Program profilaktyki chorób odtytoniowych, w tym przewlekłej obturacyjnej choroby płuc (POChP),
- Program profilaktyki gruźlicy,
- Program profilaktyki badań prenatalnych,
- Program badań przesiewowych noworodków w Polsce na 2019–2026 r. – wczesne wykrycie chorób wrodzonych.

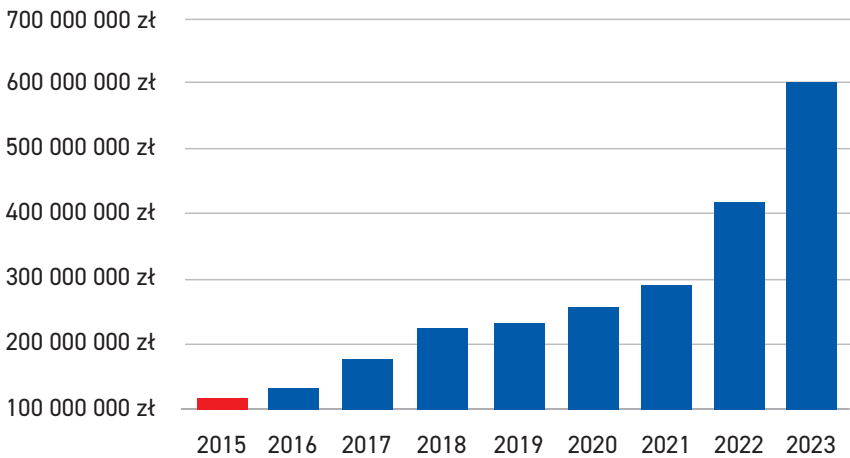
Realizując zadania z zakresu edukacji prozdrowotnej, utworzyliśmy portal diety.nfz.pl, który pozwala na przygotowanie spersonalizowanego planu żywieniowego dla osób zdrowych, które chcą się prawidłowo odżywiać, oraz dla osób chorych w ramach wspomagania leczenia. Przygotowaliśmy darmowe plany żywieniowe dla rodzin, e-booki na temat zdrowego żywienia zawierające przepisy, w których wykorzystywane są produkty sezonowe, filmy z poradami żywieniowymi. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społeczeństwa, powołaliśmy również Centrum Dietetyczne Online, które oferuje bezpłatny dostęp do konsultacji dietetycznych za pośrednictwem internetu.

Sportowa Polska

Sport i aktywność fizyczna są bardzo ważnymi elementami podnoszącymi jakość życia człowieka. Służą zdrowiu, rozwijając jednocześnie ducha uczciwej rywalizacji. Od 2015 r. dla rządu Prawa i Sprawiedliwości bardzo ważne było rozwijanie polskiego sportu i inwestowanie w infrastrukturę. Nasza polityka nie tylko koncentrowała się na wsparciu dla naszych wybitnych sportowców, by mieli oni zagwarantowane jak najlepsze warunki do treningów oraz przygotowań przed zawodami, ale również obejmowała rozbudowę infrastruktury ogólnodostępnej dla społeczeństwa, w szczególności dla młodzieży, w której od najmłodszych lat należy zaszczepiać sportowego ducha. **Nakłady na sport powszechny wzrosły z nieco ponad 100 mln zł w 2015 r. do prawie 600 mln zł w 2023 r. Nakłady na infrastrukturę sportową tym roku wyniosły 1 mld 349 mln zł w porównaniu z 416 mln zł w 2015 r.** Wprowadziliśmy m.in. programy takie jak **Sportowe Wakacje+** i **Program Klub** dofinansowujący szkolne kluby sportowe, a w dziedzinie inwestycji **program budowy hal sportowych „Olimpia”**, który zakłada budowę tysiąca szkolnych hal sportowych, głównie w małych miejscowościach. Utworzyliśmy też **program Moje Boisko**, którego celem jest przywrócenie funkcjonalności boisk sportowych.

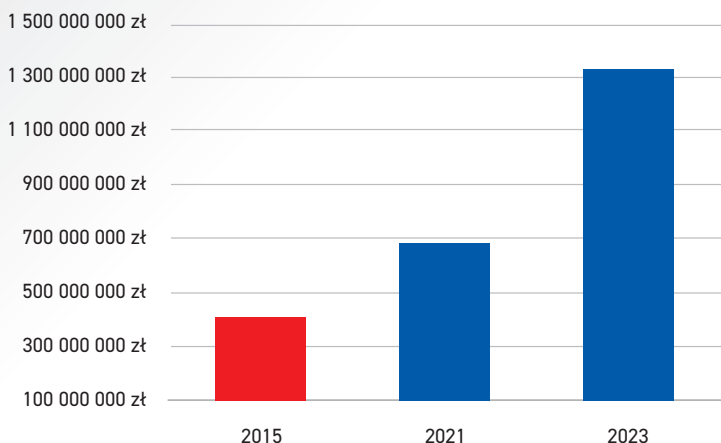

Wykres 11. Budżet przeznaczony na sport powszechny w poszczególnych latach

Przez ostatnie osiem lat dokonaliśmy skoku cywilizacyjnego w dziedzinie infrastruktury sportowej – **dofinansowaliśmy 5207 inwestycji kwotą blisko 6 mld zł**. Stworzyliśmy specjalne programy: **Sportowa Polska**, Program inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu czy liczne programy celowane, jak np. **Program budowy hal tenisowych**, Program rozwoju infrastruktury lekkoatletycznej czy Program budowy infrastruktury tenisowej. Szczególną inicjatywą był **Program Budowy Ogólnodostępnych Stref Aktywności (OSA)**, czyli miejskich i osiedlowych stref do ćwiczeń. Przebudowom i remontom podlegały Ośrodki Przygotowań Olimpijskich należące do Centralnego Ośrodka Sportu.

Wykres 12. Budżet przeznaczony na infrastrukturę sportową w poszczególnych latach

Bardzo istotnym obszarem jest **wspieranie i rozwój sportu powszechnego**. W ciągu ostatnich ośmiu lat przeznaczaliśmy **na ten cel prawie 2,5 mld zł, przyznając 35 tys. dotacji**. W ciągu ośmiu lat zwiększyliśmy wydatki na ten cel pięciokrotnie – ze 117 mln zł w 2015 r. do niemal 600 mln zł w 2023 r. Dzięki temu podnieśliśmy dofinansowanie we wszystkich istniejących programach i ogłosiliśmy szereg nowych promujących aktywność fizyczną, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.

3.3. Wielka polityka lokalna

Zrównoważony i autonomiczny rozwój połączony z aktywną rolą państwa stanowi jeden z filarów rządu Prawa i Sprawiedliwości. W 2015 r. zastaliśmy Polskę rozwijającą się nieefektywnie na podstawie postkomunistycznego modelu gospodarczego. Jego fundamentem był rozwój polaryzacyjno-dyfuzyjny, który opierał się na wspieraniu największych miast i aglomeracji z całkowitym pominięciem mniejszych ośrodków miejskich i wsi. Prowadziło to do rażących różnic gospodarczych, społecznych i kulturalnych w różnych regionach Polski. Zdecydowanie odrzuciliśmy tę błędną strukturę społeczno-gospodarczą i zaproponowaliśmy w jej miejsce **Strategię na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**. Udało się nam przezwyciężyć zastane mechanizmy, w miejsce których

wprowadziliśmy – dzięki aktywnej roli państwa – model oparty na spójności terytorialnej. Ani żaden region Rzeczypospolitej, ani żadna wspólnota lokalna, nie zostały pominięte w strumieniu rządowych środków na rozwój.

Nasza polityka lokalna przebiegała w ścisłej współpracy z samorządami wszystkich szczebli. Do dialogu z nimi wykorzystywaliśmy urzędy centralne, ministerstwa, Komisję Wspólną Rządu i Samorządu oraz wojewodów. Zaproponowaliśmy liczne konsultacje i współtworzenie przez wójtów, burmistrzów, prezydentów, starostów i marszałków województw naszej polityki rozwojowej. Była to największa, najbardziej płodna i przetomowa debata pomiędzy rządem i samorządem od czasu reformy administracyjnej w 1999 r.

Partnerskie potraktowanie samorządów pozwoliło przygotować rządowi Prawa i Sprawiedliwości programy skrojone specjalnie na potrzeby różnych wspólnot lokalnych – od małej społeczności wiejskiej po wielkie organizmy miejskie takie jak Warszawa. Założeniem naszej polityki lokalnej było pobudzanie wewnętrznego potencjału każdego z regionów, wyrównywanie szans oraz podnoszenie jakości życia Polaków.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości obok realizacji dużych projektów infrastrukturalnych – takich jak budowa sieci autostrad i dróg szybkiego ruchu przygotował szereg unikalnych programów wspierających małe wspólnoty. **Polska lokalna stała się wielkim placem budowy, na którym powstają drogi, mosty, połączenie kolejowe, wodociągi, przychodnie, obiekty sportowe, szkoły i wiele rodzajów infrastruktury.** W ten sposób nadrabiamy lata zaniedbań i doprowadzamy do zacierania się różnic pomiędzy Polską lokalną a miejską. **Z satysfakcją możemy zauważyć, iż w debacie publicznej jej uczestnicy przestali postugiwać się podziałem na Polską A i B. Stanowi to wynik wielkiej polityki lokalnej realizowanej przez rząd Prawa i Sprawiedliwości.**

Chcemy takiej Polski, w której mieszkaniec wsi, małej miejscowości czy miasta – niezależnie od położenia geograficznego – będzie miał dostęp do usług publicznych na tym samym poziomie, jaki Polacy uzyskują w dużych miastach. Kategorycznie odrzucamy politykę zostawiania obywatela samemu sobie, która to prowadziła do migracji obywateli. Przed 2015 r. brak rozwoju Polski lokalnej połączony z wysokim bezrobociem popychał wielu mieszkańców wsi i mniejszych miejscowości do przenoszenia się do dużych miast. Przez 25 lat Polska rozwijała się nierównomiernie. Owoce wzrostu docierały tylko do nielicznych. Poprzednie rządy spoglądały

na rozwój Polski z perspektywy Warszawy oraz innych dużych miast. Ze swoich gabinetów politycy nie dostrzegali problemów słabo rozwiniętych obszarów naszego kraju. Zmieniliśmy to. Postawiliśmy na sprawiedliwy i zrównoważony rozwój kraju. **Przełamaliśmy imposybilizm**, który toczył państwo polskie, gdy władzę sprawowało PO-PSL. Uważamy, że każdy obywatel Rzeczypospolitej zasługuje na równe i godne traktowanie. Dzięki wprowadzonym przez Prawo i Sprawiedliwość programom do miast i wsi, gmin oraz powiatów w całym kraju trafiły **dziesiątki miliardów złotych, które realnie odmieniły oblicze Polski lokalnej**. Co więcej, te środki ciągle płyną i tylko rząd Prawa i Sprawiedliwości może zagwarantować, że ta sytuacja się nie zmieni.

W tym kontekście warto nie tylko przyglądać się dofinansowaniom rządowym w skali ogólnopolskiej, lecz również spojrzeć na konkretne przykłady:

Gmina Kamień (2016–2023)

Budowa i modernizacja dróg gminnych – **6 mln 974 tys. zł**

Rozbudowa i modernizacja gminnej oczyszczalni ścieków – 8 mln zł

Budowa Gminnego Centrum Integracji i Rehabilitacji Wodnej dla Osób Niepełnosprawnych w Kamieniu – **4 mln 700 tys. zł**

Budowa i wyposażenie Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego – **3 mln 58 tys. zł**

Dofinansowanie zadań w ramach programu Maluch+ – **1 mln 183 tys. zł**

Dofinansowanie zadań w ramach programu Senior+ – **1 mln 504 tys. zł**

Remonty, przebudowa i odbudowa obiektów komunalnych – **1 mln 810 tys. zł**

Łącznie Gmina Kamień **otrzymała 27 mln 229 tys. zł dotacji rządowych** na inwestycje służące mieszkańcom.

Powiat włocławski (2016–2023)

Rozbudowa drogi powiatowej nr 2928C – **14 mln zł**

Rozbudowa drogi powiatowej nr 2913C – **11 mln zł**

Rozbudowa drogi powiatowej nr 2931C – **4 mln 541 tys. zł**

Rozbudowa pozostałych dróg powiatowych – **15 mln 434 tys. zł**

Przebudowa dróg powiatowych nr 2614C, 2907C, 2910C, 2918C – **4 mln zł**

Przebudowa drogi powiatowej nr 2913C – **4 mln 648 tys. zł**

Przebudowa drogi powiatowej nr 2831C – **4 mln 711 tys. zł**

Przebudowa pozostałych dróg – **21 mln 150 tys. zł**

Remonty dróg powiatowych – **5 mln 720 tys. zł**

Budowa przejść dla pieszych – **0,6 mln zł**

Budowa Powiatowego Centrum Zdrowia – 6 mln 087 tys. zł

Zakup aparatu USG dla przychodni we Włocławku – **300 tys. zł**

Zakup cyfrowego mammografu dla przychodni we Włocławku – **700 tys. zł**

Budowa nowego boiska wielofunkcyjnego wraz z zadaszeniem przy Zespole Szkół im. Marii Grodzickiej w Lubrańcu Marysinie – **2 mln 800 tys. zł**

Budowa nowego boiska wielofunkcyjnego wraz z zadaszeniem o stałej konstrukcji w Chodczu – **2 mln 650 tys. zł**

Łącznie powiat włocławski **otrzymał 98 mln 341 tys. zł dotacji rządowych** na inwestycje służące mieszkańcom.

Miasto Szczecin (2016–2023)

Modernizacja układu drogowego dzielnicy Północ w Szczecinie – **30 mln zł**

Poprawa dostępności do Miasta Szczecin w związku z awarią Mostu Cłowego – **10 mln zł**

Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego na skrzyżowaniu ul. Wernyhory, ul. Reduty Ordon i ul. Mickiewicza w Szczecinie – **3 mln zł**

Przebudowa ul. Emilii Szczanieckiej wraz z odcinkiem łączącym ul. św. Cyryla i Metodego w Szczecinie – **837 tys. zł**

Budowa JRG nr 4 w Szczecinie (Komenda Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Szczecinie) – **2 mln zł**

Budowa Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego przy ul. Twardowskiego w Szczecinie w latach 2020–2022 – **25 mln 960 tys. zł**

Dofinansowanie zadań w ramach programu Maluch+ – **52 mln 199 tys. zł**

Dofinansowanie zadań w ramach programu Senior+ – **744 tys. zł**

Budowa Stadionu Miejskiego im. Floriana Krygiera – **93 mln 500 tys. zł**

Przebudowa ul. Szafera – **56 mln 500 tys. zł**

Przebudowa basenu i hali widowiskowo-sportowej – **65 mln zł**

Dofinansowanie remontów zabytków – **9 mln 300 tys. zł**

Przebudowa infrastruktury obiektów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego – **3 mln zł**

Łącznie Miasto Szczecin **otrzymało 352 mln 40 tys. zł dotacji rządowych** na inwestycje służące mieszkańcom.

Województwo łódzkie (2016–2023)

Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 713 – **30 mln 932 tys. zł**

Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 473 – **15 mln zł**

Rozbudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 480 – **6 mln 426 tys. zł**

Rozbudowa skrzyżowania dróg wojewódzkich nr 713 i nr 716 w Opocznie wraz z rozbudową odcinków dróg wojewódzkich nr 713 i nr 726 – **998 tys. zł**

Modernizacja dróg wojewódzkich w celu zwiększenia dostępności do sieci kolejowej i PKS – **66 mln 833 tys. zł**

Poprawa bezpieczeństwa na drogach wojewódzkich poprzez modernizację infrastruktury drogowej i wprowadzenie aktywnego oznakowania – **29 mln 925 tys. zł**

Budowa wschodniej obwodnicy Bełchatowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 484 – **62 mln 423 tys. zł**

Budowa obwodnicy miejscowości Praga w ciągu drogi wojewódzkiej nr 703 – **7 mln 249 tys. zł**

Budowa obwodnicy Kwaskowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 710 – **6 mln 425 tys. zł**

Zakup taboru transportu kolejowego – **65 mln zł**

Zakup autobusów hybrydowych – **27 mln 200 tys. zł**

Budowa Centrum Ekspozycyjno-Szkoleniowego Zespołu Parków Krajobrazowych Filia w Skierniewicach – **6 mln zł**

Wsparcie zadań w ramach Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych – **58 mln 864 tys. zł**

Budowa i modernizacja infrastruktury kolejowej – **1 mld 81 mln 98 tys. zł**

Program Inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny – Etap I – **10 mln zł**

Łącznie województwo łódzkie otrzymało **1 mld 474 mln 373 tys. zł dotacji rządowych** na inwestycje służące mieszkańcom.

Rządowy Fundusz Dróg Samorządowych

Jakość infrastruktury drogowej w gminach i powiatach Polski była w 2015 r. na bardzo niskim poziomie. Wielokrotnie na spotkaniach z mieszkańcami różnych regionów słyszeliśmy postulaty naprawy sytuacji na polskich drogach. Większość sieci drogowej, z której na co dzień korzystają Polacy, znajduje się w pieczy samorządów. W czasach rządów PO-PSL programy wspierające infrastrukturę gminną i powiatową były rażąco niewystarczające. Wystarczy wskazać, iż samorząd musiał wyłożyć z własnych środków połowę wnioskowanej kwoty (system 50% na 50%) ilość środków przeznaczanych przez rząd na wsparcie do 2015 r.

była niewystarczająca w porównaniu z potrzebami. W latach 2009–2015 rząd PO–PSL przeznaczył na ten cel 5,4 mld zł, zakładając maksymalną kwotę wsparcia na poziomie 3 mln zł.

Tę sytuację należało zmienić, zatem rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął decyzję o zwiększeniu nakładów i stworzeniu bardziej przyjaznych samorządom reguł finansowania. Tak w latach 2016–2023 rząd przeznaczył łącznie 20 mld 790 mln zł na rozwój gminnej infrastruktury drogowej w ramach specjalnych programów¹⁸. Umożliwiono samorządom uzyskiwanie dofinansowań na poziomie 80% wartości inwestycji oraz wnioskowanie na tzw. zadania wieloletnie, czyli inwestycje rozłożone na kilka lat. Te rozwiązania pozwalają lepiej zaplanować budżety samorządów oraz realizować projekty, które do 2015 r. pozostawały jedynie w sferze życzeniowej. Jednocześnie umożliwiono uczestniczenie w dofinansowaniach samorządom wojewódzkim, które wcześniej nie mogły korzystać z tego wsparcia.

Możemy odwołać się do przykładów:

Województwo mazowieckie:

W 2015 rząd PO–PSL przeznaczył w wysokości 96,4 mln zł.

W 2023 rząd PiS przeznaczył środki w wysokości 532 mln zł.

Oznacza to, że rząd Prawa i Sprawiedliwości przekazuje w 2023 r. 5,5 razy więcej środków na drogi gminne i powiatowe niż rząd PO–PSL w 2015 r.

Gdybyśmy doliczyli środki z Polskiego Ładu, różnica byłaby jeszcze większa.

W latach 2009–2015 rząd PO–PSL na przebudowy dróg lokalnych przeznaczył 5,4 mld zł. W latach 2019–2024 rząd PiS na inwestycje w drogi lokalne w województwie mazowieckim z Funduszu Dróg Samorządowych przeznaczył 2,6 mld zł. **Na tym przykładzie widać różnicę w filozofii rządzenia: jedno województwo w czasie rządów Prawa i Sprawiedliwości otrzymało połowę środków, jakie rząd PO–PSL wydatkował w podobnym okresie na całą Polskę.**

¹⁸ Warto zaznaczyć, że również Rządowy Fundusz Inwestycji Strategicznych **Polski Ład** pozwalał samorządom wnioskować o zadania drogowe, które w tym zestawieniu nie są uwzględnione.

Województwo podkarpackie:

W 2015 r. rząd PO-PSL przeznaczył w wysokości **62,3 mln zł**

W 2023 r. rząd PiS przeznaczył środki w wysokości **308 mln zł**

Oznacza to, że **rząd Prawa i Sprawiedliwości przekazuje w 2023 r. 5 razy więcej środków** na drogi gminne i powiatowe niż rząd PO-PSL w 2015 r. Gdybyśmy doliczyli środki z **Polskiego Ładu**, różnica byłaby jeszcze większa.

Mogliśmy w ramach tego programu dofinansować budowę i modernizację ok. 30 tys. km dróg lokalnych w całej Polsce. Rozszerzyliśmy zaproponowane rozwiązania o możliwość dofinansowania bezpiecznych przejść dla pieszych i budowę ścieżek rowerowych. Rządowa pomoc dla samorządów odmienia Polskę lokalną, sprawiając, iż mieszkańcy mogą coraz częściej poruszać się po nowoczesnych i dobrych drogach, jadąc do pracy, zawożąc dzieci do szkoły czy jadąc na zakupy. Nasze drogi gminne, powiatowe i wojewódzkie przestają być powodem wstydu i narzekań, a każdego roku sieć infrastruktury spełniająca standardy europejskie staje się gęstsza i dłuższa.

Rządowy Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych

Po 1989 r. kolejne rządy prowadziły politykę cięć budżetowych i prywatyzacji, która dramatycznie uderzała w jakość życia w tzw. Polsce powiatowej. Wiązało się to z ograniczeniem aktywności i obecności instytucji publicznych na wsi i w mniejszych miejscowościach. Likwidowano połączenia kolejowe, autobusowe, placówki pocztowe czy posterunki policji. Ta polityka doprowadziła to wykluczenia społecznego dużej części populacji Polski, którego jednym z najpoważniejszych zjawisk było **wykluczenie komunikacyjne**.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął w 2019 r. decyzję o stworzeniu **Rządowego Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych**, który pozwala na **dofinansowanie lokalnych przewozów autobusów**, które zostały zlikwidowane, powodując wykluczenie komunikacyjne. Dzięki temu mieszkańcy, przede wszystkim z mniejszych miejscowości, mogą dotrzeć środkami transportu publicznego do pracy, szkół, placówek zdrowia, instytucji kultury czy na zakupy. Zwiększenie siatki połączeń autobusowych tworzy także możliwość znalezienia pracy

w miejscowościach, do których dojazd był dotychczas utrudniony lub niemożliwy. Do programu mogą przystępować gminy, powiaty i województwa. **Dzięki temu na terenie każdego z województw tworzone są gęste sieci połączeń o różnej długości:** od krótkich linii łączących wsie ze stolicą gminy czy długie połączenia wojewódzkie łączące kilka bądź kilkanaście powiatów.

W 2019 r. zaplanowano w Funduszu **300 mln zł** na dofinansowanie połączeń w skali Polski. W pierwszym roku funkcjonowania przystąpiło do odbudowy połączeń 225 podmiotów, przywracając 1228 połączeń autobusowych. Już w następnym roku liczby te się podwoiły: 435 organizatorów przewozów i 2834 linii. **Zainteresowanie wspólnot lokalnych zaczęło lawinowo rosnąć, reagując w ten sposób na potrzeby społeczne w całej Polsce. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom, rząd zwiększył finansowanie do 800 mln zł.** W 2021 r. organizatorów było już 630, zaś przywróconych linii 4371. W 2022 r. do programu zgłosiło się 781 podmiotów, odtwarzając 5508 połączeń lokalnych. **Według stanu na koniec sierpnia 2023 r. zakontraktowano 6655 linii na kwotę 784 mln zł.** Dzięki rządowym dopłatom doprowadziliśmy do zmniejszenia wykluczenia komunikacyjnego. Autobusowy transport zbiorowy dociera dzisiaj do ponad 5 tys. miejscowości, które jeszcze w 2015 r. były pozbawione połączeń lokalnych.

Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych

W ramach inwestycyjnego wsparcia dla gmin, powiatów i miast został przygotowany Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych. Nigdy wcześniej rząd nie przygotował tak wszechstronnego, atrakcyjnego i dostępnego programu na wsparcie rozwoju Polski lokalnej, przyznając na ten cel aż **13,25 mld zł na inwestycje bliskie ludziom.**

Pierwsze środki – 6 mld zł – zostały rozdysponowane w lecie 2020 r. **na wszystkie gminy i powiaty w Polsce**, czyli na 2791 beneficjentów. Maksymalna wartość dofinansowania wynosiła 93,5 mln zł. Zadaniem samorządów było podjęcie decyzji, na jaki cel inwestycyjny środki powinny zostać przeznaczone tak, by przyczynić się do rozwoju społeczności lokalnej. Wbrew fałszywym, politycznym oskarżeniom o niszczenie przez Prawo i Sprawiedliwość idei samorządności, rząd oddał swobodę decydowania lokalnym władarzom. Pod koniec 2020 r. rząd

podjął decyzję o poszerzeniu programu. Samorządy miały możliwość składania wniosków na konkretne prorozwojowe zadania. Na ten cel przeznaczono **4,35 mld zł. Blisko 1396 samorządów otrzymało wsparcie na realizację 2014 inwestycji.** W związku z ogromnym zainteresowaniem oraz potrzebami rząd podjął decyzję w marcu 2021 r. o ogłoszeniu kolejnego wsparcia, które wyniosło 1,89 mld zł. Skorzystało z niego 1072 samorządów, które zdecydowały się wykonać 1331 inwestycji.

Zważywszy na wielość potrzeb i odmienną charakterystykę wielu regionów Polski, podjęto w 2021 r. decyzję o przygotowaniu **dwóch naborów w programie ze specjalnym przeznaczeniem: dla gmin górskich oraz dla gmin, gdzie funkcjonowały zlikwidowane państwowe przedsiębiorstwa gospodarki rolnej (tzw. PGR-y).** Na terenach górskich występowało wiele potrzeb związanych z zakupami inwestycyjnymi lub inwestycjami w ogólnodostępną infrastrukturę turystyczną oraz w infrastrukturę komunalną związaną z usługami turystycznymi. Rząd przeznaczył na ich wsparcie **673 mln zł**, z których 202 gminy zrealizowały 250 inwestycji. Gminy, gdzie funkcjonowały PGR-y, były samorządami, w których poprzednie rządy nie inwestowały na większą skalę. Częstokroć były to tereny cechujące się wykluczeniem komunikacyjnym, niskim poziomem inwestycji i wyższym poziomem bezrobocia niż średnia krajowa. Rząd przeznaczył na ich wsparcie **340 mln zł.** Skorzystało z niego 542 samorządów, realizując 594 inwestycji.

Wszystkie inwestycje realizowane w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych nie tylko przyczyniają się do wyrównywania rozwoju wielu regionów Polski, służąc mieszkańcom, ale wspierają polskie średnie i małe firmy, które zostały wykonawcami inwestycji.

Program Inwestycji Strategicznych

Liczba potrzeb inwestycyjnych w Polsce lokalnej wymagała od rządu przygotowania spójnego systemu pozwalającego dofinansowywać przedsięwzięcia blisko obywateli. W myśli Strategii Zrównoważonego Rozwoju oraz dążąc do uniknięcia negatywnych skutków gospodarczych pandemii zaproponowaliśmy **Polakom Program Inwestycji Strategicznych** w ramach **Polskiego Ładu.** Za jego utworzeniem przemawiały dodatkowo doświadczenia zebrane podczas debat z samorządami oraz prac realizowanych w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji

Lokalnych. Jest to epokowe i historyczne rozwiązanie w historii Polski. Samorządy **mogą otrzymać środki rządowe do aż 98% wartości inwestycji**. Nigdy wcześniej nie powstało w Rzeczypospolitej takie narzędzie prorozwojowe, które by w takim wymiarze wspierało rozwój wspólnot lokalnych. Do 2015 r. nieliczne programy wsparcia przewidywały system 50 na 50, czyli na każdy 1 mln zł z rządu samorząd musiał wydać swój milion. Skutkiem takiej polityki na dofinansowanie mogły liczyć głównie zamożniejsze podmioty przy jednoczesnym dużym obciążeniu budżetów, zaś biedne wspólnoty mogły realizować bardzo małe projekty bądź nie korzystały ze wsparcia rządowego w ogóle. Polski Ład fundamentalnie odmienił tę sytuację. **Dziś 99% polskich samorządów korzysta z rządowego wsparcia**. Jednocześnie dzięki bardzo preferencyjnym warunkom mogą one w jednym roku realizować kilka zadań równocześnie. Projekty, które w latach 2007–2015 były przez samorządy rozkładane na lata, teraz są budowane w jeden rok.

Samorządy mogą – w ramach prostych procedur ubiegania się o środki – inwestować w ponad **30 obszarach życia społeczno-gospodarczego: remonty szkół i żłobków, obiekty sportowe, parki, nowe drogi czy sieci wodno-kanalizacyjne, modernizacje źródeł ciepła na zeroemisyjne, czyli wszystkie inwestycje zwiększające bezpieczeństwo i komfort życia Polaków**. Łącznie odbyło się osiem naborów wniosków, z czego pięć jest już rozstrzygniętych. Pierwsze wypłaty środków miały miejsce w pierwszym kwartale 2022 r. **63,4 mld zł** to łączna wartość przyznanego dofinansowania w pięć rozstrzygniętych naborach (ponad 11 tys. inwestycji). **Wraz ze środkami na trwające edycje (6–8) rząd Prawa i Sprawiedliwości przeznaczy ok. 94,4 mld zł (środki wydane i zaplanowane)** na inwestycje we wspólnotach lokalnych.

Skala tego programu nie pozwala na przedstawienie nawet części projektów, lecz warto odwołać się do kilku wybranych przykładów:

Województwo dolnośląskie

Budowa Centrum Turystyki Aktywnej

Gmina Bardo

7 909 600,00 zł

Województwo kujawsko-pomorskie

Budowa budynku szkoły muzycznej wraz z salą koncertową w Lipnie

Powiat lipnowski

10 200 000,00 zł

Województwo lubelskie

Rewitalizacja toru wyścigowego w Biłgoraju

Powiat biłgorajski

14 998 500,00 zł

Województwo lubuskie

Budowa Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Centrum Doradztwa Zawodowego i internatu

Miasto Gorzów Wielkopolski

28 900 000,00 zł

Województwo łódzkie

Likwidacja wykluczenia komunikacyjnego w łódzkiem: zakup taboru transportu kolejowego

Samorząd Województwa Łódzkiego

64 999 500,00 zł

Województwo małopolskie

„Heksagon – budowa hangaru dla Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie

Samorząd Województwa Małopolskiego

22 140 000,00 zł

Województwo mazowieckie

Rozbudowa i modernizacja budynków SOSW dla Dzieci Stabowidzących w Warszawie

Miasto Stołeczne Warszawa

30 000 000,00 zł

Województwo opolskie

Budowa kompleksu basenowego

Gmina Brzeg

16 200 000,00 zł

Województwo podkarpackie

Przebudowa dróg powiatowych
Powiat krośnieński
10 355 000,00 zł

Województwo podlaskie

Zakup autobusów na potrzeby dowozu uczniów
Gmina Lipsk
1 640 000,00 zł

Województwo pomorskie

Budowa sali gimnastycznej przy szkole podstawowej oraz budowa boiska sportowego
Gmina Żukowo
4 564 840,00 zł

Województwo śląskie

Gminne Centrum Recyklingu w Ogrodzieńcu – Serce Jury
Gmina Ogrodzieniec
4 750 000,00 zł

Województwo świętokrzyskie

Zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności Gór Świętokrzyskich przez budowę i rozbudowę infrastruktury kulturalnej i turystyczno-sportowej
Związek Gmin Gór Świętokrzyskich
20 000 000,00 zł

Województwo warmińsko-mazurskie

Zakup wyposażenia obiektów lecznictwa uzdrowiskowego
Gmina Górowo Iławeckie
5 000 000,00 zł

Województwo wielkopolskie

Rozwój zachodniej strefy przemysłowej w Pile
Gmina Piła
58 604 000,00 zł

Województwo zachodniopomorskie

Przebudowa basenu i hali widowiskowo-sportowej

Miasto Szczecin

65 000 000,00 zł

Kolej Plus

Wykluczenie komunikacyjne to nie tylko likwidacja po 1989 r. połączeń autobusowych, ale również zamykanie na terenie Polski lokalnych dworców, stacji i połączeń kolejowych. W 2018 r. rząd Prawa i Sprawiedliwości przygotował wieloletni program walki z wykluczeniem komunikacyjnym poprzez tworzenie nowych połączeń kolejowych – Program Uzupelniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej – **Kolej Plus** o budżecie **11,2 mld zł**. To pierwsza po 1989 r. i największa, kompleksowa propozycja inwestycyjna na kolei dla Polski lokalnej. **Rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął się pionierskiego zadania budowy nowych linii kolejowych na poziomie lokalnym, a nie tylko remontów szlaków ogólnopolskich.**

Program Kolej Plus dotyczy głównie miejscowości liczących powyżej 10 tys. mieszkańców, które obecnie nie mają dostępu do kolei pasażerskiej lub towarowej. Realizacja programu ułatwi dostęp do kolei pasażerskiej, poprawi warunki prowadzenia działalności gospodarczej i bezpieczeństwo na drogach (część przewozów towarowych przejmie transport kolejowy). Kolej Plus przewiduje również: możliwość nieodpłatnego korzystania z linii kolejowych przez samorzady oraz warunek zgody Ministra Infrastruktury dla likwidacji istniejących linii. Stworzyliśmy możliwość tworzenia samorządom wojewódzkim połączeń poza granicę ich jurysdykcji administracyjnej tak, by na poziomie lokalnym łączyć różne regiony Polski. Kolej Plus to nie tylko przywracanie i budowa nowych linii kolejowych, ale również finansowanie lub współfinansowanie z województwami zadań dotyczących **zakupu, modernizacji oraz napraw pojazdów kolejowych** przeznaczonych do przewozów pasażerskich wykonywanych na podstawie umowy o świadczenie usług publicznych.

W ramach programu dofinansowaniem objętych zostało bądź zostanie 1200 km linii kolejowych:

- 10 projektów dotyczących **rewitalizacji linii** na łączną długość **ok. 315 km**,
- 14 projektów dotyczących **odbudowy lub rozbudowy linii** na łączną długość **ok. 516 km**,
- 7 projektów dot. **budowy nowych linii** na łączną długość **ok. 189 km**,
- 3 projekty dokumentacyjne dotyczące **ok. 183 km** linii kolejowych.

Mosty dla regionów

Głównym celem przyjętego w 2018 r. **rządowego Programu Mosty dla Regionów** jest uzupełnienie lokalnej infrastruktury drogowej o brakujące przeprawy mostowe. Przeprawy mogą powstawać w ciągach dróg zarządzanych przez samorządy, tj. dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Na jego realizację rząd przeznaczył **2,3 mld zł**. W Programie wskazano 21 rekomendowanych lokalizacji przepraw mostowych, wytypowanych w wyniku przeprowadzonych analiz. Inicjatywa w zakresie realizacji inwestycji i wnioskowania o wsparcie w tym zakresie leżała jednak całkowicie w gestii samorządów. Nabór wniosków do programu miał charakter otwarty – swoje propozycje projektów mogły zgłaszać wszystkie samorządy.

Na liście zadań mostowych realizowanych obecnie znajdują się:

- **budowa nowego mostu na rzece Sole**, wraz z przebudową połączenia drogowego z drogą wojewódzką i drogami powiatowymi w Porąbce (powiat bielski) – wartość zadania 29 mln zł, kwota dofinansowania 23,2 mln zł, lata realizacji 2021–2024,
- **budowa mostu na rzece Kamiennej** wraz z rozbudową drogi wojewódzkiej pod Starachowicami (województwo świętokrzyskie) – wartość zadania to 120 mln zł, kwota dofinansowania 96 mln zł, lata realizacji 2021–2024,
- **budowa mostu na rzece San** wraz z nowym odcinkiem drogi wojewódzkiej Jarosław – Oleszyce – Cieszanów – Bełzec oraz rozbudową węzła drogowego w ciągu drogi krajowej (województwo podkarpackie) – wartość zadania 196 mln zł, kwota dofinansowania 156,8 mln zł, lata realizacji 2023–2025,

- **budowa przeprawy mostowej przez rzekę Narew** w miejscowościach Łęg Przedmiejski i Teodorowo w województwie mazowieckim (powiat ostrołęcki) – wartość zadania 123 mln zł, kwota dofinansowania 98,4 mln zł, lata realizacji 2022–2026.

W naborze ogłoszonym w 2023 r. wyłoniono kolejne inwestycje:

- **Most na rzece Wieprz**
- **Trzy mosty na Sanie**
- **Most na Odrze**
- **Most na Bugu**
- **Most na Noteci**
- **Most nad Kanałem Gliwickim i rzeką Kłodnicą**

Budowa 100 obwodnic

Przez dziesięciolecia zmorą wielu ośrodków miejskich był przebieg kołowego ruchu tranzytowego przez tereny gęsto zaludnione. Powodowało to rażące obniżenie jakości życia mieszkańców, zagrożenie dla życia i zdrowia, obniżenie jakości powietrza, niską przepustowość dróg krajowych i zniszczenia w infrastrukturze drogowej, która nie była należycie przystosowana do intensywności potoku samochodów ciężarowych i osobowych w XXI w.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął decyzję o stworzeniu **Programu Budowy 100 Obwodnic** na lata 2020–2030 o **budżecie 28 mld zł**. W ramach jego realizacji budowane są drogowe obejścia miejscowości w ciągach dróg krajowych, wyprowadzające ruch tranzytowy poza tereny zabudowane i dostosowane do przenoszenia obciążenia 11,5 t.

W programie zostały ujęte zadania na różnym etapie przygotowania. Wybór poszczególnych obwodnic odbywał się przy uwzględnieniu szeregu czynników, wśród których najważniejsze znaczenie miały: stan prac przygotowawczych, natężenie ruchu w okolicach danych miejscowości, stan bezpieczeństwa ruchu w miejscowościach liczony poziomem wypadkowości (w tym także ofiarami tych wypadków), poprawa dostępności połączeń z państwami sąsiednimi oraz konieczność zachowania zrównoważonego rozwoju wewnątrz kraju.

Program czyste powietrze

Walka o czyste powietrze jest priorytetem rządu Prawa i Sprawiedliwości. W 2018 r. uruchomiliśmy program **Czyste Powietrze** o budżecie **130 mld zł** do 2029 r., umożliwiającą kompleksową termomodernizację domu i wymianę źródła ciepła na niskoemisyjne. Podstawowym celem programu jest ograniczanie emisji do atmosfery szkodliwych substancji, które powstają na skutek ogrzewania domów paliwem niskiej jakości w przestarzałych piecach. Jest to pierwszy tego rodzaju program w Polsce. Korzysta z niego już **650 tys. polskich rodzin**. Zlikwidowaliśmy **326 tys. tzw. „kopciuchów”** i w wielu miejscowościach poprawiliśmy jakość powietrza. Korzystać z programu mogą właściciele budynków mieszkalnych jednorodzinnych o dochodzie rocznym nieprzekraczającym 135 tys. zł. Dotacja w zależności od poziomu dofinansowania może wynosić do 65 tys. zł, do 99 tys. zł, bądź do 135 tys. zł. Jako element zintegrowanego systemu poprawiania jakości powietrza zbudowaliśmy system monitorowania jego jakości i transparentny system informowania Polaków o jakości powietrza. Dzięki temu z roku na rok w Polsce obserwujemy statystyki wskazujące na poprawę jego jakości.

Wsparcie dla wspólnot lokalnych

Ochotnicze straże pożarne stanowią jeden z filarów Polski lokalnej. To nie tylko instytucje niosące pomoc ofiarom wypadków, obywatelom w potrzebie czy wspólnie realizujące skomplikowane zadania wraz z Państwową Strażą Pożarną, lecz również ośrodki życia społeczno-kulturalnego integrujące społeczność w duchu idei wspólnotowości. Druhowie wiedzą, że mogą liczyć na rząd Prawa i Sprawiedliwości. Dodatki emerytalne dla OSP były obiecywane przez wiele obozów politycznych, jednak nikt tych obietnic nie zrealizował. To właśnie my wprowadziliśmy długo wyczekiwaną **ustawę o Ochotniczych Strażach Pożarnych**. Głównym jej celem było wprowadzenie dodatków emerytalnych dla strażaków ochotników, którzy przez 25 lat ratowali życie, zdrowie i mienie ludzkie. Przepisy pierwszej w historii ustawy o OSP weszły w życie 1 stycznia 2022 r. Dzięki niej **prawie 100 tys. druhow-emerytów**

otrzymało wyczekiwane od lat świadczenie ratownicze z tytułu wystugi lat w OSP. **Wysokość świadczenia wynosi obecnie 230 zł. Kwota ta będzie co roku waloryzowana.**

Środki finansowe przekazywane jednostkom OSP z budżetu państwa systematycznie wzrastają. Z roku na rok do jednostek OSP trafia coraz więcej pojazdów ratowniczych. W latach 2008–2015 zakupiono 1732 samochody. **W latach 2016–2022 było to 2951 wozów.** Po uwzględnieniu planów na 2023 r. **(677 nowych pojazdów)** liczba zakupionych wozów wyniesie **3628**. Jednostki OSP, oprócz samochodów, z dotacji z budżetu państwa kupują także różnego rodzaju asortyment, np. wyposażenie osobiste, ochronne, sprzęt uzbrojenia i techniki specjalnej, sprzęt informatyki oraz łączności.

Jednym z filarów lokalnych społeczności obok ochotniczych straży pożarnych są koła gospodyń wiejskich. Rząd kierując się zasadą pomocniczości, postanowił wprowadzić szereg nowych rozwiązań prawnych i finansowych, których celem jest wspieranie aktywności obywatelskiej, kulturalnej i promującej tradycyjny model relacji sąsiedzkich. Z inicjatywy Prawa i Sprawiedliwości w 2018 r. weszła w życie **ustawa o kołach gospodyń wiejskich**. Pomoc finansowa jest jedną z wielu możliwości, jakie zostały w niej wskazane. Ustawa pozwoliła także na **uzyskanie osobowości prawnej** przez koła, możliwość prowadzenia uproszczonej ewidencji przychodów i kosztów (UEPiK), **prowadzenie działalności gospodarczej, ubieganie się o środki finansowe** w ramach konkursów i dotacji, a także opiekę Pełnomocnika Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Dzięki ustawie koła gospodyń wiejskich mogą działać jeszcze prężniej, ale przede wszystkim walnie przyczyniła się ona do powstania nowych kół.

Rządowa pomoc finansowa przeznaczana jest na realizację celów statutowych koła gospodyń wiejskich, m.in. na prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo-kulturalnej w środowiskach wiejskich, na rzecz wszechstronnego rozwoju obszarów wiejskich, wsparcie rozwoju przedsiębiorczości kobiet, rozwijanie kultury ludowej, w tym w szczególności na kulturę lokalną i regionalną.

Z roku na rok rośnie liczba kół zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Kół Gospodyń Wiejskich (według stanu na dzień 18 sierpnia 2023 r. wynosi 13 336 kół gospodyń wiejskich). Od 2018 do 2022 r. na ich

wsparcie finansowe rząd przeznaczył **286 mln zł**. W 2023 r. kwoty pomocy finansowej z budżetu państwa dla kół gospodyń wiejskich zostały zwiększone i wynoszą obecnie:

- 8 tys. zł dla kół gospodyń wiejskich liczących do 30 członków,
- 9 tys. zł dla kół gospodyń wiejskich liczących od 31 do 75 członków,
- 10 tys. zł dla kół gospodyń wiejskich liczących ponad 75 członków.

Utworzono **Narodowy Instytut Dziedzictwa i Kultury Wsi**, który dba o upowszechnianie dorobku materialnego i kulturowego wsi oraz wiedzę o wkładzie mieszkańców obszarów wiejskich w rozwój kraju.

Świadczenia dla sołtysów

Troska o Polskę regionalną w polityce Prawa i Sprawiedliwości to nie tylko miliardy złotych na rozwój infrastruktury. To również wspieranie i pobudzanie życia obywatelskiego i kulturalnego. Jedną z najważniejszych instytucji w życiu wspólnoty lokalnej jest sołtys. Dla uhonorowania osób, które często przez wiele lat służą sprawom swoich sąsiadów, rząd podjął w 2023 r. decyzję o **przyznaniu sołtysom świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł**. Jest ono wypłacane co miesiąc osobom osiągniętym wiek emerytalny, które pełniły funkcję sołtysa co najmniej przez dwie kadencje, lecz nie mniej niż osiem lat.

3.4. Wielka polityka rozwojowa

W 2015 r. postawiliśmy sobie za cel zaproponowanie nowego modelu rozwoju Polski, uznając, iż jego dotychczasowa formuła nie tylko była niesprawiedliwa i nieefektywna, ale również nie odpowiada potrzebom Polaków i gospodarki narodowej. **Obecnie Rzeczpospolita ma – po latach zaległości – nowoczesny i autonomiczny model rozwojowy oparty na połączeniu solidaryzmu z budową proekspansyjnej, innowacyjnej gospodarki i polskiego kapitału**. Łączy on w sobie dążenie do zapewnienia dobrobytu wszystkim obywatelom oraz szczególną troskę wobec tych najbardziej potrzebujących. Jednocześnie jest to model autonomiczny oparty na wewnętrznych czynnikach wzrostu i na dywersyfikacji

elementów, które są zależne od uwarunkowań zagranicznych. Jego wprowadzenie doprowadziło do wytworzenia się w Polsce historycznie dobrej, a zarazem stabilnej koniunktury gospodarczej. Rząd Prawa i Sprawiedliwości przyjął zasadę aktywnego państwa w gospodarce, która odpowiada standardom przyjętym w Unii Europejskiej.

Rozwój naszej Ojczyzny nie jest możliwy bez posiadania nowoczesnej infrastruktury. Polska wychodząc z PRL-u była państwem skrajnie zacofanym infrastrukturalnie w porównaniu z krajami wysokorozwiniętymi. Lata 1989–2015, choć cechowały się okresowymi wzrostami inwestycji w sieć drogowo-kolejową, nie doprowadziły do zasadniczego przełomu w tej dziedzinie. Ówczesnym problemem były nie tylko niskie nakłady finansowe, brak odpowiednich narzędzi prawno-administracyjnych, ale również zaniechanie sformułowania spójnej i nowoczesnej wizji infrastrukturalnej Polski. **Sieć autostrad, dróg szybkiego ruchu i kolei wypełnia funkcję służebną wobec w pierwszej kolejności wizji politycznego zorganizowania życia państwowego, zaś w drugiej wobec planu społeczno-gospodarczego rozwoju.** Nowoczesna infrastruktura transportowa oraz walka z wykluczeniem komunikacyjnym były i będą w kolejnych latach kluczowym dla sprawiedliwego rozwoju Polski elementem polityki Prawa i Sprawiedliwości. Celem, do którego od 2015 r. skutecznie dążymy, jest Polska dobrze skomunikowana i otwarta na świat. Polacy mają prawo korzystać z dobrze utrzymanej infrastruktury, niezależnie od tego, w którym regionie i w jak dużej miejscowości mieszkają. **Infrastruktura drogowa, kolejowa i lotnicza rozwija się dzisiaj najbardziej dynamicznie w całej polskiej historii. Jest to motor napędowy polskiej gospodarki.** Owoce tego rozwoju, także pod postacią infrastruktury, docierają dzisiaj do każdego regionu i może z nich skorzystać coraz więcej Polaków. Polacy mają dzisiaj zatem wygodniejszy i bezpieczniejszy dostęp do infrastruktury i transportu niż kiedykolwiek wcześniej.

Wielka budowa autostrad i dróg szybkiego ruchu

Rząd Prawa i Sprawiedliwości uznał budowę autostrad i dróg szybkiego ruchu za jeden ze swoich priorytetów. Konieczne było dostosowanie pozostawionych w 2015 r. planów do nowych, ambitnych celów. Dotychczasowa sieć drogowa utrudniała rozwój gospodarczy i nie

odpowiadała natężeniu ruchu kołowego. Rząd kilkakrotnie od 2015 roku zwiększał **Program Budowy Dróg Krajowych** – aż sześć uchwał Rady Ministrów. Limit finansowy w 2015 r. wynosił 107 mld zł, zaś **w 2022 r. 166,5 mld zł**. Od 2016 do 2023 r. oddaliśmy do ruchu, aż 2049 km autostrad i dróg szybkiego ruchu. Długość ta stanowi 41% wszystkich tego rodzaju dróg w Polsce.

Kluczowym zadaniem było przygotowanie i wdrożenie projektów drogowych na kierunku północ-południe. Wynikało to z konieczności odwrócenia dotychczasowej filozofii promującej połączenia wschód-zachód, które nie prowadziły do pogłębiania integracji gospodarczej Polski i regionu Europy Środkowo-Wschodniej, lecz czyniły z Rzeczypospolitej jedynie przestrzeń tranzytu, szczególnie niemiecko-rosyjskiego. Wprowadzona przez rząd Prawa i Sprawiedliwości zmiana – obejmująca takie drogi jak **Via Carpathia im. śp. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego** czy **Via Baltica** – stanowi element strategicznej wizji łączenia Skandynawii, w szczególności Finlandii, państw bałtyckich, Polski z krajami południa aż po porty Grecji. Droga S3 łączy port w Świnoujściu, Szczeni, województwa lubuskie i dolnośląskie z Czechami – ostatni odcinek jest już budowie. Autostrada A1 została ukończona i łączy Trójmiasto, Toruń, Łódź z Katowicami i granicą czeską. Do użytku oddawane są drogi budowane w najnowocześniejszych technologiach. Sprawne konstruowanie planów, zmiany ustawowe i efektywne wydatkowanie środków zarówno europejskich, jak i rządowych pozwoliły wykonać skok cywilizacyjny. W ogóle nie występują sytuacje, charakterystyczne dla czasów PO-PSL, budowy wyrobów autostradopodobnych, jak w przypadku A2 z Łodzi do Warszawy, która miała być gotowa na Mistrzostwa Europy w 2012 r. Jednocześnie plany budowy autostrad i dróg szybkiego ruchu łączą najważniejsze ośrodki miejskie Polski – Warszawę, Gdańsk, Katowice, Lublin, Białystok, Rzeszów i wiele innych. Strategia zakłada skomunikowanie ze sobą wszystkich miast wojewódzkich nowoczesną siecią drogową.

Doprowadziliśmy do budowy **tunelu drogowego w Świnoujściu**, dzięki któremu dzisiaj – po raz pierwszy – cała Polska, łącznie z wyspą Uznam, jest połączona siecią drogową. Świnoujście, jako jedyne miasto w Rzeczypospolitej, jest położone na wyspach, między którymi można było przemieszczać się jedynie za pomocą przepraw promowych.

Dzięki determinacji rządu Prawa i Sprawiedliwości Łódź staje się w 2023 r. pierwszym miastem w Polsce posiadającym pełną obwodnicę,

na którą składają się odcinki: A1, A2, S8 i **S14**. Rząd po 2015 r. podjął strategiczną decyzję budowania S14, która wcześniej znajdowała się w fazie projektowej, zaś jej wykonanie było zagrożone.

Znieśliśmy pobór opłat na państwowych autostradach od samochodów osobowych i motocykli. Dzisiaj każdy, kto chce skorzystać z państwowej drogi szybkiego ruchu, może zrobić to bez opłat.

Zajęliśmy się budowaniem dialogu z branżą budowlaną i transportową, prowadząc go na partnerskich zasadach. **Dzięki wprowadzonym przez nas przepisom skończył się czas, w którym polscy podwykonawcy bankrutowali na budowach polskich dróg.**

Zadbaliśmy o bezpieczeństwo w ruchu drogowym. **Roczna liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych spadła o ok. 40%.** Polska otrzymała nagrodę PIN Award, przyznawaną przez Europejską Radę Bezpieczeństwa w Transporcie temu państwu, w którym najbardziej poprawiło się bezpieczeństwo ruchu drogowego spośród wszystkich krajów Unii Europejskiej.

Wielkie inwestycje kolejowe

Polska sieć kolejowa stanowi ważny element tranzytowych przewozów osób i towarów w Europie. Rolą sektora kolejowego w systemie transportowym kraju jest zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury, obsługujących sieć niezawodnych połączeń w ruchu pasażerskim i towarowym. **Biorąc pod uwagę wyzwania i zapóźnienia na kolei, rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął decyzję o skierowaniu historycznych środków unijnych i rządowych na ten cel.** Dzięki temu polska kolej zaczęła się od 2015 r. w szybkim tempie zmieniać na lepsze. Trwają modernizacja linii kolejowych, zakup nowego taboru oraz remonty dworców. Dążymy do uczynienia kolei przyjaznej i komfortowej dla podróżujących oraz spełniającej najwyższe światowe standardy. Jednocześnie za jeden z priorytetów uważamy przewóz towarów, który stanowi jeden z fundamentów naszej gospodarki.

W latach 2015–2023 na podstawie zaktualizowanego **Krajowego Programu Kolejowego** podjęliśmy wiele działań inwestycyjnych przy skutecznym i synergicznym wykorzystaniu przez rząd środków europejskich (POIIŚ, CEF, PO PW). Jest to największy, wieloletni, kompleksowy projekt inwestycyjny na polskich liniach kolejowych. Celami naszych

działań były: skrócenie czasu przejazdów, podniesienie przepustowości linii, zwiększenie liczby i długości linii pozwalających osiągać 160 km/h, wzrost przepustowości infrastruktury obsługującej porty w Gdańsku, Gdyni, Szczecinie i Świnoujściu czy modernizacja przejazdów kolejowych. **Przebudowaliśmy prawie 8000 km torów** na istniejących i nowych liniach. Doprowadziliśmy do skrócenia czasu przejazdu pociągiem między wieloma polskimi miastami, niekiedy o kilkadziesiąt procent. Zmodernizowaliśmy lub zbudowaliśmy ponad **900 dworców, stacji i przystanków kolejowych**, dostosowując je do rosnących wymagań pasażerów.

Rozpoczęliśmy realizację szlaku kolejowego **Rail Baltica**: z Warszawy, przez Białystok i Ełk do granicy polsko-litewskiej. Nasi partnerzy z Litwy, Łotwy i Estonii również realizują tę inwestycję.

Prowadzimy realizację ważnych projektów przy udziale środków europejskich:

- w ramach projektu łączenia aglomeracji warszawskiej z łódzką rozpoczęliśmy **wielką budowę tunelu pod miastem Łódź**. Połączy on Dworzec Łódź Fabryczna ze stacjami Łódź Kaliska/Żabieniec. Jest to jeden z najambitniejszych od dekad projektów kolejowych w Polsce – **nazywany przez łódzian „małym metrem”**. Przełamuje on bariery transportowe, które swymi korzeniami sięgają czasów zaborczych. Pozwoli on na stworzenie nowoczesnej sieci kolei aglomeracyjnej w Łodzi, zastąpienie części ruchu samochodowego, wprowadzi wyższe standardy ochrony środowiska;
- przeprowadziliśmy **modernizację linii kolejowej 31** z Siedlec (województwo mazowieckie) do Czeremchy i Hajnówki (województwo podlaskie). Dokonano odbudowy nawierzchni torowej oraz wymiany rozjazdów, kompleksowej modernizacji systemów i urządzeń elektroenergetyki, budowy nowych peronów, poprawy bezpieczeństwa na przejazdach. Projekt obejmował również przebudowę dworców w Siemiatyczach i w Czeremsze wraz z budową parkingów Park&Ride w tych lokalizacjach;
- rozumiejąc konieczność poprawienia jakości infrastruktury kolejowej **w Warszawie, rozpoczęliśmy prace na linii obwodowej**. Projekt obejmował modernizację odcinka Warszawa Zachodnia (peron 8) – Warszawa Gdańska, Warszawa Główna Towarowa – Warszawa Gołębki, Warszawa Główna Towarowa – Warszawa Gdańska. Efekty jego

realizacji to: skrócenie czasu podróży, a także poprawa przepustowości (likwidacja „wąskich gardeł”) oraz poprawa bezpieczeństwa poprzez podniesienie parametrów technicznych linii. Ponadto projekt zapewni poprawę bezpieczeństwa m.in. poprzez zwiększenie efektywności sterowania ruchem kolejowym;

- zmodernizowaliśmy wybrane dworce przy linii kolejowej nr 274 na odcinku Wrocław – Boguszów Gorce Zachód wraz z przedłużeniem przy linii 311 oraz wybrane dworce przy linii kolejowej nr 282 wraz z dworcem na st. Malczyce;
- **przebudowaliśmy dworzec kolejowy w Białymstoku** w ramach prac na linii nr 32 na odcinku Białystok – Bielski Podlaski (Lewki). W ramach projektu został przywrócony pierwotny, zabytkowy wystrój wnętrza. Wybudowano miejsca parkingowe, zmieniono układ komunikacyjny, dostosowano obiekt dla osób o ograniczonej możliwości poruszania się;
- PKP Intercity, którego właścicielem jest Skarb Państwa, przeprowadziło największy w historii program inwestycyjny – **Strategię taborową**. W ramach niej spółka **modernizuje ponad 976 wagonów i dokonuje zakupu 185 nowych**, a także kupuje 19 nowych elektrycznych zespołów trakcyjnych. Ponadto PKP Intercity S.A. **kupuje 118 lokomotyw elektrycznych oraz spalinowych, a także modernizuje blisko 200 lokomotyw elektrycznych i spalinowych**. Część lokomotyw, wagonów i EZT-ów jest przystosowywana do prędkości 200 km/h lub większej. Efektem finalnym będzie: blisko 80% pociągów zestawiane z nowego i zmodyfikowanego taboru; w 80% będą gniazda elektryczne, a w 94% klimatyzacja; w każdym składzie przestrzeń przystosowana do osób poruszających się na wózkach oraz miejsce na rowery.

Uruchamiamy więcej pociągów i docierają one do większej liczby miejscowości. Pociągi dalekobieżne obsługują dzisiaj ponad 100 stacji więcej niż osiem lat temu. 600 tys. Polaków więcej ma dostęp do transportu kolejowego w swoich miejscowościach. Liczba pasażerów polskiej kolei jest dzisiaj najwyższa od początku XXI w.

Centralny Port Komunikacyjny

Jesteśmy największym i najsilniejszym ekonomicznie krajem Europy Środkowej, a to zobowiązuje nas do przyjęcia roli lidera. Wzrost gospodarczy Polski sprawia, że obecna infrastruktura lotnicza i kolejowa będzie w nadchodzących dekadach niewystarczająca do naszych potrzeb. Jeżeli chcemy, by przyszłość Polski oznaczała prześcignięcie wielu wysokorozwiniętych państw europejskich i awans do światowej czołówki państw najzamożniejszych, to musimy już dziś przygotować podstawy naszego dalszego wzrostu. **Ponieważ Prawo i Sprawiedliwość chce prowadzić Polskę ku zamożnej, podmiotowej i silnej pozycji państwa o wysokim statusie międzynarodowym**, przygotowaliśmy najodważniejszy i największy projekt infrastrukturalny od czasu kreślenia planów rozwojowych w międzywojniu – **Centralny Port Komunikacyjny**.

CPK to zdecydowanie więcej niż tylko nowe lotnisko dla Polski. Tworzymy system, w którego centrum znajdzie się nowoczesne lotnisko i główna polska stacja kolejowa, a nowe linie kolejowe rozchodzić się będą ku wszystkim regionom naszej Ojczyzny. Mieszkańcy Polski uzyskają nową jakość podróżowania – **2,5 godziny z każdego regionu Polski do CPK i Warszawy**. W Polsce, tak jak w innych krajach rozwiniętych, funkcjonować będzie **zintegrowany system transportu**. Wybudujemy 2000 km nowych linii kolejowych, w tym blisko **1000 km linii Kolei Dużych Prędkości (KDP)**. Lotnisko i budowana sieć kolejowa posłużą Polsce zarówno w czasie pokoju, jak i wtedy, gdy nasze bezpieczeństwo będzie zagrożone.

Ten historyczny projekt to lepsza integracja transportowa z naszymi sąsiadami. Ścisłe współpracujemy z **Litwą, Łotwą i Estonią** realizującymi program budowy KDP – Rail Baltica. Wspólnie pracujemy z **Czechami, Słowacją i Węgrami** nad projektem łączącym te kraje nowoczesną linią kolejową. To właśnie Rzeczpospolita ma stać się centrum handlu i wymiany myśli w naszej części Europy.

Stworzyliśmy m.in. raport środowiskowy, pierwszy projekt terminala lotniczego i stacji kolejowej, standardy techniczne dla Kolei Dużych Prędkości oraz przeprowadziliśmy studia wykonalności dla kluczowych tras kolejowych. Po raz pierwszy w Polsce prawie połowa nieruchomości koniecznych dla realizacji inwestycji publicznej została nabyta w drodze dobrowolnych umów sprzedaży, a nie w drodze przymusowych

wyłąszczeń. Projekty CPK uzyskały uznanie w UE, gdzie linie CPK wpisano do sieci strategicznych inwestycji europejskich TEN-T. Prywatni inwestorzy ubiegają się o nabycie udziałów w budowanym lotnisku.

Takie efekty były możliwe dzięki zdecydowanemu zaangażowaniu politycznemu. Wskutek aktywności polskiego Parlamentu uchwalone zostało nowe prawo, które przyspieszyło proces inwestycyjny. Decyzja rządu zapewniła finansowanie programu CPK w zakresie niepokrytym przez inwestorów prywatnych oraz ze środków UE. Spółka CPK uzyskała pierwszą decyzję lokalizacyjną dla tunelu KDP pod miastem Łódź oraz decyzję środowiskową dla samego CPK. Międzynarodowa ofensywa dyplomatyczna sprawiła, że program CPK jest respektowany w Unii Europejskiej oraz wpisał się w międzynarodową agendę państw Trójmorza, Korei Południowej, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Francji czy USA.

Czekają nas nowe wyzwania, nie tylko te związane z budową nowej infrastruktury. Stawiamy na rozwój LOT-u, naszego narodowego przewoźnika. LOT potrzebuje CPK do swojego rozwoju, potrzebuje jednocześnie inwestycji i nowych połączeń międzynarodowych, aby stać się ważną linią w Europie i na świecie. Nowe wyzwania odnoszą się również do sektora kolejowego. W ciągu najbliższych 10 lat ponad 80% polskich pociągów powinno zostać zastąpione nowymi składami. **Chcemy, aby pociągi jeżdżące po nowych trasach były wyprodukowane w Polsce.**

Gospodarka morska i rozbudowa polskich portów

Po latach zaniedbań doprowadziliśmy do odtworzenia możliwości korzystania przez Polskę z dobrodziejstwa, jakim jest dostęp do morza i długa linia brzegowa. Rozwój gospodarki morskiej w ostatnich latach stał się kluczowy dla gospodarki narodowej. Dzięki sukcesywnemu i stabilnemu wspieraniu rozwoju polskich portów odnotowują one rekordowe przeładunki oraz stanowią ważny punkt budowania bezpieczeństwa energetycznego – w tym transport ropy naftowej, gazu ziemnego i węgla oraz produktów rolno-spożywczych. Obecnie realizowane są szeroko zakrojone inwestycje portowe skutkujące zabezpieczeniem morskiej energetyki wiatrowej dla Polski. **W 2022 r. udało się przeładować w polskich portach morskich ponad 133 mln ton i wynik ten wciąż wzrasta.** Kluczową inwestycją gwarantującą bezpieczeństwo narodowe

w obszarze energetyki jest **dokończenie terminala LNG**. Docelowo terminal ten będzie mógł dystrybuować 9 mld m³ gazu, a dodatkowo realizowana jest inwestycja w postaci stanowiska do regazyfikacji gazu ziemnego, pozwalająca na reeksportowanie tego surowca z terminala portowego w Świnoujściu. Rząd Prawa i Sprawiedliwości sukcesywnie realizował politykę rozwoju gospodarki morskiej, wodnej, żeglugi śródlądowej i turystyki związanej z wodą. Każda z wymienionych powyżej dziedzin odnotowała ogromne i znaczące przemiany oraz sukcesy. Wobec powyższego gospodarka morską i wodną stanowi kluczowe dziedziny w budowie bezpiecznego rozwoju Polski. Wzmocniliśmy polską gospodarkę morską, inwestując w polskie porty. **Wybudowaliśmy Publiczny Terminal Portowy w Porcie Gdynia** i pogłęбилиśmy jego tor podejściowy. Rozbudowaliśmy nabrzeża i pogłęбилиśmy tor wodny w Porcie Wewnętrznym w Gdańsku. Pogłębiliśmy tor wodny Szczecin-Świnoujście. Wzmocniliśmy infrastrukturę kolejową w polskich portach, dzięki czemu przeładunek towaru jest szybszy, bezpieczniejszy i bardziej ekologiczny. W 2015 r. porty Trójmiasta, Świnoujścia i Szczecina nie były ujmowane w unijnych statystykach. Dzisiaj, dzięki rządowemu zaangażowaniu i inwestycjom, **Port Gdańsk jest drugim portem Morza Bałtyckiego**, zaś porty Gdynia oraz Szczecin-Świnoujście zajmują również czołowe miejsca zestawienia. Poprzez wdrożoną cyfryzację usług portowych Polska osiągnęła światowy poziom obsługi klientów.

Wybudowaliśmy Kanał Żeglugowy przez Mierzeję Wiślaną. Jednostki pływające, zmierzające z Zatoki Gdańskiej na Zalew Wiślany nie muszą już pytać o zgodę Federacji Rosyjskiej. Rozpoczęliśmy także modernizację toru wodnego na Zalewie Wiślanym i rzece Elbląg. Ostatni etap inwestycji zbliża się do ostatecznej finalizacji. Całkowity koszt inwestycji w wysokości **1 mld 984 mln zł finansowano z budżetu państwa**. Realizacja Przekopu Mierzei Wiślanej ma niebagatelne znaczenie zarówno dla rozwoju gospodarczego, jak i niezależności od Rosji – co jest szczególnie istotne w dobie neoimperialnej agresji rosyjskiej na Ukrainę.

W ramach wieloletniego **programu ochrony brzegów morskich** (w latach 2003–2023) zrealizowano cele polityki morskiej poprzez wzmocnienie i utrzymanie systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów nadmorskich, kontynuację i rozwój stałego monitoringu stanu brzegów morskich i strefy wód przybrzeżnych. Całkowita wartość programu opiewała na kwotę 911 mln zł. Natomiast **Modernizacja układu**

falochronów ostonowych w Porcie Północnym w Gdańsku (w latach 2016–2023) doprowadziła do wyremontowania 2278 m oraz wybudowania 1679 m falochronów.

W okresie od 2015 do 2023 r. zakończono **realizację szeregu dużych inwestycji infrastrukturalnych w gospodarce wodnej**, takich jak: Zbiornik wodny Świnna Poręba, Modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego, Ochrona przeciwpowodziowa Tarnobrzegu, Zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny, Stopień wodny Malczyce – I etap budowy, Obwałowania Wisły w gm. Sobienie-Jeziory, Przebudowa wałów Wisły w gm. Maciejowice, Poprawa bezpieczeństwa powodziowego Węzła Oświęcimskiego, Rozbudowa floty lodołamaczy dla RZGW Gdańsk, Szczecin i Warszawa, Budowa trzech zbiorników w Kotlinie Kłodzkiej. Istotne dla gospodarki wodnej jest dokończenie budowy 150 ostróg na Odrze oraz mostu w Podjuchach, gdyż inwestycje te umożliwią **swobodną żeglugę po Odrze**.

Cyfryzacja i nowoczesne technologie

Po latach prac nastawionych przede wszystkim na wdrażanie technologii na potrzeby wewnętrznych potrzeb urzędów państwowych **to rząd Prawa i Sprawiedliwości postawił na uruchamianie usług nie dla urzędników, a przede wszystkim dla obywateli**. Symbolem zmiany było uruchomienie cyfrowych wniosków o świadczenie rodzinne 500+, które można było złożyć nie tylko w urzędzie, ale także za pośrednictwem bankowości elektronicznej. **Rok 2016 był także pierwszym, w którym złożonych przez internet PIT-ów było więcej niż papierowych**. Nastąpiła także transformacja Profilu Zaufanego, który pierwotnie miał służyć do podpisywania dokumentów przez pracowników administracji, a dzięki wykorzystaniu tożsamości bankowej stał się sposobem na logowanie się do cyfrowych usług wykorzystywanym przez **16 mln Polaków**. Czterokrotnie wzrosła także liczba pism wysyłanych elektronicznie przez obywateli za pośrednictwem ePUAP.

Stworzyliśmy zupełnie nowe usługi, z których korzystają miliony Polaków. Wdrażane systematycznie od 2019 r. **e-recepty, e-skierowania, e-zwolnienia, e-rejestracja**, a także możliwość podglądu danych medycznych za pośrednictwem **Internetowego Konta Pacjenta** to symbole skokowego wzrostu poziomu cyfryzacji ochrony zdrowia.

Uruchomienie usługi **Twój e-PIT** sprawiło, że elektroniczne deklaracje składa już 95% pracujących Polaków. W 2024 r. z tej usługi po raz pierwszy będą mogły skorzystać również osoby prowadzące działalność gospodarczą. Pozycję jednego z europejskich liderów cyfryzacji usług publicznych przypieczętowało uruchomienie w lipcu 2023 r. **mObywatela 2.0**, czyli w pełni cyfrowego dokumentu tożsamości. Po wdrożeniu Polska stała się największym w Unii Europejskiej krajem uznającym dowód w komórce.

Sukcesywnie wprowadzamy w systemie finansowym państwa kolejne e-usługi i wdrażamy zaawansowane technologicznie systemy. Udostępniamy nowoczesne wielofunkcyjne serwisy, takie jak **e-Urząd Skarbowy** i **Platforma Usług Elektronicznych Skarbowo-Celnych (PUESC)**, z których chętnie korzystają miliony osób. E-Urząd Skarbowy już dziś pozwala załatwić większość spraw przez internet. Dążymy do tego, by podatnik nie musiał w ogóle przychodzić do urzędu skarbowego i miał możliwość załatwienia wszystkich spraw elektronicznie. Dzięki digitalizacji usprawniamy kontakt podatników z administracją skarbową i udostępniamy im nowoczesne kanały komunikacji.

W okresie 2014–2020 – w ramach funduszy unijnych zaplanowanych przez rząd – **Program Inteligentny Rozwój** był największym w Unii Europejskiej programem finansującym badania, rozwój i innowacje oraz drugim pod względem budżetu programem krajowym.

Programy cyfrowe zostały wdrożone także w polskich szkołach. Każda z nich ma możliwość skorzystania z darmowego światłowodowego internetu w ramach **Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej**. W ramach programu „**Laboratoria Przyszłości**” 15 tys. placówek zostało wyposażonych w nowoczesne pracownie informatyczno-techniczne. **Od 2023 r. każdy uczeń idący do czwartej klasy szkoły podstawowej otrzyma na własność laptopa**, a każdy nauczyciel będzie mógł raz na pięć lat otrzymać bon na zakup sprzętu o wartości 2500 zł.

Radykalnej poprawie uległ także dostęp do szybkiego internetu, z którego mogło w 2015 r. korzystać zaledwie 11% gospodarstw domowych w Polsce. W 2023 r. było to już ponad 60%. **Polska jest także w gronie liderów w dostępie do mobilnego internetu, a ceny usług należą do najniższych w Unii Europejskiej.**

Obserwując rozwój cyfrowy, zadbaliśmy także o **cyberbezpieczeństwo**. Ustawa o obronie Ojczyzny stworzyła Cyber Wojska, które dbają o obronę naszego kraju przed zagrożeniami ze strony hakerów będących

na usługach wrogów Polski. Aby wzmocnić ochronę obywateli, powołaliśmy Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości. Eksperci pracujący dla kraju w obszarze cyber są objęci specjalnymi zasadami wynagradzania, które zapobiegają odejściom do sektora prywatnego.

Do intensywnie zmieniającego się świata szybko muszą dostosowywać się przedsiębiorstwa. **W 2021 r. aż 79,6% firm działających w Polsce było aktywnych innowacyjnie**, co oznacza, że wprowadziły lub próbowały wdrożyć w działalności przynajmniej jedną innowację. Dla porównania w latach 2018, 2019 i 2020 udział ten wynosił odpowiednio: 32,3%, 35,8%, i 34,7%. Firm innowacyjnych w 2021 r. było 75,1%. W 2018 r. odsetek ten wynosił 30,1%, w 2019 r. – 32,4%, zaś w 2020 r. – 30,1%¹⁹.

Rozwój działalności innowacyjnej jest ściśle powiązany z wielkością przedsiębiorstw. W efekcie wraz ze wzrostem wielkości firm zwiększa się ich zaangażowanie w działalność innowacyjną, co jest pochodną rosnących możliwości organizacyjnych i finansowych, jak również posiadającymi zdolność do zatrudniania specjalistów. Pandemia COVID-19 oraz towarzyszące jej okoliczności spowodowały, że proces wdrażania innowacji (rozwój działalności innowacyjnej firm) w polskich przedsiębiorstwach doznał silnej akceleracji. W przypadku firm innowacyjnych obserwowane jest wyraźnie nastawienie na uwzględnianie wyzwań środowiskowo-klimatycznych we wdrażanych strategiach biznesowych. W przypadku przedsiębiorstw realizujących skutecznie działalność innowacyjną mamy do czynienia z dużym poziomem wykorzystania szeroko rozumianej **oferty instytucji publicznych w obszarze związanym z rozwojem innowacyjności**. Zwolnienia, ulgi i preferencje podatkowe stanowią drugie po dotacjach bezzwrotnych preferowane źródło finansowania działalności innowacyjnej.

Tylko w latach 2016–2021 nakłady na badania i rozwój wzrosły z niecałych 18 mld zł do bliski 37,7 mld zł. Stawia to Polskę w pierwszej piątce krajów, które odnotowały w tym zakresie największy skumulowany wzrost względem PKB, tj. o 44% (z nieco mniej niż 1% PKB w 2016 r.)²⁰. Połączyliśmy naukę z przedsiębiorczością, **tworząc kierunki studiów dla zawodów przyszłości**. M.in. dziewięć uczelni technicznych

¹⁹ Monitoring innowacyjności polskich przedsiębiorstw – wyniki IV edycji badania – 2022, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.

²⁰ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spooleczenstwo-informacyjne/nauka-i-technika/dzialalnosc-badawcza-i-rozwojowa-w-polsce-w-2021-roku,8,11.html> [dostęp: 7.09.2023].

w porozumieniu z Grupą ORLEN tworzy lub rozwija inżynierię jądrową. Budujemy pierwszy i jedyny w Europie symulator reaktora jądrowego pod Warszawą. Odbudowaliśmy szkolnictwo zawodowe, wprowadzając szkoły branżowe. Dzięki temu dziś już większość absolwentów szkół podstawowych wybiera szkoły zawodowe. Rozwijamy je, tworząc w całej Polsce Branżowe Centra Umiejętności za kwotę ponad 1,4 mld zł.

Rozwijamy kulturę cyfrową i przemysł kreatywny, aktywnie wspierając instytucje gromadzące zasoby kultury w zakresie cyfryzacji i udostępniania zasobów cyfrowych. W ramach programu „Kultura cyfrowa” od 2016 r. **dofinansowaliśmy ponad 500 projektów** instytucji samorządowych oraz organizacji pozarządowych **na kwotę ponad 54,5 mln zł**. Powołaliśmy **Centrum Rozwoju Przemysłów Kreatywnych**, które wspiera rozwój polskiej myśli i pomaga twórcom na bardzo konkurencyjnym rynku międzynarodowym.

Zdolności i potencjał Polaków muszą zostać należycie wykorzystane. Polska musi stać się nie tylko większym konsumentem cyfrowych technologii, ale także coraz mocniej brać udział w ich wytwarzaniu na potrzeby światowej gospodarki.

Energetyka na miarę XXI w.

Sektor energii w Polsce, odgrywając kluczową rolę dla całej gospodarki, **bezpieczeństwa i życia obywateli, w ciągu ostatnich ośmiu lat przeszedł znaczące zmiany. Dążąc do zwiększenia suwerenności energetycznej kraju, skupiliśmy się na rozwoju infrastruktury, dywersyfikacji źródeł energii oraz wprowadzeniu nowych rozwiązań regulacyjnych i systemowych.** Nasza polityka energetyczna to stabilne i bezpieczne dostawy energii dzięki pełnej dywersyfikacji (węgiel, gaz, biomasa, odnawialne źródła energii, a w przyszłości atom). W ciągu ośmiu lat rządów Prawa i Sprawiedliwości doprowadziliśmy do **pełnej derusyfikacji polskiej energetyki**. Stawiamy na niezależność energetyczną dzięki optymalnemu wykorzystaniu polskich surowców i dynamicznemu rozwojowi tanich źródeł energetyki odnawialnej, w tym rozproszonej energetyki. Będziemy dalej inwestować w sieci przesyłowe i dystrybucyjne, a także w energię jądrową. Stawiamy na sprawiedliwą transformację, w tym wsparcie dla górnictwa i regionów górniczych. Aktywną rolę w tym procesie będą odgrywały Spółki Skarbu Państwa. **Na ochronę**

Środowiska i transformację klimatyczno-energetyczną Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska wydał w latach 2016–2023 ponad **61,2 mld zł**. Dla porównania w latach 2008–2015 było to 42 mln zł.

Prężnie rozwijamy sektor elektroenergetyczny, dbając o przystępne ceny energii. Na przestrzeni ostatnich ośmiu lat **krajowy system elektroenergetyczny został znacząco rozbudowany**, gwarantując stabilne dostawy energii oraz zapewniając pokrycie wzrastającego zapotrzebowania na energię. Z ok. 40 GW mocy zainstalowanej pod koniec 2015 r. osiągnęliśmy w maju 2023 62 GW. Dbamy przy tym o zdywersyfikowanie źródeł energii w Polsce. **Od ośmiu lat konsekwentnie rozwijamy sektor energetyki odnawialnej**. Od końca 2015 do końca 2022 r. moc zainstalowana w odnawialnych źródłach energii (OZE) wzrosła ponad 3-krotnie, tj. z 7,1 GW do ponad 25 GW. Szczególny rozwój zanotowała fotowoltaika prosumencka, dzięki czemu Polska awansowała do pierwszej dziesiątki największych rynków fotowoltaiki na świecie.

Podnieśliśmy kompetencje 250 polskich przedsiębiorstw pod kątem wykonywania prac dla **energetyki jądrowej**, która jest stabilnym – niezależnym od warunków atmosferycznych – bezpiecznym i tanim źródłem energii. Znacząco przyspieszyliśmy prace nad polskim atomem, ustalając **2033 r. na datę uruchomienia pierwszej polskiej elektrowni jądrowej**, a także podpisując szereg porozumień w tej sprawie z **USA**. Rząd stworzył nowy **Polski Program Energetyki Jądrowej (PPEJ)**, który zakłada budowę 6–9 GW mocy w energetyce jądrowej w Polsce do 2043 r., z pierwszą działającą elektrownią jądrową w 2033 r., dla której technologię dostarczy amerykańska spółka Westinghouse. Do tego dołożyliśmy wielkoskalowy projekt realizowany obok rządowego programu w oparciu o południowokoreańską technologię spółki KHNP (2,8–5,6 GW). Konsekwentnie prowadzone kampanie edukacyjne sprawiły, że 86% Polaków popiera budowę elektrowni jądrowych w Polsce. Wspieramy także polskie firmy zainteresowane technologiami SMR i **stoimy na stanowisku, że implementacja projektów budowy reaktorów SMR najprawdopodobniej będzie w przyszłości podstawowym źródłem energii elektrycznej dla Rzeczypospolitej. Wydaliśmy pierwszą decyzję zasadniczą dla spółki KGHM, umożliwiającą rozpoczęcie procesu inwestycyjnego dla budowy elektrowni jądrowej opartej na technologii SMR**. Stworzyliśmy program modernizacji badawczego reaktora jądrowego „MARIA”, umożliwiającą jego eksploatację po 2027 r. Modernizacja

reaktora doprowadzi m.in. do utrzymania i rozwoju produkcji radiofarmaceutyków w Polsce, niezbędnych do zapewnienia Polakom dostępu do diagnostyki i leczenia chorób nowotworowych.

Od 2015 r. nastąpił niezwykle dynamiczny **rozwój odnawialnych źródeł energii** w Polsce. Jednym z głównych instrumentów wspierania OZE w Polsce jest system aukcyjny, który uruchomiliśmy w 2016 r. Łącznie w aukcjach przeprowadzonych w latach 2016–2022 zakontraktowaliśmy 12,2 GW nowej mocy, w tym ponad 6,7 GW w fotowoltaice i ponad 5,3 GW w wietrze na lądzie. W wymiarze lokalnym wsparcie stanowią systemy taryf gwarantowanych (FIT) przeznaczonych dla instalacji OZE o łącznej mocy zainstalowanej nie większej niż 500 kW oraz system dopłat do ceny rynkowej (FIP) dla instalacji o łącznej mocy zainstalowanej nie mniejszej niż 500 kW i nie większej niż 1 MW. **Do 2040 r. będziemy mieli co najmniej 11 GW mocy zainstalowanej z morskiej energetyki wiatrowej.** Ponad 60% inwestycji w perspektywie do 2030 r. zrealizują **Spółki Skarbu Państwa**. Z 5,9 GW mocy zainstalowanej dostępnej w I fazie rozwoju sektora morskiej energetyki wiatrowej w perspektywie 2030 r. 3,7 GW mocy zainstalowanej zrealizują Spółki Skarbu (dwa projekty PGE i jeden projekt PKN Orlen).

Dzięki polityce rządu Prawa i Sprawiedliwości opierającej rozwój gospodarczy i wspierającej polską rację stanu przy pomocy właściwie ukierunkowanej aktywności rynkowej spółek skarbu państwa stała się możliwa transformacja energetyczna na szeroką skalę. Grupa przeznaczy **125 mld zł** na inwestycje m.in. w morskie farmy wiatrowe, magazyny energii, budowę elektrowni jądrowej, modernizację sieci dystrybucyjnej i dekarbonizację ciepłownictwa. **Do 2040 r. Grupa PGE zbuduje 12 GW mocy w odnawialnych źródłach.** Strategia Grupy ORLEN do 2030 r. zakłada, że kluczowym obszarem rozwoju będzie energetyka oparta głównie o odnawialne źródła energii. Plany dotyczące budowy nisko- i zeroemisyjnych mocy energetycznych opieramy na najbardziej efektywnych technologiach, umożliwiających modernizację tego segmentu działalności. W 2030 r. spodziewane jest osiągnięcie **> 9 GW mocy odnawialnej (2022 r. > 0,7 GW)**. Również w 2030 r. spodziewane jest osiągnięcie **> 9 GW mocy odnawialnej (2022 r. > 0,7 GW)** szeroko inwestując w odnawialne źródła energii.

Podjęliśmy działania na rzecz **zwiększenia wykorzystania potencjału energetyki wiatrowej zarówno lądowej, jak i morskiej.** Zmieniliśmy przepisy dotyczące lądowej energetyki wiatrowej, wzmacniając udział

społeczeństwa i rolę decyzji środowiskowej, wprowadzając jednocześnie system korzyści dla mieszkańców. Wprowadziliśmy całkowicie nowy system wsparcia dla morskiej energetyki wiatrowej, co zaowocuje istotnym zwiększeniem suwerenności energetycznej Polski oraz zapewni skuteczną transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.

Opracowaliśmy pierwszą mapę geotermii polskiej, która określa potencjał geotermalny Polski. Uruchomiliśmy program wsparcia geotermii dla samorządów, które chcą zamienić źródło ciepła na geotermalne. Pierwszy odwiert geotermalny w gminie finansujemy w 100%. Opracowaliśmy Politykę Surowcową Państwa chroniącą strategiczne surowce dla Polski.

Bezpieczeństwo energetyczne wspierać będą również **elektrownie szczytowo-pompowe**, które są kluczowe w magazynowaniu energii i stabilizacji systemu. Usprawniliśmy procedury administracyjne związane z przygotowaniem i realizacją inwestycji w zakresie elektrowni szczytowo-pompowych oraz inwestycji towarzyszących.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości doprowadził do podpisania w 2021 roku **umowy społecznej dotyczącej transformacji sektora górnictwa kamiennego**. Przyjęte w dokumencie propozycje rozwiązań systemowych chronią pracowników kopalń, a jednocześnie zapewniają maksymalny poziom bezpieczeństwa energetycznego Polski oraz umożliwiają transformację regionów górniczych. Umowa zawiera zapisy dotyczące mechanizmu finansowania spółek sektora górnictwa węgla kamiennego, indeksacji wynagrodzeń, zasad budowy i wdrażania instalacji tzw. czystego węgla, powołania specjalnego Funduszu Transformacji Śląska, gwarancji zatrudnienia, pakietu świadczeń socjalnych pracowników likwidowanych jednostek produkcyjnych. **W dokumencie ustalono terminy zakończenia eksploatacji węgla kamiennego w poszczególnych kopalniach w perspektywie do końca 2049 r.**

Odpowiedzialna transformacja energetyczna, którą inicjujemy, planujemy i wdrażamy to również umożliwia możliwość przyciągnięcia kolejnych inwestycji, które pozwolą na stworzenie miejsc pracy i wzmacnianie konkurencyjności gospodarki. Należy podkreślić, że inwestorzy coraz częściej uzależniają lokalizację inwestycji od dostępności zielonej energii. Proces transformacji w duchu sprawiedliwego wymiaru zmian to szansa na utworzenie miejsc pracy w nowych gałęziach gospodarki, takich jak: produkcja i instalacja urządzeń służących budowie gospodarki nisko- lub zeroemisyjnej, zeroemisyjna mobilność, rozwój gospodarki wodorowej

i nowych rodzajów usług. Efektywnie prowadzone działania w tym zakresie prowadzić będą do utrzymania konkurencyjności krajowego przemysłu, rozwoju gospodarki oraz zwiększą aprobatę społeczną związaną z tymi zmianami.

Warto wyróżnić także liczne wdrażane działania systemowe, legislacyjne, organizacyjne wzmacniające tworzące warunki dla stabilnego rozwoju sektora energii. Jednym z najistotniejszych projektów była ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o **rynku mocy**. Stwarza ona dla przedsiębiorstw energetycznych zachęty ekonomiczne do budowy nowych bloków oraz utrzymania i modernizowania już istniejących. Udział podmiotów sektora energii w aukcjach rynku mocy świadczy o dużym potencjale tego rozwiązania. W 2018 r. przyjęliśmy ustawę o promowaniu energii elektrycznej z wysokosprawnej kogeneracji, która jest ważnym wsparciem dla dostaw ciepła i energii elektrycznej oraz dla walki o czyste powietrze.

W 2016 r. wprowadziliśmy **nowy system wsparcia dla prosumentów**, tzw. net-metering, który w 2021 r. zastąpiliśmy systemem drugiej fazy rozwoju, czyli tzw. net-billingiem. Do porządku prawnego wprowadziliśmy instytucję prosumenta zbiorowego i wirtualnego. Dzięki temu nawet 13 mln gospodarstw domowych w Polsce będzie mogło uzyskać dostęp to energii z OZE bez posiadania warunków technicznych, by wytwarzać ją bezpośrednio w pobliżu swojego domu. Już wkrótce katalog prosumentów powiększy się o kolejną kategorię – prosumenta lokatorskiego, co pozwoli objąć budynki wielomieszkaniowe.

3.5. Wielka polityka bezpieczeństwa

// „My też świetnie wiemy, że dziś Gruzja, jutro Ukraina, pojutrze państwa bałtyckie, a później może i czas na mój kraj, na Polskę”.

Prezydent Lech Kaczyński, Tbilisi 2008 r.

// „Nie wolno ustępować imperializmowi, ani nawet skłonnościom neoimperialnym”.

Prezydent Lech Kaczyński, Westerplatte 2009 r.

Dwie pierwsze dekady XXI wieku uwypukliły zmiany zachodzące w otoczeniu międzynarodowym Polski. Po latach nieobecności zaczęły powracać zjawiska polityczne wskazujące na szybkie zbliżanie się zmian o wymiarze geopolitycznym. **Po 2014 r. i rosyjskiej agresji na Krym i Ukrainę rozpoczął się proces rażącego obniżania się poziomu bezpieczeństwa na Starym Kontynencie**, jednakże jego źródła są głębsze i związane z objęciem po Borysie Jelcynie kremlowskiej schedy przez oligarchię wywodzącą się z KGB. Sytuacji nie ułatwiały i wciąż nie ułatwiają kryzys wewnątrz instytucji Unii Europejskiej, a także napięcia w rejonie Pacyfiku.

Rząd PO-PSL prowadził politykę w tym wymiarze opartą o **klientelizm, czyli tzw. „płynięcie w głównym nurcie”**, oznaczający poświęcanie polskiej racji stanu oraz naiwne postrzeganie Unii Europejskiej, które sprowadzały się do podporządkowania interesów Europy Środkowo-Wschodniej wizji niemiecko-francuskiej. Jednocześnie rozluźniano więzy transatlantyckie łączące Polskę ze Stanami Zjednoczonymi, chcąc w ten sposób realizować **politykę resetu** w stosunkach Niemiec z Rosją. Tej groźnej dla interesów Polski polityce zagranicznej towarzyszyło radykalne osłabianie naszych możliwości wojskowych. **W latach 2007-2015 zlikwidowano 629 różnych jednostek Sił Zbrojnych RP**. Pod bronią pozostawało wówczas jedynie 95 tys. żołnierzy, spośród których większość została przeniesiona na zachód od linii Wisły, pozostawiając Polskę wschodnią w zasadzie niebronioną. W dokumentach strategicznych **zapisano strategię obrony na Wiśle, co wiązałoby się z oddaniem niemal połowy Rzeczpospolitej na pastwę wroga, pozostawienie ludności**

cywilnej na łasce zbrodniczych oddziałów agresora oraz stworzenie strategicznej niepewności co do możliwości militarnego odepchnięcia przeciwnika z powrotem za granicę państwową.

Prawo i Sprawiedliwość jest jedynym stronnictwem politycznym, które od swego powstania nie myliło się w diagnozach geopolitycznych dotyczących zarówno rosyjskiego imperializmu, jak i niemiecko-rosyjskiej wizji sojuszu kontynentalnego mającego dominować nad narodami Europy Środkowo-Wschodniej. Neoimperialna polityka Federacji Rosyjskiej, rozpoczęta wraz z objęciem władzy na Kremlu przez Władimira Putina, systematycznie dążyła do wielodomenowej dominacji nad wszystkimi państwami, którym udało się wraz z upadkiem Związku Radzieckiego uciec z rosyjskiej sfery wpływów.

Intelektualnym fundamentem naszej polityki jest doktryna śp. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego i wyływające z jej założeń działania – zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym. Wyrażała się w realistycznej diagnozie sytuacji Polski i jej uwarunkowań u progu XXI w. Podstawowym kierunkiem polityki wschodniej było otoczenie Rosji siecią ropociągów i gazociągów, które uniezależniałyby państwa Europy Środkowo-Wschodniej od potencjalnego szantażu energetycznego ze strony Kremla. Śp. Prezydent Lech Kaczyński prowadził w związku z tym aktywną politykę konsolidującą region oraz nawiązującą relacje polityczno-gospodarcze z państwami Azji Środkowej i Kaukazu. Projektowane projekty energetyczne prowadziły również do zwiększenia niezależności politycznej dawnych radzieckich republik względem Rosji. W myśli śp. Prezydenta polityka wschodnia prowadziła do wzrostu znaczenia Polski na Zachodzie, ponieważ pozycja naszej Ojczyzny w tych relacjach zawsze pozostawała funkcją wpływów Rzeczypospolitej na Wschodzie.

Z tych założeń wyływa twórczo rozwinięte przez śp. Prezydenta, a charakterystyczne jeszcze dla Piłsudskiego, założenie o konieczności „**licytowania polskich spraw wzwyż**”. Zgodnie z tą perspektywą polityczną egzystencjalnym zagrożeniem dla Rzeczypospolitej jest imperializm rosyjski, który zakłada zniszczenie wszelkiej polskiej podmiotowości. Drugim elementem jest świadomość wielowiekowych więzi pomiędzy Niemcami i Rosją, które silnie i trwale wyrażały się we współdziałaniu tych państw. Stąd wyływa zarówno polityczny imperatyw ograniczonego zaufania do Niemiec, jak i świadomość zagrożeń dla Polski z zacieśniania współpracy niemiecko-rosyjskiej. Trzecim

elementem jest założenie geopolityczne, iż Polska tyle znaczy w świecie, ile znaczy w regionie. Oznacza to konieczność budowania więzi politycznych, wojskowych, gospodarczych i kulturowych z państwami Europy Środkowo-Wschodniej. Czwartym wektorem tej doktryny jest zacieśnianie więzi strategicznych pomiędzy Polską a Stanami Zjednoczonymi, których aktywność i obecność w Europie stanowi najpewniejszy gwarant bezpieczeństwa oraz podmiotowości Rzeczypospolitej pomiędzy Niemcami a Rosją. **W wymiarze postulatów politycznych doktryna śp. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego odrzuca zarówno koncepcję świata rosyjskiego (*ruskij mir*), jak i niemiecką wizję środkowej Europy (*Mitteleuropa*). Zakłada, iż nie można opierać polskiej polityki na założeniu ustępowania silniejszym, a szczególnie wpisywania się w główny nurt polityki niemieckiej. W tej doktrynie obowiązkiem jest budowanie silnej i stabilnej podmiotowości Rzeczypospolitej, zarówno w wymiarze pozycji międzynarodowej, jak i statusu.** Polska winna być inspiratorem i przykładem dla państw Trójmorza, z którymi relacje należy budować, o wspólnotę losu geopolitycznego, tożsamość interesów oraz wzajemne zaufanie.

Śp. Prezydent Lech Kaczyński nie tylko zdefiniował podstawowe kierunki polskiej polityki międzynarodowej w oparciu o polską rację stanu, ale również aktywnie wcielał je w życie. W październiku 2006 r. ogłosił konieczność reformy Sił Zbrojnych RP i wytyczył kierunki ich profesjonalizacji. Dążył do pogłębienia współpracy transatlantyckiej oraz rozszerzania NATO. Na szczycie Sojuszu w 2008 r. zabiegał o objęcie Ukrainy i Gruzji Planem Działania na rzecz Członkostwa (tzw. MAP), jednocześnie skutecznie zablokował strategię niemiecko-francuską jakiegokolwiek integracji tych państw z NATO i pozostawienia ich w rosyjskiej sferze wpływów. Gdy w sierpniu 2008 r. rozpoczęła się agresja rosyjska na Gruzję, śp. Prezydent zorganizował misję dyplomatyczną z przywódcami państw Europy Środkowo-Wschodniej do Tbilisi. Śp. Prezydent Lech Kaczyński odbył – w czasie trwania rosyjskiej inwazji – rozmowy z prezydentem USA George’em W. Bushem, doprowadzając do wydania przez Biały Dom oświadczenia oraz ostrego stanowiska podczas konferencji prasowej sekretarz stanu Condoleezza Rice. **Jego działania doprowadziły do wstrzymania ofensywy w Gruzji oraz skierowały uwagę Zachodu na kwestię niepodległości tego kraju.** Można z całą stanowczością stwierdzić, iż te działania doprowadziły do zatrzymania – w owym czasie – pochodu imperializmu rosyjskiego na Kaukazie.

Jednocześnie śp. Prezydent Lech Kaczyński bronił Polskę przed – przy najłagodniejszej interpretacji – bezrefleksyjną i naiwną, a w rzeczywistości służącą obcym interesom polityką resetu rządu PO–PSL. Dążył do podtrzymania bliskiej współpracy z USA, budowy tarczy antyrakietowej na terenie Polski oraz otwarcie sprzeciwiał się fałszywemu rewizjonizmowi historycznemu uprawianemu w ramach dialogu Tusk–Putin.

Zważywszy na dorobek myśli politycznej śp. Lecha Kaczyńskiego, Prawo i Sprawiedliwość konsekwentnie sprzeciwiało się antypolskiej polityce resetu forsowanej przez rząd PO–PSL oraz wszelkim próbom porozumiewania się Berlina i Moskwy bez udziału państw Międzymorza. **Rozumiejąc, iż polityka Rosji stanowi egzystencjalne i strukturalne zagrożenie dla Rzeczypospolitej, rząd podjął decyzję o prowadzeniu suwerennej polityki bezpieczeństwa – od zwiększenia nakładów na Wojsko Polskie, reform dyplomacji, po budowanie niezależności energetycznej i przekop Mierzei Wiślanej.**

Jednocześnie priorytetem pozostawało również bezpieczeństwo wewnętrzne. Poczucie bezpieczeństwa jest jedną z podstawowych potrzeb każdego człowieka. Chcąc je zagwarantować, **wprowadziliśmy programy modernizacji służb mundurowych.** Obecnie blisko 90% Polaków określa Polskę jako kraj bezpieczny. Aż 96% obywateli uważa, że najbliższa okolica ich miejsca zamieszkania jest bezpieczna i spokojna. Te wyniki to efekt wieloletnich i długofalowych działań obecnego rządu oraz kluczowych inwestycji w nasze bezpieczeństwo.

Budowa sprawnej dyplomacji

Podstawą naszej działalności jest racja stanu, którą definiuje się jako prymat interesu narodowego zmierzającego do budowania silnej podmiotowości międzynarodowej Polski. **Priorytetem zgodnie z testamentem śp. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego stały się: polityka bezpieczeństwa, polityka środkowoeuropejska, polityka energetyczna oraz polityka historyczna.** Politykę zagraniczną oparto na pięciu założeniach, które uważamy za trwałe. Zostały programowo wyznaczone w 2014 r. i możemy je nazwać **imponderabiliami polskiej polityki zagranicznej:** zerwanie z klientelizmem, czerpanie potencjału z Europy Środkowo-Wschodniej,

prowadzanie oryginalnej polityki międzynarodowej, promowanie wartości i prawa w stosunkach międzynarodowych oraz dbałość o wizerunek Rzeczypospolitej za granicą.

Rzeczpospolita Polska potrzebowała w 2015 r. aktywnej polityki zagranicznej w stosunkach dwustronnych, w formatach wielostronnych oraz w organizacjach międzynarodowych, w szczególności Pakcie Północnoatlantyckim (NATO), Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Mając na uwadze tak zarysowane, ambitne cele Rzeczypospolitej, było konieczne podjęcie się **reformy służby zagranicznej**. W swej strukturze i składzie osobowym w znacznej mierze odziedziczona po PRL służba zagraniczna w zasadzie nie odcięła się nigdy od swoich komunistycznych korzeni. Wysokie stanowiska zajmowali w niej nie tylko byli współpracownicy komunistycznego aparatu represji, lecz także absolwenci uczelni zagranicznych założonych lub prowadzonych przez służby specjalne państw niesojusznicych. Jak pokazała praktyka, ustawa o służbie zagranicznej z 2001 r. nie dostarczała adekwatnych narzędzi do zmiany tego stanu rzeczy. Dla uzdrowienia służby zagranicznej wprowadzono nowe rozwiązania prawne. Dokonaliśmy również klarownego oddzielenia czynnika politycznego, reprezentowanego przez ambasadorów i kierownictwo resortu (minister, wiceministrowie) od urzędniczego komponentu złożonego z zawodowego korpusu dyplomatycznego oraz pozostałych członków służby zagranicznej. Jego symbolem jest utworzenie na wzór Szefa Służby Cywilnej odrębnego od Dyrektora Generalnego MSZ stanowiska **Szefa Służby Zagranicznej**, który w sposób kompleksowy kieruje służbą zagraniczną i buduje jej etos oparty na zasadach profesjonalizmu i apolityczności. **Efektom tych zmian było otwarcie dostępu do karier dyplomatycznych przedstawicielom nauki, ekspertom, ludziom biznesu, a także urzędnikom z doświadczeniem międzynarodowym do tej pory niemającym dostępu do służby zagranicznej**. Ponadto uregulowany został status ambasadora jako stanowiska o charakterze politycznym, adekwatnym do pełnionej przez niego roli przedstawiciela RP.

W celu zredukowania zewnętrznych zagrożeń wygaszono stosunki pracy zarówno osobom uwikłanym we współpracę z aparatem bezpieczeństwa PRL, jak i absolwentom uczelni zagranicznych założonych lub prowadzonych przez służby specjalne państw niesojusznicych. Wygasiliśmy stosunki pracy z absolwentami Moskiewskiego Państwowego

Instytutu Stosunków Międzynarodowych (MGIMO), którzy pracowali w MSZ. Polska nie może pozwolić sobie na obecność w szeregach naszej dyplomacji absolwentów uczelni zinfiltrowanych przez radzieckie i rosyjskie służby.

Po bezprecedensowym procesie zamykania placówek przez naszych poprzedników odtwarzamy naszą obecność dyplomatyczną na świecie. **Od 2015 r. otworzyliśmy na pięciu kontynentach, aż osiem ambasad, trzy konsulaty, Instytut Polski w Tbilisi i dwa stałe przedstawicielstwa.** Za naszych rządów doprowadziliśmy do największego w historii zatrudnienia Polaków w instytucjach międzynarodowych, na przykład w UE – w 2015 było to 2858 osób, a w 2022 aż 4032. To wzrost aż o 41%.

Wojska obrony terytorialnej

Sposób prowadzenia wojen zmieniał się na przestrzeni historii. Obserwujemy w ciągu ostatnich lat rewolucję pola walki oraz sposobów prowadzenia wojny. Dobitym tego przykładem był rosyjski atak na Krym w 2014 r., który przeprowadzono bez formalnego wypowiedzenia wojny przez żołnierzy nienoszących emblematów przynależności państwowej. Rosja traktuje każdy wymiar aktywności państwa jako domenę prowadzenia wojny. Stąd też biorą swe źródło liczne zagrożenia dla bezpieczeństwa Rzeczypospolitej, które mogą eskalować poniżej tzw. progu wojny.

Wyciągając lekcję z doświadczeń Ukrainy w 2014 r., rząd Prawa i Sprawiedliwości rozpoczął budowę nowego rodzaju Sił Zbrojnych RP, który mógłby skutecznie przeciwdziałać zagrożeniom hybrydowym. **W ten sposób utworzono 1 stycznia 2017 r. Wojska Obrony Terytorialnej, których mottem stało się: „Zawsze gotowi, zawsze blisko”.** W latach 2016–2018 utworzono trzy brygady w województwach: podlaskim, lubelskim i podkarpackim. Pomiędzy 2017 a 2019 r. zainicjowano formowanie kolejnych trzech brygad na Warmii i Mazurach oraz Mazowszu. Do końca 2020 r. sformowane kolejne BOT w województwach: pomorskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, świętokrzyskim, małopolskim, wielkopolskim i śląskim. W 2021 r. rząd podjął decyzję o utworzeniu trzech brygad w: Warszawie, Chełmnie i Przemyślu. **Docelowa liczba żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej wynosić będzie 53 tys. żołnierzy. Pod koniec 2022 r. było to już 36 tys. żołnierzy, spośród nich aż 20% to kobiety.**

WOT różni się od pozostałych rodzajów Sił Zbrojnych RP możliwością zachowywania równowagi pomiędzy życiem prywatnym i zawodowym, a służbą Ojczyźnie. Stanowi formację uczącą postaw patriotycznych i obywatelskich. W sposób wyjątkowy odwołuje się do testamentu Żołnierzy Niezłomnych. Biorąc pod uwagę fakt sprawdzenia się terytorialsów podczas różnego rodzaju zdarzeń kryzysowych: od klęsk żywiołowych po pandemię COVID-19, od 2022 r. w ramach działań niemilitarnych WOT realizuje zadania z zakresu zarządzania kryzysowego.

Żołnierze WOT brali udział podczas pandemii COVID-19 w dostawie i dystrybucji materiałów ochronnych, płynów do dezynfekcji, leków i innych środków medycznych. Organizowali punkty poboru wymazów i transport materiału biologicznego do laboratoriów. **W ramach operacji „Silne Wsparcie” WOT prowadził działania wzdłuż granicy polsko-białoruskiej.** Żołnierze wykonywali misje zarówno w bezpośrednim przy samej granicy państwowej, jak i wspierali lokalną społeczność.

Ustawa o obronie Ojczyzny

Rząd Prawa i Sprawiedliwości natychmiast – jeszcze przed wojną rosyjsko-ukraińską – podjął działania zmierzające do odbudowy siły Wojska Polskiego w myśl zasady „chcesz pokoju, szykuj się do wojny”. Zawsze ostrzegaliśmy, za śp. Prezydentem Lechem Kaczyńskim, przed imperializmem rosyjskim i podkreślaliśmy, że wszelkie próby „resetu” w relacjach z Kremlm, do których przez lata dążyły liberalne elity, skończą się wzmocnieniem pozycji Władimira Putina i będą zachętą dla Rosji do powrotu do polityki imperialnej.

Mając świadomość realnego zagrożenia ze strony reżimu Putina, rząd Prawa i Sprawiedliwości konsekwentnie **tworzy takie Siły Zbrojne RP, które skutecznie odstraszą potencjalnego przeciwnika i będą zdolne do samodzielnej obrony każdego centymetra terytorium Polski.** Mamy również świadomość, że Putin może szukać okazji do zemsty na Polsce za naszą bezkompromisową pomoc Ukrainie i skuteczne wywieranie presji na państwach zachodniej Europy, by mocniej włączyły się we wspieranie naszych wschodnich sąsiadów w wojnie z rosyjskim najeźdźcą.

Ostatnie lata pokazały, że był to najlepszy od dekad czas dla Wojska Polskiego. **Siły Zbrojne RP z małej, ekspedycyjnej i niezdolnej do samodzielnej obrony kraju armii stały się potężną i liczącą w Europie siłą.**

Będziemy konsekwentnie dążyć do wzmacniania zdolności obronnych Wojska Polskiego. Nasze podejście zakłada walkę o każdy centymetr terytorium Polski, by nigdy nie powtórzyły się u nas tragedie, do których doszło w ukraińskiej Buczy czy Irpieniu. To zupełnie inne podejście niż rządu koalicji PO-PSL, który likwidował jednostki na wschodzie kraju i zakładał rozpoczęcie obrony kraju na linii Wisły. Nasz plan – czyli m.in. wdrożenie w ciągu kilku lat dodatkowych najnowocześniejszych czołgów, skutecznego, wielowarstwowego systemu obrony przeciwlotniczej, wspieranego systemem najnowocześniejszych radarów oraz samolotów i bezzałogowców rozpoznawczych oraz dwukrotne zwiększenie liczby żołnierzy w służbie – to gwarancja naszego bezpieczeństwa.

Wychodząc naprzeciw potrzebom bezpieczeństwa, została przygotowana ustawa o obronie Ojczyzny. Uporządkowała przepisy dotyczące Sił Zbrojnych RP, zastępując kilkanaście aktów prawnych, w tym najstarszą i jednocześnie najważniejszą z nich – ustawę z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Ojczyzny.

Ten akt prawny o znaczeniu historycznym przygotował podstawy prawne dla reformy Sił Zbrojnych RP tak, by były gotowe na wyzwania i zagrożenia XXI w. **Ustawa stanowi fundament do stworzenia co najmniej 300 tys. armii.** Zreorganizowała **system rezerwistów**, wprowadzając podział na rezerwy pasywne i aktywne. Utworzyła **ochotniczą zasadniczą służbę wojskową**, której uczestnik po przebyciu rocznego przeszkolenia będzie mógł wrócić do cywila lub dołączyć do wojska zawodowego nową, ułatwioną ścieżką. Wprowadzono liczne zachęty i udogodnienia dla osób chcących odbyć tego rodzaju służbę. **Uproszczone proces rekrutacji nowych żołnierzy** oraz rozbudowano system zachęcania żołnierzy służby czynnej do pozostania w wojsku. Wśród szeregu propozycji znalazły się **dodatki finansowe za długoletnią służbę** (dodatkowe 1,5 tys. zł brutto miesięcznie dla żołnierzy z 25-letnią wystugą – ok. 6 tys. osób – oraz 2,5 tys. zł brutto za ponad 28,5 lata służby – ok. 7 tys. wojskowych) oraz **uproszczenie awansów**, zarówno dla szeregowych, jak i podoficerów. Przeprowadzono głęboką reformę systemu rekrutacji kandydatów i utrzymywania gotowości poprzez likwidację Wojewódzkich Sztabów Wojskowych oraz Wojskowych Komendy Uzupelnień. Zostały one zastąpione 16 wojewódzkimi Wojskowymi Centrami Rekrutacji oraz jednym Centralnym Wojskowym Centrum Rekrutacji.

Bardzo donośną zmianą zawartą w ustawie o obronie Ojczyzny jest możliwość finansowania Sił Zbrojnych RP pieniędzmi spoza budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej. W tym celu został utworzony **Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych** w Banku Gospodarstwa Krajowego. Wpływy do Funduszu pochodzą od państwowych firm zbrojeniowych, z emitowanych przez BGK obligacji, z zysków ze sprzedaży sprzętu wojskowego przez Agencję Mienia Wojskowego, z zysków za wynajem poligonów i innej infrastruktury wojskowej sojusznikom siłom zbrojnym, zysków uzyskiwanych przez NBP oraz bezpośrednich wpłat od rządu. **Reforma ta pozwoliła na przeprowadzenie historycznie największych zakupów sprzętu i wyposażenia dla naszego wojska.**

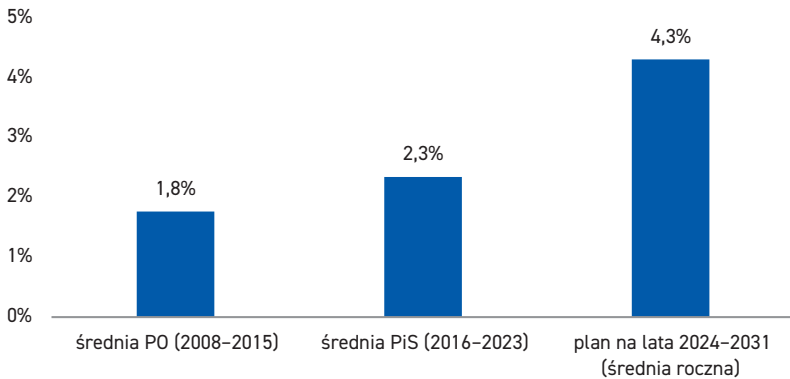
Ustawa docelowo ma zapewnić silny efekt odstraszający, ponieważ potencjalni agresorzy będą mieli świadomość, że kraj, który ma dobrze zorganizowane i wyposażone siły zbrojne, jest gotowy bronić swojego terytorium i obywateli w przypadku ataku. To może zniechęcić agresora do podejmowania działań wojennych lub prowokacji.

Wielkie dozbrajanie wojska

Podjęliśmy decyzję o dokonaniu historycznych, niespotykanych wcześniej zakupów nowoczesnego sprzętu i wyposażenia wojskowego. **Rząd przyjął Plan Modernizacji Technicznej na lata 2021–2035, przeznaczając na nowe uzbrojenie i wyposażenie dla żołnierzy 524 mld zł.** Tam, gdzie tylko jest to możliwe, korzystano z produktów polskiego przemysłu zbrojeniowego, wzmacniając tym samym potencjał tego sektora gospodarki.

W 2023 r. Polska wśród państw NATO została liderem we wzroście oraz poziomie wydatków na obronę narodową. Wydatki wyniosą w 2023 r. ok. 4% PKB i będą dwukrotnie wyższe niż cel NATO (2% PKB). Do 2031 r. planowane wydatki wynoszą średnio ok. 4,0–4,5% PKB rocznie.

Wykres 13. Roczne wydatki na obronę narodową (% PKB)

W ramach bezprecedensowych w historii Polski zakupów najnowocześniejszego uzbrojenia pozyskaliśmy dla Sił Zbrojny Rzeczpospolitej:

- **250 czołgów Abrams M1A2 SEP v.3**

To najnowocześniejsza wersja tego czołgu obejmująca również sprzęt towarzyszący, pakiet szkoleniowy, logistyczny oraz zapas amunicji. Trafiają one na wschodnią flankę NATO – przede wszystkim do 18. Dywizji Zmechanizowanej.

- **116 czołgów Abrams M1A1**

To model sprawdzony przez armię amerykańską, który zostanie dodatkowo dostosowany do wymagań środkowoeuropejskiego pola walki. Czołg Abrams charakteryzuje się silną odpornością balistyczną i przeciwwminową, zapewniając najwyższy poziom ochrony załogi.

- **1000 czołgów K2**

To południowo-koreański czołg generacji 3+. W latach 2022–2025 do Polski zostanie dostarczonych 180 czołgów K2, zaś od 2026 r. zacznie do nas trafiać spolonizowana wersja – czołg K2PL – w liczbie 820 sztuk. **Pierwsze czołgi zostały wyładowane w porcie w Gdyni 6 grudnia 2022 r.**

Wraz z czołgami została dostarczona pierwsza partia amunicji i części zamiennych. Równolegle w Korei Południowej trwają szkolenia żołnierzy Wojska Polskiego, którzy będą tworzyć załogi czołgów K2.

▪ **500 zestawów HIMARS**

Te wyrzutnie raketowe zapewniają niezbędne wsparcie ogniowe na rzecz pododdziałów Wojsk Lądowych poprzez wykonywanie głębokich uderzeń ogniowych. System będzie wykorzystywał amunicję raketową zdolną do precyzyjnego rażenia celów na dystansach kilkudziesięciu kilometrów. Wszystkie wyrzutnie będą zintegrowane z polskim systemem zarządzania walką TOPAZ oraz podwoziami JELCZ.

▪ **6 baterii systemu PATRIOT**

To jeden z najnowocześniejszych na świecie systemów raketowych ziemia-powietrze produkcji amerykańskiej, który sprawdza się m.in. na wojnie rosyjsko-ukraińskiej. We wrześniu 2022 r. na toruńskim poligonie rozpoczął się kluczowy etap wdrożenia do służby w Wojsku Polskim amerykańskiego systemu obrony powietrznej i przeciwraketowej Patriot w ramach I fazy systemu WISŁA.

▪ **32 samoloty F-35A**

Są to jedyne dostępne obecnie na rynku, produkowane seryjnie statki powietrzne posiadające właściwości „stealth”, które stanowią kluczowy element umożliwiający skuteczną realizację zadań w przypadku konfliktu z przeciwnikiem posiadającym zaawansowane systemy antydostępowe. To uniwersalne platformy dostosowane do realizacji misji rozpoznawczych, prowadzenia walki radioelektronicznej, wsparcia komponentu lądowego czy zwalczania statków powietrznych przeciwnika, zarówno w ramach prowadzonych operacji narodowych, jak i w układzie sojuszniczym.

▪ **48 samolotów FA-50**

To południowokoreański lekki dwuosobowy samolot bojowy wyposażony w zaawansowane systemy zobrazowania i sterowania, a także

nowoczesną awionikę i radar kierowania ogniem. Umowa przewiduje również transfer technologii, w efekcie którego zostanie zbudowane w Polsce centrum serwisowe samolotów FA-50PL z planowanym terminem uruchomienia w 2026 r.

▪ **96 haubic samobieżnych KRAB**

To polska, nowoczesna armatohaubica, która cieszy się międzynarodowym uznaniem. Jest w stanie wystrzelić na odległość ok. 40 km do 6 pocisków na minutę.

▪ **672 haubic samobieżnych K9**

To południowokoreańska haubica samobieżna na podwoziu gąsienicowym. Jej uzbrojenie główne stanowi 155 mm armata, która w zależności od typu amunicji, zapewnia precyzyjne prowadzenie ognia na dystansach do ok. 40 km.

▪ **288 wyrzutni rakietowych CHUNMOO**

To południowokoreański system wieloprowadnicowych wyrzutni rakietowych (K-MRLS) zdolny do wystrzeliwania kilku różnych kierowanych lub niekierowanych pocisków rakietowych. W efekcie transferu technologii ustanowione mają zostać w polskich podmiotach przemysłowych zdolności do produkcji wyrzutni oraz precyzyjnych pocisków rakietowych.

▪ **64 moździerze samobieżne RAK**

Rak to moździerz samobieżny polskiej konstrukcji kalibru 120 mm. Zaprojektowany i wyprodukowany w Hucie Stalowa Wola. To pierwszy moździerz, który znajduje się w zamkniętej wieży, dzięki temu w pełni chroni załogę; w pełni automatyczny, nie wymaga ingerencji człowieka.

▪ **96 śmigłowców APACHE**

Departament Stanu USA zaakceptował we wrześniu 2023 r. sprzedaż Polsce najnowocześniejszych śmigłowców szturmowych Apache. Ich

zadaniem jest zwalczanie sił pancernych oraz wspieranie wojsk lądowych. W Siłach Zbrojnych RP zapewnią tzw. zamknięcie bramy brzeskiej, czyli równinnego terenu Polską a Białorusią ciągnącego się od Litwy do obszaru północnej Ukrainy.

▪ **32 śmigłowce AW149**

To wielozadaniowy śmigłowiec wojskowy zdolny do realizacji lotów w dzień i w nocy. Śmigłowce realizować będą zarówno zadania transportu żołnierzy, jak i wsparcia pododdziałów z powietrza. Wyposażenie umożliwi również zastosowanie ich do prowadzenia operacji ewakuacji, poszukiwania i ratownictwa w warunkach bojowych oraz transportu towarów i zaopatrzenia.

▪ **4 śmigłowce AW101**

Będą to śmigłowce z przeznaczeniem dla Marynarki Wojennej RP. Zostaną przystosowane do realizacji misji zwalczania okrętów podwodnych, zapewnienia żeglowności morskich szlaków komunikacyjnych, ochrony portów i osłony jednostek nawodnych.

▪ **4 śmigłowce BLACK HAWK**

Zostają pozyskane do prowadzenia operacji specjalnych. Zakup śmigłowców do prowadzenia powietrznych operacji specjalnych wynika z interesu bezpieczeństwa państwa, na który składa się m.in. konieczność zapewnienia interoperacyjności np. z siłami szybkiego reagowania państw Sojuszu Północnoatlantyckiego.

▪ **24 bezzałogowce BAYRAKTAR**

To taktyczny bezzałogowy system powietrzny zdolny do prowadzenia zadań obserwacyjnych i rozpoznawczych oraz misji bojowych za pomocą pocisków kierowanych. Został sprawdzony w boju i uchodzi za jeden z najlepszych na świecie.

- **1400 bojowych wozów piechoty BORSUK**

To bardzo nowoczesna polska konstrukcja. Pojazdy posiadają możliwość zwalczania piechoty, pojazdów opancerzonych, celów powietrznych oraz innych obiektów w każdych warunkach atmosferycznych i o każdej porze dnia.

- **118 pojazdów ŻMIJA**

To polski, lekki pojazd uderzeniowy zapewniający możliwość dynamicznego przemieszczania się zarówno po drogach, jak i w trudnym terenie, o każdej porze doby, w różnych warunkach klimatycznych.

- **100 tys. karabinków GROT**

To 5,56 mm karabinek szturmowy GROT, opracowany przez Fabrykę Broni „Łucznik” – Radom Sp. z o.o. we współpracy z Wojskową Akademią Techniczną. Modułowa konstrukcja zapewnia możliwość szybkiego dostosowania do potrzeb użytkownika, a karabinek może występować w wielu konfiguracjach i wersjach.

- **3 niszczyciele min KORMORAN II**

Okręty tego typu służą do poszukiwania, identyfikacji i zwalczania min morskich, prowadzenia rozpoznania torów wodnych, przeprowadzania innych jednostek przez akweny zagrożenia minowego, stawiania min oraz zdalnego sterowania samobieżnymi platformami przeciwminowymi.

- **ORP ŚLĄZAK**

29 czerwca 2018 r. zawarto umowę pomiędzy Inspektoratem Uzbrojenia a konsorcjum – Polską Grupą Zbrojeniową SA i PGZ Stocznia Wojenna, na dokończenie budowy okrętu patrolowego ORP „Ślązak”. To polski okręt klasy korweta patrolowa przeznaczony do zwalczania celów nawodnych, powietrznych i zagrożeń symetrycznych.

W ramach innych, licznych kontraktów pozyskaliśmy i pozyskamy dla Wojska Polskiego: satelity obserwacyjne, zestawy Piorun, zestawy ZSSW-30, systemy GLADIUS, bezzałogowce (WIZJER, FLY EYE, ORLIK),

samoloty M-346 Bielik, moździerzy LMP-2017, pistoletów VIS 100, robotów EOD/IED, raketowe pociski przeciwokrętowe NSM, statki holownicze i inny sprzęt.

Tworzenie nowych jednostek wojskowych

Jednym z priorytetów było zwiększenie liczebności Wojska Polskiego. **W 2015 r. mieliśmy zaledwie 95 tys. żołnierzy, dziś mamy ich pod bronią ponad 175 tys. Długofalowy cel, jakim jest osiągnięcie liczebności na poziomie co najmniej 300 tys. żołnierzy** – w tym 50 tys. żołnierzy WOT i 250 tys. żołnierzy zawodowych – jest realny i będzie konsekwentnie realizowany. Jednocześnie w porównaniu z 2015 r. wynagrodzenie żołnierzy wzrosło o 82%.

Utworzyliśmy **Wojska Obrony Cyberprzestrzeni** – nowy specjalistyczny komponent Sił Zbrojnych RP odpowiedzialny za zapewnienie bezpieczeństwa w kolejnej domenie operacyjnej, jaką jest cyberprzestrzeń.

Stworzono także nowe związki taktyczne oraz jednostki wojskowe, szczególnie na wschodzie kraju. **Powołano 18. Dywizję Zmechanizowaną** z dowództwem w Siedlcach, która odpowiada za obronę południowo-wschodniej Polski. **Wzmocniono 16 Dywizję Zmechanizowaną** odpowiedzialną za obronę północno-wschodniej Polski oraz **rozpoczęto formowanie 1 Dywizji Piechoty Legionów**, która dodatkowo wzmocni wschodnią flankę. Nowe jednostki powstają w wielu miejscach m.in. w: Grajewie, Łomży, Białymstoku, Kolnie, Ostrołęce, Siemiatyczach i Wielbarku.

Pogłębianie więzi sojuszniczych

MSZ podejmował na przestrzeni lat 2015–2023 liczne inicjatywy mające zwiększyć poziom bezpieczeństwa Polski: **pogłębianie więzi transatlantycznych, budowa Trójmorza**, wzmocnianie polityki odstraszenia i obrony NATO, budowano poparcie polityczne dla Ukrainy, realnie wpływano na kształt polityki bezpieczeństwa NATO wobec Rosji, aktywne działania w formacie Bukaresztańskiej Dziewiątki (B9), Trilog Polska–Rumunia–Turcja, powołanie Ryskiej Czwórki (R4) i Trójkąta Lubelskiego.

Na szczycie NATO w Warszawie w 2016 r. zdecydowano o utworzeniu wysuniętej obecności wojskowej NATO na flance wschodniej. Rolę państwa ramowego dla grupy bojowej NATO rozmieszczonej w Polsce przyjął USA. 15 sierpnia 2020 r. doprowadziliśmy do podpisania umowy między Polską a Stanami Zjednoczonymi o wzmocnionej współpracy obronnej. **W 2019 r. utworzono Wysunięte Dowództwo Dywizyjne Sił Lądowych USA w Poznaniu. Jest to jedyna jednostka dowodzenia USA tego szczebla rozmieszczona w Europie.** Od 2016 r. trwa budowa bazy systemu ochrony antybalistycznej w Redzikowie, która będzie częścią natowskiego systemu obrony antyrakietowej – baza powinna zostać uruchomiona w ciągu najbliższych miesięcy. **Liczebność sił amerykańskich w Polsce sięga obecnie nawet 10 000 żołnierzy,** za naszych poprzedników było to – w momentach szczytowych – zaledwie kilkaset.

W latach 2018–2019 Polska była niestałym członkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ. Priorytetem Polski było wzmacnianie prawa międzynarodowego jako fundamentu obrony ładu międzynarodowego. Na tym forum rząd Prawa i Sprawiedliwości nagłaśniał na skalę globalną problematykę wschodnią, w tym w odniesieniu do Ukrainy i Gruzji. Polska była jednym z najaktywniejszych państw zaangażowanych w działania dyplomatyczne wymierzone w Rosję po agresji na Ukrainę. Rezultatem naszych zabiegów dyplomatycznych było doprowadzenie do zawieszenia Rosji w prawach członka Rady Praw Człowieka NZ, jak również w Światowej Organizacji Turystyki, a także zablokowanie kandydatury Rosji do wielu ciał zarządzających systemem ONZ.

1 stycznia 2022 r. – na niespełna dwa miesiące przed inwazją Rosji na Ukrainę – **Rzeczpospolita przejęła przewodnictwo w Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE).** W obliczu wojny Polska wzięła na siebie obronę fundamentalnych zasad OBWE, których podważaniem intensywnie zajmowała się rosyjska dyplomacja. Naszemu rządowi udało się utrzymanie funkcjonowania Organizacji i stałe wywieranie presji na Rosję. Polska broniła zasad prawa międzynarodowego, pokojowego współżycia między narodami i żądała rozliczania zbrodni wojennych na Ukrainie, tworząc w tych sprawach koalicje złożone z licznych państw.

W sytuacjach wystąpienia katastrof naturalnych (np. pożarów czy trzęsień ziemi) poszczególne kraje mogą zwracać się do swoich zagranicznych partnerów o konkretną pomoc. Działania te koordynowane są w ramach systemu ERCC (Emergency Response Coordination Centre),

którego Polska jest aktywnym członkiem od chwili wejścia naszego kraju do Unii Europejskiej. Państwa, w których nasi strażacy realizowali misje, to m.in.: Turcja – luty 2023; Francja – sierpień 2022; Czechy – lipiec 2022; Rumunia – październik i listopad 2021, Grecja – sierpień 2021; Liban – sierpień 2020 oraz Szwecja – lipiec i sierpień 2018.

Modernizacja służb mundurowych

Sprawne służby państwowe zapewniające Polakom bezpieczeństwo, ścigające przestępców i egzekwujące porządek prawny, który zapewnia ład społeczny, leżały u podstaw każdego programu Porozumienia Centrum oraz Prawa i Sprawiedliwości. W 2015 r. stanęliśmy przed wyzwaniem odbudowy instytucji publicznych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne po latach tzw. zwijania państwa przez rządy PO–PSL.

W ostatnich ośmiu latach MSWiA realizowało dwa programy modernizacji służb mundurowych – **Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej oraz Służby Ochrony Państwa**. W ramach programu modernizacji w latach 2017–2020 służby otrzymały łącznie 9,2 mld zł. W tym Policja – ponad 6 mld zł, Straż Graniczna – ponad 1,2 mld zł, PSP – ponad 1,7 mld zł oraz BOR (SOP) – niemal 207 mln zł. Program opierał się na trzech filarach: wymiana i modernizacja sprzętu, inwestycje infrastrukturalne, a także wzrost wynagrodzeń dla funkcjonariuszy oraz pracowników cywilnych służb. Dobre doświadczenia i korzyści z programu modernizacji sprawiły, iż rząd podjął decyzję o jego kontynuowaniu w latach 2022–2025, przewidując na ten cel 10 mld zł.

W latach 2008–2015 **rząd koalicji PO–PSL zlikwidował 477 posterunków** Policji spośród istniejących 815. Prawo i Sprawiedliwość dba o bezpieczeństwo Polaków i naprawia błędy poprzedników. **Obecny rząd odtworzył lub utworzył dotychczas 162 posterunki**. Przeznaczono **blisko 5,67 mld zł** na wzmocnienie etatowe służb mundurowych, motywacyjnego systemu uposażeń funkcjonariuszy oraz wzrost wynagrodzeń pracowników cywilnych.

Wprowadziliśmy rozwiązania, które mają zachęcić doświadczonych funkcjonariuszy do jak najdłuższego pozostawania w służbie. **Dzięki naszym działaniom funkcjonariusze i żołnierze zawodowi otrzymują nowe świadczenie po 15 latach służby**. Wysokość świadczenia wynosi

5% należnego uposażenia zasadniczego po osiągnięciu 15 lat służby. Będzie ono zwiększane o kwotę 1% za każdy kolejny rozpoczęty rok służby, nie więcej jednak niż do wysokości 15% po 25 latach służby.

Dbamy także o bliskich funkcjonariuszy, których śmierć nastąpiła w związku ze służbą albo podjęciem poza służbą czynności ratowania życia lub zdrowia ludzkiego albo mienia. **Wprowadziliśmy ustawę o świadczeniu przysługującym członkom rodzin poległych funkcjonariuszy lub żołnierzy.** Wypłacane co miesiąc świadczenie przysługuje małżonkowi oraz sierocie zupełnej w wysokości 100% przeciętnego uposażenia funkcjonariusza danej formacji albo żołnierza zawodowego. Dla każdego innego dziecka i każdego rodzica świadczenie wynosi 50% przeciętnego uposażenia funkcjonariusza danej formacji albo żołnierza zawodowego.

Kształcimy funkcjonariuszy naszych służb. W tym roku powstanie **Wyższa Szkoła Straży Granicznej.** Przekształceniu ulegną także dwie uczelnie służb państwowych podległych MSWiA: **Szkoła Główna Służby Pożarniczej zmieni się w Akademię Pożarniczą, a Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie w Akademię Policji w Szczytnie.** Dzięki tym zmianom zwiększamy prestiż obu uczelni, podkreślamy ich status oraz naukowy profil działalności.

Cyberprzestępczość stanowi jedno z najpoważniejszych wyzwań dla naszych służb. Aby zapobiegać przestępstwom w sieci, MSWiA, we współpracy z Komendą Główną Policji, powołało **Centralne Biuro Zwalczania Cyberprzestępczości.** To jednostka Policji, której zadania obejmują rozpoznawanie i zwalczanie przestępstw popełnionych przy użyciu systemu informatycznego, teleinformatycznego lub sieci teleinformatycznej oraz zapobieganie tym przestępstwom, a także wykrywanie i ściganie ich sprawców.

W 2020 r. wprowadziliśmy ustawę regulującą status zwierząt w służbach mundurowych. To pierwsze w historii tego typu kompleksowe regulacje dotyczące zwierząt w służbach, które wprowadziły swoistą „emeryturę dla zwierząt”. Ustawa objęła kwestie związane ze służącymi w naszych formacjach zwierzętami, od momentu ich doboru, przez czas realizacji zadań, aż po ich wycofanie ze służby. Obecnie w formacjach MSWiA służy prawie 1,3 tys. zwierząt, w tym ponad 1,2 tys. psów i ponad 70 koni. Łącznie ustawa objęła dotychczas 360 zwierząt.

Bezpieczeństwo energetyczne

Najnowsza historia Polski i Europy Środkowo-Wschodniej jasno udowodniły, że Rosja traktuje surowce energetyczne jako jedno z narzędzi ekspansji swoich politycznych wpływów. **Dążenie do uniezależnienia się Polski od rosyjskich surowców było priorytetem Prawa i Sprawiedliwości zarówno podczas pierwszych rządów 2005–2007, jak i po 2015 r.** Rząd w 2006 r. podjął decyzję o budowie gazoportu. Następnie za rządów Zjednoczonej Prawicy ta inwestycja została realnie uruchomiona i jest konsekwentnie rozwijana. Mimo wcześniejszych negatywnych działań aktualnej opozycji Prawo i Sprawiedliwość przeprowadziło proces inwestycyjny oraz uruchomiło **Baltic Pipe** – system gazociągów łączących Polskę, Danię i Norwegię. To strategicznie ważna, wcześniej zniweczona przez lewicę, inwestycja, która w zasadniczy sposób zwiększyła niezależność dostaw gazu do Rzeczypospolitej. Zbudowaliśmy także **połączenia gazowe z Litwą i Słowacją**, które wraz z połączeniami transgranicznymi z Republiką Federalną Niemiec i Republiką Czeską wzmacniają odporność Polski na sytuacje kryzysowe. Aktualnie prowadzona jest rozbudowa terminala **LNG im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Świnoujściu** oraz magazynów gazu, a także inwestycja w pływający terminal FSRU w Zatoce Gdańskiej, który został wsparty rządowym programem wieloletnim.

Zarówno dywersyfikacja dostaw gazu, ropy, surowców o znaczeniu strategicznym dla gospodarki, jak i **budowa odpornych na zagraniczne wpływy spółek strategicznych**, które należałyby do Państwa Polskiego, stanowią fundament naszych działań. Jednocześnie procesy te musiały odbywać się w trakcie narzucania przez Unię Europejską nowych standardów w energetyce. Budowanie przez Polskę podmiotowości w tym wymiarze, a jednocześnie przeprowadzanie transformacji energetycznej było i jest wyzwaniem skomplikowanym. Naszym zadaniem jest dokonanie transformacji w taki sposób, by była ona sprawiedliwa, a więc, by nie powodowała wzrostu bezrobocia, biedy i ubóstwa energetycznego. Chcemy, by transformacja stała się bodźcem rozwojowym dla naszego kraju. Będziemy dążyć do tego, żeby polskie firmy w jak największym stopniu wykorzystywały szansę wynikającą z konieczności transformacji. Do czasu budowy nowego miksu energetycznego gwarantem naszego bezpieczeństwa pozostanie energetyka węglowa zaopatrzona w surowiec wydobywany w kraju.

Ujawniono dokumenty, które świadczyły o zamiarze sprzedaży przez rząd Donalda Tuska Grupy Lotos Rosjanom. Dziś jasno można stwierdzić, że skandaliczna polityka rządu PO-PSL polegająca na wyprzedaniu majątku narodowego – bez względu na strategiczny charakter prywatyzowanych podmiotów – zagrażała bezpieczeństwu Polski i Polaków. Za naszych rządów doszło również do **repolonizacji kilku kluczowych firm** w sektorze finansowym (Pekao S.A.), energetycznym (PKP Energetyka, Elektrownia Połaniec), ciepłowniczym (EDF) czy przewozowym (Polskie Koleje Linowe). **Działania naszego rządu opierają się na doktrynie, że kapitał ma narodowość.**

Sektor energetyczny jest jednym z najważniejszych obszarów bezpieczeństwa państwa. Dlatego też rząd Zjednoczonej Prawicy podjął się naprawienia skandalicznych błędów prywatyzacyjnych, które zostały popełnione w latach 2008–2015. W tym celu **odzyskano kontrolę nad PKP Energetyką przez PGE S.A.** (a tym samym pośrednio przez Skarb Państwa). Poza czynnikami biznesowymi z punktu widzenia działalności Grupy PGE odkupienie PKP Energetyka jest też zabezpieczeniem porządku publicznego i bezpieczeństwa Polski. PKP Energetyka, stanowiąca w przeszłości część infrastruktury Polskich Kolei Państwowych, jest grupą spółek i jednym z największych podmiotów polskiego systemu elektroenergetycznego. Odpowiada za dystrybucję ponad 4 TWh energii elektrycznej rocznie, wykorzystując do tego 21,5 tys. km linii energetycznych. Tak ważna spółka z punktu widzenia strategicznego sektora gospodarki została sprzedana we wrześniu 2015 r. na rzecz zagranicznego kapitału spekulacyjnego. Warto zwrócić uwagę, że Najwyższa Izba Kontroli sygnalizowała, iż w jej ocenie wybór takiego inwestora w długim okresie jest obciążony istotnym ryzykiem.

Przeprowadziliśmy proces konsolidacji Orlen, Energa, Lotos, PGNiG, tworząc koncern multienergetyczny o zasięgu europejskim. Fuzja Orlenu z Lotosem oraz PGNiG jest elementem budowy silnego koncernu multienergetycznego, który będzie nie tylko gwarantem bezpieczeństwa energetycznego Polski, ale będzie w stanie skutecznie konkurować na globalnych rynkach. Po konsolidacji **ORLEN stał się jedną z 150 największych firm na świecie**, co dało mu niepodważalną pozycję głównego rozgrywającego na rynkach środkowoeuropejskich, a także stała się jednym z najważniejszych koncernów multienergetycznych w Europie, pozwalając tym samym na zwiększenie jego międzynarodowego zaangażowania i współpracy m.in. z Saudi Aramco. Jeszcze

dziesięć lat temu nie do wyobrażenia była sytuacja, w której Polska nie kupuje gazu ziemnego i ropy naftowej z Rosji. Warto przypomnieć, że w czasie rządów Donalda Tuska, w 2012 r., ponad 86% surowców energetycznych sprowadzaliśmy z Rosji. Byliśmy uzależnieni od rosyjskich surowców i rosyjskiego dyktatu cenowego. Zamiast tego obecnie kupujemy ropę naftową m.in. z: Arabii Saudyjskiej, Norwegii, Wielkiej Brytanii czy Stanów Zjednoczonych. Udział gazu z Rosji w całym polskim imporcie spadł z ok. 72% w 2016 r. do ok. 50% w 2021 r., gdy polskie zapotrzebowanie na gaz w 2021 r. wynosiło ok. 20 mld³. **Obecnie Polska nie importuje gazu ziemnego ani ropy naftowej z Rosji. Mimo to Polacy nie mają problemu z zakupem paliw, gazu czy węgla. Doprowadziliśmy w tym zakresie do pełnej derusyfikacji.**

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego pozostaje jednym z najważniejszych priorytetów rządu. **Jednym z jego elementów jest rozwój energetyki jądrowej, zarówno wielkoskalowej, jak i w technologii małych modułowych reaktorów jądrowych (SMR). Uchwaliliśmy tzw. specustawę jądrową,** której celem jest usprawnienie procesu wydawania pozwoleń i innych decyzji administracyjnych koniecznych do budowy i eksploatacji planowanych w Polsce elektrowni jądrowych, i to zarówno wielkoskalowych, jak i małych modułowych reaktorów – SMR. Spółki Skarbu Państwa od wielu miesięcy prowadzą intensywne prace związane z wdrażaniem technologii SMR (Orlen, KGHM, Tauron, Grupa Azoty), jak i **budowy dużej elektrowni jądrowej w Koninie (Pątnów) – PGE S.A. we współpracy z ZE PAK S.A. oraz koreańską firmą KHNP.** Wybraliśmy partnera strategicznego oraz technologię dla pierwszej **elektrowni jądrowej,** która będzie zlokalizowana w gminie Choczewo „Lubiatowo-Kopalino”. Dostawcą technologii reaktorów jądrowych AP1000 została firma Westinghouse Electric Company, która podpisała w 2022 r. ze spółką Polskie Elektrownie Jądrowe umowę o współpracy. **Stworzyliśmy program o wartości 4,7 mld zł na wsparcie inwestycji infrastrukturalnych w województwie pomorskim, m.in. na potrzeby elektrowni jądrowej** – budowa dróg dojazdowych, linii kolejowych, linii przesyłowych oraz konstrukcji morskich do rozładunku.

Dzięki rządowi Prawa i Sprawiedliwości zatrzymana została szkodliwa prywatyzacja spółek z udziałem Skarbu Państwa, a co więcej wzrosło ich znaczenie i kondycja finansowa. Polskie państwowe firmy rozwijają się, prowadzą ekspansję na zagranicznych rynkach i inwestują miliardy złotych w Polsce po to, by nadal rosnąć, tworzyć nowe miejsca pracy

oraz transformować polską energetykę. **Ich rola podczas licznych kryzysów ostatnich lat dowiodła, że są również jednym z ważniejszych elementów systemu bezpieczeństwa państwa.**

Bezpieczeństwo ekologiczne

W czasach rządów PO–PSL narastała skala sprowadzanych z zagranicy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ówczesny rząd nie podejmował skutecznych działań, które doprowadziłyby do właściwego uregulowania rynku odpadów, wprowadzenia efektywnych procedur czy ścigania tzw. mafii śmieciowych. W 2013 r. poluzowano rozporządzenie określające zasady importu i wydawania decyzji na gospodarowanie odpadami. Ta nieodpowiedzialna decyzja rządu PO–PSL sprawiła, że do Polski docierały śmieci nie tylko z UE, ale również zaczęły one płynąć z innych kontynentów.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości przeprowadził kompleksową reformę inspekcji ochrony środowiska. W tym celu zmieniono szereg ustaw: o Inspekcji Ochrony Środowiska, o odpadach, Prawo przedsiębiorców i Kodeks karny. Utworzyliśmy w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska („GIOŚ”) **Departamentu Zwalczania Przystępczości Środowiskowej („DZPŚ”),** którego głównym zadaniem jest współpraca z organami ścigania oraz wspieranie działań wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w ramach walki z przystępczością środowiskową. Prowadzone są cykliczne kontrole składowisk odpadów, podmiotów gospodarczych oraz transportów drogowych, w tym z udziałem Policji, Inspekcji Transportu Drogowego, Straży Granicznej. Inspekcje pracują całodobowo, laboratoria i sprzęt inspekcji jest nowoczesny i odpowiadający aktualnym wyzwaniom środowiskowym. Zwiększyliśmy kary za przystępstwa środowiskowe. **Wprowadziliśmy ostre przepisy walczące z mafiami śmieciowymi.** Wprowadziliśmy obowiązkową decyzję środowiskową dla składowisk. Obowiązuje do 12 lat pozbawienia wolności za wwożenie nielegalnych odpadów i kara do 10 mln zł. Każda działalność związana z odpadami wymaga wniesienia zabezpieczenia finansowego. Ustawą z 2018 r. **wprowadzono całkowity zakaz przywozu zmieszanych odpadów komunalnych oraz zakaz przywozu odpadów do unieszkodliwiania.**

Celem rządu było podniesienie poziomu bezpieczeństwa Polaków w związku z pojawiającymi się zagrożeniami w postaci porzucania odpadów. Monitorując stale sytuację na składowiskach niebezpiecznych odpadów, podjęto decyzję o wsparciu podmiotów zobowiązanych do ich usunięcia – w przeważającej mierze samorządów różnych szczebli – przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Fundusz stworzył priorytetowy **program „Usuwanie porzuconych odpadów”** w formie dotacji lub pożyczki. Przykładem rządowej pomocy było przekazanie w 2023 r. 43 mln zł na likwidację składowiska niebezpiecznych odpadów w Przylepie w województwie lubuskim. Wcześniej zgodę na ich składowanie wydał starosta z Platformy Obywatelskiej.

Poprawiliśmy jakość wód poprzez inwestycje w 218 oczyszczalniach ścieków oraz budowę 5620 km kanalizacji sanitarnej i 1000 km wodociągów, dzięki czemu 3,17 mln mieszkańców zostało objętych ulepszonym oczyszczaniem ścieków, a blisko 100 tys. ma dostęp do lepszej jakości wody pitnej **(8,6 mld zł)**. Dodatkowo wsparto te inwestycje środkami z NFOŚiGW w kwocie prawie **3 mld zł**.

Poprawiamy jakość życia w miastach – w 150 miastach poprawiliśmy jakość terenów zielonych – parków, zieleńców i skwerów. Wsparliśmy rozwój ogródków działkowych, które pozwalają odpocząć od miejskiego zgiełku i spędzić czas w otoczeniu przyrody. Oczyszcziliśmy 400 ha zdegradowanych obszarów i przywróciliśmy je mieszkańcom i przyrodzie. Ponadto w ponad 40 miastach zabezpieczyliśmy mieszkańców przed skutkami ulewnych deszczów i nawałnic oraz zjawiskiem miejskiej wyspy ciepła. Miasta w największym stopniu zagrożone skutkami zmian klimatycznych opracowały też plany dostosowania swoich obszarów do zmieniającego się klimatu **(2,3 mld zł)**.

Chronimy polską przyrodę – objęliśmy wsparciem ponad 130 tys. ha cennych siedlisk przyrodniczych. Ponadto w 13 parkach narodowych zmodernizowaliśmy lub zbudowaliśmy nowoczesne ośrodki edukacji, dzięki czemu mieszkańcy zyskali dostęp do edukacji ekologicznej **(640 mln zł)**.

W 2016 r. weszły w życie przepisy ustawy o lasach, na podstawie których Skarb Państwa reprezentowany przez właściwego miejscowo nadleśniczego uzyskał prawo do pierwokupu prywatnych lasów. **Ograniczyliśmy w ten sposób również możliwość wykupu gruntów leśnych przez obcokrajowców.** Zapobieganie uszczuplaniu powierzchni lasów pomimo prowadzonych na gruntach leśnych inwestycji, poprzez

intensyfikację wykupu lasów i gruntów do zalesienia. Lasy Państwowe w okresie minionych 11 lat oddały na potrzeby inwestycyjne i obronności kraju łącznie ok. 9500 ha gruntów leśnych. Pomimo tego straty te udało się zrekompensować dzięki wykupowi 11 000 ha gruntów za kwotę blisko 400 mln zł. **Notujemy stały wzrost powierzchni gruntów leśnych w Polsce.** W końcu 2022 r. powierzchnia gruntów leśnych w Polsce wynosiła 9476,9 tys. ha. Według standardu przyjętego dla ocen międzynarodowych, uwzględniającego grunty związane z gospodarką leśną, udział powierzchni gruntów leśnych w powierzchni lądowej kraju wynosił 31,0%. Lasy zajmowały obszar 9274,8 tys. ha, czyli 29,7% powierzchni Polski. Rozbudowaliśmy bank danych o lasach i stworzyliśmy aplikację na urządzenia mobilne, co umożliwi szerszy dostęp do informacji o lasach w Polsce.

3.6. Wielka polityka antykryzysowa

W latach 2020–2023 zarówno świat, jak i Europa stanęły w obliczu wielkich kryzysów, które wstrząsnęły życiem wszystkich narodów, doprowadziły do zaburzenia dotychczasowego rytmu gospodarki światowej, transportu międzynarodowego, zagroziły i osłabiły istniejące łańcuchy dostaw towarów i usług pomiędzy kontynentami, a finalnie sprawiają, iż znany nam po 1989 r. ład międzynarodowy ulega zmianie wskutek nasilania się napięć geopolitycznych i rywalizacji między największymi światowymi gospodarkami. Dwoma głównymi przyczynami wymienionych zjawisk była **pandemia COVID-19**, która rozpoczęła się w 2020 r. i rozprzestrzeniła w szybkim tempie na całym globie oraz **barbarzyński atak putinowskiej Rosji na Ukrainę w dniu 24 lutego 2022 r.** Oba wydarzenia, choć dotyczące różnych zjawisk naszego życia, sprawiły, że zarówno świat, jak i Europa musiały zmierzyć się z wielkimi wyzwaniami w sferze ochrony zdrowia, gospodarki oraz ładu międzynarodowego i bezpieczeństwa militarnego. Rola Polski w tym okresie była szczególnie, ponieważ najpierw w latach 2020–2022 rząd musiał dostosować politykę państwa do potrzeb zdrowotnych tak, by ochronić Polaków przed zagrożeniem epidemicznym przy jednoczesnej walce w obronie gospodarki narodowej i z ekonomicznymi skutkami pandemii po to, by przejść od razu do wielkiego geopolitycznego zmagania się ze skutkami ataku Rosji na Ukrainę. **Rzeczpospolita będąc państwem**

przyfrontowym, graniczącym z ofiarą Putina oraz samą Rosją i jej sojuszniczą Białorusią została powtórnie po pandemii wystawiona na wielką próbę odporności państwa na zagrożenia wojny hybrydowej, szpiegostwa, kryzysu uchodźczego, kryzysu energetycznego, inflacji spowodowanej wojną oraz kryzysu żywnościowego, który był efektem traktowania przez Rosjan żywności – w szczególności zboża – jako narzędzia prowadzenia wojny.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął decyzję o prowadzeniu aktywnej polityki w dobie kryzysów, tym samym kategorycznie odrzucając filozofię liberalnych elit o pasywnej roli państwa, szczególnie w gospodarce. Pod presją czasu – przy równoległym narastaniu zagrożeń – przygotowaliśmy szereg rozwiązań, które pozwoliły Polsce przejść – najlepiej jak to było możliwe w ówczesnych warunkach – przez wszystkie spotykające ją kryzysy. **W celu ochrony zdrowia Polaków, miejsc pracy, stabilności polskiej gospodarki i pomocy potrzebującym w dobie wojny rząd przeznaczył wielkie środki finansowe, których wydatkowanie przyczyniło się nie tylko do zachowania przez Rzeczpospolitą roli gospodarczego lidera w regionie, ale również zbudowało mocny fundament naszego dalszego wzrostu PKB i pozycji międzynarodowej.** Dzięki solidarności i zaangażowaniu Polaków nasz kraj przeszedł przez pandemię lepiej niż wiele państw zachodniej Europy. Na samą walkę z pandemią przeznaczono 66 mld zł. Na te wydatki składało się m.in. finansowanie dodatkowych kosztów opieki zdrowotnej, tzw. dodatków covidowych dla lekarzy i pielęgniarek, refundacje niewpłaconych składek NFZ, działania rządu w formie poleceń wydawanych Narodowemu Funduszowi Zdrowia, zakupy szczepionek i leków. Na mocy decyzji rządu w całej Polsce powstała sieć szpitali tymczasowych, które zostały zbudowane od podstaw w rekordowym czasie na wypadek nagłego wzrostu hospitalizacji. Dzięki cyfryzacji służby zdrowia możliwe było przeprowadzenie Narodowego Programu Szczepień w standardach XXI w. Polacy sami wybierali termin, miejsce oraz szczepionkę według własnego uznania, a to wszystko było możliwe bez wychodzenia z domu.

W 2020 r. świat w największym stopniu doświadczył kryzysu związanego z pandemią, gospodarka Unii Europejskiej kurczyła się ponad dwa razy szybciej od polskiej gospodarki. Przetrwaliśmy ten rok w lepszej kondycji niż takie potęgi gospodarcze jak Francja czy Niemcy. Skuteczna reakcja rządu spowodowała, że także wychodzenie z kryzysu przez Polskę było znacznie szybsze niż w przypadku innych gospodarek

europjskich. **W 2021 r. PKB Polski wzrosło o 6,9%, podczas gdy średnia europejska wyniosła 5,6%.** W Polsce dzięki zaangażowaniu znaczących środków publicznych udało się uratować setki tysięcy miejsc pracy. Polska była jednym z pierwszych państw na świecie, które zaproponowało kompleksową pomoc dla gospodarki w związku z pandemią. Wsparcie trafiło nie tylko do przedsiębiorców, którzy znaleźli się w trudnym położeniu w związku z pandemią. Bezprecedensowa skala inwestycji publicznych finansowanych i współfinansowanych przez rząd pomogła zdynamizować gospodarkę i uchroniła nas przed największą zmorą III RP – gigantycznym bezrobociem. Łącznie, poprzez różne formy wsparcia – zarówno ratujące firmy przed upadkiem, inwestycje pozwalające wrócić gospodarce na ścieżkę wzrostu, jak i środki wspierające ochronę zdrowia – do Polaków trafiło ponad 300 mld zł. Rząd Prawa i Sprawiedliwości, zmagając się z dużo poważniejszymi kryzysami, wprowadzał rozwiązania, które służyły utrzymaniu miejsc pracy i przeciwdziałały zwolnieniom grupowym albo likwidacji miejsc pracy. Rządowe Tarcze Antykryzysowe przewidywały 212 mld zł wsparcia finansowego dla przedsiębiorców – w istotny sposób uzależniając wsparcie od utrzymania miejsc pracy.

Tarcze antykryzysowe dla polskiej gospodarki

Pandemia niósła ze sobą nie tylko zagrożenia zdrowotne, ale również gospodarcze. Z powodu wstrzymania w wielu rejonach produkcji, wymiany handlowej, niemożności swobodnego podróżowania, protekcjonistycznej polityki gospodarczej, w wielu krajach na całym świecie wystąpił kryzys zagrażający stabilności finansowej przedsiębiorstw, której rozchwianie prowadziłoby do wzrostu bezrobocia, problemów społecznych i recesji. W związku z tymi zagrożeniami rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął decyzję o bezprecedensowym wsparciu dla polskiej gospodarki. **Przygotowano pakiet tarcz finansowych dla małych i średnich firm.** Był to innowacyjny instrument pomocy będący pierwszym tak powszechnym programem ochronnym dla gospodarki w Europie. Przedsiębiorcy mogli składać wnioski wyłącznie online, ich weryfikacja była automatyczna, a pomoc finansowa docierała do firm nawet w ciągu 48 godzin od ich złożenia. Pomocą zostawał objęty każdy spełniający kryteria, zatem mechanizm udzielania wsparcia był w pełni

obiektywny i bezstronny. **Polski Fundusz Rozwoju podaje, że wartość całej pomocy przekazanej do firm w tym instrumencie finansowym wyniosła 73,2 mld zł, sfinansowanej z wyemitowanych obligacji²¹.** Z pomocy skorzystało łącznie **395,8 tys. firm:** 348,1 tys. przy Tarczy 1.0 i 47,7 tys. przy Tarczy 2.0. Było w nich zatrudnionych łącznie **3,46 mln osób. Spośród 350 tys. przedsiębiorstw, które wzięły udział w programach, tylko 0,05% nie zdołało przetrwać i uległo restrukturyzacji lub likwidacji.** Szacuje się, że bez programu spadek zatrudnienia wniósłby blisko 900 tys. zamiast 272 tys. w drugim kwartale 2020 r. **Oznacza to, że Tarcza uratowała ok. 600 tys. miejsc pracy.**

Głównymi beneficjentami pomocy były firmy z branż, takich jak: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, przetwórstwo przemysłowe, budownictwo, transport i gospodarka magazynowa, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne, sprzedaż detaliczna odzieży prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach, hotele i podobne obiekty zakwaterowania, pozostały transport lądowy pasażerski, gdzie indziej nieklasyfikowany, obiekty noclegowe turystyczne i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania.

Obok wielkich tarcz dla przedsiębiorców rząd Prawa i Sprawiedliwości przygotował działania antykrzysowe i ostonowe, które były finansowane z budżetu państwa i środków europejskich. Na ten cel przeznaczono w latach 2020–2022 aż **142 mld zł.** Środki te przeznaczono na:

- wsparcie pracowników, jednoosobowej działalności gospodarczej, rolników poprzez fundusze ZUS, KRUS, Fundusz Pracy i inne fundusze państwowe,
- dalsze wsparcie dla przedsiębiorców,
- wsparcie transportu publicznego,
- wsparcie sektora turystycznego.

Polska gospodarka poradziła sobie lepiej z kryzysem i wychodzeniem z niego niż średnia europejska.

Na skutek kryzysu wywołanego pandemią COVID-19 realna stopa wzrostu PKB Unii Europejskiej spadła w 2020 r. o 5,6%, podczas gdy spadek PKB Polski w 2020 r. wyniósł 2,0%.

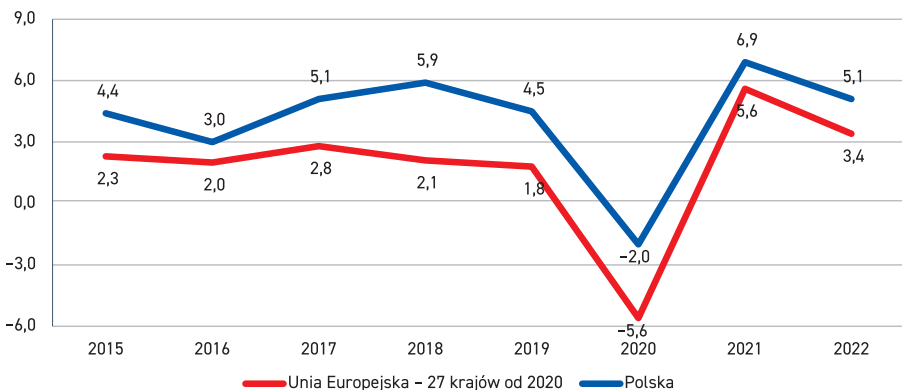
---

²¹ Jednostkowy Raport Roczny PFR S.A. za rok 2022, s. 7.

Natomiast wychodząc z kryzysu PKB Polski w 2021 r. wzrosło 6,9%, podczas gdy średnia europejska wyniosła 5,6%.

W 2022 r. PKB okazał się wyższy niż prognozowane szacunki i wyniósł 5,1%. Wzrost gospodarczy między IV kwartałem 2022 r. a I kwartałem 2023 r. wyniósł 3,8% według danych Eurostatu.

Wykres 14. Stopa wzrostu realnego PKB Polski i Unii Europejskiej r/r i trend 2015-2019 r.

Według danych Eurostatu w I kwartale 2019 r. **wskaźnik aktywności zawodowej wśród osób w wieku 20–64 lata** w Polsce wynosił 71,8%, co dawało Polsce 21. miejsce w UE przy średniej unijnej 72,5%. Po dwóch latach pandemii w I kwartale 2022 r. wskaźnik ten wynosił w Polsce 76,5% (+4,7 pp.), co dawało Polsce 16. miejsce w UE przy średniej unijnej 74,4% (+1,9 pp.). **Podczas pandemii Polska awansowała o pięć miejsc, wyprzedzając zarówno średnią unijną, jak i średnią dla państw strefy euro.** Według danych Eurostatu w 2019 r. **stopa bezrobocia wśród osób w wieku 20–64 lata** w Polsce wynosiła 3,3%²², co dawało Polsce czwarte miejsce pod względem najniższego bezrobocia w UE przy średniej unijnej na poziomie 6,7%. Po dwóch latach pandemii w 2022 r. wskaźnik ten wynosił w Polsce 2,8%, co dawało Polsce trzecie miejsce pod względem najniższego bezrobocia w UE przy średniej unijnej na poziomie 6%.

²² Dane według metodologii przyjętej w UE (ILO), której odpowiednikiem w Polsce jest BAEL. Dane GUS liczone są w oparciu o inną metodologię.

W tym czasie **liczba bezrobotnych w Polsce spadła o 11,4%** do poziomu 475 tys., podczas gdy **liczba bezrobotnych w UE spadła o 9,6%** do poziomu 12 252 tys.

Obrona polskich granic

W 2021 r. **Białoruś przeprowadziła atak hybrydowy na polską granicę**. Aleksandr Łukaszenka zwoził na granicę polsko-białoruską imigrantów z krajów Bliskiego Wschodu. Celem było zdestabilizowanie granicy Polski i zarazem zewnętrznej granicy Unii Europejskiej. Presja migracyjna, agresywne incydenty na granicy oraz prowokacje ze strony białoruskich służb zmusiły rząd do podjęcia szybkich działań w celu zabezpieczenia granicy państwowej. Przygotowana została wówczas ustawa o budowie zabezpieczenia granicy państwowej, która weszła w życie 4 listopada 2021 r. Rozwiązanie stworzyło podstawy prawne do szybkiej realizacji tej inwestycji. Na wykonanie 187 km zapory przeznaczono 1,6 mld zł (w tym część środków na zaporę elektroniczną). Fizyczne zabezpieczenie ma 5,5 m wysokości. Wykonane jest z paneli stalowych o wysokości 4,5 m, zwieńczone zwojem z drutu kolczastego (concertina). System monitoruje odcinek granicy na długości 206 km. Na zabezpieczenie składa się system kamer, kabli i czujników – podzielony na 11 odcinków funkcjonalnych. **Bariera o długości ok. 200 km obejmie zasięgiem działania całą lądową granicę z obwodem królewieckim** (oprócz Mierzei Wiślanej – na tym odcinku już od kilku lat znajdują się urządzenia elektroniczne). Zapora na granicy z Rosją będzie gotowa do końca września 2023 r.

Pomoc dla walczącej z Rosją Ukrainy została uznana przez rząd za ważny element realizacji polskiej racji stanu. Tylko zwycięstwo Ukrainy zatrzyma imperialistyczne zapędy Federacji Rosyjskiej i dalszy marsz wojsk Putina na Zachód Europy. **Zachowanie suwerenności i niepodległości Ukrainy oznacza bezpieczeństwo Rzeczypospolitej**. Dlatego w zgodzie z naszą racją stanu polski rząd, przy ogromnym wsparciu całego społeczeństwa, prowadzi aktywne działania wspierające naszego wschodniego sąsiada. Z końcem lutego 2022 r. rozpoczął działalność hub transportowy – POLLOGHUB w Rzeszowie, za pośrednictwem którego państwa sprzymierzone rozpoczęły przekazywanie swojej pomocy militarnej walczącej Ukrainie. Warto podkreślić, że

zorganizowanie hubu w Polsce miało fundamentalne znaczenie dla udzielanej Ukrainie pomocy. W pierwszej kolejności przekazywaliśmy sprzęt postsowiecki, będący na wyposażeniu Sił Zbrojnych RP. Zakres polskiej pomocy dla Ukrainy jest bardzo szeroki. Przykładem mogą być czołgi T-72 i PT-91, Bojowe Wozy Piechoty, systemy artyleryjskie BM-21 oraz haubice Goździk, systemy OPL wraz z amunicją, pociski i amunicja artyleryjska oraz strzelecka, bezzałogowe statki powietrzne, amunicja krążąca, a także materiały medyczne, przeciwpożarowe i środki ochrony osobistej. Znacząca część wartości tych donacji jest zwracana z funduszy europejskich.

Polska była i jest jednym z najbardziej aktywnych państw na arenie międzynarodowej zachęcających do bardziej odważnego i silnego wsparcia walczącej Ukrainy. Efektem tej aktywności było przekazanie Ukrainie baterii systemu PATRIOT przez państwa europejskie, o co strona polska pierwsza apelowała w przestrzeni publicznej. Determinacja rządu przyczyniła się do stopniowej zmiany polityki Niemiec i podjęcia decyzji o wystaniu na Ukrainę baterii PATRIOT. Kolejnym przykładem była polska inicjatywa utworzenia międzynarodowej koalicji państw-donorów w przekazywaniu czołgów Leopard 2A4. Polska presja i wysiłki dyplomatyczne w tym zakresie przyniosły efekty.

W ramach wsparcia realizowaliśmy również szkolenie ukraińskiego personelu wojskowego. Polska inicjatywa zgłoszona w sierpniu 2022 r. zakończyła się sukcesem. 14 listopada 2022 r. podjęto decyzję o uruchomieniu unijnej misji wojskowej wsparcia dla Ukrainy (EU Military Assistance Mission in support of Ukraine – EUMAM Ukraine). Wyznaczenie polskiego generała na dowódcę szczebla operacyjnego EUMAM to wyraz uznania dla roli Polski we wspieraniu Sił Zbrojnych zaatakowanej przez Rosję Ukrainy. To również wyraz zaufania i akceptacji dla naszej wiarygodności wśród sojuszników z NATO. Misja zapewniła Siłom Zbrojnym Ukrainy szkolenia podstawowe i połączone oraz specjalistyczne, w tym taktyki dowodzenia, służb medycznych, inżynieryjnych, saperskich oraz szkolenie lekkiej piechoty i wojsk obrony terytorialnej.

W odpowiedzi na agresję w lutym 2022 r. Rosji na Ukrainę przeprowadziliśmy pilną **synchronizację systemów energetycznych** Polski, Ukrainy i Mołdawii – synchronizacja nastąpiła w marcu 2022 r., a na początku 2023 r. uruchomiono nowe elektroenergetyczne połączenie międzysystemowe Rzeszów-Chmielnicka (400kV). Określiśmy także warunki synchronizacji systemów Litwy, Łotwy i Estonii z planowaną

budową elektroenergetycznego połączenia transgranicznego (Harmony Link). Są to bardzo istotne działania o znaczeniu regionalnym, wzmacniające bezpieczeństwo energetyczne w naszym regionie w sytuacji konfliktu zbrojnego.

W kwietniu 2022 r. MSWiA opublikowało listę osób i podmiotów objętych sankcjami w związku z wojną w Ukrainie. Polska lista sankcyjna jest uzupełnieniem listy unijnej i obejmuje rosyjskich oligarchów oraz podmioty, które do tej pory prowadziły realne interesy na terenie Polski. Wprowadzenie listy możliwe było dzięki przyjęciu ustawy o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego. **Dotychczas na listę wpisano kilkaset osób i podmiotów, powiązanych z reżimem Putina.**

Na Ukrainie, w miejscu wcześniejszego stacjonowania wojsk rosyjskich, zaminowane zostały duże obszary zamieszkałe przez ludność cywilną. W związku z tym Polska udzieliła pomocy przy usunięciu niebezpiecznych przedmiotów. Do działań skierowano specjalnie powołany 98-osobowy kontyngent humanitarny polskiej Policji, wspierany przez 2 psy. Działania prowadzono od października 2022 do lutego 2023 r.

Oprócz wsparcia dla Ukrainy Polska aktywnie włączyła się także w pomoc na rzecz proeuropejskiego rządu Mołdawii. **Rząd podjął decyzję o przekazaniu Ministerstwu Spraw Wewnętrznych Mołdawii sprzętu i wyposażenia, w tym broni i amunicji, a także hełmów, kamizelek taktycznych oraz kompletów ochronnych.** Na początku maja br. w stolicy tego kraju odbyły się także wspólne ćwiczenia policyjnych jednostek kontrterrorystycznych z Polski i Mołdawii.

Tarcza energetyczna, solidarnościowa i antyinflacyjna

Ekonomiczne skutki pandemii oraz wojna na Ukrainie doprowadziły do poważnych zaburzeń w światowej i europejskiej gospodarce. Przyczyniło się to wzrostu inflacji we wszystkich rozwiniętych krajach, a w szczególności na Starym Kontynencie. Inflacja stanowiła w pierwszej kolejności zagrożenie dla polskich rodzin i konsumentów, gdyż powodowała wzrost cen paliw, energii oraz produktów spożywczych. **Rząd Prawa i Sprawiedliwości**, kierując się zasadą solidaryzmu społecznego i aktywności państwa w gospodarce, **podjął decyzję o wprowadzeniu**

specjalnych rozwiązań chroniących Polaków – tzw. tarcz: antyinflacyjnej, energetycznej i solidarnościowej. Rosyjski szantaż energetyczny wobec Europy sprawił, że ceny surowców zaczęły rosnać w krótkim czasie. Proces ten wpływał na wzrosty cen wytwarzania energii, w tym ciepła do ogrzewania domów. **Rząd Prawa i Sprawiedliwości wprowadził ograniczenie wzrostu cen do 40% względem zeszłego roku**, jednocześnie proponując rekompensaty dla przedsiębiorstw energetycznych. Od 1 stycznia 2023 r. obowiązują **zamrożone ceny gazu**, gwarantując stabilizację cen niezależnie od zmian na światowych rynkach. Rząd wprowadził cenę **maksymalną gazu ziemnego** – 200 zł netto/MWh – oraz zamroził wysokość stawek opłat dystrybucyjnych. Z tej ochrony korzystają gospodarstwa domowe, wspólnoty mieszkaniowe i inne kluczowe instytucje świadczące usługi dla społeczeństwa, jak np. jednostki opieki zdrowotnej, szkoły, żłobki czy organizacje pozarządowe. **Dzięki tarczy energetycznej udało się obniżyć rachunki Polaków w 2023 r. o dwie trzecie względem podwyżek, które nastąpiłyby bez interwencji rządu.**

W ramach tarczy energetycznej gospodarstwa domowe mogły skorzystać z:

- **dotatku osłonowego** – wsparcie objęło ponad połowę wszystkich gospodarstw w Polsce i wyniosło 4 mld zł. Wysokość dopłat była uzależniona od dochodu i wahała się od 400/500 zł do nawet 1150/1437,50 zł.
- **dotatku na inne źródła ciepła** – dawał możliwość dofinansowania zakupu opału: peletu drzewnego, drewna kawałkowego i innych rodzajów biomasy oraz gazu skroplonego LPG lub oleju opałowego. Wysokość wynosiła od 500 zł do 3 tys. zł.
- **dotatku węglowego** – w wysokości 3 tys. zł, zasilił budżety gospodarstw domowych, których źródłem ogrzewania był węgiel lub paliwa węgl pochodne.
- **dotatku elektrycznego** – wysokość dofinansowania była zróżnicowana w zależności od rocznego zużycia energii elektrycznej – poniżej 5MWh kwota wynosiła 1000 zł, zaś powyżej 5MWh 1500 zł.

Wybuch wojny spowodował, iż wystąpiła konieczność **zablokowania importu rosyjskiego węgla do Polski**. Na mocy decyzji rządu Prawa i Sprawiedliwości wysiłek zmierzający do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego polskim rodzinom wzięły na siebie spółki Skarbu

Państwa. **Rząd za ich pośrednictwem sprowadził z różnych kierunków świata, w krótkim czasie ponad 12,4 mln ton węgla. To prawie 266 statków z węglem** które wpłynęły do polskich portów w poprzednim sezonie grzewczym i 3,3 tys. pociągów, który wyjechały z portów i rozwoziły węgiel w głąb Polski, zapewniając bezpieczeństwo Polakom w czasie największego od lat kryzysu energetycznego. Skuteczna koordynacja działań oraz odpowiedzialność polskich podmiotów gospodarczych sprawiły, iż polskie rodziny nie zostały pozostawione bez opału na zimę.

Tarcza solidarnościowa chroni w 2023 r. przed gwałtownymi wzrostami cen za energię elektryczną. Dzięki wprowadzeniu zawartych w niej rozwiązań większość gospodarstw domowych nie odczuwa wzrostu cen energii elektrycznej. Tarcza przewidziała zmianę przepisów tak, by zagwarantować stabilność cen na poziomie z 2022 r. Z jej zapisów korzystają również szpitale, szkoły, przedszkola, żłobki, noclegownie czy placówki opieki nad osobami z niepełnosprawnościami. Tarcza objęła ochroną zarówno mikro, małych i średnich przedsiębiorców, jak i samorządy. Wyznaczyła również obowiązek oszczędzania energii elektrycznej przez administrację rządową i samorządową.

Dzięki tarczy antyinflacyjnej – od 1 stycznia 2022 r. – **obniżono stawki VAT do 8%** dla gazu ziemnego oraz energii cieplnej, **a do 5%** dla energii elektrycznej. W ten sposób rząd odjął ciężar finansowy związany ze wzrostem cen energii na światowych rynkach z polskich rodzin i wziął na barki budżetu państwa. Tarcza energetyczna skierowana jest do: gospodarstw domowych, podmiotów wrażliwych, odbiorców ciepła systemowego i paliwa gazowego.

Od 1 lutego 2022 r. wprowadzono **kolejne obniżki VAT: 0% na podstawowe produkty żywnościowe.** To kluczowe wsparcie dla budżetów domowych, gdyż zerową stawką podatku objęto m.in.: mięso i ryby, produkty mleczarskie, produkty ze zbóż, pieczywo i produkty piekarnicze, warzywa, owoce i przetwory.

Tarczą antyinflacyjną zostały również objęte od czerwca 2021 r. środki wykorzystywane w produkcji rolnej. Stawkę podatku obniżono z 23% do 8% m.in. dla nawozów, stymulatorów wzrostu, podłoży upraw. Rozwiązanie to przedłużono na 2023 r. Zmniejszanie kosztów wytworzenia w Polsce żywności stanowiło z jednej strony redukcję wzrostu cen dla polskich rodzin, zaś z drugiej wsparcie dla rodzimych producentów rolnych, których produkty mogły stracić na konkurencyjności w Polsce i na rynkach zagranicznych.

Łączną wartość tarcz szacuje się na 130 mld zł, która to kwota stanowi oszczędność w kieszeniach polskich rodzin.

3.7. Wielka polityka kulturalna i reforma edukacji

Przez wieki to właśnie polska kultura była duchowym elementem, który pozwolił polskości przetrwać najstraszniejsze i najbrutalniejsze wichry historii. Troska o nią i o jej pielęgnowanie stanowi nie tylko zadanie dla państwa, ale również moralny obowiązek. **Jako wspólnota narodowa musimy troszczyć się o wielką spuściznę pozostawioną nam przez przodków oraz wspierać artystyczne dążenia i poszukiwania Polaków mierzących się zarówno z odwiecznymi pytaniami odnoszącymi się do uniwersalnego doświadczenia człowieka, jak i tymi opisującymi oraz oceniającymi nas jako wspólnotę narodową.**

Ostatnie 50 lat to czas bardzo trudny dla polskiej kultury. Musiała się ona rozwijać w opozycji do komunistycznych władz, które z zasady odrzucały wolność słowa, a tym bardziej swobodę artystycznego wyrazu. Ludzie kultury często musieli emigrować na zachód, zaś ci tworzący w kraju zmagali się z aparatem cenzury i licznymi prześladowaniami. Zmiany po 1989 r. przyniosły ze sobą dobrodziejstwo wolności słowa, lecz ówczesne rządy nie traktowały świata kultury ze szczególnym namaszczeniem. Obejmując w 2015 r. rządy, postanowiliśmy ten stan rzeczy zmienić i przywrócić kulturze właściwe miejsce w hierarchii priorytetów państwa.

Prawo i Sprawiedliwość postanowiło realizować **ambitną politykę kulturalną mającą na celu ochronę dziedzictwa narodowego, suwerenności kulturowej i naszej duchowej tożsamości.** By te zamierzenia zrealizować, konieczne było zwiększenie nakładów finansowych. W 2015 r. – po ośmiu latach PO-PSL – budżet państwa na kulturę wynosił 3 mld 245 mln zł, zaś w 2023 r. – **po ośmiu latach Prawa i Sprawiedliwości – wynosi 6 mld 882 mln zł. Zwiększyliśmy środki o 112%.**

Sieć nowoczesnych muzeów

W ramach „**Sieci nowoczesnych muzeów**” realizujemy ponad 300 inwestycji muzealnych. Wsparliśmy budowę, rozbudowę i modernizację muzeów w całym kraju oraz zagranicą. W ten sposób chronimy polskie dziedzictwo materialne, przekazujemy wiedzę o historii Rzeczypospolitej i losach Polaków oraz włączamy nasze instytucje kultury do sieci najnowocześniejszych i najważniejszych placówek muzealnych na świecie. Zbudowaliśmy i budujemy duże instytucje, takie jak: **Muzeum Czartoryskich w Krakowie**, **Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku**, **Muzeum „Pamięć i Tożsamość” w Toruniu**, **Muzeum Historii Polski**, **Muzeum Archeologii Podwodnej i Rybołówstwa Bałtyckiego w Łebie**, ale też mniejsze, np.: **Muzeum Piaśnickie**, **Muzeum Badań Polarnych w Puławach**, **Muzeum Kresów II RP w Sejnach** czy **Muzeum Cypriana Norwida w Dębinkach**.

Jednym z największych polskich muzeów będących najistotniejszą inwestycją w obszarze kultury jest **Muzeum Historii Polski** w Warszawie. Powstało na symbolicznym miejscu warszawskiej Cytadeli, która była widocznym piętnem carskiej tyranii nad Rzeczypospolitą i jej stolicą. Na mocy decyzji rządu Prawa i Sprawiedliwości od jesieni 2015 r. nastąpiło przyspieszenie prac nad nową siedzibą muzeum. W październiku 2018 r. wmurowano kamień węgielny, zaś budowa zakończyła się w 2023 r. Muzeum liczy 44 tys. m² powierzchni (w tym 8 tys. m² na potrzeby Muzeum Wojska Polskiego). Składa się z 4 kondygnacji naziemnych i 2 podziemnych. Powierzchnia wystawy stałej to 7,3 tys. m². Zbudowano również audytorium na 577 osób i salę kinową. Muzeum stworzy atrakcyjną przestrzeń wystawienniczą i ośrodek stymulujący refleksję na temat historii Polski. Jego zadaniem jest prowadzenie działalności edukacyjnej, popularyzatorskiej, promocyjnej, wydawniczej, stypendialnej oraz współorganizacja i współfinansowanie projektów związanych z problematyką historii i kultury polskiej realizowanych przez inne instytucje oraz promowanie polskiego dziedzictwa na świecie. To jedno z najważniejszych przedsięwzięć w dziedzinie polityki tożsamościowej i historycznej.

Po wielu latach starań i przygotowań udało się – dzięki determinacji rządu – w 2020 r. otworzyć **Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku**. Mieści się ono w podarowanym Marszałkowi przez polskich żołnierzy dworku „Milusin”. Kompleks muzealny obejmuje ok. 4 ha wraz

z zabytkowymi budynkami i ogrodem. Wystawa prezentuje życie Józefa Piłsudskiego, przez który to pryzmat zwiedzający poznają polskie dzieje przełomu XIX i XX w.

Rządowy Program Odbudowy Zabytków

Rząd każdego roku zwiększał środki w programie dotacyjnym „**Ochrona zabytków**”. W 2015 r. było to 80 mln zł, w 2023 r. – ponad 250 mln zł. **W latach 2016–2023 w ramach programów Ochrona zabytków dofinansowano ponad 5500 projektów na łączną kwotę 1 mld 256 mln zł.** Niemniej potrzeb w tym wymiarze było niezwykle wiele. W związku z tym zaproponowaliśmy nowe rozwiązanie, które pozwala dodatkowo, systemowo i na niespotykaną wcześniej skalę chronić polskie dziedzictwo materialne.

Prawo i Sprawiedliwość doprowadziło do stworzenia **Rządowego Programu Odbudowy Zabytków**, który ma na celu odbudowanie blasku zabytków w całej Polsce. Jest on realizowany poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego. **Jest to bezwrotne dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.** Wsparcie finansowe trafia z rządu za pośrednictwem samorządów do publicznych i prywatnych podmiotów zobowiązanych do opieki nad zabytkami.

Dofinansowanie z Programu może wynieść **maksymalnie 98%** wartości inwestycji, a minimalny wkład własny – 2%. Wnioski będą mogły być składane w aplikacji Polski Ład w jednej z trzech kategorii:

- **do 150 000 zł**
- **do 500 000 zł**
- **do 3 500 000 zł**

W lipcu 2023 r. ogłoszono wyniki pierwszego naboru. **Rekordowe, aż 4808 projektów otrzymało** łącznie ponad 2,5 mld zł dofinansowania. Nie sposób wymienić wszystkich, lecz warto zwrócić uwagę na różnorodność wsparcia, które oddaje troskę o dobra pozostawione nam w testamencie przez minione pokolenia. Wśród obiektów znajdują się m.in.:

zamek w Ogrodzieńcu (1 mln 500 tys. zł),
Katedra Wawelska (3 mln 430 tys. zł),
barokowe kolegium jezuickie w Świdnicy (3 mln 407 tys. zł),
zespół dworsko-parkowy w Biskupicach (1 mln zł),
kaplica cmentarna Karola Scheiblera w Łodzi (3 mln 430 tys. zł),
Zamek Krzyżtopór (3 mln 500 tys. zł),
remont wieży dzwonnej **Bazyliki Mariackiej w Krakowie** (3 mln 430 tys. zł),
Pałac w Parsowie (500 tys. zł),
Zamek w Krapkowicach (999 tys. zł).

26 lipca 2023 r. ruszył **II nabór** w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków. To dodatkowe środki dla samorządów na ochronę zabytków i opiekę nad nimi. Jednostki samorządu terytorialnego miały czas na złożenie wniosku do 16 sierpnia.

Budowanie instytucji pamięci

Jesteśmy głęboko przeświadczeni, że społeczeństwo zawsze jest kustoszem dziedzictwa pozostawionego nam przez przodków, jednocześnie będąc zobowiązane do jego pielęgnacji i twórczego rozwijania. My, współcześni Polacy, powinniśmy, wracając do źródeł naszej kultury, poszukiwać zasad, którymi będziemy mogli się kierować w naszym życiu narodowym dziś i które będziemy mogli pozostawić jako dziedzictwo naszym potomnym. Z tych powodów **podjęliśmy decyzję o utworzeniu dziewięciu nowych instytucji**, których misją jest zachowanie i kształtowanie polskiej kultury.

W 2017 r. zapadła decyzja o powołaniu **Instytutu Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego (Instytut Pileckiego)**. Jego celem jest upamiętnienie i uhonorowanie osób zasłużonych dla Narodu Polskiego w dziele pielęgnowania pamięci lub niesienia pomocy osobom narodowości polskiej lub obywatelom polskim innych narodowości będącym ofiarami zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodni wojennych w latach 1917–1990. Instytut prowadzi badania, popularyzuje oraz dokumentuje wiedzę o zbrodniach niemieckich podczas II wojny światowej i **zbrodniach komunistycznych**. Instytut posiada oddziały w Berlinie i Augustowie. W Niemczech prowadzi działalność przybliżającą tamtejszej opinii publicznej **zbrodnie niemieckie popełnione na Polakach**.

Jest to szczególnie cenna inicjatywa, biorąc pod uwagę nieobecność polskiej martyrologii w powszechnym niemieckim nauczaniu szkolnym. Oddział w Augustowie to szczególny hołd złożony ofiarom sowieckiej zbrodni tzw. obławy augustowskiej. Na jego siedzibę została przeznaczona dawna siedziba NKWD i UB.

Wspólna inicjatywa rządu Prawa i Sprawiedliwości i NSZZ „Solidarność” doprowadziła do powstania 31 sierpnia 2019 r. **Instytutu Dziedzictwa Solidarności**. Placówka ta jest odpowiedzialna za kultywowanie dziedzictwa „Solidarności” oraz **przywracanie zbiorowej pamięci bohaterów opozycji antykomunistycznej, którzy wskutek zafaszowanej polityki historycznej byli po 1989 r. wyrzuceni na margines historii**. Upamiętnia pluralizm wewnątrzwiązkowy, nurty opozycji demokratycznej i oporu społeczeństwa polskiego wobec systemu komunistycznego w latach 1956–1989. Instytut prowadzi badania naukowe, przedsięwzięcia kulturalne i społeczne. Prowadzi działalność popularyzatorską i dydaktyczną dla najmłodszych pokoleń.

Dzięki determinacji obywatelskiej i współdziałania: rządu, samorządów i Kościoła katolickiego udało się stworzyć w 2020 r. **Panteon Górnośląski**. Jego misją jest zachowywanie i upowszechnianie wiedzy o historii Górnego Śląska, jego powrotu do Polski oraz o osobach dla niego zasłużonych, inicjowanie działań kulturalnych, naukowych i edukacyjnych związanych z historią Górnego Śląska oraz trzema powstaniami śląskimi oraz budowa tożsamości narodowej oraz społeczeństwa opartego na wartościach chrześcijańskich.

Do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. przyczyniło się wiele środowisk intelektualnych, politycznych i społecznych. Droga naszych przodków ku upragnionej wolności była długa i kręta. Wymagała podejmowania działań zbrojnych, ale również pozytywistycznej pracy u podstaw, budowania polskiego kapitału i instytucji oraz uświadamiania szerokich mas społecznych, czym jest polskość i dlaczego warto o nią walczyć. W tym dziedzictwie XIX i XX w. nie sposób pominąć spuścizny myśli narodowej oraz chrześcijańsko-demokratycznej. Dlatego w 2020 r. podjęto decyzję o utworzeniu **Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego**. Prowadzi on badania nad historią idei, upowszechnia wiedzę o polskiej myśli społeczno-politycznej oraz dba o politykę pamięci odnoszącą się do dziedzictwa narodowego, katolicko-społecznego i konserwatywnego.

W 2017 r. powołano do życia **Polską Operę Królewską** z siedzibą w Starej Oranżerii na terenie Łazienek Królewskich w Warszawie. Jest to najmłodsza, trzynasta scena operowa w Polsce. Nawiązuje ona do dorobku i tradycji kulturalnej XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej, gdy duch wielkich reform łączył się z dążeniem do odrodzenia kulturalnego, które swą inspirację czerpało w ówczesnych prądach intelektualnych Europy Zachodniej.

Poza opisanymi instytucjami w latach rządów Prawa i Sprawiedliwości powstały również: **Instytut Literatury, Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA, Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki** oraz **Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków**.

Budowanie społeczeństwa obywatelskiego

Aktywność obywatelska, angażowanie się w sprawy ponadpartykularne czy krzewienie pożądanых postaw społecznych jest odżywczym źródłem dla każdego społeczeństwa. Tego rodzaju działalność sprawia, iż członkowie wspólnoty politycznej partycypują w debacie publicznej, ożywiając ją i wzbogacając. Po 1989 r. mieliśmy do czynienia w Polsce ze zjawiskiem zawłaszczania dyskursu przez wąskie środowiska propagujące w wymiarze ideowym bezalternatywną – w ich mniemaniu – pedagogikę wstydu, która koncentrowała się na bezpardonowym i żywiotowym wyśmiewaniu oraz krytykowaniu każdej wartości związanej z szeroko pojętym narodem czy samą polskością. Prawo i Sprawiedliwość postanowiło kategorycznie odrzucić ten szkodliwy dla Polski – zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym – sposób myślenia i działania. W tym celu powołane do życia zostały instytucje mające w ideowym credo zapisaną walkę: z jednej strony o krzewienie postaw patriotycznych, zaś z drugiej o pobudzanie życia obywatelskiego.

W 2016 r. założona została **Polska Fundacja Narodowa**, której celami są: podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej. Fundacja prowadzi działalność zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami. Propaguje wiedzę o najnowszej historii naszej Ojczyzny, martyrologii oraz bohaterskich czynach Narodu Polskiego. Bardzo

istotnym aspektem aktywności Fundacji jest promocja pozytywnego wizerunku Rzeczypospolitej i jego ochrona – szczególnie w przypadku rozpowszechniania nieprawdziwych, krzywdzących oraz znieśławiających informacji o Polsce. Prowadzi działalność wydawniczą, wystawienniczą, wspiera aktywność artystyczną oraz naukową. **Realizując te zadania, Fundacja buduje polską markę na świecie, zaś w Polsce przyczynia się do kreowania dumy z bycia Polakiem.**

Drugą bardzo ważną instytucją jest **Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (NIW-CRSO)**, który powstał w 2017 r. Wspiera on rozwój społeczeństwa obywatelskiego, a także działalność pożytku publicznego i wolontariat. Oferuje on liczne programy, które są przygotowywane przez Komitet do Spraw Pożytku Publicznego:

- Fundusz Inicjatyw Obywatelskich,
- Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030,
- Program Wsparcia Rozwoju Organizacji Harcerskich i Skautowych,
- Korpus Solidarności,
- Program Wsparcia Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2019–2030,
- Rządowy Program Wspierania Rozwoju Organizacji Poradniczych na lata 2022–2033,
- Rządowy Program Fundusz Młodzieżowy na lata 2022–2033,
- Program Wspierania Międzynarodowych Domów Spotkań,
- Polski Inkubator Rzemiosła,
- Rządowy Program Wspierania Rozwoju Organizacji Poradniczych na lata 2022–2033.

Wsparcie dla lokalnych instytucji kultury

Bierzemy współodpowiedzialność za rozwój najważniejszych samorządowych instytucji kultury, wychodząc z założenia, iż wsparcia potrzebują obok dużych, często światowej sławy instytucji centralnych, również ważne i bardzo cenne placówki finansowane przez wspólnoty lokalne. Rząd Prawa i Sprawiedliwości powołał **Fundusz Wsparcia Kultury o budżecie 400 mln zł**, który stanowi narzędzie pomocy dla samorządowych instytucji kultury, instytucji artystycznych, organizacji

pozarządowych i przedsiębiorców prowadzących działalność kulturalną w dziedzinie teatru, muzyki i tańca. **Celem Funduszu jest zapewnienie stabilnego funkcjonowania instytucji i utrzymanie dotychczasowego zatrudnienia w sektorze kultury.** Dofinansowania znalazły przede wszystkim duże samorządowe instytucje artystyczne, których działalność na rzecz kultury polskiej jest nie do przecenienia. Dzięki wprowadzeniu zmian widać zasadniczą różnicę: w 2015 r. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadziło i współprowadziło 36 muzeów i 27 instytucji artystycznych, **po ośmiu latach rządów Prawa i Sprawiedliwości** są to 64 muzea i instytucje pamięci oraz prawie 50 instytucji artystycznych. Wśród nich możemy odnaleźć: Teatr Muzyczny Roma, Filharmonię w Szczecinie, Teatr Kwadrat im. Edwarda Dzierżyńskiego, Filharmonię Podkarpacką im. Artura Maławskiego w Rzeszowie, Teatr Polski im. Arnolda Szyfmana w Warszawie, Centrum Paderewskiego w Kąsnej Dolnej czy Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny w Koszęcinie.

Rozwój polskich zbiorów i kolekcji muzealnych

Zbiory i kolekcje polskich muzeów, choć nie tak bogate jak przed II wojną światową, są naszą dumą, prezentują dorobek największych mistrzów kultury europejskiej. Naszym narodowym obowiązkiem jest troska o to dziedzictwo, finansowanie konserwacji i restauracji, powiększanie kolekcji, finansowanie wystaw na światowym poziomie oraz zakup nowych dzieł sztuki.

Zakupiliśmy dla Muzeum Narodowego w Krakowie najważniejszą polską prywatną kolekcję sztuki – **Kolekcję Czartoryskich**. Stanowi ona niezwykle cenną kolekcję pamiątek narodowych i wyjątkowych dzieł sztuki. Ujmuje w różnych eksponatach najważniejsze momenty z dziejów Rzeczypospolitej. Kolekcja liczy 86 tys. obiektów muzealnych, a wśród nich: dzieła sztuki, buławy hetmańskie, trofea wiedeńskiej, pamiątki po Tadeuszu Kościuszcze, maskę pośmiertną Chopina) oraz 250 tys. książek, starodruków i rękopisów. Nie sposób pominąć **Damy z grono-stajem Leonarda da Vinci** czy **Krajobrazu z przypowieścią o miłosier-nym Samarytaninie Rembrandta van Rijna**. Od 2019 r. otwarto wystawę w oddziale Muzeum Narodowego w Krakowie – w Pałacu Czartoryskich, gdzie zwiedzający mają do swojej dyspozycji 26 sal ekspozycyjnych.

Do zbiorów publicznych zakupiliśmy spadkobierców i sprowadziliśmy z Francji kolekcję rzeźb **Augusta Zamoyskiego**. Pozyskaliśmy także m.in. **całe kolekcje oraz dzieła wybitnych artystów: Tamary Łempickiej, Marca Chagalla, Stanisława Wyspiańskiego, Tycjana, Pietera II Breughela, Józefa Mehoffera, Józefa Brandta, Stanisława Witkiewicza, Stanisława Ignacego Witkiewicza, Olgi Boznańskiej czy Meli Muter.**

W czasie II wojny światowej nasza Ojczyzna poniosła tragiczne ofiary. Niemcy i Rosjanie wymordowali łącznie ponad 6 mln obywateli II Rzeczypospolitej. Jednocześnie Polska poniosła gigantyczne straty w mieniu, których odbudowa trwa do dziś. W czasie wojny obaj agresorzy prowadzili zorganizowaną na wielką skalę oficjalną politykę kradzieży. **Według szacunków wartość zrabowanych w latach 1939–1945 w Polsce przez Niemców i Rosjan dzieł sztuki może wynosić aż 30 mld dolarów.** Z polskich instytucji kultury, prywatnych kolekcji, bibliotek i tysięcy innych miejsc wywieziono ok. 2,8 tys. dzieł malarskich autorstwa twórców ze znanych szkół europejskich, 11 tys. obrazów polskich artystów, 1,4 tys. rzeźb, 15 mln książek. Rabunek obejmował rękopisy, zabytkowe mapy, grafiki, a nawet dzwony kościelne. Po zakończeniu wojny rozpoczął się proces odzyskiwania skradzionych dzieł sztuki, które stanowią bezcenny dorobek wielu pokoleń Polaków. Najcenniejsze dzieła sztuki zostały ujęte w katalogu zatytułowanym *Sichergestellte Kunstwerke im Generalgouvernement* opracowanym przez biuro Specjalnego Komisarza ds. Zabezpieczenia Dzieł Sztuki na Wschodnich Terenach Okupowanych. Funkcję tę pełnił austriacki historyk sztuki dr Kajetan Mühlmann. Niestety udało się odzyskać jedynie 30% sklasyfikowanych w nim zabytków.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości uznał, że odzyskiwanie zbrodniczo zrabowanych Polsce dzieł sztuki stanowi bardzo ważny element naszej polityki tożsamościowej i międzynarodowej. Wysiłki te wraz z żądaniem reparacji za II wojnę światową stanowią moralny filar naszej polityki względem Niemiec. **Odzyskaliśmy ponad 600 cennych dzieł sztuki** zrabowanych w czasie II wojny światowej (rysunki, obrazy, akwarele, obiekty etnograficzne, zabytki archeologiczne). Wśród nich możemy wymienić: *Martwą naturę z owocami i butelką wina* Anne Vallayer-Coster, *Leżącą lwicę* Albrechta Dürera czy *Mater Dolorosa* i *Ecce Homo* z warsztatu Dierica Boutsy. Obecnie **prowadzimy ok. 150 postępowań restytucyjnych** w 15 państwach na świecie.

Wsparcie dla ludzi kultury i szkolnictwa artystycznego

W 2018 r. dwukrotnie zwiększyliśmy limit przychodów, od których twórca może odliczyć 50% koszt uzysku. **W 2019 r. znieśliśmy zamrożenie wynagrodzeń w państwowych instytucjach kultury. Umożliwiło to systematyczną rewaloryzacją płac.** Każego roku przyznajemy **stypendia twórcze i stypendia z zakresu upowszechniania kultury** dla twórców, artystów, animatorów i edukatorów, a także badaczy szeroko rozumianej sfery kultury i dziedzictwa narodowego. W latach 2016–2022 przyznaliśmy w sumie **4844 stypendiów** na ogólną kwotę blisko **100 mln zł**.

Od 2015 r. sukcesywnie zwiększamy wydatki na wyższe szkolnictwo artystyczne. **O ponad 200 mln zł**, czyli o ponad jedną czwartą (25%), zostały one zwiększone w tym roku – w odniesieniu do 2022 r. **Nakłady z budżetu na publiczne uczelnie artystyczne w 2023 r. po raz pierwszy w historii przekroczą 1 mld zł.** Łącznie w latach 2016–2023 wzrost środków budżetowych przeznaczonych na działalność uczelni artystycznych wyniósł **ok. 65%**. **O ponad 40% wzrosły** nakłady w obszarze szkół artystycznych I i II stopnia.

Na **inwestycje w szkolnictwie artystycznym** zostało przeznaczonych ponad **1,5 mld zł**. Zrealizowaliśmy **projekt termomodernizacji szkół**, który objął **139 szkół artystycznych** (187 budynków) w całym kraju. Wybudowaliśmy 20 sal koncertowych przy szkołach muzycznych.

Rozwój czytelnictwa

Budżet pierwszej edycji **Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa** w latach 2016–2020 wyniósł blisko **700 mln zł** (**455 mln** pochodziło z budżetu państwa, pozostałą część stanowił wkład własny beneficjentów).

W ramach drugiej edycji na lata 2021–2025 na wsparcie i promocję czytelnictwa w Polsce przeznaczylimy **ponad miliard złotych, w tym 635 mln z budżetu centralnego.**

Od 2016 r. dofinansowanie na budowę, modernizację i remont na łączną kwotę **213 mln zł** uzyskało **310 obiektów bibliotecznych.**

Reforma edukacji

Jedną z najbardziej oczekiwanych społecznie zmian w 2015 r. było dokonanie strukturalnej reformy w systemie szkolnym. Dotychczasowy model oparty na 6-letniej szkole podstawowej, 3-letnim gimnazjum i 3-letniej szkole średniej został zastąpiony rozwiązaniem bardziej efektywnym, czyli 8-letnią szkołą podstawową i 4-letnią szkołą średnią. **Likwidacja gimnazjów przyczyniła się do polepszenia i pogłębienia sposobu przekazywania wiedzy w szkołach oraz rozwiązała wiele problemów społecznych**, które z dużą intensywnością występowały we wspólnotach gimnazjalnych. Jednocześnie rząd Prawa i Sprawiedliwości **przywrócił obowiązek szkolny od siódmego roku życia – pozostawiając rodzicom wolny wybór w kwestii wystania dziecka do szkoły w wieku sześciu lat**. Zmianom tym towarzyszyły przywrócenie przedmiotowego systemu nauczania oraz reforma programowa. Dzięki temu udało się zwiększyć akcent na pobudzanie kreatywności, krytycznego myślenia czy logicznego rozumowania. Przywróciliśmy wysoką rangę dyscyplinom humanistycznym, szczególnie historii i językowi polskiemu.

Jednym z naszych priorytetów jest jak najlepsze przygotowanie młodych ludzi do sprawnego funkcjonowania w **dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości**. Dbamy o to, aby uczniowie zdobywali kompetencje, które pozwolą im efektywnie rozwijać się, a także odnaleźć się na rynku pracy po zakończonej edukacji. Dzieci, które uczęszczają teraz do szkół, będą w przyszłości wykonywać zawody, których ponad połowa jeszcze nie istnieje. Wprowadzamy kolejne programy i przedsięwzięcia edukacyjne, które nie tylko w sposób teoretyczny, ale przede wszystkim praktyczny przygotowują uczniów do dorosłego życia i dają solidną podstawę do dalszej nauki i rozwoju kariery zawodowej. Wszystko po to, aby **uczniowie mogli doskonalić swoje talenty, w nowoczesny sposób prezentować zdobytą wiedzę i rozwijać kompetencje przyszłości**. W związku z tym: odchodzimy od testowania, zwiększamy zainteresowanie przedmiotami ścisłymi oraz kreatywnymi i twórczymi zajęciami; uczymy poprzez doświadczanie, eksperymentowanie i poznawanie (**Mobilne Laboratoria Przyszłości, SOWA/Małe Centra Nauki**). Tzw. SOWY wyposażone są w wystawy (eksponaty ukazujące zjawiska związane z różnymi dziedzinami nauki) i majsternie, czyli przestrzeń, w której można samodzielnie lub grupowo podejmować działania logiczne, konstruktorskie i inżynierskie. Przeprowadziliśmy

największą w historii inwestycję w nowoczesną edukację w ramach programu **Laboratoria Przyszłości**. Głównym jego celem jest wyposażenie szkół w pomoce dydaktyczne najnowszej generacji oraz budowanie kompetencji przyszłości, rozwijanie talentów i praktycznych umiejętności uczniów. W ramach programu wszystkie szkoły podstawowe w Polsce i Polskie szkoły za granicą – ponad 15 tys. – zostały wyposażone w drukarki 3D, mikrokontrolery, nowoczesne lutownice i studia nagrań, a także dodatkowo okulary VR, roboty, narzędzia techniczne, mikroskopy, teleskopy i sprzęt kulinarny. W 2023 r. planowane jest uruchomienie Programu Laboratoria Przyszłości dla szkół ponadpodstawowych.

Uznajemy, iż znajomość historii i tradycji stanowi podstawę właściwego wychowania patriotycznego i obywatelskiego. **Dlatego nasze działania skupiają się również na inspirowaniu młodzieży do ich poznawania.** Aby trafić do młodych ludzi, zdobyć ich uwagę i zaangażowanie, trzeba przemawiać językiem, który znają z otaczającego ich dziś świata, odwoływać się do metod i form, które bardziej kojarzą im się z zabawą, rozrywką czy atrakcyjnym sposobem spędzania wolnego czasu. Wprowadziliśmy nauczanie historii w zwiększonym wymiarze i w przystępny sposób, np. poprzez nowe technologie wirtualnej rzeczywistości (**Innowacyjna Historia**).

W celu zwiększenia świadomości historycznej dzieci i młodzieży oraz dumy z bycia Polakami wprowadziliśmy w miejsce WOS przedmiot **Historia i Teraźniejszość** z obowiązkową nauką historii najnowszej dla wszystkich. Program przedmiotu obejmuje okres od 1945 do 2015 r. i łączy treści z zakresu historii powojennej z wiedzą o społeczeństwie. Dzięki temu uczniowie szkół ponadpodstawowych mogą poznawać najważniejsze wydarzenia i procesy zachodzące w kolejnych dekadach II poł. XX w. i początku XXI w. w Polsce i na świecie. Celem wprowadzenia nowego przedmiotu na początku kształcenia w szkołach ponadpodstawowych **jest poprawa znajomości historii najnowszej wśród młodzieży szkolnej, lepsze przygotowanie do rozumienia współczesności oraz do świadomego i odpowiedzialnego udziału w życiu publicznym.**

Zainaugurowaliśmy program **Poznaj Polskę**, tak aby każde dziecko – niezależnie od stopnia zamożności rodziny – miało szansę odwiedzić polskie muzea, miejsca pamięci i doświadczyć ich potencjału edukacyjnego. Szkoły mogą otrzymać dofinansowanie na wyjazdy edukacyjne. Dzięki temu programowi nauka nabiera praktycznego wymiaru, a lekcje

stają się ciekawsze i bardziej atrakcyjne dla młodych ludzi. Dotychczas dofinansowanych zostało **22 tys. wycieczek**, w których uczestniczyło **920 tys. uczniów**.

Mamy świadomość, że samopoczucie fizyczne i psychiczne są tak samo ważne, a troska o obie te sfery jest kluczem do zrównoważonego i harmonijnego rozwoju młodego człowieka. Dzięki proponowanym przedsięwzięciom pomagamy uczniom odbudować ich kondycję fizyczną. Podjęliśmy decyzję o zwiększeniu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w każdej szkole. Wprowadziliśmy standaryzację zatrudnienia psychologów, pedagogów specjalistów: logopedów i terapeutów. Popularyzujemy aktywność fizyczną (w ramach programu **WFzAWF** uruchomiono 31 tys. SportKlubów) i wychowanie prozdrowotne, proaktywne – zwiększamy zainteresowanie wśród uczniów i rodziców edukacją żywieniową (**Program JuniorEduŻywienie**), aktywnością fizyczną, a także osiągnięciami polskiego sportu (czerpanie wzorców osobowych od wybitnych polskich zawodników – poszukiwanie cech, takich jak: wytrwałość, zdrowa rywalizacja, mobilizacja, uczciwość, rozwój osobisty), np. w ramach programu **Poznaj Polskę na sportowo**.

Wspieramy organy prowadzące publiczne szkoły podstawowe w zwiększeniu **liczby stołówek szkolnych oraz miejsc dostosowanych do spożywania posiłków przez uczniów**. Na realizację tego zadania w latach 2019–2023 przeznaczaliśmy **200 mln zł**. Celem programu „**Posiłek w domu i w szkole**” jest wzmocnienie opiekuńczej funkcji szkoły podstawowej przez tworzenie warunków umożliwiających spożywanie przez uczniów smacznych i zdrowych posiłków.

Zwiększyliśmy rolę rodziców w funkcjonowaniu szkoły. Rada rodziców ma wpływ m.in. na program wychowawczo-profilaktyczny szkoły, opiniuje program i harmonogram poprawy efektywności kształcenia lub wychowania szkoły, opiniuje projekt planu finansowego składanego przez dyrektora.

Darmowe podręczniki – podręczniki i ćwiczenia dostają w szkole wszyscy uczniowie szkoły podstawowej. Kupuje je szkoła ze środków przekazanych przez rząd (środki przeznaczone na ten cel w 2023 to 448 mln zł). Jednocześnie **odchudzamy tornistry uczniów**, tworząc bezpłatne e-materiały i e-zasoby.

Państwo odzyskało możliwość prowadzenia polityki oświatowej dzięki **wzmocnieniu ważnej pozycji kuratorów oświaty**. Podjęliśmy działania, które już doprowadziły do zmniejszenia obowiązków biurokratycznych

nakładanych na nauczycieli. Dzięki temu wprowadziliśmy od 1 września 2023 r. godzinę obowiązkowego dyżuru tygodniowo każdego nauczyciela dla uczniów. Sukcesywnie zwiększamy nakłady na edukację.

Sprzeciwiamy się likwidacji małych, wiejskich szkół, które są centrum życia kulturalnego lokalnej społeczności. Wzmocniliśmy w tym obszarze rolę kuratora oświaty – ma on prawo weta w sprawie likwidacji publicznych szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Wspieramy rozwój nauki języka polskiego i oświaty polskiej za granicą. Dla wzmocnienia stabilnych warunków do nauczania języka polskiego za granicą powołano nowy **Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego**, który we współpracy Ośrodkiem Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą skutecznie realizuje zadania oświatowe na rzecz Polonii i Polaków za granicą. Utworzyliśmy nowe szkoły i przedszkola polskie, a młodzi Polacy w polskich szkołach korzystają z nowoczesnych sprzętów z Programu Laboratoria Przyszłości czy mogą przyjechać na wycieczkę do Polski dzięki dofinansowaniu z programu Poznaj Polskę kraj rodzinny.

Zwiększyliśmy subwencję oświatową z poziomu nieco ponad 39 mld zł do kwoty blisko 64,5 mld zł, co przełożyło się na **wzrost wynagrodzeń nauczycieli od 50% do nawet 76%**. To rekordowe zwiększenie – 20,8% rok do roku.

Łącznie w latach 2016–2023 przeznaczaliśmy na inwestycje w oświacie ponad 13 mld zł – to o ponad 400% więcej aniżeli nasi poprzednicy.

3.8. Wielka polityka rolna

Polska wieś jest tak samo ważną częścią naszej Ojczyzny, jak miasta. Wszyscy jej mieszkańcy mają prawo do godnego życia i czerpania zysków z rozwoju, którego w dużej mierze są twórcami. Odrzuciliśmy politykę dzielenia naszego kraju na części lepsze i gorsze, szczególnie że przez lata – a najintensywniej w dobie rządów PO-PSL – wieś była stygmatyzowana, wyśmiewana i ukazywana jako przestrzeń archaiczna, którą należy pozostawić samą sobie. Prawo i Sprawiedliwość wdrożyło liczne rozwiązania prowadzące do wyrównywania szans tak, by poziom życia na wsi zbliżał się i w końcu osiągnął pułap miejski. **Polska wieś jest od wieków ostoją wartości, tradycji, krzewienia postaw patriotycznych**

i obywatelskich. Zapewnia Rzeczpospolitej bezpieczeństwo żywnościowe. Z tych powodów powinna być szczególnie chroniona i znajdować się w centrum polityki rządu, a nie na jej obrzeżach, jak niegdyś.

Nowoczesne i naturalne rolnictwo

Od samego początku naszych rządów przyjęliśmy szereg programów, które miały za zadanie wsparcie rolnictwa, jego ochronę oraz rozwój. Bardzo istotnym elementem było akcentowanie ważności oraz roli rodzinnych gospodarstw rolnych. W grudniu 2015 r. kierownictwo przyjęło **„Program Działań Resortu Rolnictwa na lata 2015–2019”** i kolejne w ramach drugiej kadencji do 2023 r. Działania wymienione w Programie uzupełniono o projekty wynikające z przyjętego przez Rząd w 2016 r. „Planu Odpowiedzialnego Rozwoju”, a następnie „Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju” przyjętej przez Rząd w lutym 2017 r. Konsekwencją tych działań była przyjęta przez Radę Ministrów w październiku 2019 r. **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa do 2030 r.**

Prawo i Sprawiedliwość obejmując w 2015 r. rządy, miało świadomość wagi i odpowiedzialności pracy, jaką należy wykonać, by poprawić kondycję polskiego rolnictwa, ustabilizować podstawowe rynki rolne oraz zatrzymać procesy degradacji społecznej oraz infrastrukturalnej na obszarach wiejskich. **Opracowano 21 projektów strategicznych na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.** Wprowadziliśmy do Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) do 2030 (średniookresowej strategii rozwoju kraju) zapisy gwarantujące, **że rolnictwo i obszary wiejskie to ważny element gospodarki kraju, za który odpowiedzialny jest cały rząd.**

Przywrócono nadzór ministerialny nad Ośrodkami Doradztwa Rolniczego. Wdrożono **e-wniosek** umożliwiający rolnikom składanie wniosków obszarowych o płatności bezpośrednio drogą elektroniczną oraz możliwość składania oświadczeń. Wypracowano skuteczny mechanizm przekazujący rolnikom **płatności obszarowe** w formie zaliczek (70% kwoty) w danym roku, zaliczki wypłacano od 15 października do 30 listopada. Wdrożono system wprowadzania innowacji w rolnictwie, polegający na utworzeniu konsorcjów składających się z grupy rolników, przedsiębiorców, naukowców i organizacji.

Opracowano i wdrożono **Polski Ład dla Polskiej Wsi**, który zawiera szereg konkretnych i szczegółowych rozwiązań, wśród których priorytetem na najbliższe lata jest „**Siedem Spraw dla Polskiej Wsi**”: dopłaty powyżej średniej unijnej dla małych i średnich gospodarstw; przejście na emeryturę bez konieczności przekazywania gospodarstwa; nowy system ubezpieczeń upraw; bezpłatna przestrzeń targowa dla rolnika w mieście; 4,5 mld zł na odbudowę polskiego przetwórstwa oraz sprzedaż i produkcję żywności w gospodarstwie rolnym.

Na wniosek rolników i organizacji rolniczych wprowadziliśmy w 2017 r. „**Rolniczy handel detaliczny**”, który umożliwia rolnikom produkującym żywność wprowadzać ją na rynek na uproszczonych zasadach. Dziś w tym systemie zarejestrowanych jest aż 20 219 podmiotów. W ten sposób została skrócona droga „od pola do stołu” przy jednoczesnym zastosowaniu ulg podatkowych (100 tys. zł wynosi kwota zwolniona z podatku dochodowego). Rolniczy handel detaliczny pozwala wprowadzać rolnikom na rynek żywność każdego rodzaju, dając tym samym konsumentom łatwy dostęp do polskich produktów najwyższej jakości z pominięciem zbędnych pośredników. Handel może odbywać się w gospodarstwie, targowisku czy trafiać do sklepów, szkół czy restauracji. Dzięki temu rozwiązaniu powstały nowe relacje gospodarcze pomiędzy producentami żywności a konsumentami.

Zapewniliśmy bezpłatne miejsca do handlu rolniczego. Od 1 stycznia 2022 r. weszły w życie przepisy, które nakładają na gminy obowiązek wskazania miejsca, gdzie będzie można w piątki i soboty kupić bezpośrednio od rolnika jego produkty. W tych dniach rolnicy mogą sprzedawać swoje produkty bez opłat targowych. W ten sposób mogą oni sprzedawać swoje produkty bezpośrednio bez marży pośrednika, zaś mieszkańcy miast otrzymali dostęp do żywności wysokiej jakości.

Jako jedno z pierwszych państw UE wprowadziliśmy kompleksowe rozwiązania legislacyjne mające na celu **wzmocnienie pozycji producentów rolnych względem firm handlowych i przetwórczych** oraz poprawę relacji w łańcuchu dostaw produktów rolno-spożywczych. Dzięki nowym przepisom udało się w dużej mierze wyeliminować nieuczciwe praktyki handlowe tak, aby wszyscy jego uczestnicy mogli funkcjonować na tych samych, transparentnych zasadach. W 2021 r. **zdefiniowano 16 nieuczciwych praktyk handlowych, w tym 10 bezwzględnie zakazanych**, do których należy zapłata w terminie późniejszym niż 30 dni za produkty łatwo psujące się i 60 dni na pozostałe produkty oraz

anulowanie zamówienia produktów łatwo psujących w terminie krótszym niż 30 dni przed przewidywanym terminem dostarczenia. Dzięki nowym rozwiązaniom dostawcy produktów rolnych i spożywczych mają większą pewność funkcjonowania na rynku krajowym.

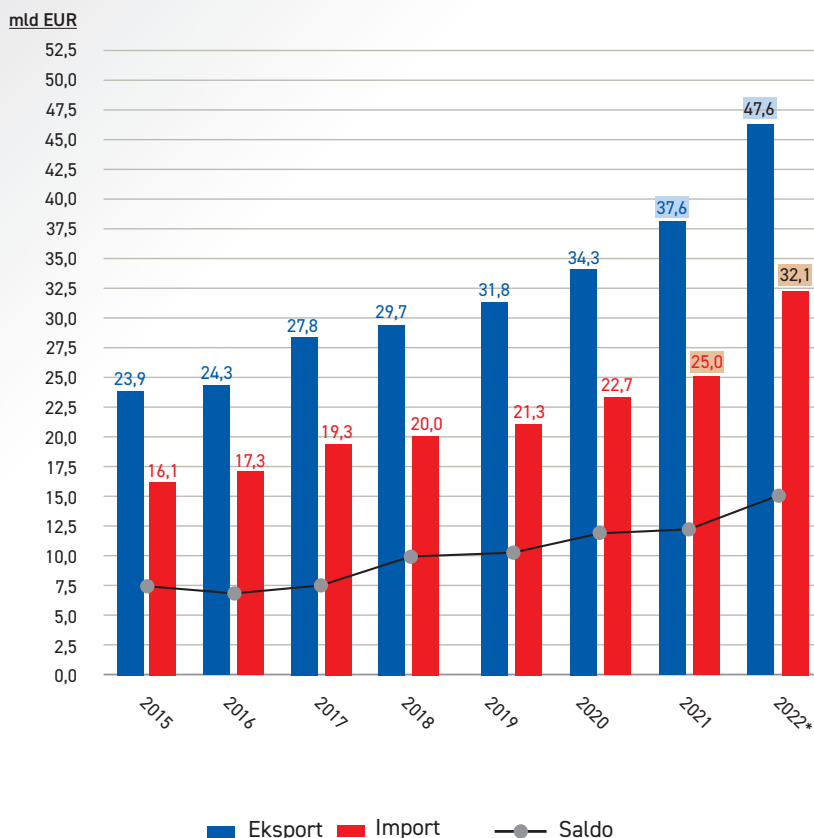
Wprowadzono ułatwienia i korzystniejsze warunki ubezpieczenia w **KRUS**, w tym m.in.: wyższa emerytura dla osób opłacających wyższe składki na ubezpieczenie społeczno-rentowe; podwojenie świadczenia chorobowego (składka wzrosła o 40%, a świadczenie o 100%); od stycznia 2022 r. zmiana wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej (1033 zł za każdy procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu) i zasiłku chorobowego (20 zł za każdy dzień niezdolności do pracy).

Rząd wraz z Bankiem Gospodarstwa Krajowego utworzył **Fundusz Gwarancji Rolnych** ze środków unijnych. Jego celem jest wsparcie gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego w dostępie do finansowania kredytowego poprzez udzielanie gwarancji spłaty kredytów. Dzięki temu w sposób wieloaspektowy wspieraliśmy wzrost inwestycji w gospodarstwach rolnych.

Rząd prowadzi działania na arenie międzynarodowej skoncentrowane na poszukiwaniu **nowych rynków zbytu dla produkcji polskiego rolnictwa**. Dywersyfikacja i poszerzenie eksportu polskiej żywności sprzyja wzrostowi gospodarczemu przy jednoczesnym uniezależnieniu się od gospodarek państw dominujących we wzajemnym handlu z Polską. W latach 2016–2023 udało się uzgodnić warunki eksportu do krajów Azji, Ameryki i Pacyfiku. Obecnie polskie jabłka, drób, mięso wołowe, zboża czy produkty mleczarskie trafiają na stoły mieszkańców m.in.: Chin, Wietnamu, Kolumbii, Indii, Tajwanu, Brazylii czy Meksyku. Jednocześnie stale notowaliśmy wzrost eksportu do państw członkowskich Unii Europejskiej.

W 2022 r. wartość eksportu z Polski artykułów rolno-spożywczych osiągnęła poziom 47,6 mld EUR. Oznaczało to, że od 2015 r. (23,9 mld EUR) **wartość eksportu produktów rolno-żywnościowych wzrosła blisko dwukrotnie** i był to jak dotąd najwyższy poziom w historii.

Wykres 15. Handel towarami rolno-spożywczymi w latach 2015-2022 (dane wstępne)

W 2022 r. osiągnięto poziom 15,5 mld EUR i w porównaniu z 2015 r. (7,8 mld EUR) wzrosło blisko dwukrotnie.

Utworzono **Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa (KOWR)**, którego celem jest podejmowanie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących polskiej żywności wysokiej jakości. Realizuje on działania m.in. pod hasłem „**Poland tastes good**” („Polska smakuje”) podczas międzynarodowych wydarzeń. Promocja polskiej żywności odbywała się m.in. w: Chinach, Singapurze, USA czy ZEA. Projekt pod hasłem **#KupujŚwiadomie** zachęca polskich producentów żywności do uczestnictwa w systemach jakości. Resort rolnictwa dociera również do konsumentów, zachęcając ich do zwracania uwagi na oznaczenia i certyfikaty żywności zamieszczane na opakowaniach, w tym: na znak

„**produkt polski**”, logo produkcji ekologicznej czy unijne oznaczenia: Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne i Gwarantowana Tradycyjna Specjalność.

Wysoka jakość produktów polskiego rolnictwa w połączeniu z ich międzynarodową renomą wymagają szczególnej ochrony polskiej marki zarówno na świecie, jak i w Polsce. W dialogu z producentami przygotowano **zmianę ustawy o funduszach promocji produktów rolno-spożywczych**. Doprowadziliśmy również do powstania już dziesiątego funduszu promocji – Funduszu Promocji Roślin Oleistych.

Giełdowy Rynek Rolny został uruchomiony na Towarowej Giełdzie Energii S.A. w ramach projektu Platformy Żywnościowej, prowadzonego wspólnie z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa. Jest przeznaczony do prowadzenia obrotu pszenicą, żytem, kukurydzą i rzepakiem. Celem utworzenia była koncentracja podaży krajowych towarów na rynek polski, unijny oraz rynki światowe. Giełdowy Rynek Rolny wpisuje się w obserwowane na rynku trendy modernizacji produkcji rolnej i będzie podlegać dalszemu rozwojowi, który determinowany będzie przez sytuację rynkową.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom organizacji rolniczych, umożliwiliśmy od 2023 r. **przekazanie 1,5% podatku rolnego na rzecz wybranej organizacji rolniczej**, w tym: związku zawodowego rolników indywidualnych, związku zrzeszającego rolnicze spółdzielnie produkcyjne czy Krajowego Związku Rolników, Kótek i Organizacji Rolniczych.

Ważnym a zaniedbanym obszarem pozostawała do 2015 r. rolnicza spółdzielczość, która może szczycić się swoimi korzeniami jeszcze w XIX i I poł. XX w. W 2018 r. **weszła w życie ustawa o spółdzielniach rolników**, dała nowe podstawy do tworzenia wspólnych struktur rolniczych. Jest jednym z narzędzi to tworzenia silnych, własnych struktur rynkowych, powoduje uniezależnienie się tym samym od pośredników. Wprowadzono również od 2022 r. uproszczenia w tworzeniu organizacji producentów. W ramach „Polskiego Ładu” prowadzony jest projekt: **„Zachęty dla spółdzielczości rolnej”**.

Od 2016 r. **ośrodki doradztwa rolniczego** przeszły pod bezpośredni nadzór ministerstwa rolnictwa. Umożliwiło to unowocześnienie, wzmocnienie i rozwój państwowego doradztwa rolniczego, którego celem jest wspieranie rolników. Rozpoczęto proces cyfryzacji doradztwa rolniczego. W 2022 r. zakończony został projekt eDWIN, w ramach

którego wdrożone zostały **e-usługi doradcze**, służące głównie wspomaganie decyzji w integrowanej ochronie roślin. Oferta e-usług dla rolników będzie rozwijana.

Uruchomiono w 2021 r. na portalu Gov.pl bazę informacji poświęconą działaniom na rzecz rolników – tzw. „**Okienko dla rolnika**”. Okienko zawiera katalog usług i kart informacyjno-formularzowych obejmujących 12 kart usług oraz opisy z przekierowaniem do trzech dotychczas dostępnych e-usług. Zainicjowano prace nad stworzeniem dedykowanego portalu dla obszaru rolnictwa rolnik.gov.pl. Portal z jednej strony ma pełnić rolę platformy e-usług, dzięki której możliwe będzie załatwianie z jednego miejsca spraw związanych z prowadzoną działalnością w obszarze rolnictwa. Z drugiej strony – ma pełnić funkcje informacyjno-komunikacyjne, umożliwiać wymianę wiedzy i doświadczeń.

Zainicjowaliśmy **rozwój sieci szkół rolniczych**, które rząd przejmował od samorządów. W latach 2017–2022 w sieci ministerialnej znalazło się 16 nowych placówek. Rozwój szkolnictwa rolniczego polega na wdrażaniu nowych podstaw programowych, które przygotowują przyszłych rolników na wyzwania współczesnej gospodarki. Szkoły rolne stanowią ważne ogniwo w procesie wdrażania innowacyjnych praktyk i rozwiązań w polskim rolnictwie. W 2016 r. na szkolnictwo rolne przekazywano 221,4 mln zł. W 2022 r. było to 591,3 mln zł. Dzięki zwiększeniu nakładów możliwe są systematyczne remonty, zakupy maszyn i sprzętu oraz wdrażanie nowoczesnych narzędzi dydaktycznych.

Zwiększyliśmy **zaangażowanie rządowe w międzynarodowe działania na rzecz rozwoju badań i innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich**: współtworzymy BIOEAST, pracujemy nad utworzeniem krajowego Hubu glebowego w ramach realizacji międzynarodowego projektu EJP SOIL Horyzont 2020, aktywnie działamy w ramach Stałego Komitetu ds. Badań w Rolnictwie (SCAR).

Ważnym aspektem działań rządu było wspieranie **rozwój rolnictwa społecznego oraz gospodarstw opiekuńczych**. Dzięki łączeniu działalności rolniczej i społecznej łagodzone są niekorzystne trendy demograficzne oraz zwiększanie na obszarach wiejskich dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i opiekuńczych.

Bezpieczeństwo żywnościowe

Pandemia, zjawisko deglobalizacji oraz przerywanie łańcuchów dostaw wskazały, że **państwo musi być niezależne w produkcji żywności**. Bezpieczeństwo w tym wymiarze opiera się w naszym przekonaniu na wspieraniu rodzimej produkcji, ochronie polskich producentów żywności oraz promocji naszej gospodarki rolnej.

Nasz rząd zdecydowanie wspierał produkcję rolną w sytuacji wszelkich zagrożeń zewnętrznych, w tym zdarzeń o charakterze klęsk naturalnych. Było to szczególnie widoczne na przykładzie importu zbóż z Ukrainy. **Polski rząd nałożył embargo na produkty z Ukrainy w sytuacji wątpliwości dotyczących zagrożeń płynących z tego importu**. Postawa rządu była istotnym wzorem dla wszystkich państw regionu i dała asumpt do zmiany polityki Unii Europejskiej w kierunku mocniejszego uwzględnienia rolników Europy Środkowo-Wschodniej.

Czas naszych rządów to okres znacznego zwiększania dotacji unijnych dla polskich rolników, w warunkach trudnych dla rolnictwa w całej Unii Europejskiej. W bieżącej kadencji istotnie zmieniono zasady zwrotu akcyzy za paliwo rolnicze w sposób, który pozwala polskim producentom rolnym na realne oszczędności.

Prawo i Sprawiedliwość doprowadziło w 2016 r. do korzystnych dla polskich rolników **zmian w zasadach obrotu ziemią**. Zagwarantowano rolnikom indywidualnym pierwszeństwo w nabywaniu ziemi. Pozwoliło to na zwiększenie dostępności gruntów rolnych dla miejscowych rolników, a tym samym umożliwiło im rozwój. Ograniczenie dostępu do ziemi innym podmiotom niż rolnicy niewątpliwie przyczyniło się także do mniejszego wzrostu cen tych gruntów i ich większej dostępności dla rolników indywidualnych. **Ograniczyliśmy nabywanie ziemi na cele pozarolnicze**. Dzięki temu ukrócone zostało nabywanie ziemi przez osoby podstawione w przetargach oraz przez inwestorów, upatrujących w gruntach rolnych jedynie źródła zysku, a nie miejsca pracy czy bazy do produkcji żywności.

W związku z procesami zachodzącymi obecnie na globalnych rynkach, w szczególności związanych ze wzrostem cen nawozów mineralnych oraz tendencjami w strategiach UE, takich jak Zielony Ład, rząd podjął działania dotyczące rynku nawozów w celu jego ochrony. **W chwili obecnej dopuszczonych do obrotu jest 725 nawozów, 562 środki poprawiające właściwości gleby, 100 stymulatorów wzrostu i 728 podłoży do**

upraw. W 2023 r. (od 1 stycznia do 31 lipca) rozpatrzono wyjątkowo dużą liczbę wniosków rejestracyjnych i wydano 203 pozwolenia na wprowadzenie do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, w tym 49 nawozów, 81 środków poprawiających właściwości gleby, 69 podłoży do upraw i 4 stymulatory wzrostu.

W 2023 r. powołano **Fundusz Ochrony Rolnictwa**, który gwarantuje producentom rolnym wypłatę rekompensat w przypadku utraty przychodów ze sprzedaży produktów rolnych podmiotom prowadzącym skup, przechowywanie, obróbkę, przetwarzanie lub dalszą odsprzedaż produktów rolnych, które stały się niewypłacalne. **W 2023 r. producenci rolni składają do końca sierpnia wnioski o rekompensaty w sierpniu z tytułu braku zapłaty za produkty rolne podmiotom, które stały się niewypłacalne w 2022 r.** Rekompensata będzie wypłacana jako iloczyn określonej przez ministra właściwego do spraw rynków rolnych, w drodze rozporządzenia, procentowej stawki rekompensaty i sumy należności netto.

Zrealizowano zadania dotyczące stabilizacji rynków rolnych m.in.: mleka, wołowiny, trzody chlewnej, zbóż i roślin oleistych. Doprowadzono do opłacalności produkcji na poszczególnych rynkach rolnych. Pozyskano środki na ten cel z Unii Europejskiej, które przeznaczono do interwencji na poszczególnych rynkach. **W 2019 r. wybudowano terminal cukrowy w Porcie Gdańskim.**

Rząd skutecznie **walczył z afrykańskim pomorem świń (ASF)** – wprowadzono system badania stad, rewizję zasad bioasekuracji, rekompensowanie kosztów bioasekuracji dostosowania gospodarstw. To samo dotyczyło **walki z ptasią grypą**, m.in. wypłacono odszkodowania producentom drobiu oraz wprowadzono nowe metody zabezpieczenia przed ptasią grypą. Udzielono **pomoc suszową** poszkodowanym rolnikom. Łącznie za lata 2018 i 2019 osiągnęła ona kwotę 4,5 mld zł.

Doprowadzono do naprawy systemu informatycznego ARiMR, który poprzez celowe działania naszych poprzedników politycznych PO–PSL praktycznie przestał działać i groziła katastrofa wypłat płatności bezpośrednich dla grupy 1 mln 350 tys. rolników za należne kwoty.

Podjęte zostały działania mające na celu realizację projektu **System Satelitarnego Monitorowania Upraw Rolnych**. Zbudowany i wdrożony w ramach projektu stanowić będzie nowoczesny, unikalny system służący monitorowaniu upraw rolnych na podstawie m.in. obserwacji meteorologicznych i satelitarnych. Celem projektu jest przede

wszystkim wspieranie procesów decyzyjnych producentów rolnych, ale też wsparcie administracji publicznej. Planowane jest, że docelowo zbudowany system zostanie zintegrowany z aktualnie działającym systemem monitorowania suszy rolniczej i będzie systemem centralnym, nieodpłatnym, dostępnym przede wszystkim dla producentów rolnych i administracji publicznej.

Utworzono rezerwę celową „**Fundusz Gwarancji w Rolnictwie**”. Środki przewidziane w tej rezerwie (3 mld zł) planujemy przekazać na pomoc w związku z wystąpieniem w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych szkód spowodowanych przez niekorzystane zjawiska atmosferyczne, m.in.: suszę, grad, deszcz nawalny, ujemne skutki przezimowania, przymrozki wiosenne, powódź, huragan, piorun, obsunięcie się ziemi lub lawinę w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich.

Wprowadzenie przepisów umożliwiających umieszczanie na produktach żywnościowych informacji „**Produkt polski**” mających na celu zwiększenie dostępu do informacji o pochodzeniu produktów oraz wypracowanie marki polskich produktów.

Obrona polskiego rolnictwa

W sytuacji wojny na Ukrainie priorytetem naszych działań było wypracowanie rozwiązań chroniących polskich rolników zarówno przed zagrożeniami rodzącymi się na rynkach światowych, jak i bezpośrednimi konsekwencjami toczenia wojny u granic Polski. Twarde działania polskiego rządu w 2023 r. sprawiły, że Unia Europejska dostrzegła zagrożenia dla polskiego rolnictwa i podjęła odpowiednie działania. Zostały wprowadzone ograniczenia zabezpieczające nasze rynki, zaczęły też funkcjonować korytarze solidarnościowe, którymi produkty rolne z Ukrainy transportowane są na eksport w sposób niezagrażający polskiemu rolnikowi. **Zaoferowaliśmy szeroki pakiet wsparcia rolnictwa ze środków rządowych.** Początkowo miał on wynieść 10 mld zł, ale już w III kwartale 2023 r. **przekracza 15 mld zł. To największa pomoc krajowa w historii rolnictwa.** Pierwsze środki wpłynęły już na konta rolników. W ramach ochrony polskiego rolnictwa rząd Prawa i Sprawiedliwości wprowadził:

3 NASZE OSIĄGNIĘCIA

- **dopłaty do nawozów** – wsparcie skierowane jest do rolników, którzy w okresie od 16 maja 2022 r. do 15 maja 2023 r. zakupili nawozy mineralne inne niż wapno nawozowe. Pomoc przeznaczona jest dla rolników, którzy złożyli w 2023 r. wniosek o płatności bezpośrednio. Stawka pomocy będzie wynosiła: **500 zł na 1 ha** powierzchni upraw rolnych z wyłączeniem traw na gruntach ornych oraz łąk i pastwisk oraz **250 zł na 1 ha** powierzchni łąk, pastwisk i traw na gruntach ornych.
- **dopłaty do paliwa** – do uzyskania zwrotu podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego do produkcji rolnej w 2023 r. uprawnieni są producenci rolni w odniesieniu do użytków rolnych oraz bydła, świń, kóz, owiec i koni. Stawka zwrotu kosztów zakupu oleju napędowego zakupionego w okresie od 1 lutego 2023 r. do końca lipca **2,00 zł na litr oleju napędowego dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorców** oraz **1,46 zł na litr oleju napędowego dla dużych przedsiębiorców**. Stawka zwrotu kosztów zakupu oleju napędowego zakupionego w okresie od 1 sierpnia 2022 r. do 31 stycznia 2023 r. w odniesieniu do świń, kóz, owiec i koni wynosi 1,20 zł na litr oleju napędowego.
- **dopłaty do zbóż i nasion oleistych** – pomoc dla producentów pszenicy, gryki, kukurydzy i innych zbóż oraz nasion oleistych. O tę pomoc może ubiegać się m.in. producent rolny, któremu zagraża utrata płynności finansowej w związku z zakłóceniami na rynku rolnym spowodowanymi agresją Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy, a który dokonał sprzedaży pszenicy lub gryki w okresie od 15 kwietnia 2023 r. do 15 lipca 2023 r. **Stawki pomocy są zróżnicowane i wynoszą od 700 zł na 1 ha do nawet 3025 zł na 1 ha.**

4

Perspektywa do 2031 roku

Prawo i Sprawiedliwość jest formacją polityczną, która udowodniła, że jej najważniejszym celem jest odpowiedzialne i rozropne prowadzenie spraw państwa, spraw dotyczących wszystkich Polaków. Jako odpowiedzialni i dalekowzroczni gospodarze jesteśmy przekonani, że nasze zamierzenia, plany dla kolejnych roczników polskich obywateli, muszą wykraczać poza horyzont wyłącznie jednej kadencji. Dlatego prezentujemy Program dla Polski, obejmujący nie tylko szczegółowe rozwiązania w różnych obszarach, przewidziane do wdrożenia w czasie dwóch czteroletnich kadencji parlamentarnych, ale również obrazujący naszą wizję rozwoju Rzeczypospolitej po upływie najbliższych ośmiu lat.

Idea planowania w skali dekad, a nie kilku zaledwie lat, była bliska środowisku Prawa i Sprawiedliwości od początku istnienia naszej formacji. Imperatyw tego dalekosiężnego myślenia jest jednym ze składników dziedzictwa, które zostawił nam, zostawił Polsce, założyciel Prawa i Sprawiedliwości oraz jego pierwszy prezes – prof. Lech Kaczyński.

Spoglądanie daleko wprzód, pragnienie wytyczenia ścieżek rozwoju Polski na kolejne dziesięciolecia, nie stoi w sprzeczności z czerpaniem ze źródeł, z żywej tradycji, której najdobitniejszym znakiem jest Sierpień 1980 r. i ruch „Solidarności”. Jesteśmy jedyną liczącą się obecnie

partią polityczną wcielającą w życie to, co bywa nazywane duchem „Solidarności”, duchem porozumień sierpniowych. Najważniejszym zadaniem dla naszego pokolenia i dla kolejnych generacji, sformułowanym w sierpniu 1980 r., jest troska o niepodległość Rzeczypospolitej, o jej podmiotowość i suwerenność.

Państwo zarządzane przez Prawo i Sprawiedliwość to państwo sprawne, dysponujące instrumentami prowadzenia realnej polityki gospodarczej. Dzięki zdecydowaniu rządu Prawa i Sprawiedliwości stworzone zostały instrumenty wspierające rozwój polskich przedsiębiorstw i chroniące je przed kryzysami. Jednym z takich instrumentów jest Polski Fundusz Rozwoju, który okazał się bardzo dużym sukcesem, bo koordynuje i zapewnia wsparcie dla przedsiębiorców w postaci grantów i pożyczek, czego najwymowniejszym przejawem były tarcze dla przedsiębiorców w okresie pandemii. PFR pomaga także obywatelom w oszczędzaniu, realizując program Pracowniczych Planów Kapitałowych. Wzmocniliśmy instytucje rozwojowe, uchwalając ustawę o systemie instytucji rozwoju. Jednocześnie przedsiębiorcze państwo to państwo niezapatrzone w abstrakcyjne cyfry, lecz dbające o obywateli: aktywne działanie państwa w celu walki z inflacją, niepowodujące wzrostu bezrobocia – obecnie pensje rosną szybciej niż inflacja (dane GUS), a bezrobocie jest najniższe od 30 lat i jest to najlepszy wynik w całej UE. Czynna rola rządu i spółek Skarbu Państwa była nakierowana także na ochronę polskich gospodarstw domowych – były to działania gwarantujące niskie ceny prądu, węgla i gazu. Polska jest czempionem wzrostu i może nim pozostać w przyszłych latach, bo Prawo i Sprawiedliwość wypracowało polski model rozwoju oparty na własnych zasobach i aktywnej roli przedsiębiorczego państwa. Rezultaty tych działań pozwalają także na realizowanie kolejnych ambitnych programów Prawa i Sprawiedliwości.

Program, który Państwu prezentujemy, składa się z 14 kluczowych dla Rzeczypospolitej obszarów, które będą przestrzenią ciężkiej pracy, ogromnego wysiłku w okresie nadchodzących dwóch kadencji, a także w późniejszych latach. Wspólnym mianownikiem tych obszarów jest stanie na straży niepodległości Ojczyzny. Wszystkie omówione w Programie dziedziny funkcjonowania i rozwoju państwa polskiego są w istocie tejsze niepodległości filarami.

Jesteśmy przekonani, że realizacja naszego Programu, zaprojektowanego na najbliższe osiem lat, zapewni Ojczyźnie, zapewni następnym pokoleniom Polaków dobrobyt i bezpieczny, kompleksowy rozwój.

4.1. Ustrój

Arystoteles tłumaczył, że państwo „powstaje [...] dla umożliwienia życia, a istnieje, aby życie było dobre”¹. Starożytny mędrzec był przekonany, że państwo nie tyle ma być „nocnym stróżem”, „państwem minimum”, chroniącym społeczność wyłącznie przed zagrożeniami, ile musi być przede wszystkim wspólnotą, która zapewnia obywatelom możliwość szczęśliwego życia, realizacji planów życiowych i rozwoju osobistego. Celu tego nie da się osiągnąć bez stabilnego porządku, ukierunkowanego na odległą przyszłość. **Realizacja tego zamierzenia wymaga oparcia w sprawnych, profesjonalnych i trwałych instytucjach ustrojowych.** Ustrój odnosi się do korzeni, do fundamentów wspólnoty politycznej i sposobów sprawowania władzy przez suwerenny Naród. Trwałość i stabilność ustrojowa to ważne wartości, jednak odpowiedzialność za państwo nakazuje, aby nie rezygnować z permanentnej pracy na rzecz doskonalenia poszczególnych segmentów ustroju oraz instytucji ustrojowych. Bez optymalizacji elementów ustroju nie da się wprowadzić państwa na ścieżkę szybkiego i efektywnego rozwoju.

Demokracja lokalna

Głos obywateli zawsze był i będzie dla nas, dla obozu Prawa i Sprawiedliwości, najważniejszy. Fundamentalne zasady ustrojowe naszego państwa stanowią, że władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu i dlatego zawsze, gdy jest to możliwe, powinna ona być sprawowana bezpośrednio. Łączy się z tym zasada subsydiarności, zgodnie z którą sprawy powinny być załatwiane na poziomie jak najbliższym obywatelom, a przekazywane organom centralnym wtedy, gdy lokalne wspólnoty nie są w stanie rozwiązać ich wystarczająco efektywnie. Dlatego należy wspomagać demokrację bezpośrednią,

---

¹ Arystoteles, *Polityka*, tłum. L. Piotrowicz, Kraków 1964, s. 6.

wzmacniać mechanizmy sprawczości obywateli w ramach ich małych ojczyzn, a w końcu odejść od błędnej polityki wspierania i rozwoju jedynie metropolii. **Prawo i Sprawiedliwość będzie dbać o to, aby każdy obywatel, niezależnie od tego, czy jest mieszkańcem wsi, miasta małego czy średniego, czy też największych ośrodków miejskich, miał takie same szanse rozwoju, taki sam dostęp do wysokiej jakości usług publicznych i możliwość dobrego oraz stabilnego zatrudnienia, a także takie same możliwości wpływu na bieg spraw publicznych, w szczególności bezpośrednio go dotyczących.** Jest to kwestia dotycząca zarówno kształtu ustroju naszego kraju, jak i jego praktycznego, sprawiedliwego oraz efektywnego funkcjonowania.

Dlatego Prawo i Sprawiedliwość **stworzy silniejsze gwarancje, zabezpieczające właściwe sprawowanie demokracji bezpośredniej w ramach referendum lokalnych.** Obecne instytucje prawne teoretycznie umożliwiają obywatelom czynny udział w decydowaniu o sprawach wspólnoty samorządowej, ale w praktyce nie jest to możliwe do zrealizowania. Funkcjonuje w społeczeństwie przeświadczenie, że mieszkańcy nie mają realnej możliwości oddziaływania na lokalne otoczenie.

Wprowadzimy „dzień referendalny” w połowie kadencji. Termin wyznaczenia referendum przypadać będzie nie wcześniej niż przed upływem 24 miesięcy od dnia wyboru organu jednostki samorządu terytorialnego i nie później niż po upływie 30 miesięcy od dnia wyboru tego organu. **Umożliwimy także wybór komendantów straży gminnej i miejskiej w lokalnych wyborach powszechnych.** Dzięki temu lokalne straże zyskają silniejszą legitymizację, a mieszkańcy – głos w sprawach bezpieczeństwa, dzięki czemu zwiększy się ich poczucie sprawczości. Konkurencja na stanowisko komendanta podniesie też jakość zarządzania strażami i zapewni ich rozliczalność.

Konieczne jest wzmocnienie głosu obywateli nie tylko na szczeblu lokalnym, ale i centralnym. Dlatego Prawo i Sprawiedliwość dążyć będzie do zmiany ordynacji w wyborach do Sejmu z obecnej proporcjonalnej na ordynację mieszaną, w ramach której 230 posłów wybieranych będzie w ramach jednomandatowych okręgów wyborczych, a 230 w systemie proporcjonalnym (funkcjonującym obecnie).

Prawo i Sprawiedliwość od lat walczy o równomierny rozwój naszego kraju, co ma kluczowe znaczenie dla praktycznego kształtu naszego ustroju. Skupienie się wyłącznie na największych aglomeracjach i oparcie społeczno-gospodarczej struktury naszego kraju na modelu

dyfuzyjno-polaryzacyjnym było istotnym błędem, który kontynuowały wszystkie rządy obecnej opozycji. Model ten potęguje istniejące już nierówności rozwojowe i tworzy słabe punkty w krajowej gospodarce, dzieląc nasz kraj. Niestety, najważniejsze funkcje społeczne, gospodarcze i administracyjne są w skali kraju nadmiernie skupione w Warszawie i kilku ośrodkach metropolitalnych. Skutkiem takiej koncentracji jest masowy drenaż mózgów z większości terytorium kraju, co stanowi główną barierę rozwoju nie tylko dla wsi oraz małych i średnich miast, ale i dużych miast spoza grona ośrodków metropolitalnych. Polska potrzebuje większej liczby biegunów wzrostu w postaci ośrodków subregionalnych, co powoduje konieczność deglomeracji. Jednocześnie badania wskazują, że Polska dysponuje historycznie silną siatką policentryczną miast (porównywalną jedynie z Włochami i Niemcami), która zapewnia dwa kluczowe elementy, umożliwiające zrównoważony rozwój. Są nimi: dostępność przestrzenna i efektywność ekonomiczna, związana z równomierną koncentracją zasobów. **W związku z tym w ramach działalności instytucji publicznych będziemy uwzględniać program deglomeracyjny**, obejmujący m.in. usprawnienie lokalnego transportu i infrastruktury, wsparcie dla lokalnych ośrodków akademickich i wyższych szkół zawodowych, a także zdecentralizowane myślenie o planowaniu działań i organizacji podmiotów administracji szczebla centralnego i wojewódzkiego.

Centrum Rządu

Od lat 90. ubiegłego wieku pod wpływem niechęci części rządzących do dalekosiężnych reform centrum politycznego państwa, czyli rządu, wytworzyła się niezdrowa sytuacja, polegająca na tym, że Premier, a więc osoba, na której ciąży największa odpowiedzialność polityczna, oraz jego zaplecze w postaci Kancelarii Prezesa Rady Ministrów mają stosunkowo ograniczone prawne możliwości wpływania na koordynację prac rządowych. Model rządowego procesu decyzyjnego charakteryzuje się silnym „nachyleniem sektorowym”. Spojrzenie sektorowe, reprezentowane przez ministerstwa, powinno być jeszcze bardziej równoważone przez instytucje reprezentujące spojrzenie rządu jako całości. W tym obszarze zrobiliśmy już dużo, m.in. tworząc Rządowe Centrum Analiz. Praktyka działania rządu w trakcie kolejnych kryzysów: pandemicznego,

migracyjnego, wojennego i energetycznego wskazuje, że rola centrum rządu jest kluczowa dla spójnej i efektywnej polityki. W ramach kolejnego etapu wzmocnienia centrum rządu:

- **Przeniesiemy wojewodów do KPRM.** Zgodnie z Konstytucją są oni przedstawicielami Rady Ministrów w województwie. W wyniku reformy wojewodowie będą funkcjonować bezpośrednio pod nadzorem Premiera w ramach jego Kancelarii w przeciwieństwie do stanu obecnego, w którym bezpośredni nadzór sprawuje Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Będzie to spójne z zapisaną w Konstytucji ustrojową rolą Premiera jako organu nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego.
- **Znowelizujemy regulamin pracy Rady Ministrów.** Regulamin pracy Rady Ministrów zostanie zmieniony w celu zwiększenia kontroli nad procesem legislacyjnym i decyzyjnym przez Prezesa Rady Ministrów m.in. w zakresie decyzji o wpisie do wykazu prac Rady Ministrów, wzmocnienia roli komitetów działających przy Radzie Ministrów i podporządkowania ich Premierowi.
- **Wzmocnimy organy i instytucje podległe Premierowi.** Struktury związane z procesem legislacyjnym – Sekretarz Stałego Komitetu Rady Ministrów, Sekretarz Rady Ministrów, koordynator OSR, Rada Legislacyjna, Rządowe Centrum Legislacji, Rządowe Centrum Analiz oraz niektóre departamenty Kancelarii Prezesa Rady Ministrów związane z procesem legislacyjnym – będą działać jednolicie w ramach jednego centrum legislacyjnego, które zależne będzie wyłącznie od Prezesa Rady Ministrów. Dzięki temu osiągnięty zostanie efekt synergii, ponieważ skupione w tych instytucjach doświadczenia, wiedza i kompetencje są obecnie rozproszone na kilka podmiotów. Tak ukształtowane „centrum legislacyjno-planistyczne” usprawni proces legislacyjny, podniesie jego jakość i zapewni zaplecze eksperckie, uzupełniające czynnik polityczno-merytoryczny obecny w ministerstwach. Będzie ono także gotowe do przejęcia kompetencji innych organów, np. do dokonywania niektórych notyfikacji (wymaganych przez prawo unijne lub międzynarodowe), wzięcia odpowiedzialności za wykonywanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego, przeprowadzania analiz jakościowych, ilościowych i prawnoporównawczych na potrzeby projektowanych aktów prawnych, przygotowania OSR ex-post czy programowania priorytetów prac rządowych.

Immunitety

Podejmiemy działania zmierzające do zniesienia instytucji immunitetu formalnego. Wymóg uzyskania zgody na ściganie powinien być stosowany wyłącznie do prywatnych i subsydiarnych aktów oskarżenia, jako że te instytucje mogą być stosowane przez jednostki do obstrukcji działań parlamentarzystów.

Koordinacja działań międzynarodowych

Przez wiele wieków Polska była na arenie międzynarodowej państwem słabym, zależnym od innych bądź pozbawionym niepodległości, wskutek czego ziemie polskie miały status prowincji obcych mocarstw. Wynikało to zarówno z czynników zewnętrznych (np. trudnego położenia geopolitycznego), jak i wewnętrznych, m.in. labilności decyzyjnej rządzących, braku jednolitego frontu na arenie międzynarodowej, a nawet działania części polityków krajowych w interesie obcych mocarstw oraz agenturalności. Wymienione negatywne czynniki wewnętrzne zostaną definitywnie przezwyciężone poprzez **zapewnienie jednolitej koordynacji działań, podejmowanych przez organy władzy publicznej na arenie międzynarodowej.** Dzięki temu zwiększy się rola Ministra Spraw Zagranicznych i zostanie wprowadzony wymóg, aby wszystkie organy władzy publicznej realizowały politykę zagraniczną wytyczoną przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej.

4.2. Bezpieczeństwo

Najważniejszą gwarancją suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej, fundamentem jej niepodległości, jest nowoczesna, dobrze wyposażona, potężna armia. Nasza formacja nigdy nie miała w tej sprawie wątpliwości. Zawsze odrzucaliśmy utopijne i do niedawna niezwykle modne przekonania o „końcu historii”, o braku jakiegokolwiek zagrożenia, a w związku z tym o konieczności redukcji potencjału obronnego. Od początku naszych rządów zaczęliśmy przeznaczać rekordowo wysokie środki na odbudowywanie siły polskiej armii. Mijające osiem lat to najlepszy od wielu dekad czas dla Wojska Polskiego. Przekształcamy

Siły Zbrojne RP z małej, ekspedycyjnej, niezdolnej do samodzielnej obrony kraju armii w potężną, liczącą się w Europie siłę. Nie ustaniemy w zdecydowanym dążeniu do tego, aby Wojsko Polskie było zdolne do samodzielnej obrony kraju. Nasze podejście zakłada walkę o każdy centymetr terytorium Polski, by nigdy nie powtórzyły się u nas tragedie, do których doszło w Buczy, Irpieniu i w wielu innych ukraińskich miejscowościach. Prawo i Sprawiedliwość zajmuje w sprawach obronności stanowisko biegunowo odmienne od tego, które było charakterystyczne dla rządu koalicji PO–PSL. Nasi przeciwnicy w latach 2007–2015 bez skrupułów i bez wyobraźni likwidowali jednostki wojskowe na wschodzie kraju oraz zakładali ewentualną obronę dopiero od linii Wisły. Trzeba dobitnie powiedzieć, że była to całkowicie nieodpowiedzialna polityka obronna, narażająca Polskę i Polaków na gigantyczną katastrofę. Środowisko Prawa i Sprawiedliwości, ze śp. prof. Lechem Kaczyńskim na czele, niezmiennie ostrzegało przed rosyjską zaborczością i podkreślało, że wszelkie próby tzw. „resetu” w relacjach z Kremlem, do których przez lata dążyły liberalne elity, skończą się wzmocnieniem pozycji Władimira Putina oraz zachęcą Rosję do powrotu do dobrze znanej z bliższej i dalszej historii polityki imperialnej. Te oceny znalazły potwierdzenie najpierw w 2014 r. po aneksji Krymu i zajęciu części Donbasu, a następnie w lutym 2022 r. po rozpętaniu przez Rosję pełnoskalowej wojny w Ukrainie. Mając świadomość realnego zagrożenia ze strony reżimu rosyjskiego, Prawo i Sprawiedliwość konsekwentnie tworzy takie Siły Zbrojne RP, które skutecznie odstraszą potencjalnego przeciwnika i będą zdolne do samodzielnej obrony każdego centymetra terytorium Polski. Jesteśmy również pewni, że kremłowski satrapa może szukać okazji do zemsty na Polsce za naszą bezkompromisową pomoc Ukrainie i skuteczne wywieranie presji na państwa Europy zachodniej i południowej, by mocniej włączyły się we wspieranie naszych wschodnich sąsiadów w wojnie z rosyjskim najeźdźcą.

Osiągnięcie docelowej liczebności Sił Zbrojnych RP na poziomie co najmniej 300 tys. żołnierzy, wdrożenie nowoczesnego sprzętu, który już w większości został zakontraktowany, oraz sformowanie nowych jednostek wojskowych sprawią, że Polska będzie dysponowała najsilniejszą armią lądową w Europie. To cel, który przy odpowiednim zaangażowaniu i determinacji można w dużym zakresie zrealizować już w ciągu dwóch najbliższych kadencji. Polska stanie się fundamentem bezpieczeństwa wschodniej flanki NATO. Dzięki temu rola Polski jako

silnego partnera będzie także istotna dla naszych sojuszników. To nie jest polityczny kaprys, to jest konieczność, jeśli poważnie myślimy o przekazaniu niepodległej i niezagrożonej Rzeczypospolitej pokoleniom Polaków, które przyjdą po nas.

Nasz plan, czyli m.in. wdrożenie w ciągu kilku lat dodatkowych tysięcy najnowocześniejszych czołgów, skutecznego, wielowarstwowego systemu obrony przeciwlotniczej, wspieranego systemem najnowocześniejszych radarów oraz samolotów i bezzałogowców rozpoznawczych, a także dwukrotne zwiększenie liczby żołnierzy w służbie, to gwarancja bezpieczeństwa Polski.

Dążymy też do tego, aby sprzęt, z którego korzystają żołnierze, był produkowany w Polsce. W zagranicznych kontraktach zawsze zabiegamy o zdolności produkcyjne dla naszych zakładów, co w ciągu kilku lat znacznie zwiększy efektywność polskiego przemysłu zbrojeniowego. Takie podejście pozwala zarówno na pozyskiwanie nowych technologii, jak i na tworzenie nowych miejsc pracy.

Wojsko Polskie stanowi fundament właściwego funkcjonowania państwa. Dzięki bezpieczeństwu, które zapewniają nam żołnierze, może rozwijać się gospodarka, mogą powstawać nowe programy socjalne, możemy rozbudowywać infrastrukturę drogową, doskonalić służbę zdrowia i dbać o edukację naszych dzieci.

Wojsko Polskie bardzo silną armią lądową w Europie

Wojsko Polskie będzie dysponowało sześcioma dywizjami wojsk lądowych. Stworzymy nowe i rozbudujemy obecne jednostki Wojska Polskiego, przede wszystkim na wschodzie kraju. Będziemy też rozwijać pododdziały Wojsk Obrony Terytorialnej, w tym specjalistyczne formacje, takie jak Komponent Obrony Pogranicza, głównie ze względu na utrzymujące się zagrożenie hybrydowe na granicy wschodniej.

Wprowadzimy nowy sprzęt dla wojsk lądowych. W wojskach pancernozmechanizowanych są to amerykańskie czołgi Abrams i koreańskie K2 oraz produkty krajowego przemysłu obronnego, np. nowoczesne bojowe wozy piechoty Borsuk. Wojska artyleryjskie i rakietowe wyposażone zostaną w armatohaubice K9, polskie armatohaubice Krab oraz zestawy wyrzutni rakietowych Himars i Chunmoo. Sprzęt koreański będzie produkowany także w Polsce.

Wydatnie zwiększymy bezpieczeństwo polskiego nieba. Będą go bronić zintegrowane systemy wielowarstwowej obrony przeciwlotniczej i przeciwrakietowej w ramach programów „Wista”, „Narew” i „Pilica+”. Zainwestujemy duże środki w najnowocześniejsze radary, które pozwolą szybko i skutecznie rozpoznawać wrogie obiekty. W siłach powietrznych rozpoczniemy włączanie najnowocześniejszych myśliwców wielozadaniowych F-35, jak również uzupełniających pozostałą flotę powietrzną samolotów FA/50. Wdrożymy też trudno wykrywalne, lekkie i przystępne cenowo bezałogowce, współpracujące z samolotami F-35 w ramach programu „Harpi Szpon”.

Odbudujemy potencjał Marynarki Wojennej RP. Będziemy zwiększać możliwości komponentu morskiego, wprowadzając do służby fregaty Miecznik oraz pozyskując okręty podwodne.

Doprowadzimy do osiągnięcia pełnej gotowości przez Wojska Obrony Cyberprzestrzeni.

Będziemy nadal konsekwentnie wspierać rozwój polskiego przemysłu obronnego. Zamówienia będą kierowane przede wszystkim do polskich zakładów i polskich stocni, a polski przemysł zbrojeniowy zyska nowe kompetencje i zdolności do produkcji nowoczesnego sprzętu. W Polsce będą produkowane lub współprodukowane m.in. czołgi K2, armatohaubice K9, fregaty Miecznik czy samoloty FA/50. Powstaną nowe centra produkcyjne i serwisowe dla pozyskanych nowoczesnych systemów uzbrojenia. Jednocześnie będziemy inwestować w badania naukowe i prace rozwojowe w polskim sektorze obronnym.

Będziemy kontynuować rozpoczęty przez nas Narodowy Program Amunicyjny, który zapewni środki na rozwój zdolności Polskiego Przemysłu Obronnego do produkcji amunicji. Wojna w Ukrainie pokazała, że odpowiedni zapas amunicji ma decydujące znaczenie dla obrony kraju. Do produkcji amunicji w Polsce planujemy pozyskanie nowoczesnych, zagranicznych technologii m.in. z Korei Południowej i USA. Na wschodzie kraju rozbudujemy składy środków bojowych, a na terenie jednostek wojskowych powstaną nowe magazyny amunicji strzeleckiej.

Wdrożymy program standaryzacji i budowy modułowej baz wojskowych, aby obiekty powstawały znacznie szybciej, niższym kosztem i były bardziej mobilne.

Dostosujemy system dowodzenia do realiów aktualnych konfliktów zbrojnych. Będziemy kontynuować jego adaptację do potrzeb wynikających z rozwoju sytuacji bezpieczeństwa i zagrożeń w naszym

regionie oraz zadań, wynikających z szybkiej modernizacji i rozbudowy Sił Zbrojnych. W Krakowie rozpocznie się formowanie Dowództwa 2. Korpusu Polskiego im. gen. W. Andersa na wzór dowództw amerykańskich. W wyposażeniu wojsk będą uruchamiane zautomatyzowane systemy dowodzenia.

Obrona powszechna

Znacznie zwiększymy potencjał mobilizacyjny naszych Sił Zbrojnych. Rozwój dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej posłuży wzrostowi liczebności sił zbrojnych, jednocześnie zapewniając rezerwuar zasobów mobilizacyjnych. Na bazie potencjału uczelni wojskowych oraz dla ochotników z aktywnej rezerwy planujemy tworzenie Dywizji Rezerwowych.

Poszerzymy możliwości kształcenia i szkolenia żołnierzy na uczelniach wojskowych. Rozwiniemy działania, które podjęliśmy już w tej dziedzinie w ostatnich latach. Powstaną nowe kierunki, obejmujące kształcenie specjalistów wojsk kosmicznych, analityków rozpoznania, identyfikacji i zwalczania zagrożeń hybrydowych oraz komunikacji strategicznej.

Odtworzymy Wojskową Akademię Medyczną. Wojna w Ukrainie pokazała, jak istotna jest medycyna pola walki, oraz podkreśliła kluczową rolę medyków wojskowych.

Rozpoczniemy nauczanie w nowych liceach wojskowych. Ruszą też wojskowe programy stypendialne dla studentów uczelni cywilnych.

Niezmienne będziemy kładli nacisk na kształtowanie postaw patriotycznych i proobronnych. Utrzymamy dotychczasowe szkolenia wojskowe dla ochotników – „Trenuj z wojskiem” i „Trenuj jak żołnierz” – oraz uruchomimy nowe programy szkolenia, w tym stałe, regularne kursy obronne.

W szkołach średnich będą tworzone nowe klasy mundurowe, w całej Polsce powstanie ich tysiąc. Wzmocnimy współpracę tych klas z Policją, Strażą Graniczną i Państwową Strażą Pożarną. Ważne, aby absolwenci klas mundurowych, po zdaniem egzaminie maturalnym i spełnieniu wymogów formalnych, mieli gwarancję zatrudnienia w wybranej formacji.

Poszerzymy współpracę wojska z organizacjami proobronnymi i partnerami społecznymi. Doprowadzimy do większego zaangażowania administracji publicznej i podmiotów pozarządowych w ćwiczenia wojskowe.

Wprowadzimy obowiązkowy, zakończony zaliczeniem, kurs pierwszej pomocy dla najstarszych roczników szkół średnich. Umiejętność zachowania się w sytuacji zagrożenia znacznie zwiększy bezpieczeństwo nas wszystkich.

Stawiamy na rozwój edukacji dla bezpieczeństwa młodszej grupy społeczeństwa. Przeszkolimy każdego ucznia szkoły średniej w zakresie pierwszej pomocy – w obszarze niekorzystnych zjawisk atmosferycznych po konflikty zbrojne. Zakładamy, że w obowiązkowych kursach udział weźmie ok. 450 tys. uczniów rocznie.

Zmienimy podstawę programową przedmiotu „edukacja dla bezpieczeństwa”. Przeszkolimy nauczycieli tego przedmiotu, a także umożliwimy ratownikom medycznym i lekarzom specjalistom medycyny ratunkowej prowadzenie zajęć w szerszym niż dotychczas zakresie. Zakupimy dla szkół profesjonalny sprzęt i pomoce dydaktyczne. Na ten cel przeznaczymy 75 mln zł w okresie trzech lat.

Silni w sojuszach

Historia dowodzi, że pomocy sojuszników mogą spodziewać się tylko te państwa, które są w stanie same się bronić. Z państwami naszego regionu będziemy nadal rozwijać i przyspieszać działania zwiększające bezpieczeństwo, zdolności do obrony i odstraszenia na flance wschodniej NATO, w tym poprzez rozszerzanie obecności wojsk i struktur sojuszniczych w Polsce i dwustronną współpracę polityczno-wojskową z naszymi sąsiadami z Sojuszu. Międzynarodowe filary naszego bezpieczeństwa wzmocnią będzie zacieśniająca się współpraca wojskowo-techniczna z Koreą Południową.

W ramach międzynarodowej koalicji będziemy niezmiennie wspierać Ukrainę w odparciu rosyjskiej inwazji. Jako pierwsi wyciągnęliśmy rękę do naszych sąsiadów w obliczu inwazji Putinowskiej Rosji, co pomogło Ukrainie w uratowaniu swojej państwowości i zapobiegło stworzeniu zagrożenia dla bezpieczeństwa Polaków.

Doprowadzimy do tego, że Polska stanie się w NATO ważnym centrum szkoleniowym użytkowników najnowszego sprzętu wojskowego. W tym celu wdrożymy nowoczesne programy szkoleniowe, utworzymy Wojskowe Centrum Innowacyjności Szkolenia na bazie obecnego Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych oraz nowe ośrodki szkolenia na wzór Akademii ABRAMS.

Bezpieczeństwo granic i odpowiedzialna polityka migracyjna

Będziemy nadal wytrwale bronić naszych granic. Zdecydowanie nie zgadzamy się na nielegalną migrację. Odrzucamy także narzucane nam rozstrzygnięcia o relokacji imigrantów z państw Europy Zachodniej do Polski.

Podstawowym komponentem bezpieczeństwa państwa jest suwerenne prawo do decydowania o polityce migracyjnej. Z tego powodu tak wiele wysiłku włożyliśmy w przeszłości w przeciwdziałanie fatalnym skutkom decyzji rządu PO-PSL, który poparł w 2015 r. mechanizm relokacji migrantów. Nie tylko odmówiliśmy, mimo wielu nacisków, wdrożenia tego mechanizmu, ale też doprowadziliśmy do odejścia od tego pomysłu, osiągając w czerwcu 2018 r., zgodny z interesem Polski, kompromis, zakładający dobrowolność relokacji. Zdecydowanie będziemy sprzeciwiać się próbom złamania tego kompromisu i powrotu do chęci przeforsowania takiego mechanizmu, z którymi mamy do czynienia w ostatnich miesiącach i które z całą pewnością będą ponawiane. Wykorzystamy wszelkie środki prawne, by powstrzymać wprowadzenie tego mechanizmu w życie, odwołamy się także w tej sprawie do woli Narodu wyrażonej w referendum.

Ostatnie lata to trudny czas, czas wielu testów dla naszego państwa. W 2020 r. świat mierzył się z pandemią COVID-19. Służby MSWiA, służby wojewodów, a także szpitale resortowej służby zdrowia od pierwszego dnia działały na pierwszej linii walki z wirusem. Polska nie uporała się jeszcze ze skutkami pandemii, kiedy dotknął nas potężny, sztucznie wywołany przez reżim Łukaszenki kryzys na granicy z Białorusią. Była to próba niekontrolowanego wprowadzenia do Polski tysięcy migrantów. Funkcjonariusze naszych służb oraz żołnierze stanęli na wysokości zadania. Priorytetem było wówczas jak najszybsze zabezpieczenie

polskiej granicy. Dzięki decyzjom Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Narodowego i Spraw Obronnych, z Panem Prezesem Jarosławem Kaczyńskim na czele, powstało 187 km zapory fizycznej na granicy z Białorusią wraz z barierą elektroniczną. Kontynuowana jest także budowa 200 km bariery elektronicznej na granicy polsko-rosyjskiej. Zakończenie tej inwestycji planowane jest na wrzesień bieżącego roku.

Dzięki poprawie sytuacji gospodarczej za naszych rządów Polska z kraju, który był dostarczycielem siły roboczej dla bogatszych sąsiadów, stała się atrakcyjnym celem migracji zarobkowej. Będziemy jednak twardo walczyć z nadużyciami. Działania nieuczciwych pracodawców, którzy chcieliby sprowadzić więcej pracowników niż potrzebują, zablokujemy systemem kaucyjnym. Będzie to mechanizm, który nałoży na pracodawców określoną opłatę za każde oświadczenie o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi. Taki system będzie narzędziem do zwalczania nielegalnych praktyk związanych z licznymi wnioskami o zezwolenie na pracę, wydawanymi dla pracowników z państw trzecich, a nieznajdującymi pokrycia w realnych potrzebach pracodawców. Mechanizm kaucji wizowych pozwoli na bardziej świadome i zrównoważone pozyskiwanie przez krajowe podmioty gospodarcze pracowników cudzoziemskich.

Idea zewnętrznych ośrodków recepcyjno-azytowych to próba odpowiedzi na wyzwanie, jakim dla państw członkowskich UE jest proces recepcji nielegalnych migrantów. Proponowane rozwiązanie zakłada, że w przypadku, gdy wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej został ostatecznie odrzucony, a dany obywatel państwa trzeciego nie może szybko wrócić do swojego kraju pochodzenia, to osoba ta zostałaby przekazana do państwa trzeciego. Tam pozostałaby do czasu powrotu do kraju pochodzenia. Obecne przepisy unijne i międzynarodowe przewidują, że migrant, po negatywnym rozpatrzeniu swojego wniosku, może zostać zawrócony jedynie do kraju pochodzenia lub kraju, przez który dokonał się tranzyt danej osoby. Mechanizm ośrodków recepcyjno-azytowych pozwoliłby na uregulowanie procesu recepcji nielegalnych migrantów.

Prawo i Sprawiedliwość uważa, że obowiązkiem UE wobec Polski, która w latach 2021–2022 najpierw obroniła Unię przed atakiem hybrydowym ze strony białoruskiego reżimu, a następnie skutecznie zarządziła największym kryzysem uchodźczym po II wojnie światowej, jest jej aktywne i szerokie wsparcie. Będziemy kontynuować nasze starania

zmierzające do wyasygnowania odpowiednich środków wsparcia dla Polski, w związku ze szczególną sytuacją wynikającą z niestabilności geopolitycznej. Pierwszym ważnym krokiem na tej drodze jest sukces w zakresie pozyskania wsparcia z Europejskiego Funduszu Obronnego, którego Polska jest obecnie największym beneficjentem. Będziemy zabiegać o to, aby Rzeczpospolita uzyskała ze źródeł unijnych środki wspierające w adekwatnej wysokości także w innych obszarach, np. w związku z wydatkami poniesionymi na przyjęcie uchodźców wojennych z Ukrainy. W ostatnich latach ponosimy bezprecedensowe wydatki na obronność. Nie jest to wyłącznie nasz wybór, lecz także konieczność wynikająca z warunków geopolitycznych.

Bezpieczeństwo wewnętrzne

W kampanii wyborczej w 2015 r. obiecaliśmy, że zadbamy o bezpieczeństwo Polaków. Dotrzyliśmy słowa. Bezpieczeństwo było, jest i będzie priorytetem naszych działań. Przez osiem lat rząd Prawa i Sprawiedliwości konsekwentnie wprowadzał kolejne programy, pozwalające na usuwanie wieloletnich zaniedbań, do których doprowadziła poprzednia władza. Rząd koalicji PO–PSL przez dwie kadencje zajmował się zwijaniem państwa. Zamykano posterunki Policji w małych miejscowościach, rezygnowano z inwestycji w nowy sprzęt, nie przeprowadzano remontów komend i strażnic. Sytuację zmieniły uruchomione przez nas programy modernizacji służb mundurowych. **Programy te są kontynuacją projektu, realizowanego przez pierwszy rząd Prawa i Sprawiedliwości.**

Będziemy kontynuować program kompleksowego wsparcia dla naszych obywateli. Zapewnienie karetki w każdej gminie w Polsce pozwoli na dotarcie do osób potrzebujących pomocy w ciągu 15 minut. W najbliższych latach zakupimy 2013 pojazdów. Karetki będą stacjonować w wytypowanych jednostkach ratowniczo-gaśniczych PSP oraz przy remizach OSP, jako uzupełnienie działającego Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. Będą to pojazdy o zwiększonej mobilności (np. o napędzie terenowym), co pozwoli na jeszcze szybsze i sprawniejsze dotarcie do oczekujących na pomoc. Obsługę karetek będą zapewniać certyfikowani strażacy-ratownicy po odbyciu państwowych szkoleń. Działania te rozłożone są na 10 lat, a planowana kwota na ten cel wyniesie ok. 2,4 mld zł.

Wzmacnianie służb mundurowych

Poczucie bezpieczeństwa jest jedną z podstawowych potrzeb każdego człowieka. Blisko 90% Polaków postrzega Polskę jako kraj bezpieczny. Aż 96% obywateli uważa, że najbliższa okolica ich miejsca zamieszkania jest bezpieczna i spokojna. Te wyniki są efektem wieloletnich i długofalowych działań rządu Prawa i Sprawiedliwości oraz kluczowych inwestycji w nasze bezpieczeństwo. Codziennie dba o nie niemalże 150 tys. funkcjonariuszy naszych formacji. **Chcemy, aby mogli oni jak najdłużej pozostać w służbie oraz żeby ich rodziny otrzymywały odpowiednie wsparcie finansowe.** Wprowadzamy szereg rozwiązań, m.in. świadczenie za długoletnią służbę, dodatki motywacyjne, a także świadczenie pieniężne dla członków rodzin poległych funkcjonariuszy i żołnierzy. Wzmacniamy również proces kształcenia przyszłych kadr. Jeszcze w tym roku powstanie Wyższa Szkoła Straży Granicznej w Koszalinie, a od 1 sierpnia przekształcamy Szkołę Główną Służby Pożarniczej w Warszawie w Akademię Pożarniczą i Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie w Akademię Policji w Szczytnie.

4.3. Wymiar sprawiedliwości i prawa obywatelskie

Jednym z największych wyzwań, z jakimi mierzymy się od dawna w niepodległej Polsce, jest skomplikowana materia sądownictwa. To obszar niezwykle trudny do reform (reform – dodajmy – koniecznych i pilnych), gdyż obciążony, jak chyba żaden inny, fatalnym dziedzictwem lat komunizmu, a także będący swoistym polem gry wielu wsobnych koterii, paraliżujących wszelkie istotne zmiany. Wspomnijmy choćby o funkcjonującej przez lata „spółdzielni” w ramach Krajowej Rady Sądownictwa, dzięki której wąska grupa wpływowych sędziów z sądów apelacyjnych (nazywanych „sędziami pałacowymi”) kontrolowała drogi kariery wszystkich sędziów w Polsce. Przewyciężyliśmy to patologiczne zjawisko, wprowadzając demokratyczne reguły do działania Krajowej Rady Sądownictwa, dzięki czemu odsetek przedstawicieli sędziów sądów rejonowych, czyli najliczniejszej grupy sędziów, która w latach rządów dzisiejszej opozycji była w KRS właściwie nieobecna, został wyraźnie zwiększony.

Jednak sądy wciąż działają nieprawidłowo. Sędziowie, mimo konstytucyjnego zakazu przynależności do partii politycznych i związków zawodowych oraz zakazu prowadzenia działalności publicznej, nie dającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości sędziów, w sposób zorganizowany i metodyczny **angażują się w spory polityczne, będąc rzecznikami zblatowanych z nimi polityków.** Ma to swoje odzwierciedlenie także w ich orzecznictwie. Przypominać należy haniebną uchwałę Sądu Najwyższego, w ramach której **sędziowie zapewnili sobie bezkarność za karanie opozycjonistów w czasie stanu wojennego** na podstawie przepisów nieopublikowanego dekretu, działającego z mocą wsteczną (piętnując jednocześnie nielicznych odważnych sędziów, którzy odmówili takiego działania). **Od lat sądy wyjątkowo łagodnie traktują także celebrytów. Pamiętać należy, że to na sądach spoczywa w całości odpowiedzialność za „dziką reprivatyzację”,** która pozbawiła tysiące osób dachu nad głową i doprowadziła do śmierci Jolanty Brzeskiej, a beneficjentami której były elity prawnicze i polityczne. Ostatnio sądy złagodziły wyrok dla rosyjskiego szpiega w Polsce. Jednocześnie osoby o poglądach konserwatywnych są piętnowane i surowo karane. Często osoba znana jako konserwatysta z góry zna wynik swojej sprawy w sądzie, w szczególności gdy natrafia na sędziego „aktywnego publicznie” i należącego do „stowarzyszeń sędziowskich”.

Obywatele wciąż mogą spotykać się w sądach z niesprawiedliwością, w związku z tym Prawo i Sprawiedliwość nie ustanie w wysiłkach, mających na celu realne, korzystne dla milionów Polaków, zreformowanie sądów.

Sądownictwo

Przeprowadzimy reformę Sądu Najwyższego, umacniając jego autorytet i usprawniając jego działanie. Stanie się on elitarnym sądem prawa. Sąd Najwyższy skupi się na sprawach szczególnej wagi oraz skargach nadzwyczajnych, gdy dojdzie do rażąco niesprawiedliwych prawomocnych wyroków sądowych. Z wyjątkiem zatrudnienia na uczelni wyższej sędziowie Sądu Najwyższego nie będą mogli podejmować innej pracy. Pozwoli im to na pełne oddanie sprawom istotnym dla państwa i obywateli.

Konsekwentnie będziemy także dążyć do reformy struktury sądów. Ich struktura zmieni się na prostą i przejrzystą. Skróci to drogę obywateli do sądu, ważne dla siebie sprawy będą mogli załatwić bliżej domu. Te, które obywatele kierowali dotąd do sądów okręgowych w dużych miejscowościach, będą rozstrzygane w dawnych sądach rejonowych.

Zmiany doprowadzą również do gruntownego ograniczenia sędziowskich funkcji administracyjnych. Odbiurokratyzowanie sądów będzie skutkowało zauważalnym skróceniem czasu trwania postępowań.

Radykalnie ograniczymy kognicję sądów, czyli zakres spraw, które do nich trafiają. Dziś do sądów wpływa rocznie 15 mln spraw. Duża część z nich to sprawy rejestrowe, związane z wpisami do ksiąg wieczystych, i nakazowe, czyli roszczenia z niezapłaconych faktur. To sprawia, że sądy są nazbyt obciążone prostymi, administracyjno-urzędowymi czynnościami. Dlatego na kolejnym etapie reformy sprawy rejestrowe i związane z księgami wieczystymi zostaną przekazane do właściwości notariuszy. Notariusze, a więc osoby pełniące zawód zaufania publicznego i już obecnie wykonujące czynności urzędowe w imieniu państwa, dokonywać będą wpisów w księgach wieczystych, a także wydawać notarialne nakazy zapłaty. Obie czynności są dziś zarezerwowane wyłącznie dla sądów. Egzekucja należności finansowych trafi do Krajowej Administracji Skarbowej. To pozwoli sędziom i pracownikom sądów skupić się na najważniejszych postępowaniach oraz szybciej je przeprowadzać.

Wzmocnimy w Polsce trójpodział władzy. Mechanizm trójpodziału władzy zakładał wzajemne równoważenie się władz. Musi on być połączony z zasadą legalizmu, a więc działaniem na podstawie i w granicach prawa. W Polsce widzimy jednak odejście od tej zasady przez zanarchizowaną władzę sądowniczą. Niektóre środowiska sędziowskie nieustannie rozszerzają swoje kompetencje na kolejne obszary, w szczególności kosztem władzy ustawodawczej. Odmowy stosowania powszechnie obowiązującego prawa, orzekanie opierające się „na poglądach”, a nie na prawie, odmawianie kompetencji i delegitymizacja konstytucyjnych organów państwa, ocena działań i aktów podjętych w ramach wyłącznych kompetencji innych władz – to musi się skończyć. Dlatego wprowadzimy gwarancje wzmacniające trójpodział władz w Polsce.

Zadbamy o pracowników sądów. Pomimo gruntownych zmian, które zamierzamy przeprowadzić, żaden pracownik sądu nie zostanie

zwolniony z powodu reformy – wszyscy dostaną gwarancję pracy w dotychczasowych miejscowościach i zachowają obecne wynagrodzenie zasadnicze. Pracownikom sądów zapewnimy najlepsze warunki pracy, które pozwolą na pełne wykorzystanie ich potencjału zawodowego.

Oprócz innych potrzebnych reform wprowadzimy sędziów pokoju, którzy będą orzekać w sprawach wykroczeniowych i w drobnych sprawach cywilnych. Sędziowie pokoju będą osobami z wykształceniem prawniczym, a ich wybór na pięcioletnią kadencję odbędzie się w wyborach powszechnych. Terytorium ich działania stanowić będzie gmina, na terenie której zostaną wybrani. Będą również zobowiązani do zamieszkiwania w „swojej” gminie. Wprowadzenie sędziów pokoju ma także wymiar deglomeracyjny, stworzy bowiem atrakcyjne miejsca pracy w gminach i umożliwi zatrzymanie wysoko wykwalifikowanych specjalistów w mniejszych miejscowościach.

Uruchomimy szybką ścieżkę sądową dla frankowiczów. Uprościmy postępowanie sądowe w sprawach frankowych. Przerzucimy przy tym ciężar dowodu z obywateli na banki. To bank będzie musiał wykazać, że nie oszukał swoich klientów, oferując im kredyt w obcej walucie.

Uporządkujemy pracę biegłych sądowych. To od biegłych zależy w dużej mierze, jaki wyrok zapadnie na sali sądowej. Opinia biegłego dla wielu sędziów jest jak wyrocznia. Tyle że w Polsce biegłym sądowym może obecnie zostać niemal każdy. Dlatego wprowadzimy konkretne, precyzyjne kryteria, pozwalające określić, kto może zostać biegłym, ujedniczymy listę biegłych, wprowadzimy także obowiązek doszkalania.

Realizując zasadę lojalnej współpracy w ramach Unii Europejskiej, przy zastrzeżeniu, że obóz Prawa i Sprawiedliwości uznaje kwestie sądownictwa za suwerenną kompetencję Rzeczypospolitej Polskiej, reforma będzie prowadzona w kontakcie z właściwymi instytucjami Unii Europejskiej, przy jasnym wskazaniu na zasadnicze cele i korzyści reformy, a także jej absolutną zgodność z prawem unijnym. Dzięki temu sądy przestaną być kartą przetargową, wykorzystywaną przez środowiska opozycyjne do osiągnięcia celów politycznych, wśród których znajduje się anarchizacja wymiaru sprawiedliwości.

Informatyzacja i cyfryzacja wymiaru sprawiedliwości

Wprowadzimy wiele rozwiązań, które ułatwią obywatelom dostęp do wymiaru sprawiedliwości. Ochronimy obywateli przed nadmierną biurokracją. Wiele spraw będzie można załatwić, nie wychodząc z domu. Dostrzegamy rosnącą rolę sztucznej inteligencji we współczesnym świecie, więc położymy nacisk na efektywne wykorzystanie nowoczesnych technologii informatycznych. Dzięki projektom, opracowanym wspólnie z Massachusetts Institute of Technology czy Stanford Research Institute, opracujemy najnowocześniejsze systemy cyberbezpieczeństwa, które zapewnią skuteczną barierę przed coraz liczniejszymi atakami hakerskimi. W ramach cyfrowej rewolucji wprowadzimy następujące rozwiązania:

- **Cyfrowy sąd** – już dzisiaj 30% spraw załatwianych jest cyfrowo. Wprowadziliśmy elektroniczne doręczenia, w ten sposób doręczono 10 mln orzeczeń i zarządzeń. Wdrożyliśmy w pełni elektroniczny rejestr przedsiębiorców. **Dlatego kolejnym krokiem jest pełna cyfryzacja – do 2030 r. każdą sprawę będzie można założyć w formie cyfrowej.**
- **Krajowy Rejestr Sądowy 2.0.** – rozbudujemy system S24 eKRS. W przygotowaniu wniosku do KRS przedsiębiorcę będzie wspierała sztuczna inteligencja. Podpisać wnioski i dokonać opłaty będzie można w odpowiednim systemie teleinformatycznym. Ponadto przedsiębiorcy nie będą musieli korzystać z usług notarialnych, co pozwoli im na zmniejszenie kosztów prowadzenia działalności.
- **Nowoczesny Krajowy Rejestr Karny** – przyspieszymy realizację postępowań karnych, administracyjnych czy przetargowych. Zapytania będą składane przez Internet. Odpowiednie organy uzyskają niezbędne informacje bez zbędnej zwłoki. Wszystkie potrzebne zaświadczenia będzie można pobrać ze strony systemu – to rozwiązanie wyeliminuje obieg dokumentów w formie papierowej, dzięki czemu cała procedura zostanie znacznie przyspieszona.
- **Elektroniczne Postępowanie Upominawcze 3.0** – umożliwi ono dochodzenie roszczeń bez potrzeby stawiania się na rozprawach: wystarczy zalogować się na stronie e-sądu. Zaktualizowana wersja systemu pozwoli na prowadzenie postępowania w jednolitej i nowoczesnej technologii.

- **E-Temida** – nowoczesny system informatyczny, który ujednoczy systemy repertoryjno-biurowe, wykorzystywane w sądach powszechnych. Ułatwiona zostanie komunikacja z administracją. Obywatele będą mieli dostęp do elektronicznych wersji akt sądowych i innej dokumentacji.
- **Elektroniczne Księgi Wieczyste** – obecny system EKW zostanie zmodernizowany z wykorzystaniem najnowszych technologii. Dostęp do dokumentacji dla uczestników postępowań nie będzie wymagał wizyt w sądzie. Zamiast wypełniania wniosków o wpis do ksiąg wieczystych w formie papierowej umożliwimy załatwienie tych spraw kilkoma kliknięciami.
- **Monitor Sądowy i Gospodarczy II** – rozwój obecnie funkcjonującego systemu MSiG zapewni najwyższy standard w zakresie cyberbezpieczeństwa. Dostęp do aplikacji będzie możliwy za pośrednictwem Profilu Zaufanego i aplikacji mObywatel. Podstawowe sprawy każdy będzie mógł załatwić za pośrednictwem sztucznej inteligencji czy chatbota. Będzie to stanowić ułatwienie zarówno dla obywateli, jak i pracowników wymiaru sprawiedliwości.

Skuteczna ochrona obywateli i ich praw

Dokończymy otwarcie zawodów prawniczych. Zlikwidujemy skostniałe struktury i w ich miejsce połączymy zawody radcy prawnego i adwokata w jeden samorząd. Adwokaci będą mogli podjąć pracę na etacie na takich samych warunkach, na jakich dzisiaj podejmują ją radcy prawni. Dzięki temu obywatele otrzymają szerszy dostęp do profesjonalistów, którzy pomogą im w ochronie praw.

Polacy to jeden z najbardziej przedsiębiorczych narodów na świecie. **Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom firm rodzinnych, które muszą konkurować z mającymi silniejszą pozycję koncernami międzynarodowymi, obejmimy je należytą ochroną.** Państwowe służby będą przeprowadzać regularne inspekcje, czuwając nad realizacją umów pomiędzy potentatami rynku a mniejszymi przedsiębiorstwami. Zapobiegniemy sytuacjom, w których większy gracz próbowałby oszukać polską rodzinną firmę. Zagraniczne koncerny nie będą mogły wprowadzać nowych punktów do zawartej wcześniej umowy ani nakładać kar umownych za nieistotne uchybienia, leżące po stronie podwykonawców.

Uregulujemy również kwestię dzikiej windykacji. Dziś windykatorzy usiłują zastępować komorników, do czego nie mają uprawnień. Często nadużywają prawa i naruszają godność ludzi. Dlatego profesja windykatora będzie podlegać licencjonowaniu. Osoby, które przeprowadzają dochodzenie zaległych należności, zobowiązane zostaną do wykazania się ponadprzeciętnymi kwalifikacjami merytorycznymi i moralnymi.

Zmiany obejmą też kancelarie odszkodowawcze, które obecnie często żerują na nieszczęściu osób pokrzywdzonych, oferując im nieuczciwe i znacznie wygórowane stawki swoich usług. Nowe przepisy wyznaczą maksymalne stawki, wysokie standardy dla osób prowadzących tego typu działalność, a także wprowadzą zakaz nachalnej reklamy czy akwizycji usług kancelarii odszkodowawczych (np. w szpitalach czy domach pogrzebowych).

Wprowadzimy także jasną definicję umowy franczyzy. Chcemy równości uczestników tego rynku, zarówno wielkich sieci, jak i drobnych przedsiębiorców, którzy decydują się na zawarcie umowy franczyzy. Przed jej podpisaniem franczyzobiorca otrzyma pełen zakres informacji o warunkach franczyzy. Położy to kres próbom oszukiwania i wykorzystywania franczyzobiorców. **Wielkie zagraniczne sieci nie będą mogły nadużywać swoich pozycji względem drobnych przedsiębiorców.** Przyczyni się to do rozwoju franczyzy jako bezpiecznej formy współpracy i ułatwi prowadzenie działalności gospodarczej.

Położymy kres nadużyciom przy postępowaniach upadłościowych. Układy pomiędzy sędziami i syndykami prowadziły często do pokrzywdzenia wierzycieli. Dobrzy znajomi sędziów dostawali „tłuste upadłości”, na których oni się bogacili, a wierzyciele nie odzyskiwali należnych im wierzytelności. Receptą na ten proceder będzie wprowadzenie losowego przydziału spraw upadłościowych syndykom.

4.4. Reforma instytucjonalna Unii Europejskiej

Obecność Polski w strukturach Unii Europejskiej jest trwałym elementem naszej polityki. Polacy zawsze byli i będą Europejczykami. Rząd Jana Olszewskiego, który m.in. współtworzyło Porozumienie Centrum dążył do integracji ze Wspólnotami Europejskimi i NATO wbrew elitom postkomunistycznym i części elit postsolidarnościowych (tzw. koncepcja

NATO-bis i EWG-bis). Prawo i Sprawiedliwość w trakcie kampanii referendalnej aktywnie zachęcało do głosowania za wejściem do Unii Europejskiej. Cieszymy się z korzyści integracji, z których na co dzień korzystają Polacy, jak np. swoboda przemieszczania się, wspólny rynek czy dopłaty dla rolników. Nasz rząd jest i będzie gwarantem polityki obrony kieszeni Polaków przed przerzucaniem na nich kosztów reform UE, czego życzyłyby sobie Bruksela i Berlin oraz ich stronnicy w Polsce. Pogłębiające się kryzysy na zachodzie Europy, np. niekontrolowana migracja z Afryki, przyczyniają się do umacniania się procesów politycznych w Europie dających nadzieję na zbudowanie stronnictwa reform w UE. Chcemy silnej Unii Europejskiej, ale warunkiem jej istnienia jest siła (wynikająca z suwerenności) państw członkowskich. Silna Polska w silnej Unii to nasza niezmienna dewiza.

Zasadniczym warunkiem koniecznym, by móc na forum UE prowadzić politykę zgodną z polską racją stanu i realizującą polskie interesy, **jest możliwość jej suwerennego kształtowania**. Niemniej od lat istnieje w jej ramach silna tendencja do autonomizacji i federalizacji, wspierana przez najsilniejsze państwa, takie jak Niemcy i Francja, w celu zabezpieczenia swoich interesów narodowych. Zjawisko „rozlewania się kompetencji” (*spillover effect*) czy też „pełzających kompetencji” (*competence creep*), wcześniej opisywane już w doktrynie, przełamało w ostatnich latach tamę, stawianą przez grupę państw opierających się naporowi centralizacyjnemu i zburzyło delikatny balans międzyinstytucjonalny. Komisja Europejska i Trybunał Sprawiedliwości UE zdecydowały się na poszerzającą interpretację szeregu klauzul generalnych. TSUE zdecydował bez podstaw prawnych o nakładaniu kar pieniężnych z powodu niewykonania tzw. środków tymczasowych. Komisja Europejska zaczęła używać wspólnych środków unijnych jako narzędzia nacisku finansowego na państwa. Co więcej, jak wspomniano, część dużych państw członkowskich, przy wsparciu większości w Parlamencie Europejskim, próbuje forsować usankcjonowanie tych zjawisk i narzucić kolejne pomysły centralizacyjne, np. odejście od zasady jednomyślności przy podejmowaniu przez UE decyzji w strategicznych obszarach. **Wyzwaniem stojącym przed Polską jest nie tylko zdecydowane przeciwstawienie się tym zjawiskom, próbom ich sankcjonowania i wzmocnienia, ale też przedstawienie alternatywy rozwoju instytucjonalnego UE i pozyskanie do jej poparcia koalicji sojuszników**. W związku z tym Polska powinna forsować szereg rozwiązań:

- **Mechanizmy uniemożliwiające działanie instytucji brukselskich poza traktatami.** Podstawowym elementem, który powstrzymałby wymienione tendencje, jest przypomnienie, iż to państwa członkowskie są „Panami Traktatów”. W związku z tym konieczne jest ustanowienie odpowiednich mechanizmów weryfikacyjnych, które stanowiłyby blokadę dla pozatraktatowego rozszerzania kompetencji instytucji unijnych. Mechanizm taki może mieć charakter międzyrządowy – w takim wypadku wątpliwość co do zakresu kompetencji UE podnoszona byłaby przez grupę państw członkowskich (co najmniej dwóch), a decyzja byłaby podejmowana przez Radę Unii Europejskiej w drodze konsensu, a w przypadku jego braku zastosowanie znajdowałaby zasada domniemania kompetencji państwa członkowskiego, wynikająca z zasady przyznania. Alternatywą byłoby stworzenie wyższej izby w TSUE, która składałaby się w połowie z sędziów TSUE, a w połowie z sędziów najwyższych sądów i trybunałów państw członkowskich. Oceniałaby ona wątpliwości odnośnie do kompetencji instytucji UE. Panowałoby analogiczne domniemanie kompetencji na rzecz państw członkowskich, a jego przełamanie musiałoby być uwarunkowane zgodą odpowiedniej liczby sędziów krajowych.
- **Sprzeciw wobec prób forsowania przez część państw, z Niemcami, Francją i krajami Beneluksu na czele, zmian instytucjonalnych, polegających na rezygnacji z zasady jednomyślności.** Propozycje te są uzasadniane koniecznością usprawnienia procesu decyzyjnego wewnątrz UE przed jej kolejnym rozszerzeniem. Coraz częściej podnosi się tę kwestię w formie swoistego szantażu wobec państw takich jak Polska, które sprzeciwiają się tym propozycjom, a popierają jednocześnie ambitną politykę rozszerzenia. Prawo i Sprawiedliwość kategorycznie będzie przeciwstawiać się propozycjom odchodzenia od zasady jednomyślności w jakimkolwiek kontekście, bowiem zasada ta ma fundamentalne znaczenie z punktu widzenia zabezpieczenia naszych interesów w UE.
- **Koncepcja aktywnej subsydiarności.** W odpowiedzi na obiektywny fakt trudniejszego dochodzenia do jednomyślności w gronie 30–35 państw członkowskich w przyszłości, wobec dzisiejszej UE-27, proponujemy, aby Unia, poszerzając się terytorialnie, jednocześnie była zdolna do „cofnięcia się” kompetencyjnie z obszarów, w których państwa członkowskie lepiej lub co najmniej tak samo dobrze i skutecznie zdołałyby realizować swe kompetencje. Jednocześnie

powinna skupić się na pogłębieniu integracji w obszarach, co do których istnieje zgoda wszystkich państw w zakresie korzyści, wynikających z powierzenia kompetencji UE, np. wspólny rynek, swoboda świadczenia usług, zniesienie barier handlowych.

- **Koncepcja *Europy różnorodnej*.** Koncepcja ta stawia na elastyczność w zakresie wyboru przez państwa członkowskie sektorów i poziomu współpracy, jaki w danym obszarze chcą osiągnąć. Takie zróżnicowanie winno zakładać zarówno możliwość wzmacniania współpracy przez państwa zainteresowane pogłębieniem integracji w określonych dziedzinach, jak i cofanie się z integracji w pewnych dziedzinach, połączone z uwalnianiem kompetencji dotychczas wykonywanych przez UE na rzecz państw. Wdrożenie takiej koncepcji byłoby też szansą na przyspieszenie procesu rozszerzenia Unii. Jest to mechanizm, który istnieje obecnie w traktatach w niektórych dziedzinach w postaci „mechanizmu wzmocnionej współpracy”.
- **Dążenie do rozszerzenia Unii Europejskiej.** Kontynuujemy optykę zorientowaną na rozszerzenie UE, promowaną przez śp. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego. Od szeregu lat wspieramy politykę rozszerzenia, nalegając, by dać takim państwom, jak Ukraina, Mołdawia czy Gruzja, szybszą perspektywę członkostwa. Starania te, których istotnym punktem zwrotnym było postawienie przez Polskę, jako pierwszy kraj UE, postulatu natychmiastowego statusu kandydackiego dla Ukrainy tuż po rosyjskiej agresji, przyniosły rezultat w postaci przyznania tego statusu Ukrainie i Mołdawii latem 2022 r. Chcemy także kontynuować realne i skuteczne wsparcie dla akcesji do UE krajów tzw. Bałkanów Zachodnich (Serbia, Albania, Bośnia i Hercegowina, Macedonia Północna, Czarnogóra, Kosowo), które – otoczone granicami Unii – stanowią swoiste „miękkie podbrzusze UE”, podatne na destabilizację przez aktorów zewnętrznych, groźne dla samej Unii. Otworzymy Instytut Polski w Belgradzie oraz będziemy kontynuować rozpoczęty w tym roku proces zwiększania środków na politykę rozwojową dla Bałkanów.
- **Proponujemy ponadto zawarcie w traktatach możliwości odwołania się do woli obywateli, wyrażonej w referendum.** Negatywny wynik referendum w choćby jednym kraju członkowskim, przy spełnieniu progu frekwencyjnego 50%, winien skutkować zaprzestaniem procedowania projektu aktu prawnego.

- **Postulujemy, aby do obecnych uregulowań dodać instytucję petycji kwalifikowanej**, a więc takiej, która po osiągnięciu określonego progu obywateli wspierających (np. 10% pełnoletnich obywateli państwa członkowskiego) zobowiązywałaby Komisję Europejską do przygotowania propozycji działań legislacyjnych.
- **Brak bezpośredniej kontroli demokratycznej nad KE i TSUE uzasadnia w naszej opinii wprowadzenie zasady kadencyjności członków tych instytucji** – maksymalnie dwóch kadencji dla członków Komisji Europejskiej oraz maksymalnie jednej kadencji dla sędziów TSUE.
- **Postulujemy wprowadzenie do traktatów jasnego powiązania art. 2 i 7 TUE poprzez wskazanie, że ocena przestrzegania wartości, o których mowa w art. 2 TUE, może być przedmiotem wyłącznie postępowania z art. 7 TUE, zaś sam art. 2 TUE, jako klauzula generalna, nie nakłada na państwa bezpośrednio żadnych obowiązków, gdyż te mogą wynikać jedynie z konkretnych zobowiązań przyjętych jednoznacznie na mocy prawa pierwotnego lub pochodnego.** Ponadto proponujemy wprowadzenie do traktatów zasady, że ocena ewentualnego naruszenia wartości wymienionych w art. 2 TUE w powiązaniu z innymi konkretnymi zobowiązaniami, w ramach procedury art. 7 TUE, winna uwzględniać analizę regulacji danej materii w innych krajach członkowskich, a jeżeli doprowadzi ona do wniosku, że w innych państwach podobne regulacje danej materii nie budzą wątpliwości, zarzut naruszenia nie jest dopuszczalny.
- **Sam art. 7 TUE musi zostać uzupełniony o doprecyzowanie sposobu zamknięcia procedury prowadzonej na jego podstawie, którego dziś brakuje.** Postulujemy, aby wprowadzić przepis, wedle którego postępowanie zostaje zamknięte, jeśli Rada nie podejmie decyzji do czasu zakończenia kadencji instytucji, która przedłożyła projekt tzw. uzasadnionego wniosku w tej sprawie (lub po upływie maksymalnie czterech lat w przypadku wniosku jednej trzeciej państw).
- **Będziemy domagać się stworzenia procedury badania praworządności działań instytucji europejskich.** Ujawnione ostatnio liczne nieprawidłowości, w tym o możliwym podłożu korupcyjnym, a także nadużycia kompetencyjne ze strony instytucji europejskich, jasno wskazują, że mamy do czynienia ze szkodliwymi skutkami nierównowagi, w której działalność ponadnarodowych instytucji europejskich

jest w zasadzie pozbawiona jakiejkolwiek kontroli. W interesie obywateli, a także równowagi międzyinstytucjonalnej, leży stworzenie procedury kontroli praworządności działań instytucji europejskich.

4.5. Bezpieczeństwo finansowe polskich rodzin i godna praca

Przejmując pod koniec 2015 r. odpowiedzialność za losy państwa, zaproponowaliśmy nowy rodzaj polityki. To polityka, która nie odwraca oczu od problemów osób z niepełnosprawnościami i ich najbliższego otoczenia. Polityka, która przywróciła godność pracy, kładąc kres groszowym wynagrodzeniom. Polityka, która pojęcie solidarności międzypokoleniowej z pustego sloganu przekuła w konkretne rozwiązania, skierowane do osób starszych. To wreszcie polityka, która przestała stygmatyzować rodziny wielodzietne jako rzekome źródło biedy i patologii. **Jesteśmy formacją, dzięki której polskie rodziny uwierzyły w siebie. Przyjęte przez naszą formację całościowe podejście do polityki socjalnej będzie kontynuowane i rozwijane w przyszłych kadencjach.**

Rodzina w centrum

Od 1 stycznia 2024 r. dotychczasowe świadczenie „500+” stanie się świadczeniem „800+”. Ustawa, przewidująca podwyższenie świadczenia, została już uchwalona i ogłoszona w Dzienniku Ustaw. Dzięki programowi „Rodzina 500+” rodziny stały się zamożniejsze i pojawiły się lepsze perspektywy ich rozwoju. Program ten zagwarantował także korzystniejsze warunki do zakładania rodzin i wychowania dzieci, dlatego jest uznawany za jeden z najlepszych sposobów wspierania rodziny niemal we wszystkich grupach społecznych, przy jednoczesnym poszanowaniu jej autonomii. Podniesienie wysokości świadczenia wychowawczego pozwoli na dalsze zwiększenie skuteczności programu „Rodzina 500+” i jednocześnie zapewni polskim rodzinom atrakcyjniejsze warunki rozwoju.

Będziemy nadal rozwijać program „Maluch+”, zwiększając liczbę miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych oraz u dziennych opiekunów, by rodzice dzieci do lat 3 mogli z powodzeniem łączyć aktywność

zawodową z wychowywaniem dzieci. Będziemy dbać i wspierać szczególnie te samorządy, gdzie jeszcze nie ma publicznego żłobka, aby rodzice w całej Polsce mieli realny wybór form opieki nad swoimi najmłodszymi dziećmi. Będziemy udoskonalać także system finansowania opieki nad dziećmi, by żłobki były dostępne nie tylko blisko miejsca zamieszkania, ale także dostępne finansowo dla rodziców. Inwestycje w ramach programu „Maluch+” to zarówno nowoczesne budynki o wysokim standardzie, w pełni dostosowane do potrzeb dzieci, jak i wysoka jakość opieki dzięki ciągłemu podnoszeniu kompetencji opiekunów. Będziemy też rozwijać wsparcie innych form opieki niż opieka żłobkowa, szanując preferencje rodziców. **Dzięki realizacji programu „Maluch+” w każdej gminie powstanie przynajmniej jeden żłobek.**

Jesteśmy nastawieni na kompleksową politykę wsparcia rodzin, dlatego Prawo i Sprawiedliwość rozpocznie program dofinansowania klubów dla rodziców. Będą to publicznie dostępne miejsca, w których dzieci otrzymają przestrzeń do gier i zabaw, zapewniony będzie sanitariat i kącik socjalny, umożliwiający podgrzanie mleka albo zaparzenie kawy, rodzice natomiast uzyskają przestrzeń do wspólnego spędzania czasu na rozmowach, grach planszowych, czytaniu książek. Wychowanie dziecka to jedno z najtrudniejszych zadań w życiu człowieka, dlatego konieczne są warunki do odpoczynku, zarówno dla dzieci, jak i dla rodziców. Kluby dla rodziców stworzą niestygmatyzującą przestrzeń wspólną, umożliwiającą nawiązywanie relacji.

Stworzymy nowy elastyczny grant na pracę zdalną dla rodzica powracającego na rynek pracy (do wysokości 3-krotności minimalnego wynagrodzenia) oraz grant na pracę zdalną dla opiekuna osoby niepełnosprawnej (do wysokości 12-krotności minimalnego wynagrodzenia). Grant będzie przyznawany pracodawcy za zatrudnienie bezrobotnego rodzica powracającego na rynek pracy, posiadającego co najmniej jedno dziecko w wieku do 18 lat (aktualnie granicą jest 6 lat) lub bezrobotnego, sprawującego opiekę nad osobą zależną (np. osobą starszą). Grant otrzyma również pracodawca za zatrudnienie bezrobotnego opiekuna osoby niepełnosprawnej. W tym przypadku grant będzie przysługiwał w wysokości 12-krotności minimalnego wynagrodzenia. W obu sytuacjach pracodawca, który otrzymał grant, będzie musiał utrzymać zatrudnienie bezrobotnego przez okres 12 miesięcy w pełnym wymiarze czasu pracy lub przez okres 18 miesięcy w połowie wymiaru czasu pracy. Obecnie w przepisach istnieje podobny instrument, jednak

jest on dość skomplikowany i niezbyt popularny. Powyższa propozycja zakłada znaczne uelastycznienie i uproszczenie zasad, co powinno spowodować popularyzację pracy zdalnej.

Wprowadzimy alimenty natychmiastowe, które zabezpieczą środki na utrzymanie dzieci przed rozpoczęciem postępowania rozwodowego. Podniesiemy także standardy i kompetencje sądownictwa rodzinnego, co przyspieszy i usprawni postępowania rodzinne i opiekuńcze. Poprawimy współpracę i przepływ informacji w sprawach dotyczących dzieci – zapewnimy stronom bezpłatną mediację, dzięki temu łatwiej będzie im zawrzeć ugodę, a rozwód rodziców będzie dla dzieci mniej traumatycznym przeżyciem.

Uregulujemy także kwestie związane z prawem spadkowym. Oddzielimy majątek spadkowy od majątku osobistego spadkobiercy, który będzie ponosił odpowiedzialność jedynie za elementy należące do spadku – nie będzie spłacał wierzycieli spadkodawcy z własnego majątku.

W trosce o najmłodszych znowelizujemy prawo rodzinne i opiekuńcze. Zmiany pozwolą na przyznanie numeru PESEL dziecku urodzonemu za granicą, jeśli zagraniczny akt urodzenia jest sprzeczny z polskim prawem.

Wsparcie seniorów i osób z niepełnosprawnościami

Naszym celem będzie wprowadzenie do końca kadencji tzw. emerytur stażowych. W 2017 r. przywróciliśmy Polakom wolność wyboru momentu przejścia na emeryturę, cofając skandaliczną decyzję rządu PO-PSL kierowanego przez Donalda Tuska, podwyższającą wiek emerytalny dla kobiet i mężczyzn do 67. roku życia. Pieniądze na ten cel pozyskaliśmy dzięki wielkiej reformie finansów publicznych. Kolejnym krokiem, po uporaniu się z kryzysami związanymi z pandemią i wojną, będzie wprowadzenie możliwości przejścia na emeryturę ze względu na staż pracy, co jest postulowane zarówno przez stronę społeczną, jak i Prezydenta RP. Zaproponujemy, by przejście na emeryturę stażową było możliwe po 38 latach pracy dla kobiet i 43 latach pracy dla mężczyzn. Każda osoba będzie miała wolność wyboru, czy chce skorzystać z emerytury stażowej, czy poczekać na osiągnięcie wieku emerytalnego.

Pamiętamy o seniorach. Zapewnimy wsparcie finansowe 640 uniwersytetom trzeciego wieku w zakresie edukacyjnym (np. wynagrodzenia wykładowców, dopłaty do zajęć oferowanych w ramach UTW) i organizacyjnym (np. możliwość sfinansowania kosztu wynajmu pomieszczeń, z których korzystają uniwersytety trzeciego wieku). Rozszerzymy program rozwoju rodzinnych domów pomocy o wdrożenie gospodarstw opiekuńczych. Zmienimy przepisy tak, by w przestrzeni wiejskiej pojawiały się gospodarstwa opiekuńcze, wspierające osoby starsze, zamieszkałe na wsi oraz odciążające w opiece rodziny pracujące w rolnictwie. Opracujemy i wdrożymy program edukacyjny dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, przygotowujący młodych ludzi do niesienia wsparcia osobom starszym. Chcemy, aby młodzi stawali się Ambasadorami Srebrnego Pokolenia. Zwiększymy również nakłady finansowe na program „Senior+”, służący aktywizacji osób starszych. Rozbudujemy sieć domów i klubów, w których osoby w wieku senioralnym mogą rozwijać swoje zainteresowania oraz wymieniać doświadczenia.

Do tej pory emerytury pomostowe miały charakter wygasający – zgodnie z porozumieniem z NSZZ „Solidarność” zmieni się to od przyszłego roku. To rozwiązanie pozwala na wypłacanie wsparcia do momentu uzyskania prawa do emerytury lub osiągnięcia odpowiedniego wieku emerytalnego. Z tej możliwości korzystają osoby, które wykonywały pracę w szczególnych warunkach.

Zamierzamy kontynuować dwa programy wspierające najbardziej dostojnych wiekowo seniorów – „Korpus Wsparcia Seniorów” oraz „Opieka 75+”, dzięki którym poprawia się dostęp do usług opiekuńczych, w tym usług o charakterze specjalistycznym.

Wdrożymy także program **„Pogodna starość”, czyli powszechne finansowanie sieci dziennych ośrodków wsparcia dla osób starszych,** zwłaszcza na obszarach wiejskich i peryferyjnych.

Uchwalimy ustawę o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami. Utworzymy system mieszkań wspomaganych, w tym wspomaganych społeczności mieszkaniowych, przez wdrożenie rozwiązań ustawowych, dających gwarancje dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w lokalnych społecznościach. Doprowadzimy do zlikwidowania barier w budynkach wielorodzinnych poprzez stworzenie odpowiedniego programu w PFRON.

Wprowadzimy systemową asystencję osobistą, rozwój usług opiekuńczych jak najbliżej miejsca zamieszkania. Chcemy, by system wsparcia gwarantował zarówno asystencję osobistą dla osób z niepełnosprawnościami, jak również powszechny dostęp do usług opiekuńczych. Zależy nam na likwidacji białych plam w usługach opiekuńczych.

Poziom usług społecznych zależy od profesjonalizmu kadr instytucji pomocowych. Planujemy uruchomienie Resortowego Programu Wsparcia Kadr Pomocy i Integracji Społecznej. Będzie on narzędziem systemowej pomocy dla osób wykonujących zawody pomocowe, poprzez wypłaty dodatków do wynagrodzeń, regulowanie kwestii zawodów pomocowych w systemie prawnym i wspieranie nowych pracowników. Przeznaczmy dodatkowe fundusze na wypłacenie dodatków oraz nagród dla osób zatrudnionych w domach pomocy społecznej.

Godna i nowoczesna praca

Pracodawca, zatrudniający osobę młodą, będzie mógł liczyć na dofinansowanie do utworzenia stanowiska pracy zdalnej. Będzie to zachęta do zatrudniania i aktywizacji osób młodych, m.in. z mniejszych miejscowości i wsi. Dofinansowanie będzie przyznawane pracodawcy za zatrudnienie bezrobotnego lub poszukującego pracy do 30. roku życia albo osobie sprawującej opiekę nad osobą zależną (np. osobą starszą). Dofinansowanie otrzymają również osoby, które ukończyły nie więcej niż 45 lat oraz wychowują co najmniej jedno dziecko.

Warunkiem przyznania dofinansowania będzie zadeklarowanie przez osobę zatrudnianą, że miejsce świadczenia pracy zdalnej oraz miejsce zamieszkania znajduje się na terenie zagrożonym depopulacją (głównie będą to małe miasteczka i wsie). Dofinansowanie będzie wypłacane w wysokości 2-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę. Na pracodawcy, który otrzymał dofinansowanie, będzie ciążył obowiązek utrzymania zatrudnienia przez okres 12 miesięcy w pełnym wymiarze czasu pracy lub przez okres 18 miesięcy w połowie wymiaru czasu pracy.

Dobre warunki dla rozwoju Polski, system dotacji na inwestycje i rozwój firm i miejsc pracy. Nasze programy inwestycyjne i tarcze muszą stać się stałym elementem systemu. Polska rozwinęła się na tyle, że może finansować rozwój lokalny i rozwój przedsiębiorstw. Wprowadzimy dotacje i preferencje podatkowe dla firm, które inwestują

w małych miastach i na wsi – jeśli firma inwestuje na terenie oddalonym od wielkich miast, w tzw. Polsce lokalnej, będzie mogła liczyć na zwolnienia z podatków i wsparcie z systemu dotacyjnego.

Osoby młode, korzystające z Centralnej Bazy Ofert Pracy, uzyskają dostęp do setek tysięcy nowych ofert pracy zamieszczonych w bazie. Rozszerzymy możliwość korzystania z usług online przez osoby poszukujące pracy. Liczba ofert pracy w Centralnej Bazie Ofert Pracy i aplikacji ePraca wzrośnie o setki tysięcy dzięki zobowiązaniu wszystkich urzędów oraz firm, korzystających ze środków publicznych (np. biorących udział w przetargach), do zamieszczania w niej swoich ofert pracy. Jednocześnie zostaną wdrożone nowoczesne rozwiązania informatyczne, ułatwiające osobom młodym poszukiwanie pracy (m.in. automatyczne tworzenie CV i jego natychmiastowe łączenie z ofertami pracy). Dzięki temu osoby młode będą mogły szukać pracy z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi informatycznych, którymi bardzo sprawnie się posługują, a łączenie potencjalnych pracowników z pracodawcami osiągnie znacznie wyższy poziom efektywności. Aktualnie Centralna Baza Ofert Pracy i aplikacja ePraca (prowadzone przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej) są zasilane tylko ofertami pracy z urzędów pracy. CBOP i ePraca są całkowicie bezpłatne, nie zawierają reklam i dostępne są w nich oferty wyłącznie sprawdzone przez urzędy pracy. Dzięki temu cieszą się dużym zaufaniem i są chętnie wykorzystywane przez osoby szukające pracy. Rocznie w CBOP dostępnych jest ponad 1,3 mln ofert pracy i jest ona odwiedzana przez ok. 9 mln osób. Po zmianach te statystyki powinny znacznie urosnąć, co przełoży się na duże ułatwienia w znajdowaniu pracy. Takie zmiany będą także korzystne dla portali komercyjnych, które już teraz znaczną część swoich ofert pobierają z CBOP.

Dodatek za szczególne warunki pracy przestanie być uwzględniany w minimalnym wynagrodzeniu. To oznacza, że zwiększy się realne wynagrodzenie pracowników, którzy otrzymują ten dodatek.

Będziemy zwiększać środki przeznaczone na wzrost wynagrodzeń dla pracowników państwowej sfery budżetowej, sędziów, asesorów sądowych, referendarzy sądowych oraz nauczycieli.

4.6. Mieszkalnictwo

Ustrojowym zadaniem każdego rządu, zgodnie z postanowieniami Konstytucji, musi być prowadzenie polityki sprzyjającej zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, wspieranie rozwoju budownictwa socjalnego oraz popieranie działań obywateli, zmierzających do uzyskania własnego mieszkania. Konieczne są działania zwiększające podaż na rynku mieszkań. Skuteczna polityka mieszkaniowa państwa musi obejmować równoległe działania w różnych kierunkach i zwrócone do różnych grup adresatów. Powinna ona uwzględniać zróżnicowany stopień zamożności obywateli i obejmować swoimi instrumentami zarówno tworzenie nowych zasobów mieszkaniowych, jak i poprawę stanu technicznego oraz efektywność wykorzystania zasobów już istniejących. **Wsparcie ze strony państwa musi być tym większe, im niższy jest poziom dochodu uzyskiwanego przez gospodarstwo domowe, dla którego przeznaczony jest konkretny rodzaj zasobów mieszkaniowych. W najszerszym zakresie należy więc wspierać tworzenie czynszowych mieszkań komunalnych i społecznych, natomiast wobec mieszkań nabywanych na własność działania państwa muszą się koncentrować na tworzeniu regulacji, dających obywatelom dostęp do jak największej i jak najbardziej różnorodnej oferty rynku oraz na zapewnieniu instrumentów do jej właściwego i bezpiecznego wyboru.**

Priorytetowym celem jest dla Prawa i Sprawiedliwości zachowanie wysokiego tempa przyrostu nowych mieszkań (w tym domów jednorodzinnych). Do osiągnięcia założonego w Narodowym Programie Mieszkaniowym poziomu 435 mieszkań na 1000 mieszkańców brakuje ok. 800 tys. mieszkań. Samo utrzymanie liczby oddawanych rocznie mieszkań na poziomie powyżej 200 tys., przy zastosowaniu aktualnych prognoz demograficznych, sprawi, że cel ten osiągnięty zostanie już w latach 2026–2027, a do 2030 r. doprowadzi do nasycenia rynku liczbą ok. 457 mieszkań na 1000 mieszkańców.

Polityka w zakresie mieszkań komercyjnych

Będziemy kontynuować program „Pierwsze Mieszkanie”. W szczególności, dzięki instrumentowi „Kont Mieszkaniowych”, przewiduje się budowanie długofalowej, systemowej i sprawiedliwej polityki państwa,

w której wspierany jest wysiłek systematycznego gromadzenia przez oszczędzających środków na zakup pierwszego mieszkania. W kontekście przewidywanego rozwoju rynku mieszkaniowego instrument ten będzie zyskiwał na znaczeniu, wytyczając osobom z niego korzystającym realną drogę do własnego mieszkania. Wprowadzimy kolejne zachęty do oszczędzania na cele mieszkaniowe.

Zapewnimy także dalsze funkcjonowanie Bezpiecznego Kredytu 2%. Będzie on funkcjonował do czasu, gdy zmniejszą się koszty kredytów udzielanych przez banki w ramach zwykłej oferty.

Mieszkalnictwo socjalne i komunalne

Będziemy kontynuować i rozwijać programy budownictwa socjalnego i komunalnego oraz społecznego budownictwa czynszowego. Rosnąca liczba składanych w tych programach wniosków pokazuje, że w krótkiej perspektywie osiągalny jest przyrost rozpoczynanych na ich podstawie inwestycji do poziomu nawet 20–25 tys. mieszkań rocznie. Dodatkowym ułatwieniem dla gmin, partycypujących w tych programach, będzie możliwość nieodpłatnego korzystania z wyłanianych w otwartych konkursach projektów architektonicznych wielorodzinnych budynków mieszkalnych o obniżonej energochłonności. Pierwszy taki konkurs został przeprowadzony już w 2023 r. Po dokończeniu dokumentacji projektowej pierwsze projekty w najbliższych miesiącach zasilą prowadzony przez BGK zasób projektów architektoniczno-budowlanych lub technicznych. Ich wykorzystanie może przyspieszyć proces inwestycyjny nawet o rok. Kontynuowane i rozwijane będą także programy wspierające poprawę stanu technicznego budynków mieszkalnych, w tym ich efektywność energetyczną. Celem rządu będzie nie tylko poprawa warunków życia mieszkańców, ale również zmniejszenie opłat za energię cieplną i elektryczną.

Ułatwienie dla budujących domy

Dzięki kolejnej, przygotowywanej już deregulacji prawa budowlanego program „Dom bez formalności” zostanie rozszerzony również na domy jednorodzinne o powierzchni przekraczającej 70 m², które

mają nie więcej niż dwie kondygnacje i są budowane na własne potrzeby mieszkaniowe. Oznacza to, że budowa wszystkich jednorodzinnych budynków mieszkalnych będzie możliwa na podstawie tej samej prostej procedury – jedynie na podstawie zgłoszenia. W lipcu 2023 r. został ogłoszony konkurs na projekty budynków mieszkalnych o powierzchni do 120, 150 i 180 m², które także zostaną bezpłatnie udostępnione do pobrania dla wszystkich chętnych.

Zwiększanie dostępności gruntów

W zakresie poprawy dostępności gruntów dotychczasowe działania samorządów były minimalne. Planami miejscowymi pokryte zostało 31,3% powierzchni kraju. Zaniechania w procesie uchwalania planów miejscowych, w połączeniu z rozpędzającym się rynkiem mieszkaniowym, doprowadziły do szybkiego kurczenia się powierzchni gruntów pod nowe inwestycje, co przekładało się na wzrost cen mieszkań. **Przyjęta w lipcu 2023 r. ustawa zobowiązuje gminy do przyjęcia nowych planów ogólnych do 2026 r. i wyznaczania w nich terenów pod nową zabudowę mieszkaniową.** Ustalimy kryteria, uzależnione od wielkości gminy, powierzchni gruntów, które gmina będzie zobowiązana przeznaczyć pod taką zabudowę. Szybko uwolni to nowy potencjał inwestycyjny i przyczyni się do obniżenia kosztów budowy mieszkań. Nie będzie się to odbywać jednak kosztem terenów zielonych. Do wykorzystania na cele mieszkaniowe uruchomione zostaną także grunty należące do spółek Skarbu Państwa. Stworzy to dodatkowy potencjał do budowy mieszkań zwłaszcza w dużych aglomeracjach.

Rozwój spółdzielczości

W kontekście aktywizacji kolejnych grup inwestorów uwaga rządu skupi się przede wszystkim na spółdzielniach mieszkaniowych, których duży potencjał inwestycyjny nie jest wykorzystywany praktycznie od lat 90. ubiegłego wieku. Przygotowane zostaną regulacje, wspierające inwestycje spółdzielcze, które tworzą nowy zasób mieszkaniowy oraz podnoszą jakość życia spółdzielców w zasobach istniejących. Nowy program połączy oba te obszary działań spółdzielni. Spółdzielnie,

inwestujące w nowe mieszkania, otrzymają liczne zachęty do realizacji inwestycji, w tym prawo do spółdzielczej premii inwestycyjnej, którą będą mogły wykorzystać na remonty istniejącego zasobu czy spłatę zaciągniętych zobowiązań. W ten sposób nowe inwestycje staną się zarazem podstawą poprawy warunków życia obecnych spółdzielców.

Przeprowadzone zostaną także zmiany zasad funkcjonowania spółdzielni mieszkaniowych, prowadzące do zwiększenia praw członków i transparentności działań zarządów. Wpiszą się one w cały blok reform dotyczących praw mieszkańców, które swoim zakresem obejmą również zasoby społecznego budownictwa czynszowego i komercyjnego rynku najmu. Prace w tym obszarze już się rozpoczęły i prowadzone są w ramach szerokiego forum dialogu z przedstawicielami środowisk spółdzielczych i lokatorskich. Obejmują one m.in. dostęp przez Internet do wszystkich dokumentów spółdzielni, a także możliwość internetowego głosowania w sprawach spółdzielni. Dzięki temu będą one działały w sposób transparentny.

Walka z nieuczciwymi praktykami na rynku nieruchomości

Z myślą o uczestnikach rynku mieszkaniowego w 2024 r. uruchomiony zostanie Portal Cen Mieszkań, który **każdemu zainteresowanemu pozwoli łatwo zorientować się w cenach mieszkań i domów jednorodzinnych obowiązujących w wybranej okolicy.** Ograniczy to spekulacje na rynku nieruchomości i wzmocni pozycję nabywcy w negocjowaniu ceny ze sprzedawcą.

Prowadzona będzie też walka z tzw. „patodeweloperką”, czyli niedopuszczalnymi praktykami, które na rynku mieszkaniowym stosują niektórzy deweloperzy. Powodują one nie tylko niższy komfort i jakość życia mieszkańców nowych budynków i osiedli, lecz także generują koszty, które w przyszłości ponosić będzie całe społeczeństwo. Według szacunków Polskiego Instytutu Ekonomicznego całkowite roczne koszty chaosu przestrzennego w Polsce to 84,3 mld zł, a w przeliczeniu na każdego mieszkańca Polski to aż 2,2 tys. zł. Ministerstwo Rozwoju i Technologii rozpoczęło już proces porządkowania zasad budowy

budynków wielorodzinnych. Proponowane zmiany dotyczą nowego projektu rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Program „Przyjazne osiedle”

Wprowadzimy program „Przyjazne osiedle”, który zakłada inwestycje rządowe w osiedla z wielkiej płyty. Obejmuje to zarówno modernizację bloków, jak i ich otoczenia (parków, placów zabaw, dróg dojazdowych, parkingów, pawilonów). Program zakłada:

- rewitalizację osiedli mieszkalnych z tzw. wielkiej płyty, powstałych co najmniej 30 lat temu;
- rewitalizację i budowę nowych parków i stref zieleni miejskiej przy osiedlach z wielkiej płyty, budowę stref rekreacji i relaksu;
- fotowoltaikę na blokach, z której mogą korzystać mieszkańcy;
- termomodernizację bloków mieszkalnych;
- budowę wind w blokach 3- i 4-piętrowych;
- inwestycje w parkingi i garaże osiedlowe (ale nie kosztem terenów zielonych);
- dopłaty do remontów akustycznych bloków i mieszkań.

4.7. Zdrowie, profilaktyka i aktywność fizyczna

Głównym celem polityki zdrowotnej Prawa i Sprawiedliwości jest troska o zdrowie publiczne. Prowadzimy i konsekwentnie będziemy prowadzić działania zmierzające do wydłużania średniego czasu życia oraz poprawy zdolności systemu opieki zdrowotnej do reagowania na możliwe kolejne kryzysy zdrowotne. Ten drugi cel wpisuje się w postulat zwiększania bezpieczeństwa Polaków w każdym możliwym wymiarze.

Zdrowie i bezpieczeństwo lekowe

Zgodnie z zapowiedzią wyborczą zapewniliśmy bezpłatne leki dla seniorów powyżej 65. roku życia oraz dzieci i młodzieży do 18. roku życia. **W najbliższych latach poszerzymy listę nowoczesnych terapii refundowanych – przewidujemy największy wzrost we wskazaniach onkologicznych i kardiologicznych oraz chorobach rzadkich.**

Poprawimy zdolności systemu opieki zdrowotnej do reagowania na możliwe kolejne kryzysy zdrowotne w ramach dwóch aspektów bezpieczeństwa zdrowotnego. Z jednej strony to działania związane z unowocześnieniem służb sanitarnych, które rozpoczęliśmy na dużą skalę podczas pandemii, a z drugiej to realizacja strategii farmaceutycznej, ukierunkowanej na zwiększenie skali autonomii w gospodarce lekowej. **Bezpieczeństwo epidemiczne i lekowe to priorytetowe aspekty bezpieczeństwa zdrowotnego.**

W ramach działań, ukierunkowanych na bezpieczeństwo epidemiczne, **będziemy kontynuować unowocześnianie inspekcji sanitarnych poprzez rozbudowę laboratoriów, badających w najwyższym standardzie zagrożenia epidemiczne, informatyzację inspekcji dzięki rozbudowie centralnego systemu i doposażenie sprzętowe oraz dalszą poprawę warunków pracy w inspekcji.** System reagowania na zagrożenia epidemiczne to nie tylko działalność inspekcji, ale również budowa systemu zapasów leków na poziomie krajowym i europejskim. Bezpieczeństwo lekowe to działania związane z zapewnieniem jak najwyższego stopnia niezależności od łańcuchów dostaw, których zaktócenie w trakcie pandemii odczuwały wszystkie kraje europejskie. **W ramach tych działań będziemy proponowali inicjatywy wspierające polskich producentów, realizowane zarówno na poziomie refundacji leków, jak również inwestycji w ich wytwarzanie.** Dobrym przykładem jest tutaj Polfa Tarchomin, która dzięki wsparciu rządu uruchomiła linię produkcyjną nowoczesnych leków onkologicznych. Również działalność grantowa Agencji Badań Medycznych będzie miała na celu wspieranie prowadzenia badań w zakresie wytwarzania i testowania nowoczesnych technologii lekowych.

Dostępność lekarzy

Zapewnimy stabilność finansowania służby zdrowia. Jest to warunek konieczny prowadzenia jakichkolwiek działań reformatorskich. Dlatego, zgodnie z gwarancją ustawową, finansowanie systemu opieki zdrowotnej będzie systematycznie wzrastało **do poziomu 7% PKB w 2027 r.**

Rosnąca świadomość zdrowotna sprawia, że chcemy lekarza widzieć coraz częściej. **Priorytetem jest zwiększenie liczby specjalistów.** Robimy to konsekwentnie od 2016 r., wychodząc powoli z zapaści kadrowej, wynikającej z zaniedbania związanego z kształceniem. W 2015 r. na kierunkach lekarskich kształciło się ponad 7 tys. studentów, dziś jest to ponad 11 tys. Zwiększamy przy tym liczbę miejsc rezydenckich, czyli miejsc, w których lekarz realizuje specjalizację medyczną.

Większa dostępność lekarzy oznacza skrócenie czasu oczekiwania pacjenta na wizytę. Pierwszym krokiem do tego celu powinno być zwiększanie liczby studentów na kierunku lekarskim i innych kierunkach medycznych. W ostatnich latach dokonaliśmy w kraju skoku ilościowego. Nie zatrzymujemy się i chcemy kontynuować proces kształcenia specjalistów. Otwieramy kierunek lekarski na wielu uczelniach. Dzięki nowym ośrodkom maturzyści nie muszą już migrować do dużych miast w celu podjęcia studiów lekarskich, co pomoże zapewnić równy dostęp do specjalistów na terenie całego kraju.

Po uruchomieniu krajowej sieci onkologicznej, pilotażu sieci kardiologicznej oraz opieki koordynowanej w POZ przygotujemy rozwiązania w kolejnych dziedzinach medycyny. Pierwsze zmiany będą polegały na wprowadzeniu sieci neurologicznej oraz koordynacji w opiece hematologicznej. Zamierzamy zmienić cały system, a nie tylko jego poszczególne obszary. W najbliższej kadencji przewidujemy również wprowadzenie opieki farmaceutycznej jako wsparcia dla pacjentów przyjmujących wiele leków (polipragmazja).

Celem polityki zdrowotnej państwa w aspekcie dostępności geograficznej jest utrzymanie sieci szpitali powiatowych jako lokalnych centrów diagnostyki, wyposażonych w najnowocześniejsze urządzenia. Szpitale te w najbliższej przyszłości będą rozwijały funkcję opieki długoterminowej, odpowiadając na wyzwania demograficzne. Nie zamierzamy, w przeciwieństwie do Platformy Obywatelskiej, likwidować szpitali powiatowych. Będziemy kontynuować ofensywę inwestycyjną w polskim szpitalnictwie, finansowaną m.in. ze środków Funduszu

Medycznego lub środków budżetu państwa. Priorytetem będzie rozbudowa infrastruktury według kryterium łatwości dostępu i bezpieczeństwa epidemicznego.

Porządkowanie kolejek do lekarzy specjalistów

Jednym z głównych środków prowadzących do uporządkowania kolejek do lekarzy specjalistów jest zadeklarowane już **zwiększenie liczby lekarzy. Rozszerzymy także kompetencje pielęgniarek i innego personelu medycznego**, dzięki czemu lekarz będzie miał więcej czasu dla pacjentów. **Unormujemy podział kompetencji i uprawnień między lekarzami rodzinnymi a lekarzami specjalistami**, aby pacjent wiedział, czego może oczekiwać od swojego lekarza rodzinnego, a czego od specjalistów. **Zwiększymy liczbę poradni lekarza rodzinnego**, które oferują swoim pacjentom opiekę koordynowaną – dzięki temu pacjenci będą mieli lepszy kontakt ze specjalistami wtedy, kiedy tego potrzebują. **Wprowadzimy w poradniach specjalistycznych pakiet świadczeń**, które pozwolą na przeprowadzenie jak najszerszej wymaganej diagnostyki w ramach jednej porady, co przyspieszy diagnostykę pacjenta. **Pacjent otrzyma przypomnienie o wizycie SMS-em bezpośrednio przed umówionym terminem. Wprowadzimy rozwiązania informatyczne, które pozwolą na zagospodarowanie czasu lekarza specjalisty, nawet wtedy, kiedy pacjent późno zrezygnuje z wizyty.** Lekarz zyska możliwość zaproszenia na nią pacjenta, który zgłosi się do poradni.

Świadczenia zdrowotne oparte na jakości

Służba zdrowia musi w centrum swoich działań stawiać człowieka – pacjenta – i jego dobro. Najważniejszą cechą wszystkich procedur, podejmowanych w procesie leczenia, musi być poszanowanie godności pacjenta, jego czci, wrażliwości, a więc jego podmiotowości. Zdrowie pacjenta i jego zadowolenie z jakości udzielonej mu usługi medycznej to podstawowe kryteria oceny funkcjonalności służby zdrowia. Nikt nie może mieć poczucia, **że jest traktowany przedmiotowo lub stanowi zbędny dodatek do systemu służby zdrowia, który istnieje sam dla siebie.**

Doprowadzimy do tego, żeby wszystkie działania realizowane w ramach polityki zdrowotnej przyjęły optykę pacjenta. Kryterium wartości proponowanych rozwiązań dla pacjenta powinno decydować o nadaniu priorytetów dla projektów. Będziemy także zwiększali udział pacjentów i organizacji pacjenckich w podejmowaniu decyzji o założeniach i szczegółowym kształcie proponowanych rozwiązań. Będzie to kolejny etap naszych działań, rozpoczętych poprzez powołanie rad pacjenckich przy Ministrze Zdrowia, Narodowym Funduszu Zdrowia czy Rzeczniku Praw Pacjenta.

Stworzymy system eRejestracji do specjalistów. Po wprowadzeniu e-zwolnienia, e-recepty oraz e-skierowania wprowadzimy możliwość elektronicznej rejestracji do specjalisty. Pozytywne doświadczenia Polaków z e-rejestracją na szczepienia przeciw COVID-19 potwierdzają konieczność realizacji takiego projektu. Oprócz pakietu e-usług będziemy wdrażali programy zdalnego monitorowania stanu zdrowia przy użyciu innowacyjnych rozwiązań. Rozwiązania takie są już stosowane w przypadku chorób serca czy w diabetologii. Poszerzenie takich możliwości na inne schorzenia ułatwi pacjentom funkcjonowanie w chorobach przewlekłych. Konsekwencją wprowadzenia systemu będzie także unikanie problemu nieodwołanych wizyt.

Wysoka jakość świadczeń to gwarancja dla pacjenta, że personel leczący ma wysokie kwalifikacje, leczenie odbywa się przy użyciu nowoczesnego sprzętu, a ośrodki oferujące najwyższą jakość są dofinansowane przez publicznego płatnika. Każdy z tych postulatów będzie miał odzwierciedlenie w polityce edukacyjnej, inwestycyjnej i w bieżącym finansowaniu przez NFZ. Najważniejszą zmianą jest prawo pacjenta do oceny realizowanych świadczeń zarówno w wymiarze klinicznym przy użyciu ekspertów NFZ, jak i w wymiarze obsługi poprzez opis własnych doświadczeń. Pacjent będzie mógł ocenić, czy był traktowany z szacunkiem, czy był odpowiednio informowany o przebiegu leczenia i jak ocenia warunki, w których przebywał. Na podstawie tych ocen NFZ będzie mógł płacić więcej tym podmiotom, które wykazały się dobrymi wynikami leczenia i troską o pacjenta.

Zmienimy jakość posiłków serwowanych w szpitalach. Wprowadzimy program „Dobry posiłek” dla wszystkich pacjentów polskich szpitali. Szpitale otrzymają na to dodatkowe środki, a NFZ zadba, żeby jakość

żywienia była znacząco lepsza. Oprócz lepszego posiłku sfinansujemy poradę dietetyka oraz wprowadzimy obowiązkową ankietę satysfakcji pacjenta ze szpitalnych posiłków.

Profilaktyka

Profilaktyka jest oczywistością we współczesnej ochronie zdrowia. Jest ona przez nas rozumiana szeroko, tj. obejmuje działania nie tylko dotyczące systemu opieki zdrowotnej, ale również z zakresu profilaktyki, związanej ze zdrowym stylem życia. **Dlatego działania te znajdują się również w innych obszarach programowych związanych ze sportem i edukacją (aktywność fizyczna) oraz rolnictwem (zdrowe żywienie).** W ramach szeroko pojętej profilaktyki chcemy poszerzyć grupy docelowe dla istniejących programów profilaktycznych oraz tworzyć nowe w reakcji na zwiększające się zagrożenia cywilizacyjne, takie jak choroby onkologiczne, kardiologiczne, psychiatryczne czy otyłość.

W program profilaktyki zdrowotnej jeszcze bardziej zaangażowane zostaną szkoły.

Aktywność fizyczna

Sport i aktywność fizyczna to niezwykle ważna dziedzina funkcjonowania państwa, wpływająca na różne sfery życia społecznego i gospodarczego. Jako część kultury fizycznej przyczynia się do poprawy jakości zdrowia publicznego, ma olbrzymi walor wychowawczy i niebagatelne znaczenie gospodarcze, generując ponad 2% PKB. Sport odgrywa też ważną rolę państwowotwórczą, łącząc Polaków wokół symboli narodowych i umacniając poczucie własnej tożsamości. Rozumieli to dobrze twórcy odrodzonej Rzeczypospolitej, którzy przykładali wielką wagę do upowszechniania sportu, uznając go za ważny nośnik postaw patriotycznych i obywatelskich. Start Polaków w igrzyskach olimpijskich (i tym samym przystąpienie Polski do rodziny olimpijskiej) był ważnym aktem, potwierdzającym odzyskaną niepodległość i powrót Polski na mapę Europy.

Stworzymy mechanizmy, które spowodują powołanie zdecydowanie większej liczby klubów sportowych. Nasz cel to zbudowanie rzeszy

45 tys. klubów (lub sekcji) sportowych w Polsce do 2031 r. – przeciętnie kilkunastu w gminie, co pozwoli równomiernie pokryć mapę kraju klubami o różnych profilach i stworzyć warunki do powszechnego uprawiania sportu w każdym zakątku kraju. W tym celu zaproponujemy program „Bon Olimpijski”, który w sposób oddolny, równomierny pod względem geograficznym, będzie wzmacniał finansowo istniejące kluby, a także stymulował powstawanie nowych klubów oraz nowych sekcji w klubach istniejących. Program ten pozwoli też znacznie zwiększyć odsetek usportowionej młodzieży.

Będziemy kontynuować proces poprawy i rozbudowy infrastruktury sportowej. Zwiększymy znacząco liczbę pełnowymiarowych obiektów sportowych. W ramach „Olimpijskiego Programu Modernizacji Obiektów Sportowych” powstaną liczne hale, stadiony lekkoatletyczne, pływalnie, lodowiska i korty, dzięki czemu wyraźnie poprawi się dostępność obiektów sportowych w każdym mieście, powiecie i gminie.

Naszym celem jest upowszechnienie sportu wśród dzieci i młodzieży poprzez wzmocnienie pozycji lekcji wychowania fizycznego oraz wprowadzenie „Bonu Olimpijskiego”. Chcemy w ten sposób doprowadzić do takiego poziomu usportowienia, aby w 2031 r. aż 1,5 mln dzieci i młodzieży trenowało w klubach sportowych.

Doprowadzimy także do wzmocnienia sportu wyczynowego poprzez skokowy wzrost liczby klubów sportowych i objęcie programem stypendialnym „Drużyna Olimpijska 2036” (dzisiejsze „TEAM100”) młodych ludzi od lat 15. Do 2031 r. powstanie 45 tys. klubów, a w ramach planowanego programu przyznamy ok. 25 tys. stypendiów rocznie (statystycznie 10 w każdej gminie) dla najzdolniejszych młodych sportowców.

Poprawimy i rozbudujemy infrastrukturę sportową w ramach „Olimpijskiego Programu Modernizacji Obiektów Sportowych”. Doprowadzimy do utworzenia:

- stadionu lekkoatletycznego w każdym powiecie;
- pływalni olimpijskiej w każdym województwie (25-metrowa w każdym mieście powyżej 50 tys. mieszkańców, 25-metrowa lub mniejsza w każdej gminie powyżej 20 tys. mieszkańców);
- hali widowiskowej (powyżej 5000 miejsc w każdym mieście wojewódzkim; powyżej 1000 miejsc w każdym mieście powyżej 50 tys. mieszkańców);
- hali widowiskowo-sportowej (do 1000 miejsc w każdej gminie);

- sali gimnastycznej i boiska wielofunkcyjnego przy każdej szkole;
- 100 pełnowymiarowych (60 × 30 m), całorocznych lodowisk;
- 2400 kortów tenisowych o twardej nawierzchni.

Zadbamy o to, by lekcje wychowania fizycznego miały odpowiednią rangę, a w klasach I–III odbywały się minimum raz w tygodniu z podwójną obsadą. Obok nauczyciela wychowania wczesnoszkolnego będzie je prowadził nauczyciel wychowania fizycznego. W ten sposób zapewnimy odpowiedni poziom lekcji WF w najważniejszym okresie rozwoju fizycznego dziecka, unikając jednocześnie protestów nauczycieli wychowania wczesnoszkolnego, obawiających się zmniejszenia pensum.

Przekształcimy program „TEAM100” w program „Drużyna Olimpijska 2036”, aby obejmował zawodników od 15. roku życia (docelowo 25 tys. stypendiów rocznie). W ten sposób już od pierwszej klasy liceum młodzi sportowcy będą mogli otrzymywać rządowe stypendium.

Zreformujemy sport akademicki. We współpracy z AZS przygotujemy program zapewniający młodym sportowcom wstęp na wyższe uczelnie, wprowadzający dodatkowe punkty za osiągnięcia sportowe dla kandydatów na studia i stypendia dla najlepszych studentów-zawodników.

Utrzymamy rekordowo wysoki poziom finansowania Polskich Związków Sportowych, będziemy kontynuować dynamiczną modernizację bazy COS-OPO, a kluby sportowe uzyskają, dzięki realizacji „Olimpijskiego Programu Modernizacji Obiektów Sportowych”, dostęp do nowoczesnej, równomiernie rozlokowanej infrastruktury sportowej.

4.8. Oświata i zasoby intelektualne młodego pokolenia

Coraz częściej świat obiegają nowe historie młodych Polaków, którzy przodują na światowych uniwersytetach, w najbardziej prestiżowych instytucjach jak NASA czy CERN, rozwijają najnowsze technologie w zakresie sztucznej inteligencji. **Pozycja naszego kraju w rankingu uczestników testu kompetencji PISA² pokazuje, że wśród należących do Unii Europejskiej krajów OECD jesteśmy na drugim po Estonii**

---

² <https://pisadataexplorer.oecd.org/ide/idepisa/report.aspx> [dostęp: 11.07.2023].

miejscu, jeśli chodzi o najmniejszy udział osób posiadających najniższy poziom umiejętności matematycznych oraz na pierwszym (razem z Estonią i Holandią) miejscu pod względem udziału tzw. „asów matematycznych”, czyli osób posiadających wybitne zdolności w tej dziedzinie. W pierwszym z tych kryteriów przewaga Polski jest szczególnie widoczna w porównaniu z dużymi krajami UE, takimi jak Niemcy, Francja, Hiszpania czy Włochy. Nie ma najmniejszych wątpliwości, że innowacyjność, chęć do ciężkiej pracy, determinacja i predyspozycje intelektualne to cechy młodych Polaków. Niestety, wiele talentów przepadało w przeszłości przez nierówność szans i panowanie modelu polaryzacyjno-dyfuzyjnego, który zakładał skupianie się na największych aglomeracjach. Wciąż możliwość odbycia stażu zagranicznego, kontakty z ludźmi z odpowiednim kapitałem w polu władzy czy zdolność rodziców do opłacenia korepetycji determinowały sukces młodych, utalentowanych ludzi. **Dlatego głównym zadaniem w dziedzinie oświaty jest odpowiednie zadbanie o zasoby intelektualne młodego pokolenia i takie przemodelowanie systemu edukacji, które pozwoli wyłapywać talenty i je rozwijać tak, aby zdolni Polacy, niezależnie od swojego pochodzenia i poziomu zamożności, mogli budować siłę polskiej gospodarki.**

System oświaty – aspekty systemowe

Stopniowo ograniczając biurokrację szkolną i reformując tzw. siatkę godzin, tworzymy przestrzeń dla efektywnych relacji nauczyciel–uczeń. **W konsekwencji doprowadzi to w ciągu kolejnych 2–4 lat do maksymalnej redukcji patologicznego zjawiska korepetycji, na które rodzice każdego roku wydają dziesiątki milionów złotych.** Efektywna i przyjazna dla ucznia edukacja będzie się odbywać w nowoczesnych warunkach infrastrukturalnych pod kierunkiem nauczycieli z autorytetem.

Sposób zorganizowania pracy szkoły musi prowadzić do odciążenia rodziców. Uczeń musi być w szkole otoczony kompleksową opieką, ponieważ tylko w ten sposób szkoła będzie realizować, pomocniczą wobec rodziców, funkcję wychowawczą.

Edukacja i szkolnictwo wyższe powinny kształcić w duchu wartości właściwych naszej cywilizacji i z poszanowaniem dla Ojczyzny, jej historii i bohaterów z przeszłości. Zastępujemy dominującą dawniej

pedagogikę wstydu pedagogiką dumy. Dzięki temu kształcone w nowoczesnych warunkach i w nowoczesny sposób dzieci i młodzież zapewnią dobrą przyszłość Rzeczypospolitej Polskiej i narodowi polskiemu.

W ciągu dwóch lat nowej kadencji zmienimy siatkę godzin i sposób pracy nauczycieli, aby dzięki wzmocnieniu ich autorytetu oraz **warunków infrastrukturalnych szkoły, nastawieni byli na wyszukiwanie i odkrywanie talentów wśród dzieci i młodzieży.**

Doprowadzimy do tego, że infrastruktura ogromnej części szkół, także zawodowych oraz wyższych, osiągnie najwyższy poziom w Europie i stanowić będzie doskonałe miejsce pracy nauczycieli, w tym nauczycieli zawodu, a przez to stanie się miejscem efektywnego kształcenia polskich dzieci i polskiej młodzieży. **Absolwenci szkół oraz uczelni polskich, rozwijający naturalne i odkryte talenty, będą wykształceni w zawodach przyszłości i od razu zatrudniani na polskim rynku, oferującym bardzo dobrze płatną pracę.**

Edukacja jest procesem wymagającym zaangażowania w wielu aspektach, nieograniczającym się wyłącznie do wiedzy przekazywanej podczas zajęć lekcyjnych. **Zapewnimy zdecydowanie więcej obszarów aktywności uczniów w szkole poza godzinami lekcyjnymi.** Będą to oczywiście zajęcia fakultatywne, pozwalające rozwijać się młodym ludziom w sferach ich zainteresowań. Doprowadzimy do zwiększenia dostępności nauczyciela dla ucznia w szkole, zarówno podczas cotygodniowych dyżurów, jak i w ramach zajęć dodatkowych, wspomagających oraz rozwijających zainteresowania i talenty uczniów. Zapewnienie uczniom dodatkowej przestrzeni zaangażowania w szkole będzie także niewątpliwie wsparciem i odciążeniem dla rodziców. **Elementem tego procesu będzie m.in. wprowadzenie programu odrabiania prac domowych w klasach I-III wyłącznie na zajęciach pozalekcyjnych.** Dodatkowe zajęcia w szkołach będą naszą odpowiedzią na rozwijającą się wciąż patologię korepetycji. Zlikwidujemy ten problem. Uczniowie otrzymają możliwość uzupełniania braków w swojej wiedzy podczas szkolnych zajęć pozalekcyjnych. Dodatkowo każdy osiemnastolatek będzie mógł odbyć w szkole bezpłatny kurs na prawo jazdy.

Polska jest jednym z państw dominujących w obszarze cyfryzacji sfery usług publicznych. Nasza młodzież ma bardzo duży potencjał w naukach ścisłych, zwłaszcza w informatyce i programowaniu. **Chcemy wzmacniać kompetencje młodych ludzi w tym obszarze, ale jednocześnie uczyć ich mądrego obcowania ze światem wirtualnym.** Każdy

czwartoklasista otrzyma laptop na własność. Będzie to istotne obciążenie budżetów domowych, ale także kontrolowany proces wyposażania młodych ludzi w kompetencje cyfrowe.

Nauczyciel powinien mieć możliwie najwięcej czasu na bezpośrednią pracę z uczniami. **Z tego powodu nadal będziemy dążyć do odbiurokratyzowania pracy nauczyciela.** Zamierzamy kontynuować wielkie inwestycje w infrastrukturę oświatową, dzięki czemu stworzymy lepsze warunki pracy nauczycieli w szkole. Połączymy to z odbudową autorytetu nauczyciela, przede wszystkim dzięki zwiększeniu wynagrodzeń i zapewnieniu większej ochrony prawnej nauczycieli. Przywrócimy także emerytury nauczycielskie.

System oświaty – celowane programy

Dofinansujemy posiłki w szkole dla każdego, by komfort pobytu dziecka w szkole uległ znaczącej poprawie. Dzieci, które spędzają w szkole wiele godzin, muszą mieć możliwość i miejsce spożycia ciepłego i zdrowego posiłku. Jest to rozwinięcie trwających już działań, m.in. programu „Posiłek w domu i szkole”.

Wprowadzimy bon szkolny „Poznaj Polskę” dla wszystkich uczniów. Już ok. 1 mln dzieci i młodzieży dzięki środkom rządowym odwiedziło muzea, miejsca pamięci, zabytki oraz miejsca związane z polską nauką, kulturą i tradycją, budując w ten sposób poczucie dumy z przynależności do narodu polskiego i bycia częścią Europy, wolnego świata. Sfinalizujemy 1- i 2-dniowe wycieczki edukacyjne dla każdej klasy i każdego ucznia w Polsce. To oznacza, że prawie 5 mln uczniów odwiedzi najważniejsze miejsca w naszym kraju. Program zostanie rozszerzony także na przedszkola. Zwiększone zostaną również środki na program „Poznaj Polskę – kraj rodzinny”, przeznaczony dla Polaków z zagranicy, zwłaszcza ze wschodu Europy.

Dokończymy akcję „Chrońmy dzieci, wspierajmy rodziców”, mającą na celu transparentność zajęć pozalekcyjnych prowadzonych przez organizacje pozarządowe w szkołach, z całkowitym zakazem seksualizacji dzieci i młodzieży. Będziemy wspierać rodziców w realizacji ich prawa do wychowania dzieci i młodzieży zgodnie z własnym światopoglądem.

Wprowadzimy specjalny program edukacji pozaszkolnej, wyrównujący szanse dzieci i młodzieży z mniejszych ośrodków – Rządowy

Program Wsparcia Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych. Będzie to systemowe i stałe wsparcie statutowej działalności OSP z całego kraju, polegające na sfinansowaniu ze środków rządowych regularnych zbiórek i zajęć z zakresu bezpieczeństwa i rekreacji dzieci i młodzieży z młodzieżowych drużyn pożarniczych, połączonych z elementami edukacji z zakresu historii lokalnej i zakończonych bezpłatnym, letnim obozem strażackim.

Na jeszcze większą skalę rozwinie program rządowego wsparcia dla budowy, modernizacji i unowocześnienia oraz wyposażenia szkół specjalnych w Polsce. Zły stan infrastruktury szkół specjalnych jest bowiem podstawowym powodem decyzji rodziców o posłaniu dziecka z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego do szkoły ogólnodostępnej, a nie do szkoły specjalnej, gdzie uczy kadra wyposażona w odpowiednie kompetencje.

Edukacja praktyczna i pragmatyczna

Wielkim sukcesem było utworzenie Laboratoriów Przyszłości dla uczniów wszystkich szkół podstawowych. **Czas teraz na nowoczesne pracownie techniczne, informatyczne i branżowe we wszystkich szkołach zawodowych i ogólnokształcących.** Zbudujemy Branżowe Centra Umiejętności, czyli nowoczesne ośrodki edukacji zawodowej, które utworzone zostaną na bazie 120 szkół zawodowych w całym kraju, we współpracy z wyższymi szkołami zawodowymi oraz poszczególnymi branżami właściwymi i wyjątkowo ważnymi dla danych obszarów kraju.

Zmienimy warunki rekrutacji na studia zawodowe, aby uwzględniły one w większym stopniu wyniki egzaminów zawodowych. Będziemy nadal wzmocniać wyższe szkoły zawodowe w byłych miastach wojewódzkich – po wprowadzeniu akademii nauk stosowanych w miejsce państwowych wyższych szkół zawodowych i akademii w historycznych centrach, takich jak Płock, Zamość czy Piotrków, czas na jeszcze bardziej zaawansowane inwestycje w infrastrukturę i kadre w tych uczelniach.

Absolwenci szkół ponadpodstawowych na większą jeszcze skalę powinni być **wykształceni w tzw. zawodach przyszłości, gwarantujących im dobrą i dobrze płatną pracę.** W ten sposób także zapewnimy wykwalifikowanych pracowników przedsiębiorcom rozwijającym polski rynek pracy.

Uruchomimy program „Nauka dla przetwórstwa rolno-spożywczego”. Da on nam szansę na połączenie nauki i biznesu, czyli rozbudowany i doinwestowany program, nakierowany na ścisłe powiązanie nauki z obszaru dziedzin i dyscyplin zawodowych, w tym zwłaszcza rolniczych, z przedsiębiorstwami, szczególnie z obszaru przetwórstwa rolno-spożywczego, eksportującymi polskie produkty za granicę. Program obejmie badania i doktoraty wdrożeniowe, praktyki dla studentów, szkolenia dla pracowników.

Rozwiniemy także program rozwoju zawodów przyszłości. Uczynimy to we współpracy MEiN z Siecią Badawczą Łukasiewicz, z Orlenem i Narodowym Centrum Badań Jądrowych w celu uruchomienia i rozwinięcia nowych kierunków studiów strategicznych z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego państwa, w tym zwłaszcza kierunku energetyki jądrowej. Zapotrzebowanie na zawody przyszłości będzie szczegółowo diagnozowane i na tej podstawie uruchamiane będą właściwe kierunki kształcenia zawodowego i studiów w poszczególnych regionach Polski.

Szkolnictwo wyższe

Uruchomimy specjalny program grantów w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych dla realizacji podstawowych interesów państwa polskiego. W ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki dojdzie do zainicjowania na dużo większą skalę niż dotychczas międzyuniwersyteckich badań nad historią Polski i narodu polskiego z okresu II wojny światowej (w tym nad pomocą Żydom podczas niemieckiego Holokaustu, ludobójstwem na elitach narodu polskiego, a także potężnymi materialnymi stratami wojennymi, zwłaszcza w obszarze kultury) oraz z okresu stalinizmu i komunizmu.

Przeprowadzimy reformę systemu grantów w ramach Narodowego Centrum Nauki – oprócz dotychczasowych kryteriów przyznawania grantów z NCN, z korektą w postaci wykreślenia punktów za dotychczasową aktywność w pozyskiwaniu grantów, wprowadzimy koszyki wojewódzkie z dodatkową pulą środków w celu umożliwienia pozyskiwania grantów badawczych naukowcom także z mniejszych ośrodków naukowych.

Proces awansu naukowego stanie się transparentny i będzie prowadzony zgodnie z zasadą równości.

Walka z patologiami zagrażającymi młodemu ludziom

We współczesnym świecie na dzieci i młodzież czai się wiele zagrożeń. Nagły rozwój technologii, niekontrolowany napływ treści cyfrowych, wojna za naszą wschodnią granicą i jej konsekwencje, zmieniający się rynek pracy – wszystko to destrukcyjnie wpływa na rozwój emocjonalny i poznawczy. W świecie pełnym zagrożeń, w którym następuje rozpad więzi społecznych, a tradycyjne wartości pozostają nieustannie zagrożone, państwo nie może rezygnować z działań na rzecz ochrony młodych ludzi, ze **wsparcia i ochrony młodzieży przez zapewnienie jej warunków do cieszenia się życiem i prawidłowego rozwoju. Prawo i Sprawiedliwość za jeden ze swoich priorytetów uznaje ochronę zdrowia fizycznego i psychicznego młodych Polaków.**

Prawo i Sprawiedliwość będzie podejmowało działania na rzecz uszczelnienia obecnych przepisów dotyczących alkoholu i wyrobów tytoniowych w celu ochrony młodzieży.

4.9. Kultura

Kultura jest podstawą istnienia każdej wspólnoty narodowej, źródłem i filarem tożsamości narodowej oraz fundamentem patriotyzmu. Dzięki kulturze naród polski przetrwał zabory i okupacje, przetrwał brutalne akcje germanizacyjne, rusyfikacyjne i sowietyzacyjne. Nasi poprzednicy nie rozumieli elementarnej prawdy o ogromnej roli kultury dla pielęgnowania tożsamości, dlatego z lekceważeniem podchodzili do spraw kultury narodowej. A przecież dziedzictwo narodowe, suwerenność kulturowa i nasza duchowa tożsamość mają niebagatelne znaczenie. Bez kultury nie będziemy państwem silnym, zdolnym zapewnić rozwój i pomyślność swoim obywatelom. Dlatego właśnie Prawo i Sprawiedliwość realizuje ambitną politykę kulturalną, inwestując w ten obszar znaczące środki finansowe. Kultura, pamięć i piękno zapewniają trwanie wspólnoty. Nie kwestionując potrzeby istnienia kultury elitarnej, akcentujemy konieczność funkcjonowania przede wszystkim

kultury jednoczącej ogół Polaków. Chcemy kultury bliskiej każdego obywatela, kultury aktywnie wspieranej przez państwo. **Będziemy tworzyć wiele nowych instytucji kultury – zarówno w dużych miastach, jak i w Polsce lokalnej – aby przybliżyć kulturę do obywateli, ułatwić dostęp do niej. Kluczem do osiągnięcia tego celu będzie stopniowe zwiększanie wydatków na kulturę.**

Działania instytucjonalne

Utworzymy Narodową Agencję Rewitalizacji Dziedzictwa, której zadaniem będzie finansowanie i organizowanie państwowego systemu odbudowy, rewitalizacji i konserwacji zabytków, w tym szczególnie obiektów wielkogabarytowych i substancji miejskiej. Agencja będzie odpowiedzialna za opiekę nad zabytkami, składającymi się na nowo utworzony Państwowy Zasób Zabytków. Jej celem będzie zapewnienie zachowania zabytków w jak najlepszym stanie poprzez podejmowanie i wspieranie działań związanych z ich rewitalizacją i odbudową.

Będziemy kontynuować Rządowy Program Odbudowy Zabytków („Polski Ład dla kultury” – 3 mld zł w 3 lata), którego pierwsza edycja została rozpoczęta. Rządowy Program Odbudowy Zabytków jest przedsięwzięciem, które oferuje samorządom możliwość wsparcia zadań inwestycyjnych, dotyczących renowacji i odbudowy obiektów zabytkowych. W ramach RPOZ może zostać odnowionych nawet ponad 10 tys. zabytków w Polsce.

Zwiększymy nakłady na program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Ochrona zabytków”. W latach 2015–2023 nakłady finansowe na ten program wzrosły ponad trzykrotnie – z 80 mln zł do 250 mln zł. Skala potrzeb jest ogromna, dlatego konieczne jest utrzymanie trendu wzrostowego nakładów finansowych przeznaczanych przez państwo na prace przy zabytkach mających szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, zarówno w kontekście ogólnoswiatowym, jak i – przede wszystkim – lokalnym, w którym pełnią ważną rolę nośnika historii i tradycji.

Zwiększymy środki będące w dyspozycji wojewódzkich konserwatorów zabytków. W latach 2015–2023 wartość środków, którymi dysponują wojewódzcy konserwatorzy zabytków, wzrosła ponad dwukrotnie. Będziemy kontynuować tę tendencję wzrostową, a także organizacyjnie

wzmacniać służby ochrony zabytków, bowiem kolejne zwiększenia środków z budżetu państwa pozwolą zarówno na wzrost wartości wynagrodzeń, jak i na uruchomienie dodatkowych etatów w wojewódzkich urzędach ochrony zabytków.

Będziemy kontynuować odbudowę Pałacu Saskiego, pałacu Brühla i kamienic przy ulicy Królewskiej.

Będziemy nadal rozwijać system odzyskiwania strat wojennych (m.in. przy pomocy nowych systemów informatycznych, stałego modernizowania baz danych itp.). W celu jeszcze skuteczniejszego odzyskiwania zagrabionych Polsce dóbr kultury stworzymy nowe narzędzia informatyczne, umożliwiające uszczelnienie sieci monitorowania rynku dzieł sztuki. Zastosujemy rozwiązania sztucznej inteligencji do poszukiwania utraconych dóbr kultury w Internecie. Unowocześnimy bazy strat wojennych w celu gromadzenia większej ilości informacji i roztoczenia lepszej kontroli nad wpływającymi danymi, podnosząc równocześnie ich jakość.

Będziemy kontynuować rozwój rodzimych kolekcji muzealnych (poprzez odzyskiwanie strat i zakupy nowych dzieł). Od 2016 r. Ministerstwo Kultury intensywnie wspiera zakupy dzieł do polskich muzeów. Pozwala to umacniać pozycję polskiego muzealnictwa i uzupełniać zbiory, które ucierpiały poważnie m.in. w latach II wojny światowej. Odzyskane dobra kultury są przekazywane przez Ministra Kultury najczęściej do placówek muzealnych, z których zostały zagrabione. Odzyskiwanie większej ich liczby będzie możliwe przy dalszym rozwoju systemu poszukiwań, a także dzięki podjęciu na poziomie europejskim, w ramach polskiej prezydencji, inicjatyw legislacyjnych, dotyczących wyłączenia przedawnienia roszczeń restytucyjnych.

Zrealizujemy programy inwestycyjne w polskich archiwach – przede wszystkim program termomodernizacji oraz Wieloletni Program Rozwoju Archiwów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego. W odpowiedzi na potrzeby inwestycyjne archiwów państwowych procedujemy wieloletni program rządowy, który ma objąć swoim zakresem budowę i modernizację archiwów w Poznaniu, Piotrkowie Trybunalskim, Łodzi, Koszalinie oraz Szczecinie. Dodatkowo projekt termomodernizacji zakłada głęboką modernizację 27 budynków Archiwów Państwowych. Ponadto rozpoczną się inwestycje w innych kluczowych lokalizacjach – m.in. w Warszawie, Katowicach, w dalszej perspektywie w Lublinie i Wrocławiu.

Znowelizujemy regulacje prawne, liberalizując przepisy dotyczące poszukiwań realizowanych przez osoby prywatne – eksploratorów. Celem ustawy jest przede wszystkim uproszczenie procedur związanych z prowadzeniem poszukiwań, zgłaszaniem znalezisk oraz ich oceną przez organy ochrony zabytków przy użyciu nowoczesnych narzędzi teleinformatycznych – aplikacji obsługującej zgłoszenia prowadzonych poszukiwań, dokonywanych znalezisk oraz kontaktu użytkowników z organami nadzorującymi te działania.

Zwiększymy budżet Instytutu Adama Mickiewicza. Jest to jedyna w swoim rodzaju instytucja – jej celem statutowym jest promocja polskiej kultury wśród odbiorców zagranicznych. Dzięki współpracy z polskimi placówkami dyplomatycznymi Instytut posiada możliwości skutecznego i efektywnego budowania przekazu o atrakcyjności naszego kraju, naszych wartości i idei. Podwojenie budżetu Instytutu pozwoli długofalowo na znaczące rozwinięcie działalności programowej, wspierając tym samym realizację interesów państwa polskiego.

Zwiększymy budżety Instytutów Polskich. Polska obecność kulturalna za granicą skutecznie wspierana jest przez 25 (wkrótce 26) Instytutów Polskich na całym świecie. Bezspornym atutem tych placówek jest gruntowna znajomość społeczeństw i krajów, w których są umiejscowione. Instytuty wpływają na kształtowanie wizerunku Polski wśród środowisk opiniotwórczych w krajach, w których funkcjonują. Dynamizacja ich działań będzie możliwa i skuteczna dzięki zwiększonemu finansowaniu.

Powołamy i zintensyfikujemy działalność nowych oddziałów Instytutu Pileckiego w Nowym Jorku, Rapperswilu, Izraelu i ewentualnie Brukseli. Zakładamy utworzenie – obok istniejących dzisiaj oddziałów Instytutu Pileckiego w Konfederacji Szwajcarskiej (Rapperswil) oraz Stanach Zjednoczonych Ameryki (Nowy Jork) – oddziałów w Izraelu oraz ewentualnie w Belgii. Głównymi zadaniami obecnie istniejących i nowych oddziałów będą: interdyscyplinarna refleksja i promocja polskiej narracji historycznej, dotyczącej kluczowych zagadnień XX stulecia (dwóch totalitaryzmów – niemieckiego i sowieckiego, a także konsekwencji ich działań z polskiej perspektywy).

Zwiększymy fundusz tzw. zachęt na produkcje audiowizualne do 300 mln zł rocznie. Fundusz ten jest istotnym elementem wspierania rozwoju polskiej kinematografii. Oferuje zwrot poniesionych w Polsce kosztów produkcji w wysokości 30% polskich wydatków kwalifikowalnych,

co stanowi ważny mechanizm przyciągający zagranicznych inwestorów. Począwszy od 2018 r., z budżetu państwa przeznaczane jest na ten cel ok. 100 mln zł rocznie. Aby jeszcze bardziej wzmocnić konkurencyjność polskiego rynku wobec analogicznych mechanizmów w innych krajach europejskich, zwiększymy budżet tzw. zachęt do 300 mln zł.

Będziemy kontynuować rozwój programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego: „Promocja kultury polskiej za granicą” oraz „Kultura inspirująca”. W grudniu 2018 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Minister Spraw Zagranicznych podpisali Porozumienie o współpracy. Ma ono na celu połączenie zasobów i potencjałów sektora kultury oraz dyplomacji. Podstawowym narzędziem w tym zakresie są programy dotacyjne koordynowane przez Ministra Kultury, wspierane przez Ministra Spraw Zagranicznych. Dalszy rozwój tych programów oraz zwiększenie ich budżetów pozwoli na realizację większej liczby najbardziej wartościowych projektów.

Powołamy zagraniczne filie Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina (Francja, Wielka Brytania) oraz ustabilizujemy trwałą współpracę ze światowymi centrami chopinowskimi (Japonia). Marka „Chopin” jest szeroko rozpoznawalnym znakiem kultury polskiej. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina podtrzymuje i rozwija więzi oraz współpracę z chopinowskimi ośrodkami na świecie, w tym z najbardziej związanymi z życiem kompozytora, jak Nohant czy Majorka. Mamy szansę stworzenia w tych miejscach oddziałów Instytutu, skutecznie funkcjonujących w sferze promocji kultury polskiej, naszej historii i teraźniejszości. Konkretnie działania zostały już zainicjowane, będą konsekwentnie prowadzone i finansowane.

Powołamy zagraniczne filie Instytutu Literatury ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb Polaków na Wschodzie (wsparcie twórców i tłumaczy oraz programy edukacyjne). Poprzez utworzenie oddziałów zagranicznych (Wilno, Lwów, Praga, Bukareszt) powołanego przez nas w 2019 r. Instytutu Literatury wzmocnimy obecność literatury polskiej na świecie. Będziemy efektywnie wspierać polskich twórców, tłumaczy i badaczy literatury polskiej, działających w środowisku zagranicznym.

Rozszerzymy działalność Instytutu Literatury o periodyk oraz (zapoczątkowany w tym roku) nurt działalności twórczej i promocyjnej, poświęcony historycznej idei Trójmorza przez:

- rozszerzenie kwartalnika „Trimarium” o nowe redakcje w Bułgarii, Słowacji i Chorwacji;
- utworzenie Biblioteki Trimarium (seria: Historia i literatura);
- utworzenie wakacyjnego programu edukacyjnego dla studentów/ doktorantów Trimarium (historia i kultura);
- utworzenie stałych rezydencji dla uczonych historyków i literaturoznawców Trimarium.

Podjmiemy nowe programowe działania w Instytucie Teatralnym w ramach wzmocnienia i wspierania teatrów polskich (polonijnych) poza granicami RP. Projekt „Teatr polski poza Polską” został zainicjowany w 2022 r. W kolejnych latach nastąpi rozwinięcie części naukowej projektu. Powstaje wirtualna mapa teatrów działających poza Polską, funkcjonuje także strona internetowa, która będzie rozbudowywana. Działalność teatrów w środowiskach polskich poza krajem będzie odgrywać coraz ważniejszą rolę w integracji Polaków żyjących poza Polską oraz ich łączności z Macierzą.

Na mocy znowelizowanej ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej powołamy państwowe instytucje kultury: Instytut Biblioteka Polska w Paryżu oraz Instytut Muzeum Polskie w Rapperswilu. Dwa bezcenne dla polskiego dziedzictwa narodowego zbiory – Biblioteki Polskiej w Paryżu oraz Muzeum Polskiego w Rapperswilu – wymagają objęcia systemową opieką państwa polskiego. Żeby taką opiekę zapewnić, powołamy dwie pierwsze instytucje kultury utworzone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na mocy umowy z podmiotem zagranicznym, dysponującym istotnymi dla polskiego dziedzictwa narodowego zbiorami. Pozwoli to na utrzymanie ciągłości istnienia tych instytucji i zapewni im środki niezbędne do dalszego działania oraz ochrony bezcennych zbiorów.

Powołamy Narodowy Instytut Sztuk Wizualnych w odpowiedzi na potrzeby zgłaszane przez środowiska twórcze oraz w celu utworzenia eksperckiego i projektowego centrum realizacji polityki kulturalnej państwa w tym obszarze kultury polskiej. Instytut uzupełni lukę w sferze sztuki współczesnej. Wśród zadań, które będzie realizował, są m.in.: aktywna polityka grantowa na wydatki inwestycyjne galerii sztuki, stypendialna (badawcza i twórcza) dla artystów i pracowników galerii, prowadzenie baz danych o znaczeniu dokumentacyjnym dla całego obszaru sztuki współczesnej, pomoc prawna i ekspercka oraz

standaryzacja w ruchu obiektów artystycznych. Instytut poprowadzi program wsparcia zakupów do kolekcji regionalnych oraz zamówienia artystyczne, co wzmocni środowiska twórcze.

Powołamy Centrum Literatury i Języka „Planeta Lem” w Krakowie. Będzie to samorządowa instytucja kultury, współprowadzona przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, której zadaniem będzie działanie na rzecz zachowania i rozwoju literackiego i językowego dziedzictwa kulturowego jako wyznacznika tożsamości narodowej. Połączy ona w swojej strategii tradycje językowe i literackie polskiej kultury z jej nowymi prądami oraz odpowiednio zadba o ich upowszechnianie i rozwój.

Zbudujemy dwa ogólnopolskie Ośrodki (Centra) Przemysłów Kreatywnych (Hotel „Cracovia” i Mińska 65 w Warszawie) oraz rozwiniemy programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego („Kultura cyfrowa”, „Rozwój sektorów kreatywnych”, Program Wsparcia Gier Video). Współcześnie rozwój kultury w coraz większej mierze bazuje na innowacjach, cyfryzacji i nowych technologiach. Aby w pełni wykorzystać potencjał tych przemian, zbudujemy dwie nowoczesne instytucje kultury, które zajmą się wspieraniem rozwoju polskich przemysłów kreatywnych. Ośrodek krakowski powstanie na bazie dawnego Hotelu „Cracovia”, a jego działalność skoncentruje się na sektorach wzornictwa i architektury. Siedzibę drugiej instytucji – Centrum Rozwoju Przemysłów Kreatywnych – stworzymy poprzez rewitalizację i rozbudowę postindustrialnej infrastruktury dawnej Drukarni Naukowo-Technicznej, zlokalizowanej przy ul. Mińskiej w Warszawie. Działalność Centrum skupi się na wykorzystaniu nowoczesnych technologii w kulturze, promowaniu i upowszechnianiu wartościowych dzieł kultury cyfrowej oraz wzmocnieniu polskich branż kreatywnych w obliczu rosnącej konkurencji międzynarodowej. Równolegle dostosowywane do aktualnych wyzwań i uwarunkowań rynkowych oraz potrzeb beneficjentów będą ministerialne programy dotacyjne, w ramach których wspieramy rozwój interdyscyplinarnych projektów z obszaru przemysłów kreatywnych, gier wideo i kultury cyfrowej.

Wsparcie kultury w Polsce lokalnej

Będziemy kontynuować inwestycje w infrastrukturę bibliotek i domów kultury, w tym wzmocnienie komponentów związanych z ich cyfryzacją, z preferencjami dla Polski lokalnej. Projekt zakłada dalsze nakłady na infrastrukturę bibliotek i domów kultury za pomocą dotychczas stworzonych narzędzi oraz zwiększone wsparcie na cyfrową transformację tych jednostek.

Będziemy nadal rozwijać sieć szkół artystycznych, dokończymy procesy rewitalizacji, remontów i budowy nowych sal koncertowych w szkołach artystycznych w Polsce lokalnej. Wdrożymy duży projekt systemowy, polegający na rozbudowie sal koncertowych w szkołach muzycznych z uwzględnieniem potrzeb mniejszych miast, w których szkoły artystyczne odgrywają rolę głównych instytucji kultury (np. w Koninie, Przeworsku, Krośnie). Ponadto kontynuowane będą znaczące inwestycje, rozpoczęte w latach poprzednich, których realizacja zapewni zupełnie nowe, modelowe warunki do nauki i promocji szkolnictwa artystycznego (np. w Zielonej Górze, Miechowie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Krotoszynie).

Będziemy kontynuować program współprowadzeń instytucji artystycznych i muzeów w Polsce lokalnej. Od roku 2016 Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzi konsekwentną politykę wsparcia samorządu lokalnego poprzez obejmowanie samorządowych instytucji kultury współprowadzeniem i współfinansowaniem. W chwili obecnej Ministerstwo Kultury współprowadzi 40 instytucji artystycznych (wzrost o 100% w porównaniu z rokiem 2015). Program współprowadzeń cieszy się ogromnym zainteresowaniem wszystkich samorządów.

Wprowadzimy nowy Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego: „Regionalne i Lokalne Izby Pamięci – wsparcie dla małych muzeów”. Nowy program, realizowany od 2023 r. przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, pozwoli na wsparcie inicjatyw na poziomie lokalnym i regionalnym. Izby pamięci, tworzone i prowadzone przez społeczników, samorządy czy organizacje pozarządowe, potrzebują pomocy z uwagi na ogromne znaczenie dla lokalnych społeczności. Jest to realizacja zgłaszanej oddolnie potrzeby, której efektami będą zachowanie i prezentacja ważnego tożsamościowo dziedzictwa lokalnego.

Wprowadzimy nowy program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zwiększający dostępność wydarzeń artystycznych dla grup seniorów, w tym w szczególności poprzez logistykę dostępu do dóbr kultury. Zgodnie z postulatem Rady ds. Polityki Senioralnej przy Ministrze Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej należy wzmacniać dostępność dóbr kultury i wydarzeń kulturalnych dla seniorów, zwłaszcza poprzez programy finansujące transport i opiekę. Takie programy już są dotowane przez Ministerstwo Kultury (np. program „Kultura dostępna”), a ich skuteczność jest wysoko oceniana przez organizacje działające na rzecz seniorów. Projekty te będziemy wzmacniać i rozszerzać.

Wzmocnimy status instytucji wystawienniczych w Polsce lokalnej poprzez uruchomienie programów wsparcia inwestycyjnego, a także poprzez powołanie Narodowego Instytutu Sztuk Wizualnych, który będzie prowadził działalność szkoleniową, edukacyjną i ekspercką. Planujemy wzmocnienie statusu artysty i roli pracowników instytucji sfery sztuk wizualnych poprzez programy stypendialne, badawcze oraz praktykanckie.

Wprowadzimy – w miarę możliwości budżetowych – kolejne programy obszarowego wsparcia dla NGO („Mateczniki Patriotyzmu”, organizacje pacjenckie, Kluby „Amazonek” itp.). Mateczniki patriotyzmu są miejscami, w których gromadzone są ważne dla społeczności lokalnej artefakty kulturowe, mogące służyć w szerokiej działalności edukacyjnej. Wsparcie Mateczników da impuls rozwojowy do większej dbałości o zachowanie dziedzictwa regionalnego i lokalnego. Organizacje pacjenckie i Kluby „Amazonek” odgrywają istotną rolę we wspieraniu interesów osób chorych. Ich wzmocnienie przyczyni się do integracji środowisk oraz poprawy planowania, realizacji i monitorowania polityk publicznych, których celem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu usług publicznych.

Dbłość o pamięć i dziedzictwo narodowe

Będziemy kontynuować budowę 300 nowoczesnych muzeów, zappełniających białe plamy pamięci i dziedzictwa narodowego – m.in. budowę wystawy stałej Muzeum Historii Polski oraz budowę Narodowego Muzeum Techniki i Historii Naturalnej. Ostatnie lata to okres dynamicznego wzrostu polskiego sektora muzealnego. Ministerstwo Kultury

i Dziedzictwa Narodowego będzie kontynuowało obecne inwestycje konieczne dla polskiej kultury, a także starało się obejmować swoim współfinansowaniem nowe ważne działania inwestycyjne muzeów. Jeszcze w 2023 r. rozpocznie działalność Centrum Solidarności „Stocznia” w Szczecinie, mające pod opieką historyczną stołówkę, miejsce podpisania Porozumień Szczecińskich w 1980 r. W najbliższym czasie podjęte zostanie współprowadzenie Muzeum Regionalnego w Cedyni, w miejscu symbolicznym dla polskich dziejów. Będziemy współprowadzić również Muzeum Pamięci Ofiar Rzezi Wołyńskiej oraz Centrum Prawdy i Pojednania im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Chełmie, a także Bazę „Zo” – Fort Jakuba: Centrum Historyczne im. Generał Elżbiety Zawackiej w Toruniu. W Grudziądzu na Wzgórzu Zamkowym utworzymy nowy oddział Muzeum Zamkowego w Malborku.

Wprowadzimy darmowy wstęp do narodowych instytucji kultury i muzeów dla określonych kategorii odwiedzających: emerytów, rencistów, studentów, młodzieży szkolnej oraz dzieci w wieku przedszkolnym. Darmowy bilet zwiększy dostępność dóbr kultury dla wielu grup społecznych i wiekowych. Zapobiegnie to ich wykluczeniu i podniesie kompetencje w odpowiedzi na aspiracje kulturalne i cywilizacyjne polskiego społeczeństwa.

Stworzymy wieloletni (2–3 lata) program obchodów i upamiętnienia 1000-lecia koronacji Bolesława Chrobrego i 500-lecia Hołdu Pruskiego. Kluczowe wydarzenia dla polskiej historii i tożsamości zasługują na wyjątkowe upamiętnienie. Korzystając z doświadczeń programu „Niepodległa” – obchodów stulecia odzyskania niepodległości – zorganizowane zostaną obchody na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Kultura bliżej obywateli

Będziemy kontynuować i rozwijać program „Przestrzenie Sztuki”, otwierający zasoby instytucjonalne polskiej kultury dla inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego (organizacje pozarządowe) oraz twórców niezrzeszonych.

Utworzymy nowoczesne formy udostępniania zbiorów historycznych przez instytucje artystyczne (nowe media w muzeach teatralnych, kultura online, wirtualne centra edukacji). Artystyczne instytucje

kultury dysponują zbiorami, ilustrującymi ich funkcjonowanie i dorobek kultury polskiej w bogatej historycznej przeszłości. Są to zbiory dokumentacji, scenografii, kostiumów, pamiątek po wybitnych twórcach. Zgodnie ze stosowanymi dziś zasadami zwiększania dostępności dóbr kultury poprzez dostęp online, wirtualne centra edukacji i szerokie wykorzystanie mediów społecznościowych będziemy przeznaczać środki na systematyczne powiększanie obszaru otwartego dostępu do tych zbiorów.

Kontynuować będziemy wsparcie organizacji polonijnych i emigracyjnych, dysponujących historycznymi kolekcjami i zbiorami dóbr kultury o istotnym znaczeniu dla polskiego dziedzictwa kulturowego, poprzez dofinansowanie w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego: „Wspieranie archiwów, bibliotek i muzeów poza krajem”. W tym roku Ministerstwo Kultury realizuje czwartą edycję tego programu. Jest on odpowiedzią na potrzebę bezpośredniego wsparcia przez państwo polskie instytucji emigracyjnych i polonijnych, prowadzących działalność w sferze ochrony i udostępniania polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą. Dotychczas z pomocy w ramach programu skorzystały m.in.: Stowarzyszenie Instytut Literacki Kultura we Francji, Muzeum Polskie w Ameryce, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu, Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Polski Instytut Naukowy w Ameryce. Z każdą edycją do programu zgłaszają się kolejne instytucje. Kontynuacja działań w tym obszarze jest konieczna.

Unowocześnienie ram prawnych dla kultury

Znowelizujemy ustawę o muzeach. Przygotowujemy kompleksową nowelizację ustawy o muzeach, uchwalonej w 1996 r. Pozwoli ona na dostosowanie sektora muzealnego do nowych wyzwań społecznych i technologicznych. Prace nad ustawą prowadzone są w dialogu z muzeami i muzealnikami.

Przeniesiemy dział Architektura do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz przyjmimy nową ustawę o zagospodarowaniu przestrzeni, uwzględniającą punkt widzenia architektury i urbanistyki. Projekt zakłada wydzielenie z działu administracji rządowej – budownictwo, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

oraz mieszkalnictwo – części związanych z architekturą i przeniesienie ich w kompetencje ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Przyjmujemy odrębną ustawę o instytucjach artystycznych. Rada ds. Instytucji Artystycznych, ciało opiniodawczo-doradcze przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego, reprezentujące środowiska artystyczne, przedstawiła już w roku 2017 postulat dotyczący potrzeby opracowania odrębnej ustawy regulującej funkcjonowanie artystycznych instytucji kultury (filharmonii, oper, teatrów, orkiestr, chórów itp.). Podkreślano, że jest to zasadne z uwagi na ich specyfikę, która jest odmienna od innych instytucji kultury (domy kultury, muzea, galerie, centra, biblioteki). Ustawa będzie regulować podstawowe sfery działalności instytucji artystycznych oraz normy wykonywania zawodów artystycznych w ramach zatrudnienia instytucjonalnego.

4.10. Cyfryzacja

Według raportu McKinsey&Company³ mnogość zastosowań sztucznej inteligencji może sprawić, że to właśnie rozwój tej dziedziny zapoczątkuje piątą rewolucję przemysłową. Technologia, w szczególności oparta na rozwoju oprogramowania, może się stać kluczowym polem światowej konkurencji i narzędziem do uzyskania przewagi geopolitycznej. Znajduje to odzwierciedlenie w strategiach rozwoju, prezentowanych przez Stany Zjednoczone, Chiny czy Unię Europejską. W ten trend powinna aktywnie włączyć się także Polska i wykorzystać cyfryzację życia społecznego oraz gospodarki jako kluczowy czynnik rozwoju kraju.

Najważniejszym wyzwaniem stojącym przed Polską w tym obszarze jest systematyczne zwiększanie udziału osób posiadających kompetencje cyfrowe. **Pozycja naszego kraju w rankingu uczestników testu kompetencji PISA w zakresie umiejętności matematycznych, które cytowane były wcześniej, wskazuje, że mamy dobre predyspozycje do stałego podnoszenia udziału osób posiadających kompetencje cyfrowe poprzez wprowadzanie na rynek pracy pracowników, posiadających takie zdolności wyniesione ze szkoły.**

---

³ <https://www.mckinsey.com/pl/our-insights/jak-uniesc-ambicje-polski-u-progu-nowej-ery-raporty> [dostęp: 11.07.2023].

Zdolności i potencjał Polaków muszą zostać należycie wykorzystane. Polska nie tylko musi stawać się coraz większym konsumentem cyfrowych technologii, lecz także coraz mocniej brać udział w ich wytwarzaniu na potrzeby światowej gospodarki.

Rozwój społeczeństwa cyfrowego

Utworzymy cyfrowe kluby seniora. W Polsce żyje 10 mln osób powyżej 60. roku życia. To właśnie tej grupy w największym stopniu dotyczy wykluczenie cyfrowe, niepozwalające w pełni korzystać z możliwości, które daje technologia. Aby każdy miał równe szanse wejścia w cyfrową rzeczywistość, samorządy otrzymają środki na wyposażenie i utrzymanie cyfrowych klubów seniora. Kluby będą mogły być prowadzone przez samorząd lub funkcjonującą na jego terenie organizację pozarządową. Będą je mogły stworzyć gminy, powiaty lub porozumienia JST – jedynym warunkiem będzie objęcie swoim zasięgiem co najmniej 10 tys. seniorów.

Wprowadzimy cyfrowy paszport żywności. Będzie to dostępna dla każdego baza danych, umożliwiająca ustalenie, skąd (kraj, nazwa firmy) pochodzi każdy produkt spożywczy dostępny do kupienia w sklepach wielkopowierzchniowych. Umożliwi to podawanie na paragonach informacji, który produkt pochodzi z Polski, co wzmocni patriotyczne postawy konsumenckie. Wyraźne oznaczenia co do kraju pochodzenia znajdą się również na półkach sklepowych.

Zorganizujemy ogólnopolskie lekcje kodowania. Będą to lekcje programowania w każdej szkole przez cały okres kształcenia i coroczny monitoring postępów każdego dziecka. Utworzymy także kolegia kompetencji cyfrowych – prowadzone wspólnie z firmami 18/24-miesięczne kursy, pozwalające na zdobycie kompetencji niezbędnych do pracy w branży nowych technologii.

W każdym mieście powiatowym powstaną Pracownie Aktywnego Korzystania z Technologii, w których uczniowie i nauczyciele będą mogli dowiedzieć się wszystkiego o wykorzystaniu nowoczesnych technologii w edukacji. Ministerstwo Cyfryzacji sfinansuje jeden wyjazd do PAKT-u dla każdej klasy szkolnej w Polsce.

Dokończymy rozpoczęty przez nas projekt doprowadzenia szybkiego Internetu do każdego, kto jest tym zainteresowany. Już w 2026 r. ponad 99% gospodarstw domowych będzie w zasięgu Internetu o prędkości

powyżej 100 megabitów na sekundę. Oprócz światłowodów będziemy wspierali firmy budujące szybką sieć 5G, która dotrze także do średnich miast i miasteczek, tak aby z mapy Polski zniknęły białe plamy zasięgu do telefonii komórkowej.

Cyfryzacja usług publicznych – państwo w telefonie

Sprawimy, że usługi publiczne będą dostępne nie tylko w urzędzie, ale i w telefonie. Każdy obywatel będzie mógł w swoim smartfonie mieć dostęp do wszystkich usług publicznych. Każdy będzie mógł mieć aplikację skrojoną do swoich potrzeb i skorzystać z elementów, które będą go wspierać w poszczególnych dziedzinach życia. Będą się na nią składać następujące moduły:

- **mObywatel** – aplikacja ta stanie się centrum kontaktu z państwem – będzie można w niej załatwić wszystkie sprawy urzędowe i umówić wideo/audio/czat wizytę w urzędzie. Zamiast papierowych załączników – zdjęcie telefonem. Zamiast wypełniania formularzy – załatwianie spraw kilkoma kliknięciami, tak jak w usłudze e-PIT. Zamiast poleconego – bezpieczny elektroniczny list do otwarcia w aplikacji.
- **mTV** – archiwa polskiej kinematografii, koncerty i spektakle finansowane ze środków publicznych i każdy mecz polskiej reprezentacji (transmisja na żywo) w sportach zespołowych będą dostępne nieodpłatnie w aplikacji.
- **mBiznes** – aplikacja ta pozwoli bezpłatnie prowadzić firmę niezatrudniającą pracowników. Każdy będzie mógł założyć działalność, zarejestrować się w urzędzie skarbowym, ZUS i innych instytucjach (np. sanepid), wystawiać i przyjmować faktury, prowadzić elektronicznie korespondencję z urzędami oraz podpisywać umowy bezpiecznym podpisem.

Polska cyfrowa nie może nikogo wykluczać i dlatego każda usługa publiczna oferowana przez Internet, o ile będzie to potrzebne, stanie się możliwa do załatwienia także stacjonarnie w placówce. Wykorzystamy potencjał sieci placówek Poczty Polskiej do dotarcia do każdej części

kraju, aby postawić na pierwszym miejscu wygodę obywateli. Wszystkie e-usługi będzie łączył wspólny standard, gwarantujący obywatelowi najwyższą jakość. Dlatego doprowadzimy do tego, aby każdy:

- mógł ocenić jakość usługi publicznej – każda sprawa załatwiona w urzędzie będzie mogła zostać oceniona przez obywatela (dzięki anonimowemu systemowi zbierania opinii udostępnimy obiektywny system oceny działania rządu i samorządu);
- korzystał z zasady minimum biurokracji – jeśli urząd dysponuje danymi, nie będzie mógł ich żądać od obywatela, tak jak to się dzieje w przypadku wniosków o paszport, a w przyszłości także i dowód osobisty;
- otrzymywał powiadomienie o terminach urzędowych – urząd będzie musiał przypomnieć w aplikacji o terminie 7 dni przed jego upływem – w przeciwnym razie obywatel nie poniesie konsekwencji jego niedotrzymania.

Stawiamy na nowoczesne technologie informatyczne i digitalizację także w obszarze podatków i finansów publicznych. W najbliższych latach planowane są kolejne działania na rzecz digitalizacji rozliczeń podatkowych. Rozwiemy Krajowy System e-Faktur. Będziemy także rozwijać usługę e-PIT oraz e-Urząd Skarbowy.

Technologia w służbie polskiej gospodarki

Staniemy się najlepszą w regionie lokalizacją dla centrów danych – uprościmy zasady lokowania data center, które pozwolą na przechowywanie danych Polaków na terenie naszego kraju, a także włączą się w globalne sieci dostawców usług chmurowych. Na ułatwienia m.in. w zakresie procesu budowlanego będą mogli liczyć inwestorzy, którzy zagwarantują, że nowo powstałe centra danych będą użytkowały zieloną energię.

Wykorzystamy potęgę dużych zbiorów danych i fotografii satelitarnej na potrzeby polskich rolników – uruchomimy wsparcie dla precyzyjnego, opartego na danych, rolnictwa dla nabywców polskich nawozów. Rolnicy uzyskają darmowy dostęp do algorytmów maksymalizujących plony oraz do ułatwiających pracę zdjęć satelitarnych.

Stworzymy Narodowy Fundusz Ekspansji Technologicznej. Biorąc pod uwagę doświadczenia ostatnich lat związane ze wspieraniem przez państwo polskich przedsiębiorców w zakresie działalności badawczo-rozwojowej oraz wdrożeniowej, można śmiało postawić tezę, że Polska ma wystarczający potencjał, żeby stać się międzynarodowym centrum wspierania i wdrażania nowoczesnych technologii, służących globalnemu rozwojowi. Jest to idea ambitna, ale oparta na rzetelnej ocenie potencjału Polski w tym zakresie. Fundusz powinien posiadać odrębną osobowość prawną i powinien efektywnie zagospodarować te środki krajowe, które aktualnie są rozproszone pomiędzy różnego rodzaju instytucje. W ramach funduszu powstaną projekty zapewniające wsparcie modułowe.

Usprawnimy proces komercjalizacji wyników badań w taki sposób, aby szeroko pojęty zysk pozostawał własnością państwa. Wprowadzimy Program Polska Dolina Rozwoju Najlepszych Technologii poprzez dofinansowanie najlepszych projektów badawczo-rozwojowych, które uzyskały już pomoc z innych źródeł finansowania, ale nie posiadają środków na wdrożenie technologii i potrzebują wsparcia pomostowego, aby móc ubiegać się np. o biznesowe dotacje ze środków PFR lub podobnych instrumentów, w których wymagane jest komercyjne wdrożenie projektu.

Wzmocnimy rozwój polskiej gospodarki z wykorzystaniem nowych technologii (Program Polska Globalny Partner) przez finansowe wspieranie międzynarodowej ekspansji najlepszych polskich startupów i firm technologicznych, których osiągnięcia i posiadane technologie mają potencjał konkurencyjności na rynkach międzynarodowych i przyczyniania się do globalnego rozwoju. W ramach tego programu mogłoby być także finansowane uczestnictwo polskich firm w międzynarodowych korporacjach, mające na celu umożliwienie Polsce wywierania wpływu na międzynarodową politykę gospodarczą w istotnych sektorach i branżach.

Bezpieczeństwo w sieci

Wprowadzimy obowiązek zapewnienia bezpiecznego logowania do serwisów, z których korzystają obywatele. Umożliwimy bezpieczne logowanie bez hasła za pośrednictwem aplikacji mObywatel do wszystkich

serwisów rządowych i prywatnych dla obywateli i firm. Wszystkie usługi rządowe oraz usługi oferowane przez duże firmy w sieci będą musiały zapewnić swoim klientom możliwość korzystania z dwuskładnikowego uwierzytelniania w formie SMS-a, aplikacji lub klucza sprzętowego.

Rozwiniemy rządowy serwis bezpiecznedane.gov.pl, zawierający informacje o wszystkich wyciekach danych w polskim Internecie. Firmy działające w Polsce będą miały obowiązek zgłaszania wszystkich wycieków w ciągu 24 godzin, aby obywatel otrzymał szybką i rzetelną informację o naruszeniu jego bezpieczeństwa.

Ochronimy Polaków przed oszustami, zawierającymi umowy przy wykorzystaniu skradzionych danych osobowych. Dzięki blokadzie PESEL w sytuacji, w której po jej włączeniu ktoś weźmie na nasze dane kredyt lub zawrze jakąkolwiek inną umowę, nie będzie to miało dla nas wiążących skutków prawnych.

4.11. Rozwój infrastrukturalny

Sprawiedliwy i zrównoważony rozwój Polski wymaga nowoczesnej infrastruktury transportowej oraz walki z wykluczeniem komunikacyjnym. Do tego powinien dążyć dobry gospodarz. Celem, do którego od 2015 r. skutecznie zmierzamy, jest Polska dobrze skomunikowana i otwarta na świat. Polacy mają prawo dostępu do dobrze utrzymanej infrastruktury, niezależnie od tego, w którym regionie i w jak dużej miejscowości mieszkają. **Infrastruktura jest dzisiaj na znacznie wyższym poziomie niż jeszcze 7-8 lat temu, a organizacja transportu pozwala na korzystanie ze środków komunikacji zbiorowej znacznie większej liczbie Polaków. Trendy te będą wciąż kontynuowane.** Realizujemy wielkie, strategiczne inwestycje, ale wspieramy również te mniejsze, bardzo ważne dla lokalnych społeczności. Dzięki ogromnemu wsparciu rządowemu dla inwestycji samorządowych wyrażenie „polskie drogi” przestało wywoływać negatywne skojarzenia. Polskie drogi, te drogi lokalne, to w coraz wyższym stopniu drogi pokryte solidną nawierzchnią, zapewniające komfort jazdy, drogi bezpieczne oraz, co też ma znaczenie, estetyczne.

Infrastruktura w Polsce staje się spójna. Systematycznie łączymy stolice polskich regionów. Oblicze polskich gmin i powiatów dynamicznie się zmienia: pięknieją drogi lokalne, powstają ścieżki rowerowe i chodniki, doświetlane są przejścia dla pieszych.

Ważną sferą działalności w obszarze transportu jest poprawa bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu drogowego. Swoje działania w tym zakresie opieramy na trzech filarach. To inwestycje, prawo oraz edukacja. Dzięki naszej determinacji bezpieczeństwo na polskich drogach poprawia się obecnie szybciej niż w którymkolwiek kraju Unii Europejskiej. Jednocześnie deklarujemy, że nie zaostrzymy przepisów regulujących odpowiedzialność za wykroczenia drogowe.

Polacy mają dzisiaj zatem wygodniejszy i bezpieczniejszy dostęp do infrastruktury i transportu niż kiedykolwiek wcześniej. Jednakże skala wyzwań, wynikających z jednej strony z zaniedbań polskiego transportu przez rządy lewicy i liberałów przed 2015 r., z drugiej strony zaś z wymagań stawianych przez współczesność dużemu ambitnemu krajowi, jakim jest Polska, sprawia, że **w kolejnych kadencjach musimy postawić następny duży krok na drodze do naszego ambitnego celu.**

Walka z wykluczeniem komunikacyjnym

Będziemy kontynuować redukcję wykluczenia komunikacyjnego. W tym zakresie podejmiemy szereg inicjatyw.

- Wprowadzimy ułatwienia dla samorządów, chcących uruchamiać stabilne lokalne połączenia autobusowe – będzie więcej pieniędzy dla samorządów na ten cel, wprowadzimy też możliwość zawierania umów wieloletnich.
- Dzięki przygotowaniom rozpoczętym w ostatnich latach doprowadzimy do budowy i odbudowy linii kolejowych w ramach programu Kolej Plus. Mieszkańcy wielu miast odzyskają po wielu latach lub po raz pierwszy uzyskają możliwość korzystania z transportu kolejowego.
- Wsparzymy narodowego przewoźnika kolejowego w tworzeniu połączeń autobusowych do miejscowości, które nie mają połączeń kolejowych.

Rozwój infrastruktury drogowej

Infrastruktura drogowa stanie się jeszcze bardziej spójna. Ukończymy budowę szlaku Via Carpatia im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego. Już dzisiaj łączy on Lublin z Rzeszowem, a w kolejnych latach połączy także Lublin z Białymstokiem oraz Rzeszów z granicą polsko-słowacką.

Dzięki intensywnej pracy w ostatnich ośmiu latach dzisiaj jesteśmy w przededniu oddania do ruchu całego przebiegu szlaku Via Baltica, łączącego Warszawę, Ostrów Mazowiecką, Łomżę, Ełk i Suwałki z granicą polsko-litewską. Stanie się to niebawem.

Do wybudowanych w ostatnich latach odcinków biegnącej wzdłuż zachodniej granicy Polski drogi S3 **dołączymy kolejne, dzięki czemu oddany do ruchu zostanie cały szlak drogowy, łączący zespół portów Szczecin-Świnoujście z granicą polsko-czeską.** Droga ekspresowa S11 połączy Pomorze Środkowe z Wielkopolską, Opolszczyzną i Górnym Śląskiem. Zakończy się budowa drogi S7 między Trójmiastem, Warszawą i Krakowem. Dokończymy trwającą budowę drogi S6, łączącej Szczecin, Kołobrzeg, Koszalin ze Słupskiem i Trójmiastem. Doprowadzimy do powstania drogi S16 przez Mazury, drogi S12 ze środkowej Polski przez Radom, Lublin i Chełm do granicy polsko-ukraińskiej i drogi S74, łączącej autostradę A1 z Ziemią Świętokrzyską oraz Podkarpacką.

Obecnie przygotowujemy i niebawem rozpoczniemy budowę Obwodnicy Aglomeracji Warszawskiej, czyli drogi A50/S50. Stolica dużego, dynamicznie rozwijającego się kraju, jakim jest Polska, zastępuje na takie rozwiązanie.

W ten sposób wszystkie stolice regionów zostaną połączone siecią dróg szybkiego ruchu. Docelowa długość tej sieci wyniesie ok. 8 tys. km. Dodatkowo będziemy kontynuować i ukończymy realizację rządowego Programu Budowy Stu Obwodnic, do którego dodaliśmy kolejnych 50 obwodnic w ciągach dróg wojewódzkich.

Będziemy kontynuować rozpoczęte w tej kadencji prace i doprowadzimy do zniesienia opłat za przejazd samochodami osobowymi na wszystkich autostradach – także na odcinkach koncesyjnych. Prawo i Sprawiedliwość jest jedynym gwarantem, że państwo polskie nie będzie w przyszłości zawierało tak szkodliwych umów koncesyjnych na obsługę autostrad, jak to miało miejsce za rządów lewicy i liberałów,

a obowiązujące umowy nie zostaną przedłużone. Wszystkie budowane przez nas drogi szybkiego ruchu są i pozostaną bezpłatne dla samochodów osobowych.

Bezpieczeństwo ruchu drogowego

Nasze działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego nadal będziemy opierać na trzech filarach: inwestycje, prawo, edukacja. Nowe drogi, nowe przepisy oraz akcje edukacyjne skierowane do pieszych, rowerzystów i kierowców przynoszą obecnie dobre owoce, co potwierdzają nie tylko statystyki, ale i sami uczestnicy ruchu drogowego. **W kolejnych latach będziemy więc nadal walczyć z piractwem i agresją na drogach przez wprowadzanie postulowanych przez uczestników ruchu drogowego i oczekiwanych przez Polaków rozwiązań prawnych.** Polskie drogi staną się jednymi z najbezpieczniejszych w Europie.

Rozwój polskich kolei

Polska kolej nadal będzie modernizowana, a korzystanie z niej stanie się jeszcze bardziej atrakcyjne. Rząd Prawa i Sprawiedliwości jako pierwszy postawił tak mocny akcent na transport kolejowy. Wiemy, że jest to transport bezpieczny i ekologiczny. Ten trend wzmocnimy w kolejnych latach. Zmodernizujemy te linie kolejowe, na których odnowę wciąż czekają pasażerowie. W setkach miejscowości pojawią się nowe i zmodernizowane dworce i stacje kolejowe.

Wybudujemy nowe linie, przystosowane do prędkości 200–250 km/h. Scalimy Polskę siecią nowych, nowoczesnych połączeń, likwidując ostatecznie to niechlubne dziedzictwo zaborów.

Rozpoczniemy budowę kolei dużych prędkości „KDP V4” z Warszawy przez Czechy i Słowację na Węgry. Doprowadzimy do powstania szlaku „Rail Baltica”, łączącego Polskę z krajami bałtyckimi. **Podejmiemy działania zmierzające do budowy kolejowego szlaku „Rail Carpatia”, łączącego państwa Inicjatywy Trójmorza: od Morza Bałtyckiego po Morze Czarne i Morze Egejskie.**

Do nowych i zmodernizowanych w ostatnich latach elementów taboru kolejowego dołączy prawie pół tysiąca elektrycznych i hybrydowych zespołów trakcyjnych i lokomotyw oraz prawie 2,5 tys. wagonów. **Zupełną nowością będą produkowane w Polsce lokomotywy wodorowe.** Wszystko to sprawi, że transport kolejowy stanie się jeszcze bardziej ekologiczny, a pasażerowie uzyskają jeszcze wyższy poziom komfortu w podróżach pociągiem.

Wprowadzimy bezpłatne bilety kolejowe dla seniorów od 70. roku życia. W porozumieniu z samorządami wprowadzimy wspólny bilet w atrakcyjnej cenie, który będzie obowiązywał na wszystkie pociągi w całej Polsce. Doprowadzimy do dalszego wzrostu liczby pasażerów polskiej kolei. **Naszym celem jest 400 mln pasażerów w 2027 r.**

Infrastruktura lotnicza

Wybudujemy Centralny Port Komunikacyjny między Warszawą a Łodzią, wraz z siecią kolejową. Będzie to przełomowa, na niespotykaną dotąd skalę, inwestycja, która sprawi, że w Polsce znajdzie się jeden z największych hubów transportowych w Europie.

Równolegle będziemy utrzymywać i rozwijać regionalne porty lotnicze, takie jak Kraków-Balice, Rzeszów-Jasiona, Katowice-Pyrzowice czy Zielona Góra-Babimost. Będą one komplementarne względem CPK, a przy tym dzięki nim jeszcze skuteczniej zadbamy o rozwój gospodarczy polskich regionów. Efektem będzie pojawienie się na nich nowych, dostępnych dla lokalnych społeczności połączeń krajowych i międzynarodowych, a także wzmocnienie bezpieczeństwa państwa. Zachowane zostanie także Lotnisko Chopina w Warszawie.

Rozwój środowiska dronowego

Nowe technologie, takie jak bezzałogowe statki powietrzne (drony), pozostaną w dalszym ciągu dynamicznie rozwijającą się gałęzią lotnictwa cywilnego. Będziemy wspierać ten rozwój, inwestując w badania oraz w koordynację środowiska dronowego w Polsce. Jesteśmy

też świadomi zagrożeń, wynikających z rozwoju technologii dronowych i informacyjnych, dlatego poprzez inwestycje zapewnimy Polsce ochronę przed cyberatakami.

4.12. Woda

Woda pozostaje jednym z najcenniejszych zasobów naturalnych na świecie. Jednak niekorzystne zmiany klimatyczne utrudniają dostęp do niej, co negatywnie oddziałuje na wiele kluczowych sektorów gospodarki, szczególnie na rolnictwo. Rewersem niedoborów wody i susz są powodzie, które wielokrotnie nas nawiedzały. **Stąd w zakresie gospodarki wodnej konieczne są kompleksowe rozwiązania, które uodpornią nasz kraj na te dwa stany krytyczne i zabezpieczą cenny i kluczowy dla gospodarki zasób narodowy.**

Woda nie jest tylko zasobem naturalnym, ale także szlakiem transportowym. Dzięki gęstej sieci rzek i długiej morskiej linii brzegowej Polska ma szansę na rozwój gospodarki morskiej i żeglugi śródlądowej. **Prawo i Sprawiedliwość niezmiennie dba o te ścieżki transportowe, które nie tylko przyczyniają się do rozwoju polskiej gospodarki jako całości, ale wzmacniają też mniejsze miasta i regiony, zapewniając równomierny i zrównoważony rozwój.**

Walka z suszą

Zasoby wodne w Polsce zaliczane są do najniższych w Europie. Tak niski poziom retencji w naszym kraju wywołał daleko idącą potrzebę poszukiwania rozwiązań przeciwsuszowych. Nie siedzimy jednak z założonymi rękami. Podobnie jak w przypadku innych wyzwań, także do tego problemu podchodzimy z należytą uwagą i odpowiednim przygotowaniem. **Odpowiedzią na zagrożenie suszowe jest opracowany przez rząd Prawa i Sprawiedliwości Krajowy System Zapobiegania Suszy – WODA DLA POLSKI.**

Kierunkiem i jednocześnie celem dalszego, planowanego prowadzenia gospodarki wodnej **jest uzupełnienie braków zasobów wodnych**

na obszarze Polski. Doprowadzimy do podniesienia poziomu retencji wody z obecnych 7% do 20%. Działania na rzecz podniesienia zasobów wód będą realizowane przez infrastrukturę wodną.

Projektowane przez nas cztery główne przeciwpowodziowe zbiorniki wodne to: zbiornik wodny Kąty-Myscowa, mokry zbiornik wodny „Racibórz”, stopień wodny Siarzewo, zbiornik Wielowieś Klasztorna. Wśród planowanych 304 zbiorników średnich i małych znajdą się m.in. zbiornik wodny Bzin, zbiornik wodny Dobre Miasto, zbiornik wodny Kotlewnia oraz już wybudowany zbiornik Tulce. Wodę dla wszystkich gospodarstw rolnych, narażonych na niewystarczające jej zasoby, zapewni planowane 50 tys. km systemów nawadniających. **Dzięki tym systemom, które będą połączone ze zbiornikami, każde gospodarstwo rolne będzie posiadało odpowiednią ilość wody.**

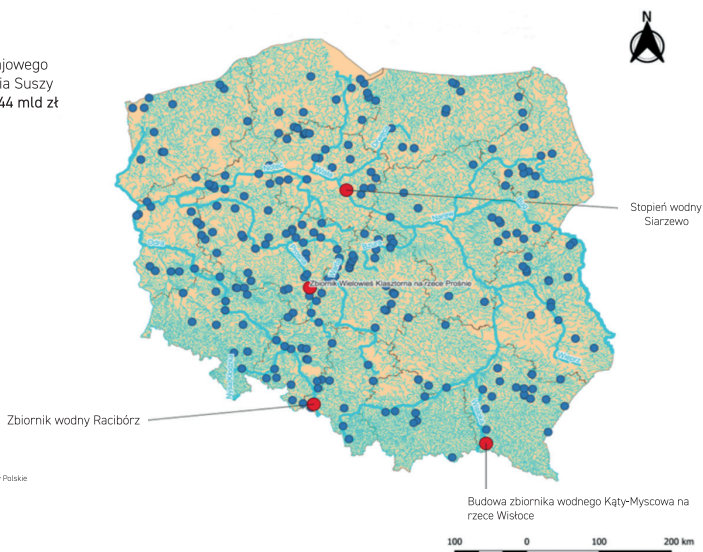
Krajowy System Zapobiegania Suszy

Szacowany koszt Krajowego Systemu Zapobiegania Suszy (lata 2024–2032) ok. 44 mld zł

Legenda

Inwestycje

- o największej inwestycji PGM Wody Polskie
- Średnie i małe zbiorniki – 304
- Główne rzeki
- Pozostałe rzeki
- ▨ Wzvodzownie
- Systemy nawadniające – 50 tys. km

Planujemy budowę 1600 ostróg, czyli urządzeń hydrotechnicznych na bazie materacy faszynowych i narzutów kamiennych, piętrzących Wisłę w celu umożliwienia swobodnej żeglugi. Inwestycje te przewidują zabezpieczenie przed podmywaniem wałów przeciwpowodziowych, poprzez zastosowanie faszynowych opasek brzegowych, co jest rozwiązaniem

w pełni ekologicznym. Jest to nieodzownie związane z koniecznością rozwoju polskich portów, które odnotowują ogromną dynamikę wzrostu przeładunków. System ostróg został już wybudowany na środkowej Odrze, gdzie umożliwi całoroczną żeglugę. Przyjęta ustawa o rewitalizacji Odry przewiduje dalszy plan inwestycyjny rozpoczynający budowę stopni wodnych w Lubiążu i Ścinawie, co zlikwiduje ostatnie ograniczenia w swobodnej żegludze. Inwestycje będą miały charakter wysoko ekologiczny z zastosowaniem naturalnych surowców bez negatywnej ingerencji w morfologię rzeki.

Zrealizowanie tych projektów sprawi, że Polska będzie zabezpieczona zarówno przed groźącymi suszami, jak i przed powodziąmi.

Będziemy nadal dbać o rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Uruchomimy subwencję dla gmin z przeznaczeniem na system oczyszczania ścieków i budowę kanalizacji sanitarnej oraz budowę oczyszczalni przydomowych w miejscach, w których nie jest technicznie możliwy dostęp do sieci kanalizacyjnej.

Uruchomimy program wsparcia gospodarstw rodzinnych i doskonalenia gospodarki wodnej w rolnictwie w warunkach okresowych niedoborów lub nadmiarów wody, w tym w szczególności: w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych. Zarządzanie lokalnymi zasobami wody obejmuje zatrzymanie wód opadowych w glebie, ochronę jakości wody poprzez zatrzymywanie substancji nawozowych i węgla organicznego w glebie, ochronę warunków bytowych chronionych gatunków zależnych od wody, a także kształtowanie krajobrazów, sprzyjających utrzymaniu retencji naturalnej oraz zapobieganiu powodziom i suszom.

Będziemy kontynuować prace nad budową systemu retencjonowania wody na potrzeby rolnictwa przez: budowę małych zbiorników wodnych; modernizację melioracji szczegółowych z dodaniem funkcji gromadzenia wody; budowę zbiorników wodnych na średnich ciekach wodnych.

Utworzymy krajowy system wsparcia dla działających i będących w trakcie zakładania Lokalnych Partnerstw ds. Wody (LPW). Ideą Lokalnych Partnerstw ds. Wody jest wsparcie współpracy oraz stworzenie sieci kontaktów między lokalnymi społecznościami a instytucjami i urzędami w zakresie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa.

Będą prowadzone działania nakierowane na łagodzenie skutków suszy – przeznaczymy 830 mln zł na ten cel. Każdy właściciel domu jednorodzinnego będzie mógł otrzymać dotację do 6 tys. zł na zakup, montaż, budowę i uruchomienie instalacji, pozwalających na zbieranie, retencjonowanie i wykorzystywanie wód opadowych oraz roztopowych na terenie nieruchomości objętej przedsięwzięciem. Dzięki temu wody te nie będą odprowadzane np. do kanalizacji bytowo-gospodarczej, kanalizacji deszczowej, rowów odwadniających, odprowadzających poza teren nieruchomości, na tereny sąsiadujące, ulice i place.

Będziemy również troszczyć się o wszystkie krajowe zbiorniki wodne oraz o jakość wody. Wprowadzimy stały monitoring polskich rzek. Do końca 2025 r. powstanie kompleksowy system monitoringu, zakładający stałe badanie podstawowych parametrów fizykochemicznych wody w rzekach oraz bieżące raportowanie.

Żegluga śródlądowa i gospodarka morska

Będziemy konsekwentnie stawiali na polskie porty i stocznie, bo w przeciwieństwie do naszych poprzedników nie zapominamy, że szeroki dostęp do Morza Bałtyckiego i najdłuższa w historii morska linia brzegowa to wielki dar i potężny atut, których zaniedbanie byłoby niewybaczalnym grzechem.

- **Zainwestujemy w porty offshorowe w Świnoujściu i Gdańsku** – Terminal Baltic Hub w związku z trwającymi pracami przyczyni się do wzrostu mocy przeladunkowych terminala kontenerowego w Gdańsku. Budowa terminala głębokowodnego w Świnoujściu oraz rozbudowa infrastruktury dostępowej w postaci toru żeglugowego stworzy możliwość obsługi największych jednostek żeglugowych na Morzu Bałtyckim. Budowa uniwersalnego terminala głębokowodnego w Gdyni umożliwi obsługę statków wielozadaniowych.
- **Wybudujemy nowy tor podejściowy do portu w Świnoujściu wraz z terminalem kontenerowym.** Tor ten będzie miał 65 km długości i pół kilometra szerokości. Ominie on sporne wody niemieckie. W ten sposób sprawimy, że przyszłe inwestycje w zespół portów Szczecin-Świnoujście nie będą mogły być kwestionowane przez niemieckich sąsiadów.

- **Przyjęliśmy wieloletni program budowy infrastruktury dla zapewnienia odbioru gazu w ramach terminalu pływającego FSRU w Gdańsku.** W wyniku realizacji tego programu powstanie cała infrastruktura, umożliwiająca przyjęcie gazowców dostarczających LNG. Terminal FSRU wraz z przedmiotową inwestycją jest kluczowy w zakresie bezpieczeństwa energetycznego państwa – dla potrzeb wzrastającej konsumpcji gazu w Polsce. Planujemy też kompleksową rozbudowę naftoportu, ważną zwłaszcza w kontekście całkowitej derusyfikacji źródeł dostaw ropy naftowej i produktów ropopochodnych.
- **Podejmiemy inwestycje umożliwiające rozwój małych i średnich portów, takich jak Darłowo, Kołobrzeg, Ustka, Łeba, Władysławowo i Elbląg.** Celem rozwoju portów morskich jest 260 mln ton przetadowanych towarów w okresie 10 lat we wszystkich portach morskich.

Transformacji ulegną wszystkie porty o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej. Osiągniemy to poprzez rozbudowę infrastruktury na rzecz głębokowodnych terminali zewnętrznych, obsługujących wszelkiego rodzaju jednostki pływające.

4.13. Rolnictwo

Nie sposób wyobrazić sobie przetrwania Polski w czasach tragicznych i burzliwych doświadczeń dziejowych, przez które przechodziła nasza Ojczyzna, bez polskich rolników – bez ich trudu i zapobiegliwości, bez ich silnej wiary oraz umiłowania wszystkiego, co polskie. Polscy rolnicy „żywili i bronili”, a polska wieś zawsze, nawet w najmroczniejszych okresach, była twierdzą polskości.

Jak wszystko, również polska wieś się zmienia, ale naszym celem, celem Prawa i Sprawiedliwości, jest przeprowadzenie zmian, które nie tylko są możliwe i konieczne, ale również współistnieją z najlepszymi tradycjami wiejskimi. Przemiany, o których mowa, mają doprowadzić do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich oraz w efektywny sposób wykorzystywać posiadane zasoby na rzecz zrównoważonego rozwoju kraju, czego skutkiem będzie wzrost gospodarczy, niezbędny do zapewnienia ludziom dobrobytu, z uwzględnieniem sprawiedliwości społecznej i warunków koniecznych do zachowania zasobów oraz walorów środowiska naturalnego. Doprowadzimy do:

- zbudowania konkurencyjnego sektora produkcji rolnej z uwzględnieniem wymagań klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt;
- wzrostu opłacalności produkcji rolnej oraz poprawy materialnych warunków rozwoju obszarów wiejskich;
- przywrócenia mieszkańcom wsi do funkcjonowania w społeczeństwie otwartym, konkurencyjnym, informacyjnym i obywatelskim;
- włączenia obszarów wiejskich w obieg gospodarki europejskiej;
- zagospodarowania obszarów wiejskich jako miejsca do życia, spędzania wolnego czasu, zamieszkania i rekreacji.

Sprawy rolnictwa, produkcji żywności i rozwoju obszarów wiejskich traktujemy jako zadania o strategicznym znaczeniu dla bezpieczeństwa żywnościowego Rzeczypospolitej Polskiej. W realizacji tego celu jesteśmy zdecydowani utrzymać model rolnictwa oparty na gospodarstwach rodzinnych, które objęliśmy szczególną pomocą i ochroną.

Będziemy działać na rzecz zwiększenia opłacalności produkcji rolnej i ochrony dochodów rolnika (tzw. ustawa hiszpańska w polskich warunkach). Wprowadzimy przepisy, które zagwarantują rolnikom, że ich produkty nie będą skupowane poniżej kosztów produkcji, a cena sprzedawanego produktu wyższa od kosztów jego wytworzenia. To rozwiązanie dotyczy całego przemysłu spożywczego.

Kluczowym zadaniem do 2031 r. jest zapewnienie stabilizacji polskiemu rolnictwu i polskiej wsi. Stworzymy takie warunki instytucjonalne, prawne i środowiskowe, które pozwolą wszystkim rolnikom, także tym prowadzącym małe gospodarstwa, żyć z produkcji rolnej. Prawo i Sprawiedliwość będzie wspierać organizowanie się rolników w ramach spółdzielni i zrzeszeń, podobnie jak ma to miejsce we Włoszech, co pozwoli im zyskać lepszą kontrolę nad cenami produktów i czerpać większe zyski w ramach łańcuchów dostaw. Rolnictwo jest podatne na różnego rodzaju sytuacje kryzysowe, ale Prawo i Sprawiedliwość gwarantuje, że państwo polskie nie zostawi rolników samych w tego rodzaju sytuacjach i będzie aktywnie reagować na wszelkie kryzysy, budując odporność polskiej produkcji rolnej.

Wsparcie i ochrona polskiego rolnictwa na rynkach międzynarodowych

Nadal będziemy monitorować przepływ handlowy z Ukrainą oraz kontrolę jakości importowanych produktów rolnych. Będziemy także podejmować kolejne działania w ramach Unii Europejskiej na rzecz ochrony interesów polskich rolników poprzez budowanie stabilnych sojuszy i silnych koalicji z krajami, będącymi w podobnej sytuacji. Stanowczo zabiegać będziemy o solidarność europejską oraz przekonywać Komisję Europejską do podejmowania działań na rzecz wsparcia rolników w poszkodowanych krajach.

Przeprowadzimy skuteczne działania na rzecz dywersyfikacji rynków zbytu dla polskich produktów rolno-spożywczych w ramach intensywnego dialogu z partnerami zagranicznymi w celu zakończenia trwających procedur dostępowych, likwidacji istniejących barier administracyjnych i otwierania nowych rynków zbytu zgodnie z zapotrzebowaniem polskiego sektora rolno-spożywczego.

Wraz z podmiotami rynku kapitałowego uruchomimy elektroniczną platformę sprzedażową dla produktów rolno-spożywczych. Rozwiązanie takie ułatwi i usprawni tworzenie dużych, jednorodnych partii towaru, co przyczyni się do zwiększenia eksportu produktów na rynki UE, a także poza nie.

Repolonizacja w rolnictwie

Odbudujemy polskie przetwórstwo – doprowadzimy do repolonizacji i unarodowienia przemysłu przetwórczego w rolnictwie. Jest to jeden z najważniejszych segmentów bezpieczeństwa żywnościowego Polski. Odzyskamy znaczące zakłady przetwórcze, w szczególności z branży owoców miękkich, przetwórstwa mięsa i pozostałych. Wzmocnimy kapitałowo Krajową Grupę Spożywcą. Rozbudujemy jej potencjał przetwórczy i uruchomimy sieć sprzedaży detalicznej artykułów spożywczych. Stworzymy lokalne rynki hurtowe i punkty sprzedaży bezpośrednio. Będziemy wspierać dalszy rozwój lokalnych rynków rolnych. Utworzymy polskie centra handlowe rolno-spożywcze, aby rozwijać rolniczy handel detaliczny (RHD) i skracać łańcuchy żywnościowe.

Działania branżowe

Dokonyjemy aktualizacji Programu Rozwoju Głównych Rynków Rolnych. Zrealizujemy projekty adresowane do poszczególnych branż sektora rolno-spożywczego. W pierwszej kolejności będą to projekty ukierunkowane na:

- wzrost produkcji wieprzowiny i zapewnienie bezpieczeństwa w zakresie pogłowia trzody chlewnej w Polsce – odbudujemy polską hodowlę;
- zapewnienie rozwoju łańcucha dostaw wołowiny kulinarnej i sprawiedliwego podziału zysków w łańcuchu produkcyjnym;
- zwiększenie świadomego spożycia produktów owocowych i warzywnych dzięki informacjom dotyczącym ich właściwości prozdrowotnych i żywieniowych;
- wzrost produkcji mięsa, wełny, mleka i skór owczych oraz zapewnienie bezpieczeństwa w zakresie pogłowia owiec w Polsce.

Wybudujemy Terminal Towarowy (AgroPort) oraz rozbudujemy infrastrukturę portów, działającą na potrzeby eksportu towarów rolno-spożywczych na rynki światowe (przy zaangażowaniu spółek z udziałem Skarbu Państwa).

Konieczne jest stworzenie nowoczesnej infrastruktury transportowej i magazynowej, nadzorowanej przez Skarb Państwa, umożliwiającej obsługę dużych jednostkowych partii surowców rolnych w eksporcie i imporcie, dostęp podmiotów zagranicznych do dużych partii towarów rolnych, wzrost obrotów polskimi surowcami rolnymi, wzrost eksportu surowców rolnych, zwiększenie bezpieczeństwa transakcji, wzrost dochodowości produkcji rolnej, ograniczenie dominującej pozycji pośredników.

Spółdzielczość rolnicza – partnerstwo podmiotów i producentów rolnych kluczem do wzrostu gospodarczego

Będziemy rozwijać partnerską współpracę rolników, w tym w szczególności w formie spółdzielczości rolniczej. Grupy partnerskie rolników będą prowadziły działalność gospodarczą na rzecz swoich członków

w zakresie planowania przez nich produkcji, dostosowania skali i jakości tej produkcji do oczekiwań rynku, koncentrowania podaży, organizacji sprzedaży produktów swoich członków oraz koncentracji popytu i organizacji zakupu środków do produkcji rolnej. Będą również mogły na rzecz swoich członków prowadzić przetwórstwo produktów, przechowywać je, konfekcjonować i standaryzować, prowadzić handel produkcją swoich członków i produktami uzyskanymi z jej przetwórstwa czy też świadczyć usługi na rzecz swoich członków związane z wytwarzaniem przez nich produktów. Wprowadzenie nowych rozwiązań pozwoli na poprawę efektywności gospodarowania na obszarach wiejskich oraz zwiększy poziom zorganizowania producentów rolnych. Przyczyni się też do procesu tworzenia małych i średnich przedsiębiorstw na terenach wiejskich, w szczególności mikroprzedsiębiorstw.

Będziemy rozwijać odnawialne źródła energii (OZE) oraz wspierać budowę biogazowni (np. w powiązaniu z prowadzoną produkcją zwierzęcą) i tworzenie spółdzielni energetycznych. Wprowadzimy przepisy prawne ułatwiające zakładanie i funkcjonowanie spółdzielni energetycznych na obszarach wiejskich.

Stabilność dzięki wsparciu instytucjonalnemu

Naszym priorytetem będzie wprowadzenie zmian zapewniających przychylne dla rolników otoczenie prawne oraz sprawne i przyjazne działania organów administracji rządowej na rzecz rolnictwa. Nasze wysiłki dotyczą prawnych regulacji związanych z rolniczą przestrzenią produkcyjną i gospodarczą funkcją wsi. Odnosi się to do gwarancji dla rolników w zakresie trwałości produkcji roślinnej i zwierzęcej. Inna działalność na terenach wiejskich nie może blokować produkcji rolnej i w żaden sposób na nią wpływać. Kompleksowe zarządzanie obszarów wiejskich dotyczy gospodarowania gruntami rolnymi z zasobów własności rolnej Skarbu Państwa. Odnosi się ono do przygotowania propozycji zmian legislacyjnych w zakresie gospodarowania nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa i dalszego monitorowania procesu gospodarowania Zasobem Własności Rolnej Skarbu Państwa w celu ich sprawnego ponownego rozdysponowania, z przeznaczeniem w szczególności na powiększenie gospodarstw rodzinnych.

Usprawnimy program „**Woda dla rolnictwa**” i uruchomimy programy doskonalenia gospodarki wodnej w rolnictwie w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wody dzięki wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych do poprawienia warunków produkcji i zwiększenia zatrzymania wody na danym obszarze.

Ochronimy polskich rolników przed plagą nieterminowych wypłat pieniędzy za produkty rolne. Nieuczciwe praktyki godzą w producentów rolnych, a tym samym hamują rozwój polskiego rolnictwa. Rozwiązaniem tego problemu będzie obowiązek tworzenia przez nabywców specjalnych rachunków ze środkami na pokrycie umów z rolnikami. Nowym instrumentem będzie też depozyt rolniczy. To rodzaj kredytowanej, udzielanej przez bank, zaliczkowej zapłaty dla rolników za uzyskane przez nich plony. Dzięki temu rolnicy nie będą musieli wyzbywać się swoich produktów pod presją czasu. Depozyt rolniczy zapewni mu finansowanie bieżących potrzeb gospodarstwa, a produkty sprzeda w najlepszym momencie po korzystniejszej cenie.

Wprowadzimy system nowoczesnych ubezpieczeń rolniczych. Unowocześnimy istniejący system ubezpieczeń rolniczych z dotacją z budżetu państwa. Opracujemy nowe instrumenty rekompensat dla rolników z tytułu utraty dochodów. Należy wypracować narzędzia stabilizacji produkcji, przy czym kluczowa jest tu kwestia zapewnienia stabilności dochodów rolniczych oraz cen produktów kierowanych do przetwórstwa.

Rozwiniemy program promocji polskiej żywności – „Produkt Polski jest najlepszy”. Utworzymy Akademię Producenta i Eksportera Żywności w ramach Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, w której organizowane będą m.in. webinaria informacyjno-szkoleniowe dla polskich przedsiębiorców, prezentujące warunki prowadzenia biznesu na poszczególnych rynkach zagranicznych oraz rozwój systemu promocji produktów rolno-spożywczych. Będziemy promować polską żywność, wytwarzaną na rynkach lokalnych, a także produkty regionalne.

Wprowadzimy program „Lokalna półka”, czyli obowiązek, aby sklepy w swojej ofercie miały minimum dwie trzecie owoców, warzyw, produktów mlecznych i mięsnych oraz pieczywa pochodzących od lokalnych dostawców. Na paragonach będzie można sprawdzić, z jakiego kraju pochodzi produkt. Dla konsumentów to bardzo ważna informacja. Zyskają na tym nie tylko rolnicy, ale także sieci handlowe, bo zdrowie i zadowolenie ich klientów jest przecież najważniejsze.

Zapewnimy rolnikom krajowe instrumenty wsparcia. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa będzie kontynuować pomoc dla rolnictwa, rybactwa i obszarów wiejskich finansowanej z budżetu krajowego, m.in. poprzez działania w zakresie akcji kredytowych, nieoprocentowanych pożyczek, pomocy na przezimowanie pszczół, wsparcia dla kół gospodyń wiejskich, środków na dopłaty do kredytów na sfinansowanie części kosztów inwestycji oraz kredytów z częściową spłatą kapitału na zakup użytków rolnych przez młodych rolników. Programy pomocy krajowej zostaną na nowo sformułowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach unijnych.

Dziś niezwykle ważna jest cyfryzacja usług świadczonych dla rolników. Konieczne jest wsparcie rozwoju cyfryzacji jako jednego z podstawowych sposobów rozwoju rolnictwa. Rozwiązania cyfrowe muszą służyć ograniczaniu kosztów realizacji pomocy, a zaoszczędzone w ten sposób fundusze winny być kierowane na inwestycyjne wsparcie rolników. **Utworzymy ogólnodostępną, kompleksową, rolniczą platformę informatyczną**, obsługującą programy i wnioski wszystkich instytucji rolniczych, by rolnik w jednym miejscu miał szybki i łatwy dostęp do wszystkich informacji o realizowanych programach i możliwość złożenia wniosku w ogłoszonych naborach.

Rozwijana będzie działalność sieci na rzecz **innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich**, głównie poprzez realizowanie projektów demonstracyjnych z udziałem naukowców i praktyków, pomoc w opracowaniu projektów przez grupy partnerskie rolników i producentów dla innowacji w rolnictwie. **Zwiększymy dostępność doradztwa rolniczego**, ulepszymy system szkoleń doradców, wzmocnimy kompetencje w zakresie transferu wiedzy z nauki do praktyki. **Zadbamy o rozwój oświaty rolniczej**, głównie poprzez wspieranie edukacji i drogi zawodowej w rolnictwie, by zapewnić zastępowalność pokoleń w gospodarstwach i wesprzeć młodych rolników rozpoczynających swoją działalność.

Zagwarantujemy sprawiedliwe emerytury przy zbiegu świadczeń w ZUS i KRUS. Zmiana systemu wypłacania świadczeń dotyczy zwiększenia kwoty wypłacanej z tzw. części rolniczej, aby w większym stopniu odpowiadała liczbie opłaconych składek.

Wprowadzimy **programy dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją** poprzez opracowanie planu aktywizacji i rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych przy wykorzystaniu projektów finansowanych ze środków pochodzących

z różnych źródeł. Wsparcie dotyczy rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, aktywizacji lokalnych zasobów ludzkich, pobudzania lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, a także poprawy dostępu mieszkańców do podstawowych usług publicznych.

Będziemy wspierać i promować **dziedzictwo kulturowe i historyczne obszarów wiejskich**. Będziemy wspierać finansowo i organizacyjnie działalność kół gospodyń wiejskich, promować polski folklor oraz regionalnych twórców ludowych. Opracujemy metody i narzędzia służące systemowemu wsparciu osób aktywnie uczestniczących w życiu kulturalnym wsi. Będziemy dofinansowywać budowę świetlic wiejskich i remiz OSP, wspierać finansowo termomodernizację istniejących świetlic i remiz oraz rozwój fotowoltaiki dla tych budynków. Ważne jest dla nas również dofinansowanie małej infrastruktury wiejskiej.

Ułatwimy dostęp do usług medycznych i lekarzy – zadbamy o **zdrowie na obszarach wiejskich**. Dzięki naszym działaniom nastąpi poprawa dostępności do badań diagnostycznych i profilaktyki zdrowotnej dla mieszkańców wsi. Wspierane będą istniejące i nowe programy diagnostyczne dotyczące m.in. nowotworów i chorób cywilizacyjnych. Szczególną troską nadal będziemy otaczać seniorów i ich zdrowie. Wspieramy osoby z niepełnosprawnościami i zagrożone wykluczeniem społecznym na obszarach wiejskich.

4.14. Energetyka i górnictwo

Sektor energii w Polsce, odgrywający kluczową rolę dla całej gospodarki, bezpieczeństwa kraju i życia obywateli, w ciągu ostatnich ośmiu lat przeszedł znaczące zmiany. Dążąc do zwiększenia suwerenności energetycznej kraju, skupiliśmy się na rozwoju infrastruktury, dywersyfikacji źródeł energii oraz wprowadzeniu nowych rozwiązań regulacyjnych i systemowych. Polityka energetyczna Prawa i Sprawiedliwości to stabilne i bezpieczne dostawy energii dzięki pełnej dywersyfikacji (węgiel, gaz, biomasa, odnawialne źródła energii, a w przyszłości atom). W ciągu ośmiu lat rządów Prawa i Sprawiedliwości doprowadziliśmy do pełnej derusyfikacji polskiej energetyki. Stawiamy na niezależność energetyczną dzięki optymalnemu wykorzystaniu polskich surowców i dynamicznemu rozwojowi tanich źródeł energetyki odnawialnej, w tym rozproszonej energetyki.

Do 2030 r. moc zainstalowana w OZE ulegnie podwojeniu. Będziemy nadal inwestować w sieci przesyłowe i dystrybucyjne, a także w energię jądrową, która stanowić będzie docelowo podstawę naszego miksu energetycznego i zapewni Polsce bezpieczeństwo energetyczne. Stawiamy na sprawiedliwą transformację, w tym wsparcie dla górnictwa i regionów górniczych. Górnictwo, polski skarb narodowy, musi stanowić rezerwę energetyczną dla naszego kraju.

Bezpieczeństwo energetyczne

Zaproponujemy Polakom Pakt Energetyczny, który zapewni bezpieczeństwo energetyczne Polski na najbliższe dziesięciolecie. Pakt będzie opierał się na trzech podstawowych filarach: atomie, odnawialnych źródłach energii i rezerwach w postaci górnictwa.

Szybka transformacja energetyczna, polegająca na budowie miksu energetycznego, opartego na energetyce jądrowej, wspieranej przez odnawialne źródła energii. W ramach OZE stworzymy infrastrukturę morskich farm wiatrowych, realizowaną zarówno przez spółki Skarbu Państwa, jak i podmioty prywatne. Będziemy dalej wspierać inicjatywy obywatelskie w tym zakresie (instalacje indywidualne, lokalne klastry oraz społeczności energetyczne). Zlikwidujemy wąskie gardła poprzez rozbudowę dystrybucyjnych sieci energetycznych, szerokie zastosowanie transformatorów dwukierunkowych i budowę magazynów energii. Energetykę jądrową będziemy rozwijać zarówno na bazie wielkoskalowych reaktorów jądrowych, jak i technologii SMR. Zbudujemy dwie elektrownie jądrowe w ramach programu rządowego i udzielimy wsparcia rządowemu projektowi biznesowemu PGE-ZE PAK-KHNP. Będziemy stymulować rozwój technologii i inwestycje w SMR. Zakładamy, że małe reaktory jądrowe będą nie tylko istotnym elementem polskiego systemu elektroenergetycznego, lecz też decydującym czynnikiem transformacji polskiego ciepłownictwa. Planujemy realizację pierwszych inwestycji w tym zakresie już na przełomie lat 20. i 30. Obserwujemy również rozwijającą się technologię MMR. Zlikwidujemy zbędne bariery w realizacji inwestycji w energetykę jądrową, ale bez kompromisów w zakresie zasad bezpieczeństwa. Realizacja powyższych założeń zapewni dostęp

do taniej, bezpiecznej i pewnej energii zarówno dla gospodarstw domowych, jak i przemysłu, co w znaczący sposób zwiększy konkurencyjność polskiej gospodarki.

Nie rezygnujemy przy tym z ochrony polskiego węgla i energetyki węglowej, pamiętamy o zawartej umowie społecznej. Obecnie ok. 70% energii elektrycznej w Polsce pochodzi ze źródeł węglowych (węgla kamiennego i brunatnego). **Do czasu zrealizowania inwestycji w OZE i energetykę jądrową węgiel jest i pozostanie gwarancją polskiego bezpieczeństwa energetycznego.** Dlatego utrzymamy wydobywanie w krajowych zakładach wydobywczych, aby zapewnić odpowiednią ilość surowca dla energetyki. Będziemy kontynuować proces tworzenia Narodowej Agencji Bezpieczeństwa Energetycznego i wspierać jej funkcjonowanie tak długo, jak będzie to konieczne, także poprzez inwestycje w utrzymanie i niezbędne modernizacje bloków węglowych. Zrealizujemy porozumienia społeczne zawarte z przedstawicielami branży górniczej i energetycznej. Ochronimy polską energetykę przed wpływami ideologii klimatycznej. Będziemy traktować węgiel jako surowiec energetyczny w sposób pragmatyczny, a nie ideologiczny, a także wspierać inwestycje w nowoczesne, niskoemisyjne technologie węglowe.

Wspieramy inwestycje sieciowe z wielu stron: regulacyjnej, systemowej oraz zabezpieczenia finansowania ze środków unijnych w ramach wielu programów. **Inwestycje będą obejmować rozbudowę i modernizację sieci średnich i niskich napięć w celu umożliwienia rozwoju elektryfikacji, elektromobilności, przyłączenia nowych źródeł, zwiększenia odporności na niekorzystne warunki atmosferyczne, zarządzania stabilnością pracy sieci dystrybucyjnej w warunkach wysokiego udziału OZE, budowę infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych, cyfryzację i automatyzację pracy sieci dystrybucyjnej, instalację liczników zdalnego odczytu, wzrost wykorzystywania technologii kablowych.**

Transformacja energetyczna musi służyć środowisku i promować niskoemisyjne źródła energii, przy tym nie może oznaczać narażenia się na utratę suwerenności energetycznej Polski czy też przyjęcia nierealnych planów odejścia od węgla i innych tradycyjnych nośników energii. **Prawo i Sprawiedliwość jest jedynym gwarantem przeprowadzenia jej w realny, mądry i odpowiedzialny sposób.**

Niskie ceny energii, ciepła i wywozu nieczystości dla Polaków

Kontynuacja programów osłonowych. Gwarantujemy, że w dalszym ciągu będziemy wprowadzać konkretne rozwiązania, które skutkować będą akceptowalnymi cenami energii i ciepła zarówno dla polskich rodzin, jak i innych ważnych społecznie podmiotów. Energia i ciepło w Polsce muszą być powszechnie dostępne i nie mogą stać się towarem luksusowym.

Zlikwidujemy ubóstwo energetyczne. Dla mieszkańców budynków wielorodzinnych i dla lokatorów w mieszkaniach komunalnych utworzyliśmy program „Ciepłe mieszkanie”, finansujący wymianę pieców węglowych w tych budynkach. Dokonamy termomodernizacji i wymiany źródeł ciepła w mieszkaniach komunalnych w całym kraju.

Każdy będzie mógł dokonać remontu i inwestycji, które pozwolą mu w znaczący sposób ograniczyć koszty ogrzewania i energii elektrycznej. Podwoimy liczbę prosumentów. Będzie ich ponad 2,5 mln.

Dokonamy pełnej transformacji polskiego ciepłownictwa i zagwarantujemy wsparcie dla mieszkańców. Zaproponujemy mieszkańcom domów jednorodzinnych programy rozwoju budownictwa pasywnego, termomodernizacji i elektryfikacji ogrzewnictwa (pompy ciepła). Dla mieszkańców budynków wielorodzinnych (ciepłownictwo systemowe) zaproponujemy usprawnienie procesu przyłączy gazowych (ustawowy czas na przyłączenie do sieci), większe wykorzystanie OZE w ciepłowniach i ciepła odpadowego, rozwój wysokosprawnej kogeneracji i stopniową digitalizację systemów ciepłowniczych. Planujemy też zwiększenie kontroli nad spółdzielniami i innymi podmiotami pośredniczącymi w rozliczeniach dostarczania ciepła.

Skończymy z horrendalnymi cenami za wywóz nieczystości. W celu ukrócenia niekontrolowanych wzrostów cen za wywóz nieczystości wprowadzimy instytucję narodowego regulatora, który będzie zatwierdzał gminom stawki za wywóz śmieci i kontrolował koszty wchodzące w skład taryfy za odpady.

Państwo mądre energetycznie

Odnowimy budynki użyteczności publicznej. Doprowadzimy do renowacji budynków użyteczności publicznej, m.in. szpitali, szkół, przedszkoli, żłobków, muzeów, domów kultury, uzdrowisk, domów pomocy, domów studenckich, remiz OSP, klasztorów, kościołów. Chcemy, aby budynki te były energooszczędne, a najlepiej samowystarczalne energetycznie dzięki wykorzystaniu (tam, gdzie będzie to możliwe) nowoczesnych technologii w budownictwie. Ich zastosowanie jest szczególnie ważne w przypadku zabytków, przy których renowacji nie wystarczy zwykła czy głęboka termomodernizacja.

Ekologia i ochrona przyrody

Zależy nam na poprawie jakości powietrza w Polsce. Do roku 2031 zlikwidujemy 500 tys. pieców węglowych. Dzięki inwestycjom i programom wspierającym obywateli będziemy dążyć do znacznego zmniejszenia emisji CO₂ i poprawy jakości środowiska w Polsce. W nowej odsłonie programu obserwujemy zwiększone zainteresowanie zastosowaniem pomp ciepła w indywidualnych gospodarstwach domowych – już co trzecia inwestycja zakłada pompę ciepła jako źródło ciepła. Dlatego przyśpieszyliśmy prace badawczo-rozwojowe i uruchomimy fabrykę polskich pomp ciepła.

Rozwiniemy fundusz ekologii. Troska o środowisko i klimat to dla wielu młodych osób jeden z najważniejszych i najbardziej palących problemów. Zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie” chcemy wspierać małe inicjatywy realizowane przez młodzież w ich najbliższej okolicy. Dlatego utworzyliśmy w Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej regionalny program edukacji ekologicznej oraz fundusz ekologii, który ma na celu promowanie edukacji ekologicznej wśród dzieci i młodzieży. Fundusz wspiera małe prośrodowiskowe i ekologiczne inicjatywy oraz dofinansowuje działania w kwocie do 8 tys. zł. Dofinansujemy kilkanaście tysięcy takich lokalnych inicjatyw ekologicznych w całym kraju.

W każdej szkole zostanie utworzona ekopracownia – zielone serce szkoły. Chcemy, aby nasze dzieci uczyły się w nowoczesnych salach lekcyjnych, wyposażonych w najnowocześniejszy sprzęt i pomoce

dydaktyczne. Poznanie przyrody i nauka o odnawialnych źródłach energii powinny opierać się na odkrywaniu, doświadczeniach i pracy z symulatorami. Dlatego utworzyliśmy program wspierający powstawanie nowoczesnych pracowni w polskich szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Każdego roku wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej będą dofinansowywać remonty i wyposażenie co najmniej 760 szkolnych pracowni przyrodniczych i dotyczących odnawialnych źródeł energii. Do roku 2031 powstanie 6 tys. takich ekopracowni.

Koniec z betonozą. Doprowadzimy do zazielenienia przestrzeni publicznej w miastach. Zwiększymy do 8% współczynnik przestrzeni zielonych w miastach. Unieszkodlimy też azbest zalegający na dachach polskich domów, budynków gospodarczych i budynków użyteczności publicznej.

Nie odstąpimy od obrony polskich lasów. Nie pozwolimy na przeniesienie nadzoru nad polskimi lasami do kompetencji współdzielonych w Unii Europejskiej, bo polskie lasy są jednym z filarów naszej suwerenności. Polskie lasy stanowią jedną trzecią terytorium naszego kraju i nadzór nad nimi, a także prowadzenie gospodarki leśnej, to wyłączna kompetencja Rzeczypospolitej Polskiej. Zwiększymy zalesienie kraju, a w konsekwencji wzrost powierzchni zajmowanej przez naturalne rezerwuary dwutlenku węgla.

5

Nasza wizja Polski po 2031 roku

5.1. Dziedzictwo polskości

Naród nie jest przypadkowym zbiorowiskiem ludzi zamieszkujących pewne terytorium i mówiących tym samym językiem. Jest wspólnotą historii, kultury, tożsamości i wartości. Tworzą go pokolenia minione, teraźniejsze i przyszłe, ponieważ wykracza on poza doczesność, będąc związkiem dziedzictwa, które od narodzin stale jest budowane, odkładane i rozwijane. Nasze polityczne wybory, wyzwania, przed którymi stoimy, i spuścizna, którą po sobie zostawimy, pozostają w nierozdzielalnym związku z pokoleniami Polaków żyjących przed nami; Polaków, którzy tworzyli naszą kulturę, budowali państwowość, odnosili sukcesy, ale też popełniali błędy. My, Polacy, jesteśmy wspólnotą narodową sięgającą swymi korzeniami X w., gdy poprzez Chrzest Mieszka I w 966 r. dokonaliśmy pierwszego, wielkiego, cywilizacyjnego wyboru, stając się częścią Zachodu. I od owego momentu aż do dziś pozostajemy w kręgu tej najprzyjaźniejszej dla człowieka przestrzeni kulturowej. Polacy od wieków byli jej współtwórcami w każdym wymiarze: politycznym, gospodarczym, kulturowym czy naukowym. Przez ten czas wnieśliśmy oryginalny wkład w rozwój cywilizacji zachodniej, lecz

zawsze czyniliśmy to na swoich zasadach, pozostając narodem o własnej specyfice. Byliśmy i jesteśmy Polakami i Europejczykami, gdyż przesądzi o tym nasi przodkowie, którzy spolił polskość w takiej formie, jaką znamy.

Od wieków zamieszkujemy przestrzeń Niziny Środkowoeuropejskiej, która rozciąga się od Bałtyku, opiera na łuku Karpat, zaś od zachodu na Odrze rozpościera się sukcesywnie coraz szerzej ku brzegom Bugu. W wichrach dziejów kształt granic naszej Ojczyzny zmieniał się wielokrotnie, lecz los zarówno Polaków, jak i innych narodów tej części Europy pozostawał nierozzerwalnie związany z siłami geopolitycznymi oraz kulturowymi, które nadawały formę mapie politycznej Starego Kontynentu. Nie ulega wątpliwości, iż nasi przodkowie wspólnie z Litwinami, Białorusinami, Ukraińcami przez setki lat budowali wielką Rzeczpospolitą, będącą archipelagiem wolności, równości, rządów prawa oraz tolerancji religijnej. Monarchowie Rzeczypospolitej i jej elity zapisały nam wszystkim w testamencie nie pamięć o idei mocarstwowej czy imperialnej, lecz wielkie dziedzictwo wolności, którego historyczną antytezą jest imperializm. Tak długo jak Polacy i narody Europy Środkowo-Wschodniej cieszą się niepodległością, tak długo trwa dobrobyt oraz dostatek w tej części świata. Przez wieki Rzeczpospolita rękami swych wodzów i żołnierzy broniła cywilizacji zachodniej – wraz ze wszystkimi jej dobrodziejstwami – przed barbarzyństwem oraz okrucieństwem imperialnej Rosji carów. Jednocześnie była atrakcyjną kulturowo przestrzenią tolerancji i rządów prawa, do której uciekała ludność prześladowana w innych państwach Europy – Żydzi, hugenoci, Holendrzy (zwani wówczas w Polsce Olendrami), Szkoci i wielu innych osadników. Rzeczpospolita przyciągała innych dzięki ustrojowi i prawom głęboko zakorzenionym w nowożytnej tradycji republikańskiej, która inspirację czerpała z doświadczeń starożytnego Rzymu oraz jego praw, wciąż żywych dzięki jurystom i prawu kanonicznemu. Rzeczpospolita powstawała w toku debat, unii i żywego dyskursu politycznego – odróżniając się tym samym od doktryn absolutyzmu monarszego. Nie bacząc na ościenną krytykę, proponowała przestrzeń praw i wolności narodów Europy Środkowej. Niestety na życie żadnego narodu nie składają się jedynie złote okresy, lecz również czasy mroku i upadku. Tak też od końca XVII w. rozpoczął się proces gnicia ustroju Rzeczypospolitej, którego źródła obciążają sumienia zarówno naszych przodków, jak i wrogich nam sąsiadów.

U progu XIX w. przegraliśmy kilkusetletnią wojnę pomiędzy wolnością a tyranią, co doprowadziło do upadku I Rzeczypospolitej i tryumfu trzech ościennych absolutyzmów. Na porażkę złożyły się zarówno brak koniunktury międzynarodowej, jak i nasze przywary – korupcja, kupczenie urzędami, zaniechanie reform ustrojowych, prywatna, zdrada interesu narodowego, uchwalanie złych praw, ograniczanie stanu kupieckiego, prześladowanie chłopstwa czy niechęć do utrzymywania stałej armii. Wszystkie te karygodne praktyki życia publicznego w połączeniu z rosnącą siłą oraz bogactwem imperialnych sąsiadów doprowadziły do trzech rozbiorów i końca Rzeczypospolitej. Była to w dziejach Europy Środkowo-Wschodniej jedna z największych tragedii, skutek której na wszystkie narody zamieszkujące tę przestrzeń spadł despotyzm rosyjski i niemiecki. Przez cały wiek XIX i początek XX Polacy poświęcili się walce o odzyskanie wolności i swojego państwa. Odbywała się ona na wszystkich polach: wojskowym, gospodarczym czy kulturalnym. Przez upadek państwa kilka pokoleń musiało żyć w niewoli i poświęcać życie, by odzyskać należne im prawo do samostanowienia. Czczymy pamięć o bohaterach tej walki: powstańcach, legionistach, zastępach patriotów pracujących w codziennym pozytywistycznym trudzie, aż po ojców naszej niepodległości w 1918 r. Rozdarcie Rzeczypospolitej na strzępy oraz 123 lata walk o wolność trwale odcisnęły piętno na polskiej tożsamości narodowej, co trudno zrozumieć tym, którzy nigdy takiej tragedii nie doświadczyli.

Pokolenia naszych przodków nie tylko niosły polskość przez najmroczniejsze czasy rusyfikacji, germanizacji, egzekucji i prześladowań, lecz też potrafiły wskrzesić ze zmarłych państwo polskie – II Rzeczpospolitą i bronić jej jednocześnie przed terrorem komunizmu w 1920 r. Wiek XX okazał się kolejnym mrocznym dla Polaków okresem. W 1939 r. Niemcy z komunistyczną Rosją napadły na Rzeczpospolitą. Był to początek jednego z najpotworniejszych rozdziałów historii ludzkości, gdy zinstytucjonalizowany terror i upadek moralny Niemców i Sowieców systematycznie niszczył wszystko, co polskie. Z II wojny światowej wyszliśmy jako pokonani, w obozie zwycięzców wpadając pod jarzmo Związku Radzieckiego. Wówczas kolejne pokolenie Polaków wzięło na swe barki moralny i narodowy obowiązek prowadzenia Polski ku pomyślniejszej przyszłości – Żołnierze Niezłomni, Kościół katolicki, opozycja antykomunistyczna, wielki ruch „Solidarność”.

Żadnemu władcy ani żadnemu terrorowi – niezależnie, czy carskiemu, bismarckowskiemu, hitlerowskiemu czy sowieckiemu – nie udało się zniszczyć polskości dzięki pokoleniom naszych przodków, którzy poprzez lata podawali sobie narodową sztafetę.

Dziś, w latach 20. XXI w., jako Naród stoimy w obliczu historycznych wyzwań. Na wschodzie znów z murów Kremla padają imperialne strzały mordujące przedstawicieli wolnych narodów Europy Środkowo-Wschodniej. Wyraźnie dostrzegamy kryzys idei demokratycznych w Unii Europejskiej i wielu rozwiniętych krajach Europy. Jednocześnie Polska rozwija się w niespotykanym w Europie i rzadko widywanym na świecie tempie, a poziom życia naszych rodaków stale rośnie i przybliża się z każdym rokiem do państw najbardziej rozwiniętych. To przed nami dziś, w naszych rękach, spoczywają losy Rzeczypospolitej i w dużej mierze również losy Europy Środkowo-Wschodniej. Gdy dziś, patrząc wstecz, widzimy pokolenia naszych wielkich przodków wraz z ich sukcesami i porażkami, jednocześnie mamy świadomość, iż musimy zdecydować o przyszłości tych pokoleń, które przyjdą na świat po nas. Musimy czerpać ze skarbcza mądrości, historii i doświadczenia, by móc uczynić na kartach historii wiek XXI okresem bogactwa, dobrobytu i pomyślności Rzeczypospolitej.

5.2. Przyszłość Polski po 2031 roku

Prawo i Sprawiedliwość ma długofalową wizję Polski. Wynika to z poczucia odpowiedzialności za kraj i wiary w Polskę i Polaków. Jesteśmy odpowiedzialnymi gospodarzami, którzy mają nie tylko dalekosiężne plany i cele, lecz także marzenia, będące źródłem nadziei na lepszą przyszłość i receptą dla bieżącej, często przyziemnej i brutalnej, polityki. Polacy zastępują na coś więcej niż tylko ciepła woda w kranie.

Nasze wsie, miasteczka i miasta były wielokrotnie niszczone. Polskie dziedzictwo kulturowe wciąż jeszcze pozostaje poza granicami naszego państwa. Wpływy obce w czasach zależności odcisnęły swoje piętno na architekturze, tkance miejskiej, przyrodzie i kulturze. **Dlatego dążymy do odzyskania tej dumnej, lecz zapomnianej Ojczyzny. Zrealizujemy program wielkiej odbudowy Polski.** Będzie on zaplanowany na dłuższy okres, co najmniej kilkunastu lat, i będzie obejmował szereg działań nastawionych na odbudowę i odzyskanie naszego dziedzictwa

kulturowego, które zostało zniszczone lub zagrabione. Polska ma odzyskać dawny blask, musimy raz na zawsze usunąć piętno zaborów, kolejnych wojen i PRL-u. Chcemy odbudować zamki, pałace, dwory, niekiedy nawet dworki i kamienice, a także poddać rewitalizacji stare miasta. Chcemy odzyskać zagrabione naszemu państwu mienie, na które składają się bezcenne dzieła sztuki i artefakty kultury materialnej. Chcemy odbudować zniszczone elementy miast, tak aby dawne pałace i kamienice powróciły do czasów swojej świetności, do imponujących fasad i wnętrz. Pałac Saski jest dopiero pierwszym krokiem. Chcemy, by Polska stała się atrakcją turystyczną nie tylko ze względu na swoją ciekawą przyrodę, ale żeby przyciągała również siłą dziedzictwa narodowego. Chcemy, by nasze miasta były nie tylko nowoczesnymi metropoliami, lecz też miejscami, w których przyjemnie jest żyć, w których, tak jak w Paryżu czy Wiedniu, można przeglądać się w duszy Narodu. Chcemy, by nasze miasteczka nie przypominały obszaru postsowieckiego, lecz żeby powróciły do nich tradycja, koloryt i barwność dawnych lat. Chcemy, by nasze wsie były nie tylko miejscem do życia zdrowego, spokojnego i blisko natury, ale też przestrzenią życia w pięknie, z dostępem do kultury. Mamy to marzenie, bo jak pisał Herbert, konkludując strofę swego wiersza:

// „Tak więc estetyka może być pomocna w życiu
nie należy zaniedbywać nauki o pięknie”.

Odbudowie Polski musi towarzyszyć systematyczne wzmocnienie Polskiej kultury i jej roli na świecie. Dotyczy to kultury zarówno elitarnej, popkultury, jak i kultury ludowej. Nasz kraj ma do tego potencjał, co pokazują sukcesy polskich pisarzy, reżyserów i aktorów, twórców gier komputerowych, muzyków czy artystów sztuk wizualnych. Polska może być światową marką kultury. Niemniej wymaga to nie tylko sukcesu pojedynczych wybitnych jednostek, lecz także systematycznej pracy – do takiego zadania trzeba się odpowiednio przygotować. Nawet w świecie zamerykanizowanym lokalne kultury mogą przebijać się do powszechnej świadomości – wystarczy wspomnieć Koreę Południową, jej kino i k-pop, który rozwinął się m.in. dzięki skoordynowanemu wsparciu rządowemu i dyplomatycznemu. W związku z tym konieczne będą działania wzmocniające edukację estetyczną wśród młodych Polaków, prowadzone już od najmłodszych lat, osvajanie ich z kinem, muzyką,

sztuką. Szkoły będą współpracowały stale z lokalnymi kinami, muzeami, teatrami, filharmoniami, galeriami sztuki. Niezbędne będzie wzmocnione wsparcie instytucjonalne dla twórców kultury, w tym zapewnienie stabilnej ścieżki zawodowej, uregulowanie zabezpieczenia społecznego, organizowanie państwowych stypendiów i mecenatów oraz stworzenie atrakcyjnego środowiska regulacyjnego dla twórców. Kluczowe jest również zapewnienie odpowiedniej promocji polskiej kulturze za granicą przez kompleksowe zaangażowanie całego aparatu państwowego. Aktywna rola państwa sprawi, że polscy twórcy kultury będą mieli do dyspozycji warunki co najmniej tak dobre, jak twórcy z USA, Wielkiej Brytanii, Francji czy Niemiec. Polska będzie przyciągać również twórców zagranicznych, bo będzie państwem przyjaznym artystom, w czym pomogą zorganizowane przez rząd stypendia dla zagranicznych twórców – będą oni w ich ramach tworzyć swoje dzieła w Polsce. Chcemy, żeby Polska była stałym przystankiem dla najważniejszych wydarzeń kulturalnych. Polska po 2031 r. będzie nie tylko dumna z tego, kim była, ale i z tego, kim jest, i stale będzie myśleć o tym, jaka chce być. Będzie krajem ciekawym i inspirującym, a dzięki temu dysponującym skuteczną soft-power. Marzymy, żeby polska kultura była przestrzenią narodowej dumy, narodowej zgody i narodowej radości – żeby każdy, kto nosi Polskę sercu, wspierał ją i cieszył się nią.

Wielkie projekty ze sfery szeroko rozumianej kultury, które są elementem naszej wizji, muszą opierać się na bardzo mocnym fundamencie gospodarczym. Polska od lat pozostaje liderem wzrostu. Wypracowaliśmy, jako Prawo i Sprawiedliwość, autorski model rozwoju, który opiera się nie na byciu niemiecką montownią, lecz na zrównoważonym rozwoju i równych szansach w ramach przedsiębiorczego państwa. Model ten zakłada aktywną rolę państwa, pieczę nad kluczowymi sektorami gwarantującymi bezpieczeństwo publiczne, kontrolę nad narodową walutą i aktywne reagowanie na wszelkie kryzysy, wspieranie polskich przedsiębiorstw, godną pracę dla Polaków i bezpieczeństwo socjalne. **W naszej wizji model ten jest nie tylko kontynuowany, lecz też rozwijany i udoskonalany.** Nieustającym zagrożeniem pozostaje dla nas spowolnienie gospodarcze i pułapka średniego rozwoju, która grozi krajom dynamicznie rozwijającym się. Do uniknięcia tego zjawiska niezbędne jest oparcie wzrostu na innowacjach i dalszej akumulacji technicznie zaawansowanego kapitału. Polska musi stać się źródłem nowych technologii. Dokonamy tego przez stworzenie korzystnego

środowiska zarówno dla małych start-upów, tak aby Polska była liderem pod kątem tzw. jednorożców, a więc firm, których wartość przekroczyła 1 mld EUR, jak i większych rodzimych firm, w tym spółek Skarbu Państwa, by były skłonne do dużych inwestycji w badania i rozwój. W naszej wizji Polska jest jednym z liderów w Europie pod względem liczby udzielanych patentów, gdyż może się pochwalić prostymi i dobrymi regulacjami w tej dziedzinie. Polska zwiększy swój potencjał naukowy dzięki sprawiedliwшему rozdziałowi grantów europejskich – obecnie unijne granty ERC praktycznie pomijają nasz region. Staniemy się forpocztą nowych technologii w dziedzinie sztucznej inteligencji oraz i innych technologii wykorzystywanych w przemyśle dzięki takim projektom jak 3W Banku Gospodarstwa Krajowego, który skupia się na nowych zastosowaniach trzech zasobów – wody (budowanie nowoczesnej gospodarki wodnej o obiegu zamkniętym), wodoru (produkcja zielonego, ekologicznego wodoru przez doliny wodorowe i farmy wiatrowe, które produkują zielony wodór) oraz węgla (wykorzystanie węgla nieenergetycznego w nowoczesnych technologiach, w szczególności przez grafen i nanorurki węglowe). Tego rodzaju myślenie o biznesie, innowacjach i technologii jest kluczem do stałego rozwoju Polski.

Polska w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego stanie się tak atrakcyjna, że absolwenci zagranicznych najlepszych uczelni będą przyjeżdżali do nas na staże i stypendia. Polskie uczelnie znajdą się w czołówce światowych ośrodków badawczych i dydaktycznych.

Niemniej wizja ta nie będzie mogła zostać zrealizowana bez odpowiednich kadr. Młodzi Polacy są zaangażowani w kreowanie zmian technologicznych w dużych międzynarodowych korporacjach. Tworzą także międzynarodowe marki modowe czy też odnoszą sukcesy w międzynarodowym środowisku biznesowym. W naszej wizji, dzięki wielu wysiłkom, młodzi ludzie mogą tworzyć innowacje w Polsce. Pozycja naszego kraju w rankingu uczestników testu kompetencji PISA¹ mocno pokazuje, że wśród należących do Unii Europejskiej krajów OECD jesteśmy na drugim po Estonii miejscu, jeśli chodzi o najmniejszy udział osób posiadających najniższy poziom umiejętności matematycznych, oraz na pierwszym (razem z Estonią i Holandią) miejscu pod względem udziału tzw. „asów matematycznych”, czyli osób posiadających wybitne zdolności w tej dziedzinie. W pierwszym z tych kryteriów przewaga

---

¹ <https://pisadataexplorer.oecd.org/ide/idepisa/> [dostęp: 11.07.2023].

Polski jest szczególnie widoczna względem dużych krajów UE takich jak Niemcy, Francja, Hiszpania czy Włochy. Zmierzamy do stworzenia takiego systemu, który pozwala tym młodym ludziom na rozwijanie swoich talentów w Ojczyźnie. Będzie to możliwe dzięki reformie procesu kształcenia – szkoły oprócz wiedzy przekazywać będą także umiejętności, dzięki czemu talenty uczniów ujawnią się już na wczesnym etapie edukacji. Funkcjonować będzie stała współpraca między biznesem, w szczególności polskimi liderami gospodarczymi, a instytucjami nauki, dzięki czemu nowo zdobyta wiedza będzie od razu znajdowała wykorzystanie biznesowe, a naukowcy będą mieli wsparcie finansowe. Młodzi naukowcy nie będą musieli łączyć pracy naukowej z dodatkowymi etatami, żeby żyć godnie. Odejdziemy od filozofii życia „od grantu do grantu” przez stabilne wsparcie instytucjonalne dla innowacyjnych instytutów badawczych. Zdejmiemy z naukowców obowiązki administracyjne i odbiurokratyzujemy procedury, aby mogli się oni skupić na pracy naukowej. Dzięki temu wszystkiemu młodzi zdolni ludzie będą identyfikowani, wspierani i kształceni w kraju na światowym poziomie. Będą mieli szansę rozwoju zawodowego w Polsce. Już dzisiaj młodzi ludzie mogą w Polsce wykorzystywać swoje talenty. Zmierzamy do rozwinięcia i utrwalenia tych możliwości. To nasza wizja, która zakłada realizację tkwiącego w Polakach potencjału. To marzenie, do którego stale dążymy i które jest na wyciągnięcie ręki, które pozwoli nam żyć na europejskim poziomie.

W naszej wizji Polska **stanowi bezpieczne Państwo dzięki nowoczesnie uzbrojonym i liczebnym siłom zbrojnym**. Ma odpowiednie możliwości gospodarcze oraz oddziaływania państwa, aby przełamać kryzys demograficzny. Jest państwem, w którym czas kompleksów i poczucia gorszości będzie tylko zapisem w historii. Polska będzie w czołówce najbogatszych państw świata, a społeczeństwo nie tylko będzie żyło dostatnio, ale także będzie szeroko korzystało ze wszystkiego, co tworzy kulturę narodu.

Ta ogólna wizja ma swój również bardzo konkretny wymiar – chcemy, by polskim rodzinom żyło się dostatnio, by to one były głównymi beneficjentami rozwoju naszego kraju. Po 2031 r. poziom życia polskich rodzin nie może odbiegać od średniej europejskiej. Po pierwsze, w naszej wizji przełamujemy kryzys demograficzny, odwracając niekorzystne trendy. Ma szansę się to ziścić dzięki kilku czynnikom, które są elementem długofalowej polityki Prawa i Sprawiedliwości. Zapewnienie fachowej

opieki medycznej, w tym opieki okołoporodowej dla kobiet w ciąży, dzięki czemu zdrowie matek i dzieci jest niezagrażone. Młodzi ludzie decydują się na dziecko, wiedząc, że państwo dba o rodziny – mają oni do dyspozycji długi urlop macierzyński i ojcowski, nie muszą się obawiać o powrót na rynek pracy, gdyż chronieni są przed dyskryminacją. Mają możliwości pracy zdalnej, aby być bliżej dziecka. Świadczenie wychowawcze zapewnia poduszkę bezpieczeństwa w ich budżecie, podobnie jak rodzinny kapitał opiekuńczy. Korzystają z ulg podatkowych na dzieci. Usługi publiczne w ich okolicy zapewniają komfort – transport publiczny, strefy zabaw i relaksu dla dzieci i rodziców, park, żłobek, przedszkole i szkoła są niedaleko, są zadbane i sprawnie funkcjonują. Mogli zdecydować się na dziecko, bo mają własny dach nad głową – mogli skorzystać z taniego kredytu na pierwsze mieszkanie lub wybudowanego przez państwo mieszkania czynszowego na tani, konkurencyjny wynajem, być może korzystali z rządowych programów oszczędnościowych na cele mieszkaniowe albo wykorzystali uproszczone procedury budowlane i wybudowali swój pierwszy dom. Po drugie, w naszej wizji polskie rodziny czują się w kraju bezpiecznie. Nie boją się chodzić na letnie wieczorne spacerzy z córkami, nie martwią się o dzieci w szkole. W ich miejscowościach nie płoną auta, nie ma żadnych zamieszek czy burd. Wiedzą, że zarówno najbliższe ulice, jak i najdalsze zakątki naszego kraju są chronione przez odpowiedzialnych ludzi, a wskaźniki przestępczości są najniższe od lat. Członkowie rodzin są zakorzenieni, znają i lubią swoich sąsiadów, działają w lokalnych stowarzyszeniach. Nie boją się też o przyszłość. Wiedzą, że nie będą musieli pracować do końca życia, że godna emerytura, dzięki mądrym oszczędzaniu, w tym Pracowniczym Planom Kapitałowym, jest w zasięgu ręki. Planują bezpieczną emeryturę, wiedząc, że ani im, ani ich dzieciom nic nie zagraża. Mogli po studiach wrócić do swoich rodzinnych stron, żeby być blisko krewnych i przyjaciół. Mają stabilną, dobrze płatną pracę albo prowadzą swój biznes. Są zaradni i oszczędni, ale nie odbywa się to kosztem ich życia. Lubią wspólnie zjeść na mieście albo zaprosić znajomych na grilla. Rozwój zawodowy i sukcesy zawodowe nie są okupione wyrzeczeniami w życiu rodzinnym i prywatnym, mają tzw. work life-balance. Mama może pojechać na zagraniczne stypendium, bo tata ma elastyczne godziny pracy.

W naszej wizji Polacy w połowie XXI w., będąc częścią wielowiekowego Narodu o mocnych i trwałych tradycjach oraz wartościach, będą

stanowić nowoczesną, zamożną i bezpieczną wspólnotę. Jak pisali filozofowie: państwo nie spada z nieba. Rzeczpospolita dysponować będzie scyfryzowanymi i efektywnymi instytucjami państwowymi. Polska będzie liderem Europy Środkowo-Wschodniej oraz jednym z liczących się państw świata. Będzie dysponowała znaczącymi i odstraszającymi zdolnościami wojskowymi. Polskie rodziny będą żyły na poziomie najbogatszych państw europejskich. Zasobność finansów publicznych pozwoli na przełamanie kryzysu demograficznego i zagwarantowanie pomyślności naszemu Narodowi w przyszłości.

Silna gospodarka, stabilny budżet, bezpieczna Polska

OSIĄGNIĘCIA GOSPODARCZE Z LAT 2015–2023

Szanowni Państwo,

Polska stoi przed dziejową szansą. To jest nasz moment na kolejny skok cywilizacyjny. Mimo pandemii, wojny, kryzysu energetycznego i finansowego polska gospodarka nie wypadła z rytmu i nadal idziemy do przodu. Utrzymaliśmy bezrobocie na rekordowo niskim poziomie, a dochody Polaków wróciły na ścieżkę realnego wzrostu. Opanowaliśmy inflację, a z kryzysem radzimy sobie zdecydowanie lepiej niż inne gospodarki europejskie. Wzmocniliśmy sojusze międzynarodowe, a sytuacja geopolityczna na świecie z miesiąca na miesiąc powinna tylko się poprawiać. Najgorsze za nami, a to, co najlepsze – dopiero przed nami.

Polska znowu może rozwinąć żagle i rozwijać się jeszcze szybciej. Może to zrobić z dobrym i sprawdzonym gospodarzem na czele. A właśnie takim jest rząd Prawa i Sprawiedliwości.

Jarosław Kaczyński
Prezes Prawa i Sprawiedliwości

Mateusz Morawiecki
Prezes Rady Ministrów

Streszczenie

W ostatnich trzech latach doświadczyliśmy szoków i kryzysów, których świat nie widział od wielu dekad. Mimo to nasz kraj wychodzi z tej zawieruchy silniejszy i odporniejszy. Polska stała się państwem aktywnym, a dzięki opracowanym i wdrożonym mechanizmom interwencji – od Tarczy Antykryzysowej po Tarczę Antyinflacyjną – byliśmy w stanie ochronić polskich pracowników i przedsiębiorców w chwili, gdy tego najbardziej potrzebowali. Polska wykorzystuje również różne instrumenty finansowe, tak jak to robią najbardziej dojrzałe gospodarki świata, znajdując bezpieczną ścieżkę między napierającymi kryzysami. Dlatego nasz kraj jest dziś jednym ze światowych liderów rozwoju gospodarczego. To jedno z największych osiągnięć polityki gospodarczej rządu tworzonego przez Prawo i Sprawiedliwość.

Polska gospodarka w latach 2015–2022 **wzrosła realnie o ok. 32%**. Ten skok był większy niż w jakimkolwiek innym dużym państwie Unii Europejskiej.

Owoce wzrostu są dzielone między wszystkich Polaków, klin podatkowy jest jednym z najniższych wśród wszystkich państw OECD, a Polska jest bezpiecznym miejscem do życia.

Uszczelnienie systemu podatkowego i naprawa finansów publicznych umożliwiły realizację wielkich programów społecznych. Dzięki temu państwo polskie po raz pierwszy stać było na wsparcie polskich rodzin w postaci programu „Rodzina 500+”, inwestycje w infrastrukturę, a także zwiększenie nakładów na obronność i bezpieczeństwo. Jednocześnie **rząd Prawa i Sprawiedliwości dokonał największej w historii obniżki podatków** – zarówno osobistych (PIT), jak i dla małych i średnich firm (CIT).

Mimo pandemii COVID-19 i kryzysu polski PKB (w ujęciu realnym) w I kwartale 2023 r., wobec I kwartału 2019 r., wzrósł o 13,8%. To najwyższy wynik wśród dużych gospodarek europejskich.

Stopa bezrobocia w Polsce nigdy nie była niższa. W maju 2023 r. wyniosła 2,7% – to **drugi wynik w Unii Europejskiej** (za Czechami) oraz jeden z najlepszych wśród krajów OECD.

Zatrudnienie znajduje rekordowa liczba pracowników, a bezrobocie wśród kobiet jest jednym z najniższych we wszystkich krajach OECD.

Przemysł w Polsce rozwijał się znacznie szybciej niż w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Japonii czy Korei Południowej. Produkcja przemysłowa w naszym kraju była w 2022 r. półtora raza większa niż w 2015 r.

Skutecznie przyciągamy do Polski inwestycje zagraniczne, które współtworzą nowe miejsca pracy. Mimo wojny w Ukrainie zagraniczni inwestorzy wiedzą, że Polska jest zaufanym partnerem dla biznesu. Według wstępnych szacunków w 2022 r. wartość inwestycji zagranicznych w Polsce, także najbardziej zaawansowanych technologii świata, przekroczyła 17 mld USD.

27 mld zł trafiło w 2022 r. do Polaków w formie zwrotów w PIT. Jest to efekt reformy podatkowej, która obniżyła PIT z 17% do 12%. To rekordowy poziom w historii współczesnej Polski.

Wysoka inflacja w Polsce zaczyna wreszcie spadać, a dochody Polaków znów wracają na ścieżkę stabilnego wzrostu. Kryzysy będące skutkami pandemii i wojny spowodowały wzrost cen na całym świecie. Jednak również dzięki skutecznej polityce gospodarczej rządu inflacja zaczyna ustępować.

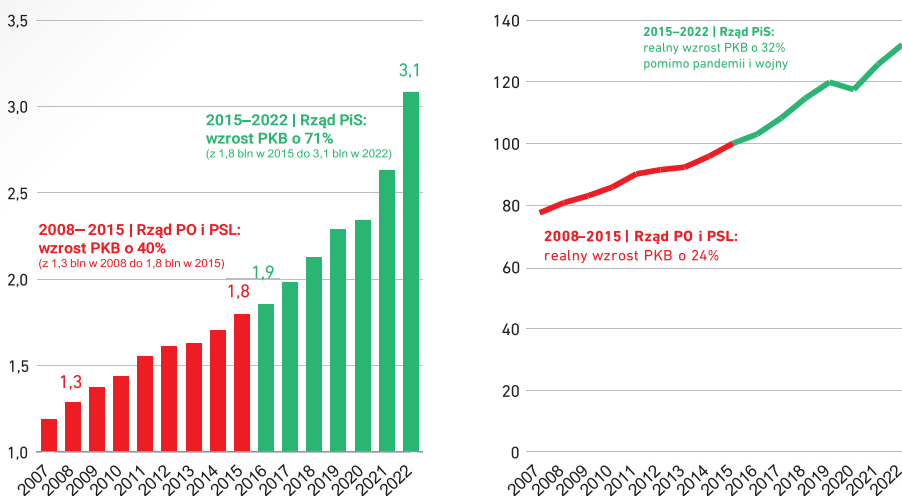
Polska zajmie **1. miejsce w NATO pod względem wydatków na obronność** w relacji do PKB w 2023 r.

Nawet mimo kryzysu **obniżamy dług publiczny** w proporcji do PKB. Na koniec 2015 r. całkowity dług publiczny – liczony metodologią unijną – wynosił 51,3% PKB. Na początku 2023 r. było to już tylko 48,1% PKB, choć po drodze rząd przeznaczył ogromne środki na ochronę pracowników i przedsiębiorców w czasie pandemii, kryzysu energetycznego i wojny.

Dynamiczny wzrost gospodarczy

32% – taki realny wzrost gospodarczy odnotowała Polska w latach 2015–2022. To o 8 pkt proc. więcej niż w czasach rządów PO i PSL, które nie mierzyły się z takimi wyzwaniami jak wojna, pandemia czy światowy kryzys energetyczny.

Wykres 1. Nominalny i realny wzrost PKB Polski¹

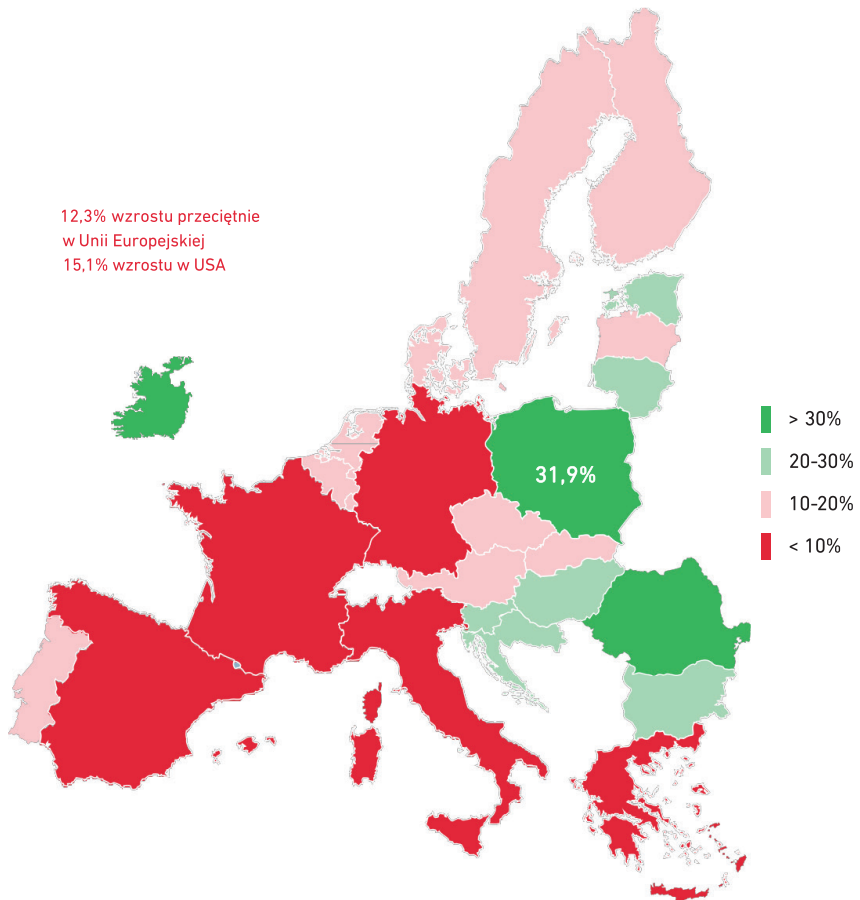

Uwaga: lewy wykres: PKB w cenach bieżących (w bln zł), prawy wykres: realny wzrost PKB (2015 = 100, bez inflacji). Źródło: dane GUS.

Polska rozwija się w czasie rządów PiS szybciej niż ogromna większość krajów Unii Europejskiej.

¹ Wynik Irlandii związany jest z zachętami podatkowymi dla dużych firm.

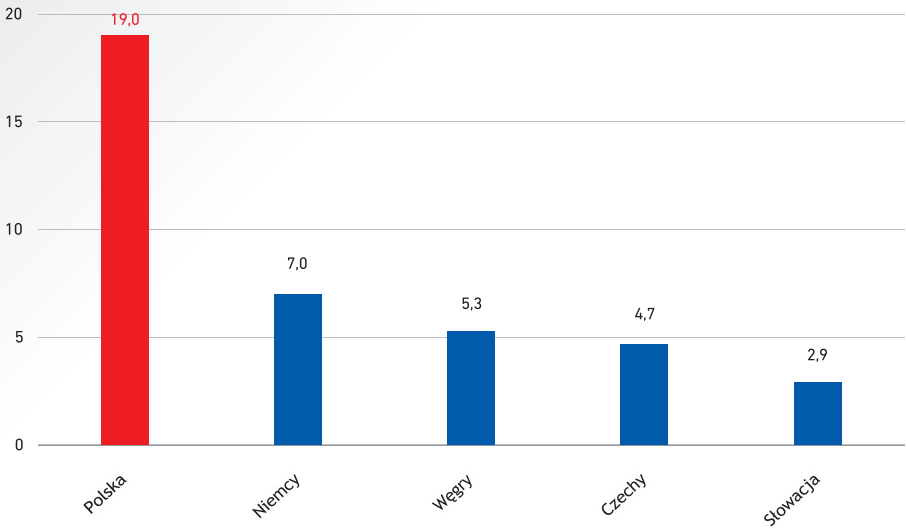
Mapa 1. Realny wzrost gospodarczy Polski na tle Unii Europejskiej w latach 2015–2022

Źródło: dane Eurostatu.

W latach 2015–2022 produktywność gospodarki (*total factor productivity* – TFP) wzrosła w Polsce łącznie o 19%. To wzrost znacznie wyższy niż odnotowany w tym samym okresie w innych krajach naszego regionu i w Niemczech. Polski przemysł rozwinął się w tym czasie, eksportując więcej produktów bardziej zaawansowanych technologicznie.

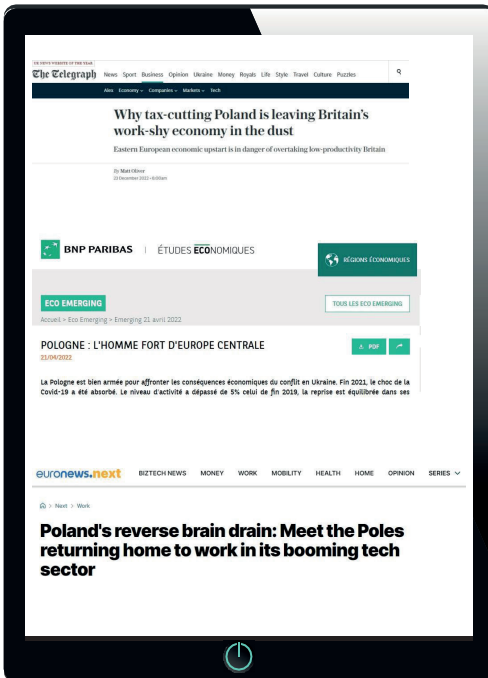
Wykres 2. Skumulowany wzrost produktywności (TFP) polskiej gospodarki największy w regionie

Źródło: dane Eurostatu.

Polska w szybkim tempie goni największe gospodarki Unii Europejskiej, a światowe media określają czas rządów PiS jako „polski cud gospodarczy”.

Ilustracja 1. Zagraniczne media i analitycy piszą o polskim cudzie gospodarczym

Polska obniża podatki i zostawia w tyle gospodarkę brytyjską

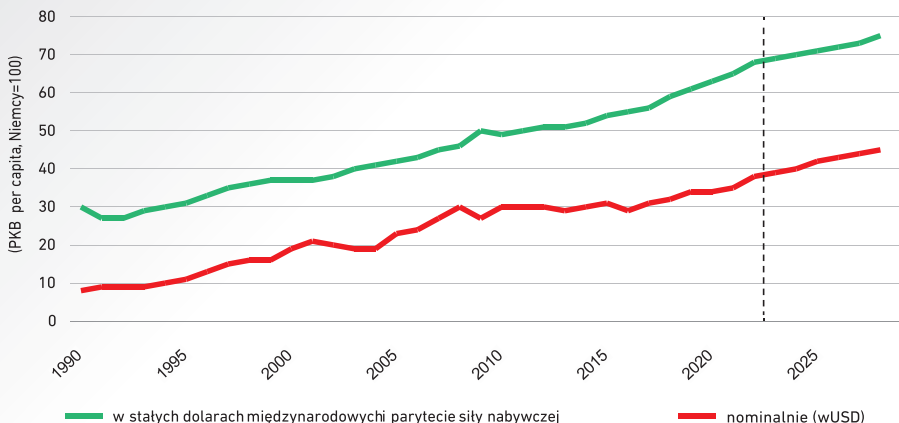
Polska: silny gracz centralnej Europy

Polacy wracają do kraju z emigracji, by pracować w rozkwitającym w Polsce sektorze nowych technologii

Źródła: <https://www.telegraph.co.uk/business/2022/12/23/why-tax-cutting-poland-leaving-britains-work-shy-economy-dust/>; <https://economic-research.bnpparibas.com/html/fr-FR/Pologne-homme-fort-Europe-centrale-21/04/2022,46253>; <https://www.euronews.com/next/2023/02/03/polands-reverse-brain-drain-meet-the-poles-returning-home-to-work-in-its-booming-tech-sect> [dostęp: 10.07.2023].

Polska gospodarka nadrabia dystans do gospodarki niemieckiej.

Wykres 3. Stosunek PKB Polski do PKB Niemiec (w %)

Źródło: dane Międzynarodowego Funduszu Walutowego.

Konsekwentnie realizujemy obietnicę złożoną Polakom i doganiamy pod względem zamożności kraje Unii. Między 2015 a 2022 r. znacząco zbliżyliśmy się do średniej unijnej PKB per capita. Wstępne dane za 2023 r. wskazują, iż Polska przekroczy 80% per capita w relacji do średniej unijnej.

Wykres 4. Poziom polskiego PKB per capita w relacji do średniej unijnej (w %)

Uwaga: średnia unijna = 100. Źródło: dane Eurostatu.

Skuteczna walka z kryzysami

Pandemia COVID-19, a następnie inwazja Rosji na Ukrainę wywołały ogromne zawirowania w europejskiej i światowej gospodarce, a co

o 13,8%

wzrosło PKB Polski w ujęciu realnym w I kwartale 2023 r. wobec I kwartału 2019 r.; to najwyższy wynik wśród państw UE (z wyjątkiem tzw. rajów podatkowych)

za tym idzie – na krajowych rynkach. Obóz Prawa i Sprawiedliwości wspiera Polaków w każdej sytuacji. Już w pierwszych tygodniach pandemii wprowadziliśmy tarcze antykryzysowe.

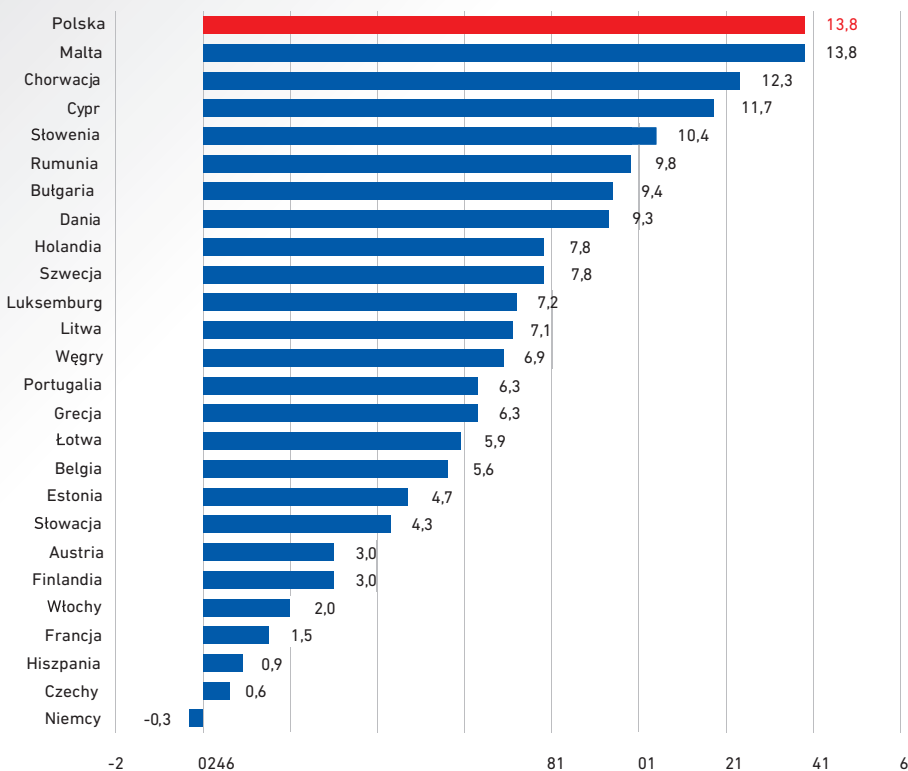
Dzięki temu ochroniliśmy miliony miejsc pracy i tysiące przedsiębiorstw. W czasie kryzysu energetycznego i inflacyjnego wywołanego wojną wprowadziliśmy

kolejne osłony dla firm i gospodarstw domowych.

Skuteczność działań rządu Prawa i Sprawiedliwości potwierdzają dane. Polska była i jest wśród liderów wzrostu gospodarczego, zarówno w okresie pandemii, jak i na początku 2023 r.

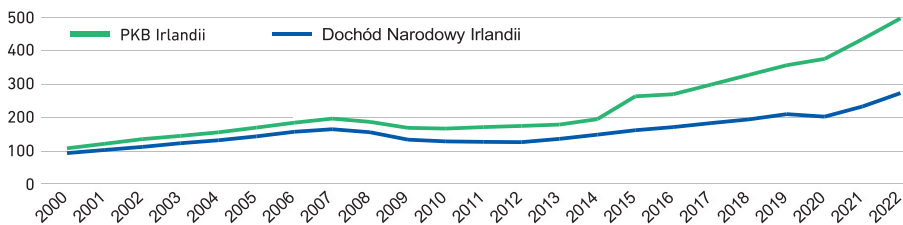
Polityka gospodarcza PiS znajduje uznanie w oczach najważniejszych instytucji międzynarodowych. Polskę doceniają Unia Europejska, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, OECD oraz liczne instytucje międzynarodowe badające równowagę i stabilność poszczególnych gospodarek.

Wykres 5. Wzrost gospodarczy w pandemii (I kw. 2019 r. vs I kw. 2023 r.)

Uwaga: wykres nie zawiera Irlandii, której wyniki są zniekształcone przez zachęty podatkowe dla dużych firm. Źródło: dane Eurostatu.

Wykres 6. PKB Irlandii a faktyczny Dochód Narodowy Irlandii bez transferów międzynarodowych korporacji (w mld EUR, w cenach stałych z 2021 r.)

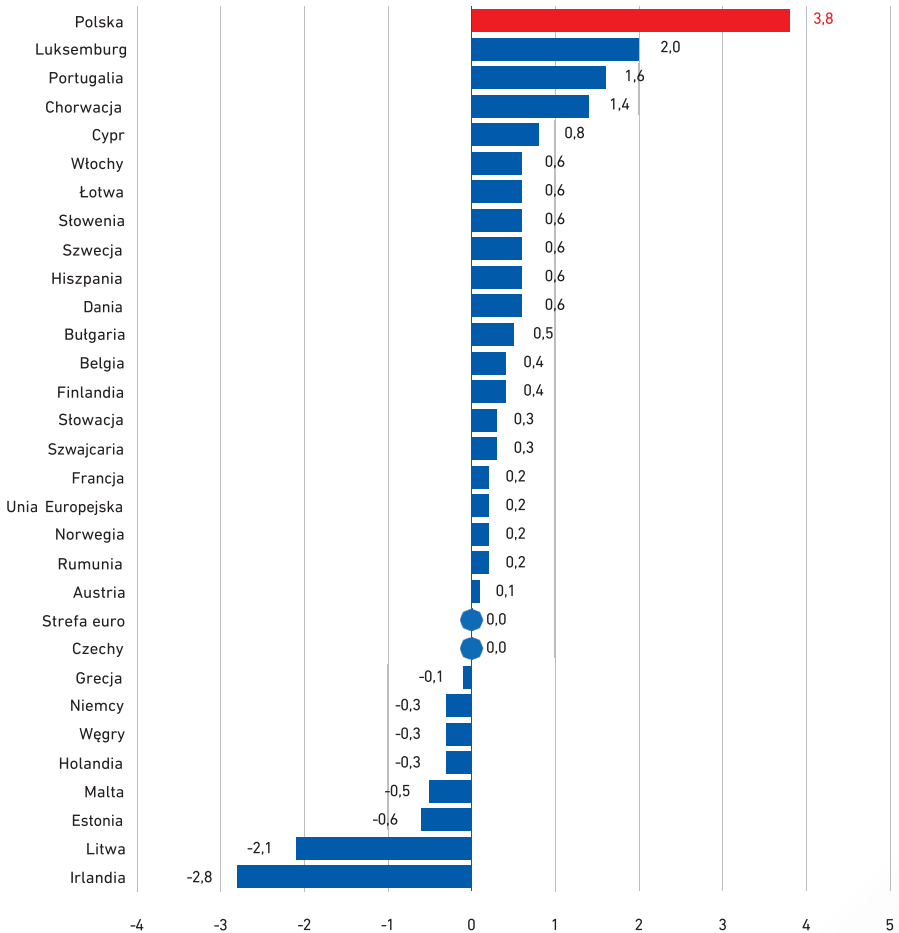

Źródło: dane irlandzkiego Urzędu Statystycznego.

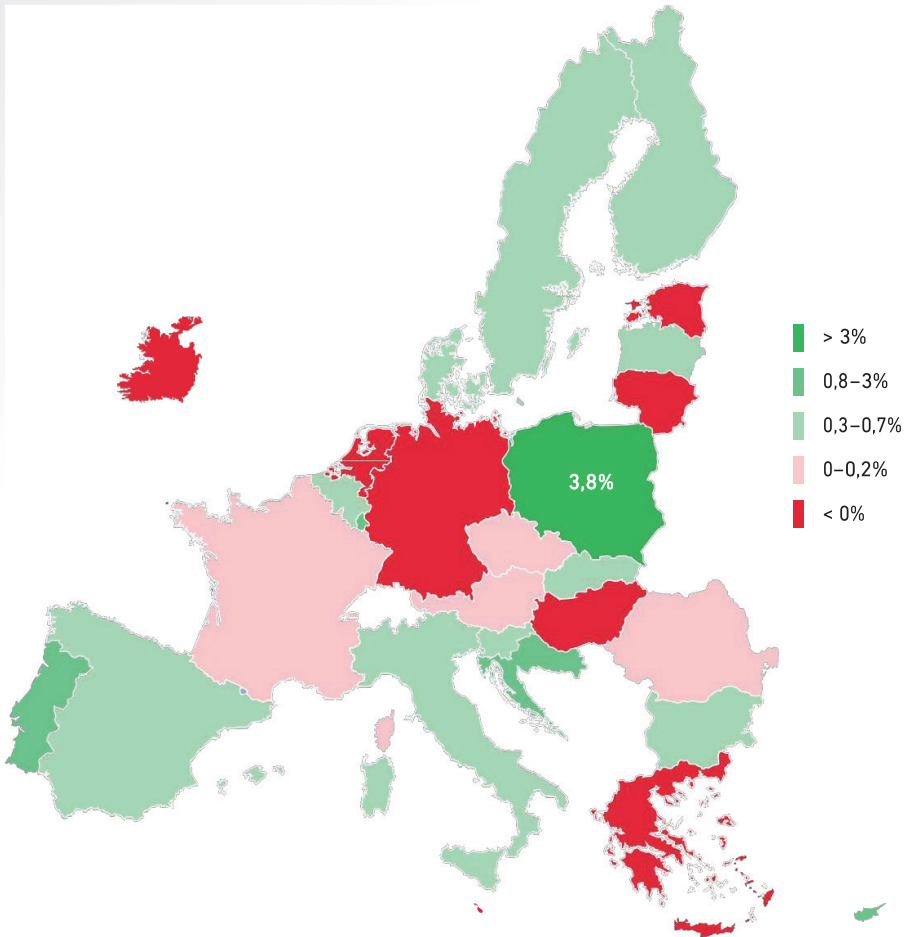
Polska przetrwała największe wyzwania w historii III RP i wychodzi na prostą. Poprawia się koniunktura w przemyśle. Inflacja spowalnia. Perspektywy powrotu na ścieżkę szybkiego wzrostu są coraz lepsze. Rozważna polityka gospodarcza sprawiła, że z kryzysu stulecia wycho-
dzimy wzmocnieni w porównaniu do innych krajów UE.

Wykres 7. Wzrost gospodarczy między IV kw. 2022 r. a I kw. 2023 r.

Źródło: dane Eurostatu.

Mapa 2. Wzrost gospodarczy między IV kw. 2022 r. a I kw. 2023 r.

Źródło: dane Eurostatu.

Spektakularny wzrost w przemyśle

Polski przemysł po pandemii rozwija się szybciej niż w innych krajach regionu, a nawet w najważniejszych gospodarkach świata.

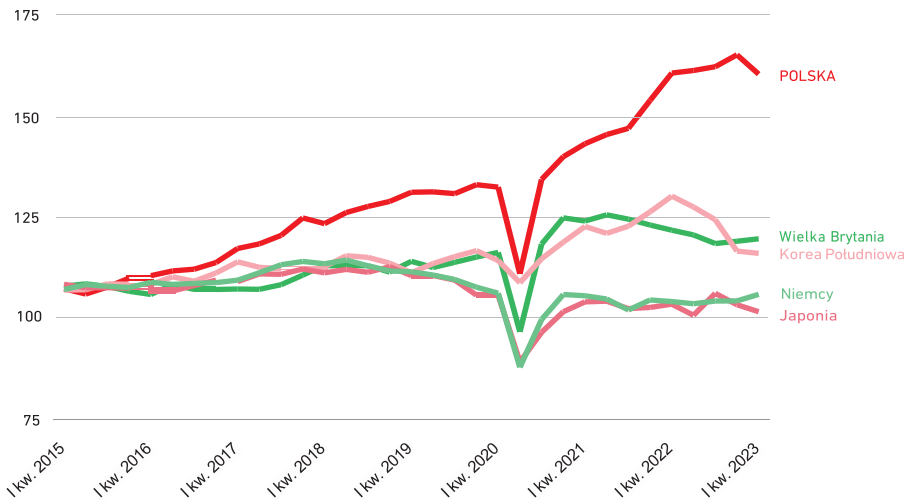
1,5 raza większa

była w 2022 r. produkcja przemysłowa w Polsce niż w 2015 r.; rozwój przemysłu był znacznie szybszy niż w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Japonii czy Korei Południowej

Polskie firmy są coraz nowocześniejsze i bardziej konkurencyjne. Tworzą zaawansowane produkty, które znajdują odbiorców na całym świecie.

Dzięki temu w Polsce powstaje coraz więcej wysoko specjalistycznych, dobrze płatnych miejsc pracy.

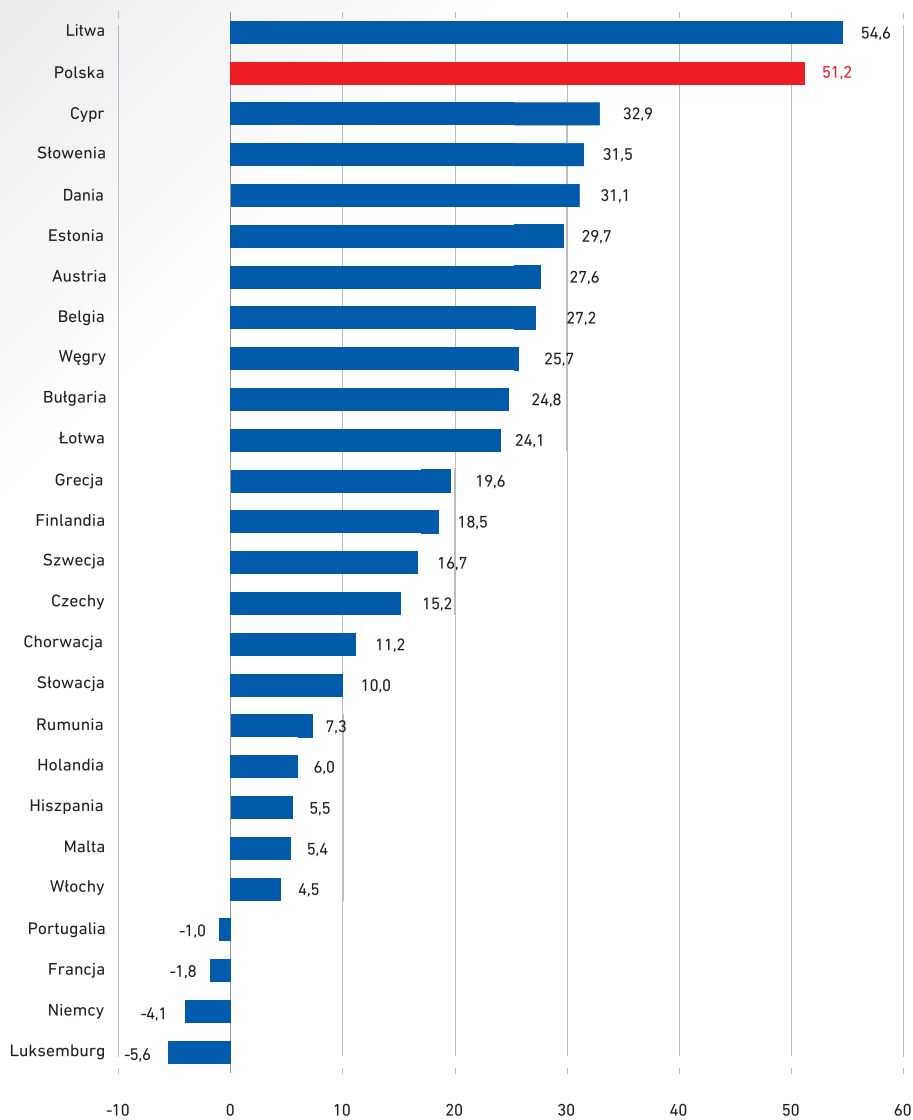
Wykres 8. Wzrost produkcji przemysłowej w Polsce

Uwaga: produkcja przemysłowa, 2015 = 100. Źródło: dane OECD.

W okresie rządów Prawa i Sprawiedliwości Polska odnotowała drugi najwyższy wzrost produkcji przemysłowej w Unii Europejskiej, tylko nieznacznie ustępując Litwie.

Wykres 9. Wzrost produkcji przemysłowej od 2015 do 2022 r. (w %)

Źródło: dane Eurostatu.

Sukces w walce z bezrobociem

Bezrobocie było zmorą III RP. Ten problem dotykał milionów polskich rodzin. Polacy byli zmuszani do pracy za bardzo niskie stawki lub wypychani na emigrację. 2 mln ludzi

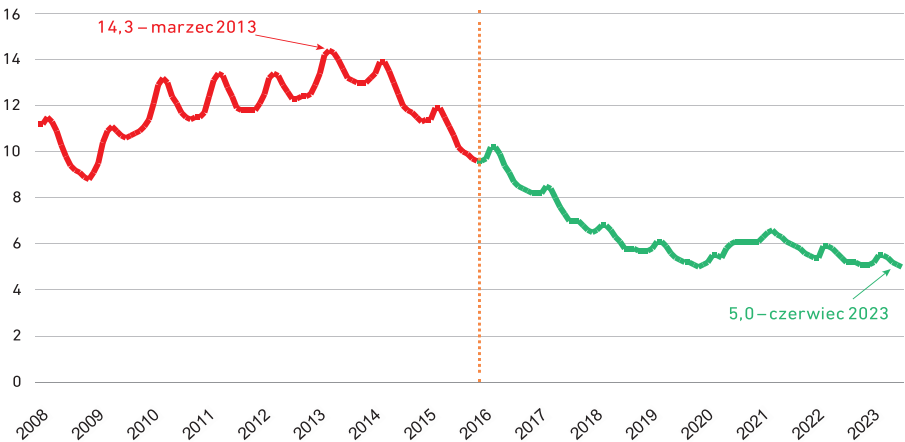
2,7%

wynosiła stopa bezrobocia w Polsce w maju 2023 r. i była jedną z najniższych w Unii Europejskiej i OECD

na umowach śmieciowych, 2 mln ludzi na bezrobociu i 2 mln wypchniętych na emigrację – to bilans rządów PO. Rząd Prawa i Sprawiedliwości rozwiązał ten problem.

Z państwa, w którym praca była luksusem, Polska stała się krajem, w którym praca jest dostępna i coraz lepiej płatna. Mamy najniższe bezrobocie w historii i rekordowy poziom zatrudnienia, a z emigracji do pracy w kraju wracają tysiące Polaków, co potwierdzają dane GUS.

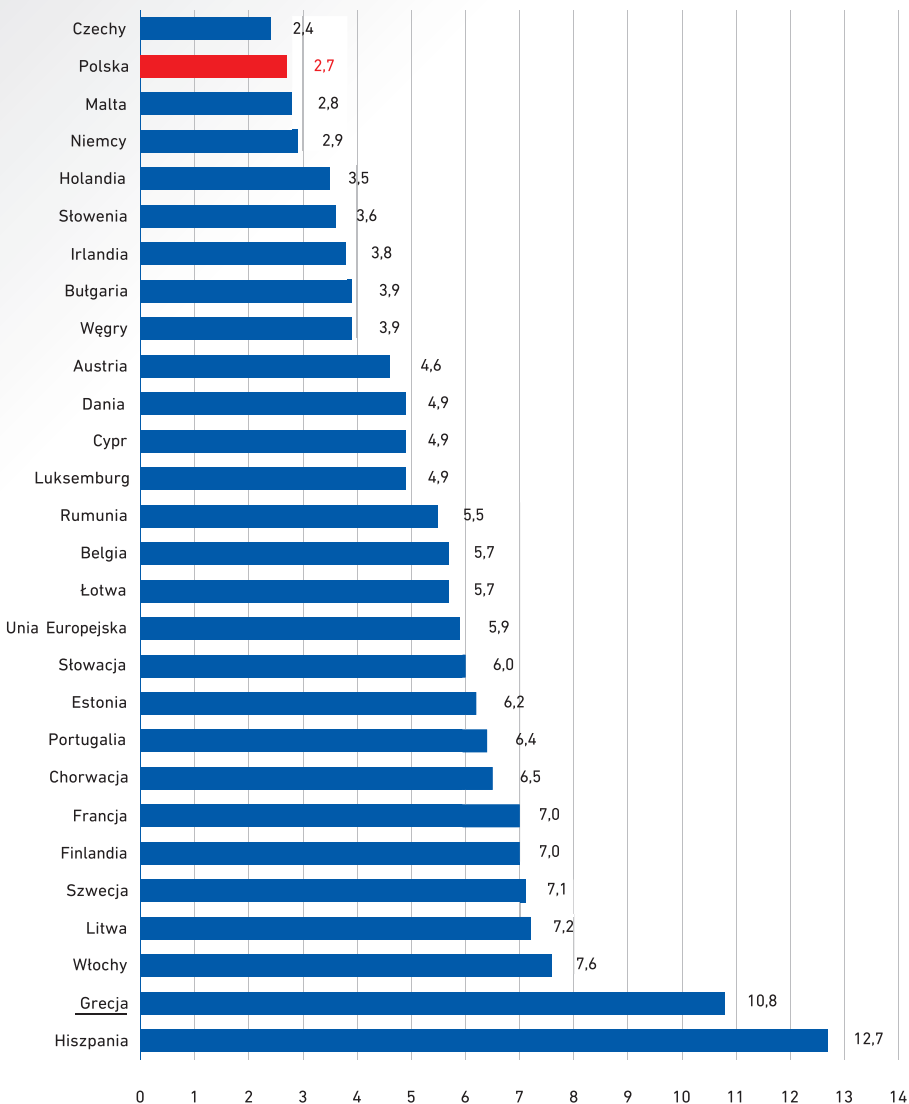
Wykres 10. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w latach 2007–2023 (w %)

Źródło: dane GUS i MRiPS².

² Stopa bezrobocia rejestrowanego jest liczona inną metodyką niż dane podawane przez Eurostat i OECD.

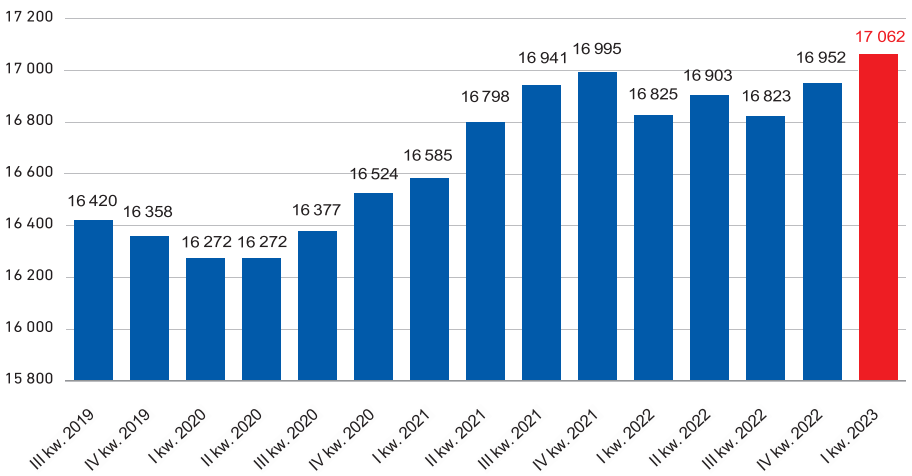
Wykres 11. Polska z jednym z najniższych poziomów bezrobocia wśród państw UE (w %)

Uwaga: dane o stopie bezrobocia za maj 2023 r. Źródło: dane Eurostatu.

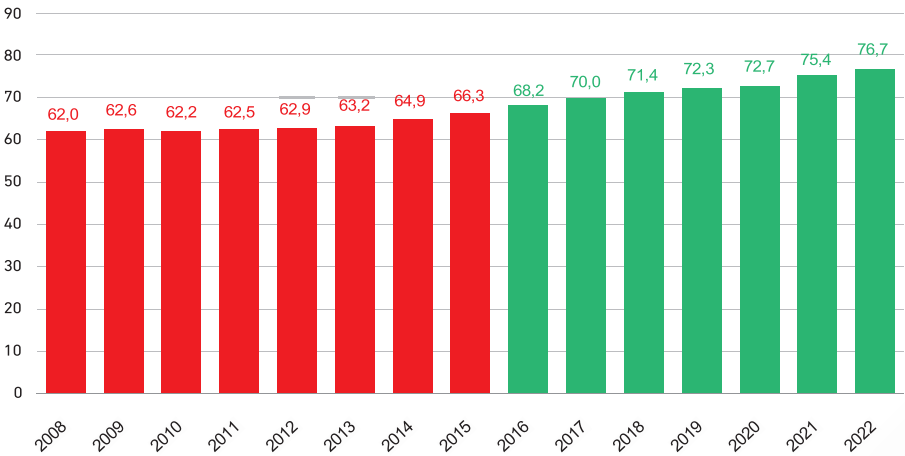
Mamy nie tylko rekordowo niskie bezrobocie, ale też rekordowy poziom zatrudnienia. Po raz pierwszy w historii liczba osób pracujących w polskiej gospodarce przekroczyła 17 mln.

Wykres 12. Rekordowe zatrudnienie w Polsce (w tys. osób)

Źródło: dane Eurostatu.

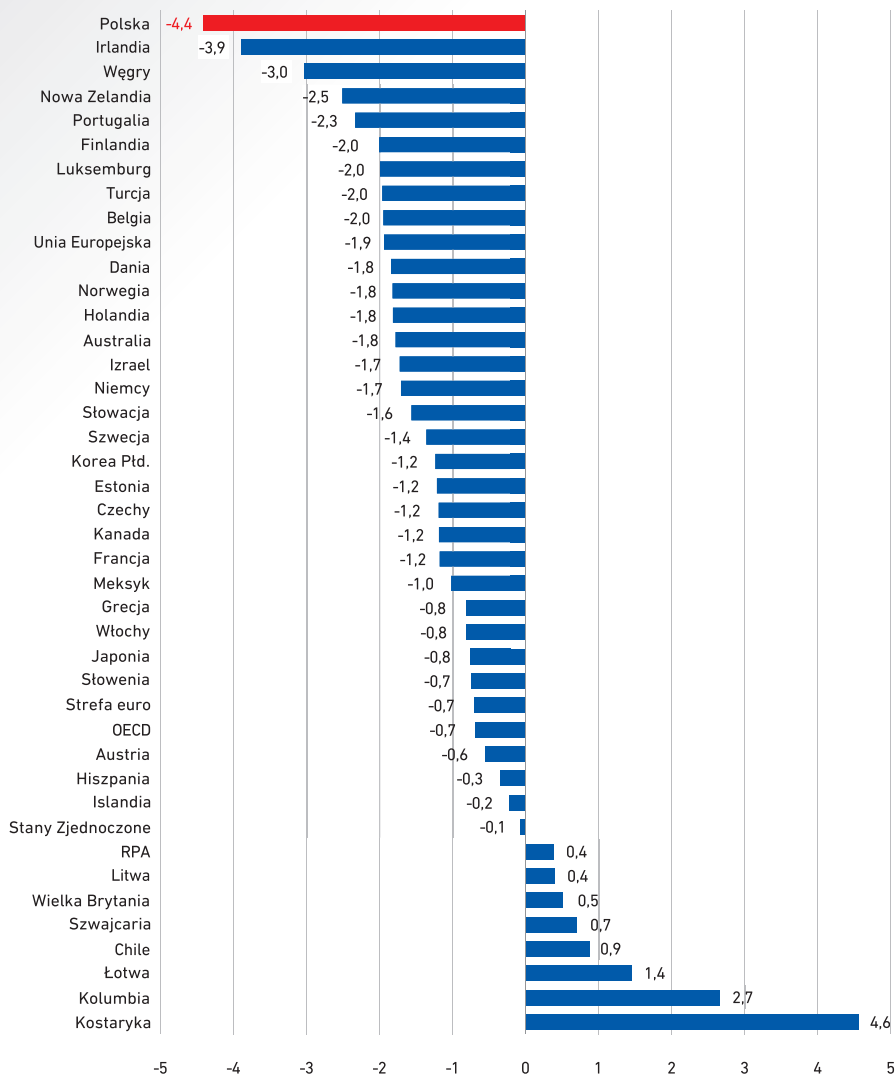
Wykres 13. Największy w historii wskaźnik zatrudnienia w Polsce (w %)

Źródło: dane Eurostatu.

Mimo trudnego okresu pandemii i wojny między końcem 2019 r. a początkiem 2023 r. wskaźnik bierności zawodowej w Polsce spadł najwyraźniej wśród wszystkich krajów OECD.

Wykres 14. Polska z największym spadkiem wskaźnika bierności zawodowej wśród krajów OECD (w pkt proc.)

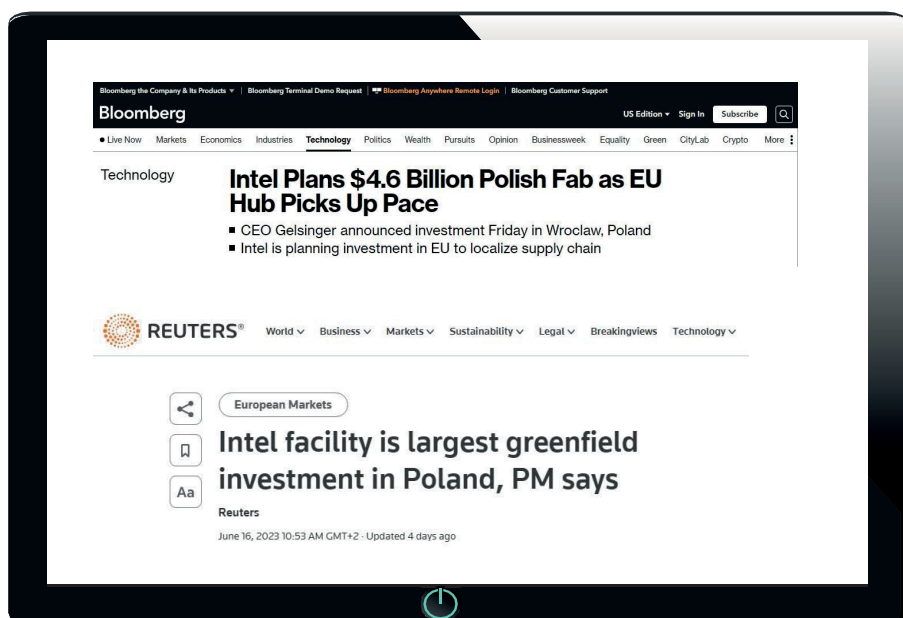
Źródło: dane OECD.

W Polsce co roku powstają tysiące nowych miejsc pracy. Rząd Prawa i Sprawiedliwości stworzył atrakcyjne warunki do prowadzenia biznesu. Premier oraz inni członkowie rządu pracują nad przyciąganiem zagranicznych inwestorów do Polski.

To dzięki tej pracy w Polsce zainwestuje amerykańska firma Intel – będzie to największa inwestycja zagraniczna w historii Polski. Już w pierwszej fazie projektu oznacza ona blisko 20 mld zł, 2 tys. miejsc pracy dla inżynierów i specjalistów i ponad 10 tys. miejsc pracy dla dostawców. Dzięki takim inwestycjom Polacy nie tylko mają pracę, ale będą mogli zarabiać lepiej.

Ilustracja 2. Światowe media informują o największej inwestycji zagranicznej w historii Polski

Źródło: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-06-16/intel-to-build-4-9-billion-polish-plant-as-eu-hub-picks-up-pace#xj4y7vzkg>; <https://www.reuters.com/markets/europe/intel-facility-is-largest-greenfield-investment-poland-pm-says-2023-06-16/> [dostęp: 10.07.2023].

W Polsce inwestują największe i najbardziej rozpoznawalne światowe marki, m.in.:

- **Intel – 20 mld zł** – budowa fabryki półprzewodników krzemowych na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej Środa Śląska-Miękinia
- **Mercedes – 6,1 mld zł** – budowa fabryki samochodów osobowych w Jaworze

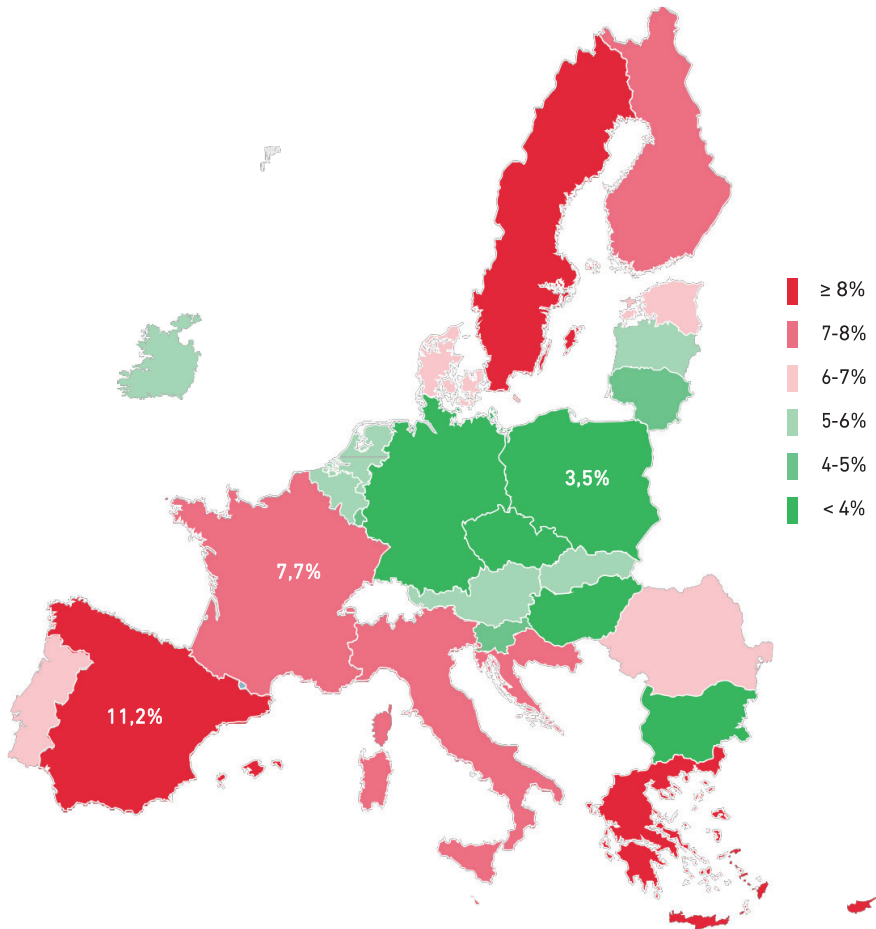
- **Microsoft – 4,5 mld zł** – inwestycja w centrum przetwarzania danych w chmurze
- **Google – 2,7 mld zł** – inwestycja w centrum rozwoju technologii chmurowych
- **LG Energy Solutions – 1,7 mld zł** – rozwój potencjału produkcji baterii do samochodów
- **Daikin – 1,45 mld zł** – budowa fabryki pomp ciepła w Ksawerowie pod Łodzią, gdzie zatrudnienie znajdzie 1 tys. osób
- **Stellantis – 1,3 mld zł** – inwestycja w sektorze motoryzacyjnym
- **Bosch – 1,3 mld zł** – budowa fabryki pomp ciepła w Dobromierzu, gdzie zatrudnienie ma znaleźć 500 osób
- **PepsiCo – 900 mln zł** – budowa fabryki przekąsek w Świętem k. Środy Śląskiej
- **Panattoni – 700 mln zł** – inwestycja w nieruchomości przemysłowe
- **Brembo – 460 mln zł** – rozbudowa zakładu w Dąbrowie Górniczej o odlewnię żeliwa, dzięki czemu powstanie 100 nowych miejsc pracy
- **Netflix – 450 mln zł** – m.in. rozwój centrum technologicznego dla platformy streamingowej
- **Footprint – 410 mln zł** – budowa nowego zakładu produkcji opakowań w Piekarach Śląskich, gdzie zatrudnienie znajdzie 400 osób
- **BorgWarner – 380 mln zł** – zmiana profilu produkcji na komponenty do aut elektrycznych
- **UMA Investments – 185 mln zł** – rozbudowa fabryki słonych przekąsek
- **Euroclear – 154 mln zł** – utworzenie hubu technologicznego, w którym pracę znajdzie 400 osób
- **Erwin Hymer Group – 150 mln zł** – rozbudowa zakładu przerabiającego busy na pojazdy rekreacyjne
- **Dell** – utworzenie centrum R&D dla rozwoju oprogramowania, które zatrudni 350 programistów w pierwszym etapie funkcjonowania
- **Hewlett Packard** – rozbudowa globalnego centrum biznesowego w Warszawie oraz we Wrocławiu.

A także wiele innych.

Bezrobocie wśród młodych to jeden z najważniejszych problemów w Europie. Rynek pracy w Polsce jest jednak coraz bardziej otwarty dla młodych ludzi. A rząd Prawa i Sprawiedliwości pomaga im w rozwinięciu

skrzydeł na początku kariery zawodowej. Młodzi nie płacą podatku PIT do 26. roku życia. Polska to jedno z najbardziej przyjaznych miejsc dla młodych ludzi w całej Europie.

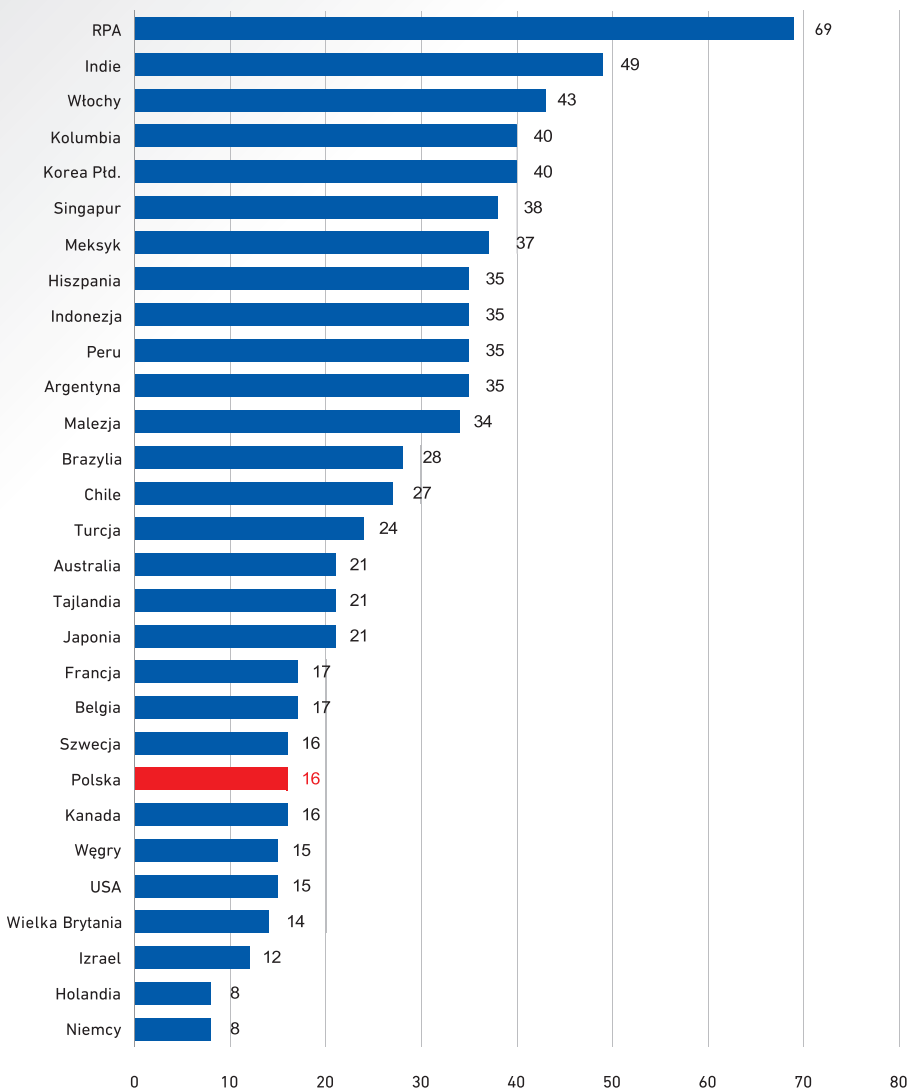
Mapa 3. Polska z jednym z najniższych poziomów bezrobocia wśród młodych ludzi (w wieku 15-29 lat)

Źródło: dane Eurostatu.

Bezrobocie przestało być problemem. Polacy nie obawiają się już o pracę. Bezpieczeństwo pracy daje naszym obywatelom zdecydowanie większy komfort życia.

Wykres 15. Odsetek badanych z kraju wskazujących bezrobocie jako problem

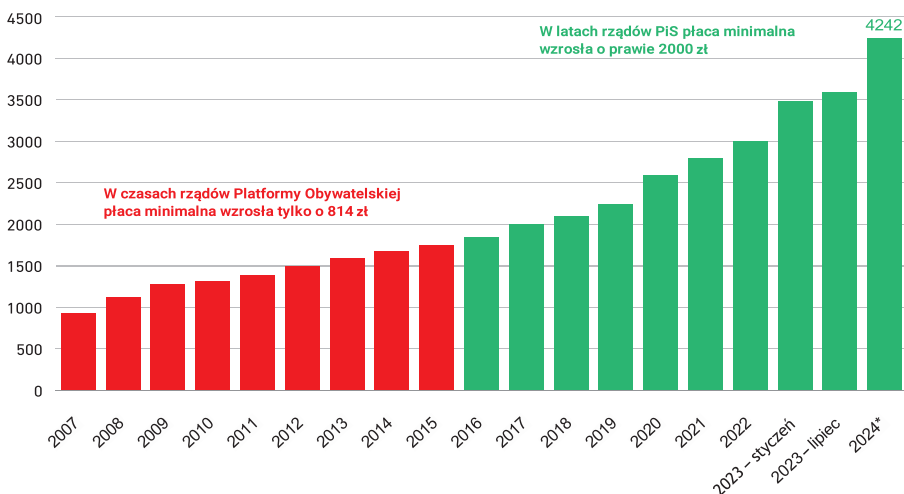

Źródło: dane IPSOS.

Rekordowe wzrosty pensji minimalnej i emerytur

Chcemy, aby owoce dobrego wzrostu gospodarczego były dzielone jak najbardziej sprawiedliwie, aby korzystali z nich wszyscy Polacy. To jeden z priorytetów polityki Prawa i Sprawiedliwości. Realizujemy ten plan m.in. przez konsekwentne podnoszenie płacy minimalnej. Rząd Prawa i Sprawiedliwości równoważy interesy pracowników i pracodawców. Wzrost płacy minimalnej jest i będzie związany z tempem rozwoju gospodarczego, co sprawi, że Polska będzie wciąż oferować, z jednej strony, najlepsze warunki do rozwoju przedsiębiorczości, z drugiej zaś – godną płacę względem owoców rozwoju gospodarczego, co będzie wzmacniać optymizm i poczucie bezpieczeństwa polskich konsumentów. To rozsądna recepta na stabilny wzrost gospodarczy, będący również ważną zachętą dla zagranicznych inwestycji.

Wykres 16. Wzrost wysokości płacy minimalnej w Polsce

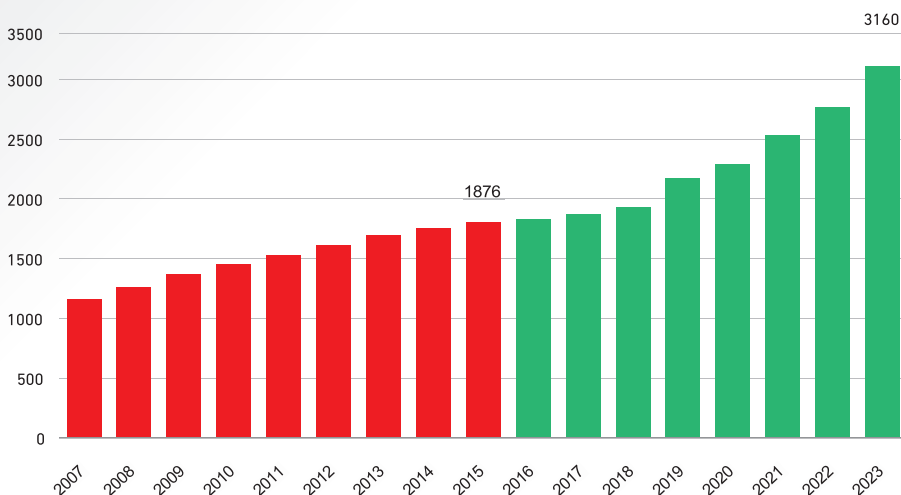

Uwaga: * według zapowiedzi rządu. Źródło: dane ZUS.

Udział w korzyściach płynących z rozwijającej się gospodarki mają również seniorzy, którzy przez lata pracowali dla dobra kraju. Znacząco rosła ich emerytura. Dzięki dodatkowym świadczeniom

wprowadzonym na stałe do polskiego systemu emerytalnego – 13. i 14. emeryturze – oraz podniesieniu kwoty wolnej od podatku, **w latach 2016–2023 przeciętna emerytura netto wzrosła o ponad 60%!**

Wykres 17. Wzrost wysokości średniej emerytury netto w Polsce

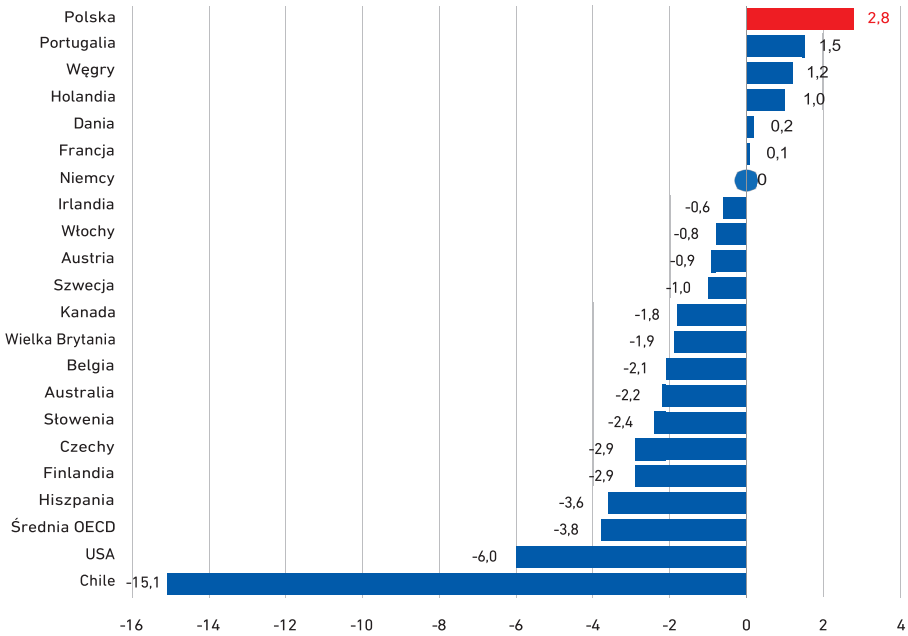

*Uwaga: kalkulacja uwzględnia dodatkowe świadczenia dla emerytów jak 13. i 14. emerytura.
Źródło: dane ZUS (obejmujące tylko I kw. 2023 r.); okres 1999–2022 wg danych GUS z BDL.*

Lepsza sytuacja finansowa rodzin

Realne dochody rozporządzalne polskich gospodarstw domowych rosły w najwyższym tempie wśród krajów OECD mimo podwyższonej inflacji. Oznacza to, że wzrost środków, które ma do dyspozycji przeciętna rodzina, jest najszybszy wśród krajów najlepiej rozwiniętych. To w dużej mierze wynik dobrej sytuacji przedsiębiorstw po pandemii oraz programów wsparcia, takich jak tarcza energetyczna czy tarcza antyinflacyjna. Rząd Prawa i Sprawiedliwości podjął te działania, aby chronić portfele Polaków przed konsekwencjami rosyjskiej napaści na Ukrainę i następstwami kryzysu energetycznego.

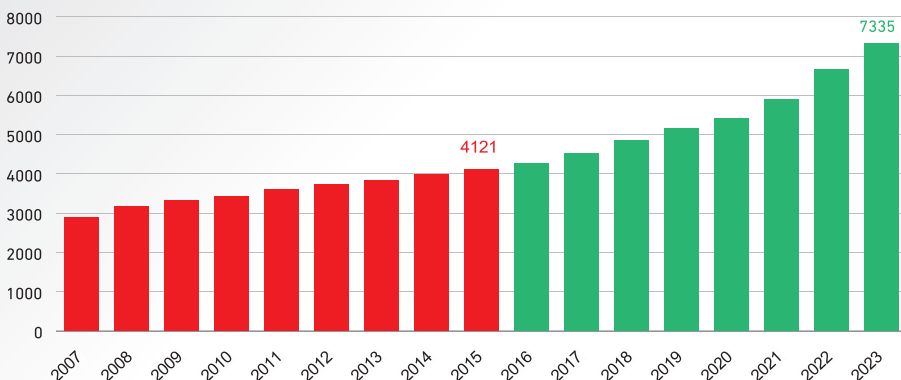
Wykres 18. Polska z najwyższym wzrostem realnego dochodu rozporządzalnego w 2022 r. (w %)

Źródło: dane OECD.

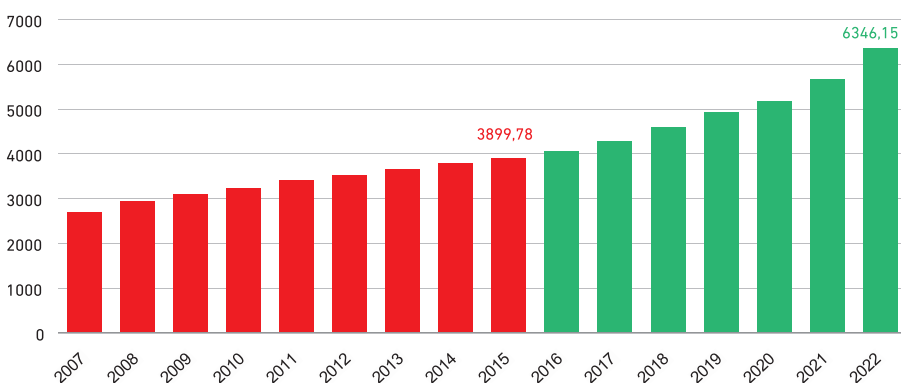
O blisko 2,5 tys. zł wzrosło średnie wynagrodzenie w przedsiębiorstwach. Wzrostu dochodów polskich rodzin nie zatrzymały pandemia ani inflacja. Godna praca i płaca stają się coraz powszechniejsze.

Wykres 19. Wzrost średniego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w Polsce (w zł)

Uwaga: w 2023 r. dane za czerwiec. Źródło: dane GUS.

Wykres 20. Wzrost średniego wynagrodzenia w Polsce (w zł)

Uwaga: kwartalne dane z gospodarki narodowej. Źródło: dane GUS.

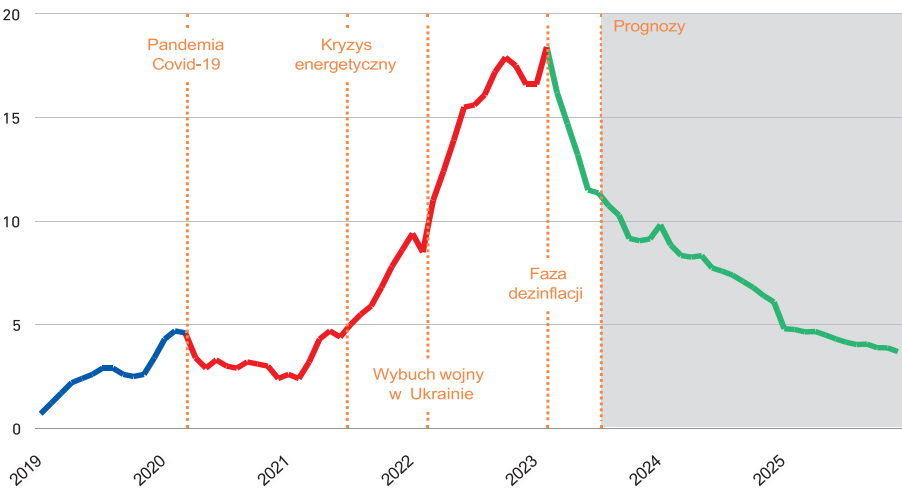

Inflacja spada w kierunku celu NBP

Inflacja wywołana wojną i kryzysem energetycznym zaczyna szybko spadać, a nasze dochody znów wracają na ścieżkę stabilnego wzrostu. Kryzysy, których przyczynami są pandemia i agresywna polityka Rosji, spowodowały wzrost cen na całym świecie. Jednak dzięki polityce gospodarczej rządu inflacja zaczyna ustępować. Dzięki zaś działaniom ostonowym portfele Polaków pozostały bezpieczne.

Zgodnie z prognozami inflacja swój szczyt osiągnęła w lutym i przekroczyła 18%. Od tego czasu spada konsekwentnie i już w tym roku powinna zejść poniżej 10%. Stosując rozsądną politykę antyinflacyjną, rząd Prawa i Sprawiedliwości zwalcza inflację i jednocześnie nie dopuszcza do wzrostu bezrobocia oraz gwałtownego spowolnienia gospodarczego, czyli mechanizmów znanych z czasów Balcerowicza-Tuska.

Wykres 21. Inflacja zaczyna powrót do celu NBP (CPI)

Uwaga: za początek kryzysu energetycznego przyjęto wrzesień 2021 r. – wtedy Rosja zaczęła ograniczać dostawy gazu do Europy, a ceny surowca zaczęły dynamicznie rosnąć. Źródło: dane NBP.

Ramka 1. Rządowa Tarcza Solidarnościowa i Antyinflacyjna 2.0 – ponad 40 mld zł

- **0% VAT** na żywność
- **0% VAT** na gaz
- obniżka VAT na ciepło **do 5%**
- obniżka VAT na paliwa **do 8%**
- dodatek ostonowy **dla 6,8 mln gospodarstw domowych**
- **zamrożenie cen energii** dla gospodarstw domowych
- **limit** na ceny gazu
- **zwrot VAT** dla gospodarstw domowych w najtrudniejszej sytuacji
- **do 3 tys. zł** dodatku na węgiel i zakup opatu
- **do 1,5 tys. zł** dodatku dla gospodarstw domowych korzystających z energii elektrycznej do ogrzewania domów

A także wzrost płac i emerytur netto na skutek:

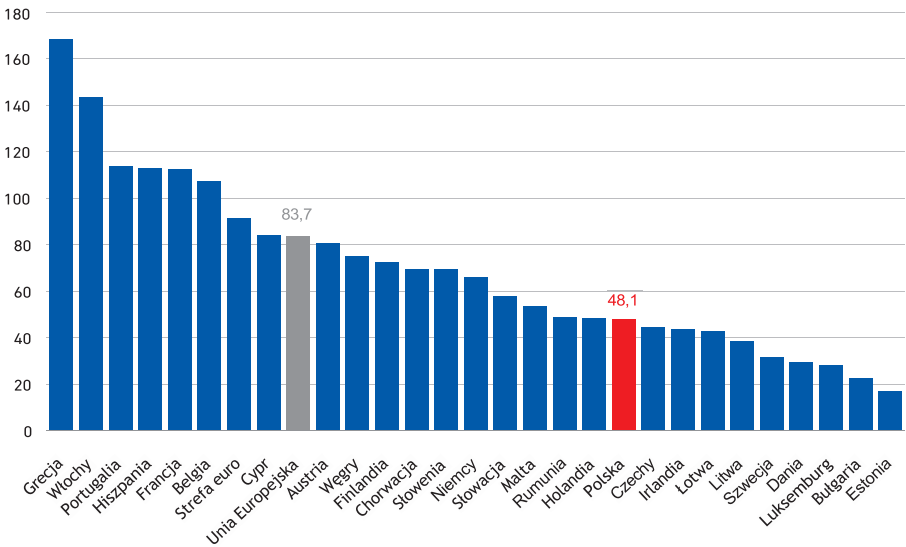
- obniżenia stawki podatku **PIT do 12%**
- podniesienia kwoty wolnej od podatku **z 3091 zł do 30 tys. zł**

Stabilne finanse publiczne

Sytuacja finansów publicznych Polski należy do najlepszych w Unii Europejskiej. W relacji do PKB nasz dług publiczny na początku 2023 r. wyniósł 48,1% i był o ponad 35 pkt proc. niższy niż średnia unijna.

Rząd Prawa i Sprawiedliwości konsekwentnie obniża poziom długu publicznego w relacji do PKB. Polska wydaje więcej na programy społeczne czy obronność, a mimo to dług publiczny w relacji do PKB spada. Nawet ogromne wydatki na ratowanie przedsiębiorstw i miejsc pracy nie zachwiały sytuacją budżetową w kraju.

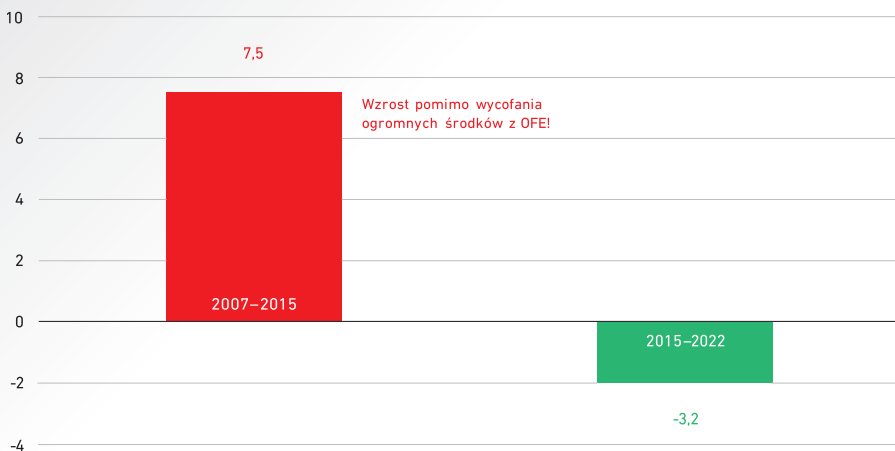
Wykres 22. Dług publiczny w państwach Unii Europejskiej na początku 2023 r. (w % PKB)

Uwaga: dane za I kw. 2023 r. Źródło: dane Eurostatu.

W czasie rządów Platformy Obywatelskiej dług wzrósł w relacji do PKB o 7,5 pkt proc., mimo przejścia ponad 153 mld zł z OFE i wielkiej wyprzedaży majątku narodowego. Tymczasem w czasie rządów PiS dług publiczny spadł o 3,2 pkt proc. i to pomimo ogromnego wsparcia udzielonego firmom w czasie pandemii, realizacji programów społecznych (np. „Rodzina 500+”), wypłaty 13. i 14. emerytur i wydatków na unowocześnienie polskiej armii.

Wykres 23. Zmiana długu publicznego za rządów PO-PSL i rządów PiS (w pkt proc. PKB)

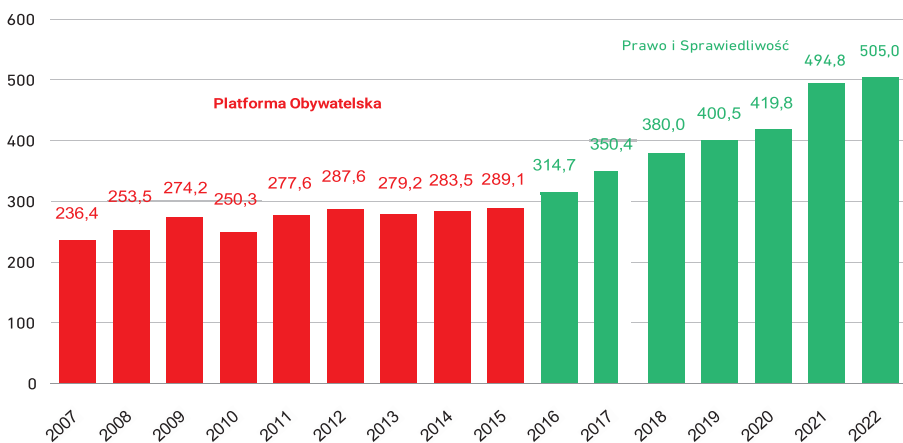

Uwaga: dane obejmują następujące okresy: od IV kw. 2007 r. do III kw. 2015 r. oraz od IV kw. 2015 r. do I kw. 2023 r. Źródło: dane Eurostatu.

Uszczelnienie systemu podatkowego – wielki sukces

Uszczelnienie systemu podatkowego zagwarantowało Polsce dobrą sytuację finansów publicznych. Dochody budżetu w latach rządów Prawa i Sprawiedliwości wzrosły aż o 75%. Do budżetu wpłynęło 216 mld zł więcej. Za czasów PO były to tylko 53 mld zł.

Wykres 24. Wzrost dochodów budżetu państwa w latach 2007–2022 (w mld zł, ceny bieżące)

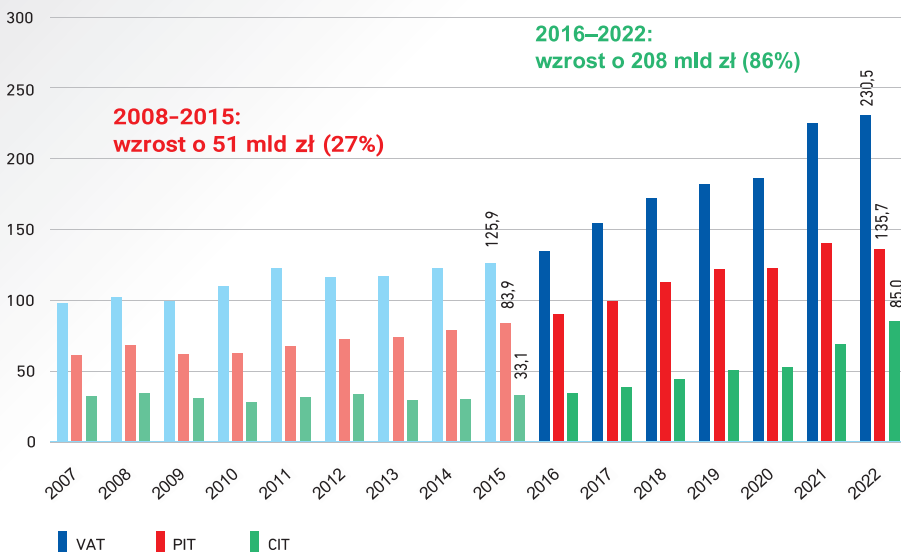

Źródło: dane GUS i Ministerstwa Finansów.

Należy jednocześnie podkreślić, że w czasach rządów Prawa i Sprawiedliwości udało się dokonać uszczelnienia systemu podatkowego, obniżając podatek PIT z 18 na 12%, podwyższając kwotę wolną od podatku do 30 tys. zł, podnosząc koszty uzyskania przychodu do 3 tys. zł, obniżając CIT dla małych firm z 19 do 9%, wprowadzając tzw. estoński CIT, a także obniżając VAT na kilkaset produktów z 23 do 8 lub nawet 5%.

Tymczasem w czasach rządów PO mieliśmy do czynienia z ogromną wyprzedają majątku narodowego na kwotę nawet 60 mld zł, z wyłączeniem obywateli ze 153 mld zł zgromadzonych w OFE, podniesieniem stawki podatku VAT do 23%, a także podniesieniem wysokości składek ZUS.

Wykres 25. Wzrost wybranych dochodów podatkowych sektora finansów publicznych (w mld zł, ceny bieżące)

Źródło: dane GUS i Ministerstwa Finansów.

Stabilne finanse publiczne są jednym z najważniejszych fundamentów całej gospodarki narodowej. Makroekonomiczna sytuacja Polski jest bardzo dobrze oceniana przez instytucje unijne oraz agencje ratingowe. Są one niezmiernie istotne w budowaniu pozycji Polski wśród międzynarodowych instytucji finansowych oraz inwestorów. Dokonując takiej analizy, Komisja Europejska oraz agencje ratingowe biorą pod uwagę liczne parametry, które są zestawione w tabeli 1. Wynika z niej, że Polska ma jedną z najbardziej pewnych gospodarek w Unii Europejskiej.

Tabela 1. Dostępne dane za 2022 r. wskazują na brak większych nierównowag makroekonomicznych w Polsce

Kraj	Bilans obrotów bieżących	Pozycja inwestycyjna netto	Dług publiczny	Dług sektora prywatnego*	Stopa bezrobocia ogółem	Stopa bezrobocia młodych	Realny efektywny kurs walutowy*	Względny wzrost cen nieruchomości**	Koszty pracy
	Proc. PKB, średnia 3-letnia	Proc. PKB	Proc. PKB	Proc. PKB	Proc., średnia 3-letnia	Pkt. proc., zmiana przez 3 lata	Pkt. proc., zmiana przez 3 lata	Proc., r/r	Pkt. proc., zmiana przez 3 lata
Austria	1,3	14,6	78,4	129,7	5,7	0,4	1,2	3,8	9,8
Belgia	-0,7	53,6	105,1	169,7	5,9	1,9		-2,8	10,0
Bułgaria	-0,8	-12,5	22,9	84,4	5,2	-1,4	3,8	-2,4	30,9
Chorwacja	-0,1	-25,9	68,4	86,8	7,4	1,4	-1,5	3,6	12,3
Cypr	-8,7	-105,3	86,5	248,4	7,3	2,0	-2,4	-4,4	2,5
Czechy	-2,3	-19,7	44,1	78,8	2,6	1,6	5,0	0,8	14,4
Dania	10,0	64,2	30,1	214,7	5,1	0,5	-1,1	-7,3	7,2
Estonia	-1,7	-20,5	18,4	95,3	6,2	7,0	1,9	4,7	21,4
Finlandia	-0,9	-2,7	73,0	150,1	7,4	-3,5	-0,7	-4,1	8,0
Francja	-1,2	-26,2	111,6	167,0	7,7	-3,4	-0,4	1,3	11,1
Grecja	-7,7	-141,3	171,3	120,7	14,9	-6,1	-3,1	3,3	2,2
Hiszpania	0,7	-60,5	113,2	139,1	14,4	-2,7	-0,5	0,6	8,8
Holandia	5,6	75,1	51,0	229,3	4,2	-0,9	2,2	5,6	11,4
Irlandia	5,4	-120,7	44,7	168,1	5,5	-2,4	-2,6	5,5	-9,8
Litwa	1,1	-6,6	38,4	53,9	7,2	0,0	4,4	0,3	27,8

Luksemburg	4,2	28,2	24,6	340,6	5,6	0,6	0,6	3,8	15,8
Łotwa	-2,7	-27,0	40,8	58,0	7,5	2,6	2,3	-0,2	18,6
Malta	-0,8	52,3	53,4	129,2	3,6	-1,0	-1,2	1,2	10,1
Niemcy	6,3	71,1	66,3	120,4	3,4	-0,3	0,5	-1,5	7,4
Polska	-0,7	-33,9	49,1	71,3	3,2	0,9	-0,4	-2,1	16,6
Portugalia	-1,0	-83,9	113,9	157,0	6,5	0,7	-2,8	5,9	11,0
Rumunia	-7,2	-40,9	47,3	47,9	5,8	1,8	1,0	-6,2	10,1
Słowacja	-3,4	-62,1	57,8	93,9	6,5	2,8	3,1	1,3	13,4
Słowenia	3,6	-0,6	69,9	66,4	4,6	2,0	-0,4	2,7	10,0
Szwecja	5,6	39,8	33,0	215,3	8,3	2,3	2,1	-3,4	5,9
Węgry	-4,4	-49,3	73,3	80,5	3,9	-0,6	-4,1	4,1	22,5
Włochy	1,9	3,9	144,4	113,8	9,0	-5,5	-1,8	-3,4	5,6

Uwagi: * dane za 2021 r.; ** różnica pomiędzy wzrostem cen mieszkań a inflacją konsumencką. To miara ostrzegawcza przed bańką na rynku nieruchomości. Źródło: dane Eurostatu.

Polska magnesem dla zagranicznych inwestorów

Wielu analityków obawiało się odpływu inwestycji z krajów położonych w pobliżu objętej wojną Ukrainy. Tymczasem Polska jest liderem Europy Środkowo-Wschodniej w przyciąganiu inwestycji zagranicznych.

17 mld USD

wyniosła, według wstępnych szacunków, wartość inwestycji zagranicznych tworzących nowe miejsca pracy w Polsce w 2022 r. – to 2,5% PKB

Wojna i kryzys nie zatrzymały przedsiębiorców. Co więcej – zagraniczny kapitał coraz częściej przenosi się do Polski z krajów Dalekiego Wschodu.

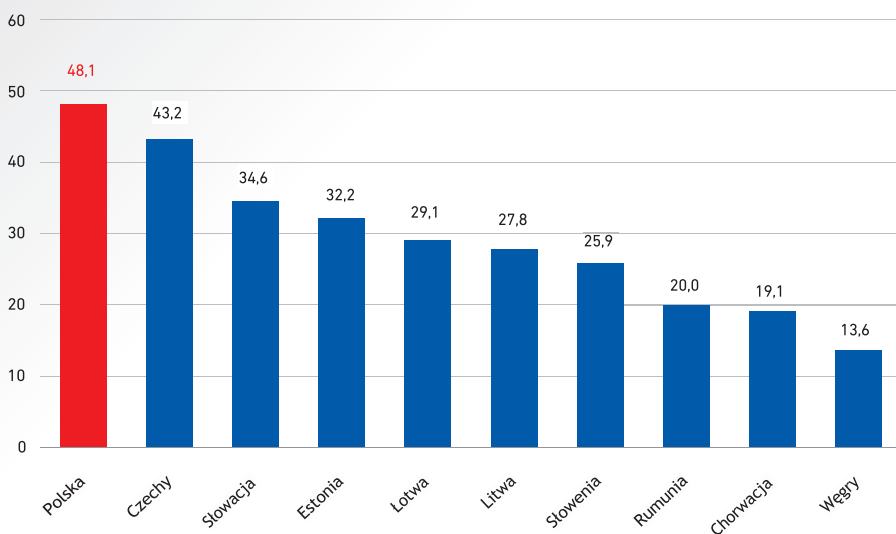

Mapa 4. Napływ inwestycji zagranicznych do krajów Europy (procentowa zmiana liczby projektów inwestycji zagranicznych w 2022 r.)

Źródło: fDi Report 2023.

Wykres 26. Polska jest liderem rankingu atrakcyjności inwestycyjnej według Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej (AHK) w EŚW

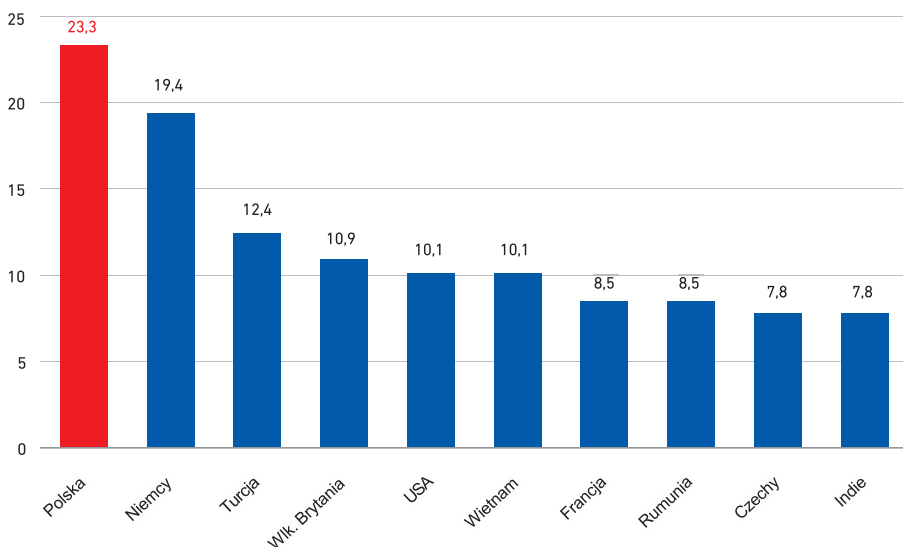
Źródło: dane AHK.

W niespokojnych czasach firmy wybierają zaufanych partnerów. Polska korzysta na tych zmianach i staje się coraz ważniejszym elementem globalnych łańcuchów dostaw.

Maersk – jedna z największych firm logistycznych świata – przeprowadziła międzynarodowe badania na temat przenoszenia produkcji z odległych krajów Azji do krajów macierzystych i/lub bliższych geograficznie (ang. *reshoring*). Badane firmy najczęściej wskazywały Polskę jako kierunek tego transferu.

To dowód atrakcyjności inwestycyjnej oraz oznaka zaufania do kompetencji polskich pracowników, a także siły i stabilności polskiej gospodarki.

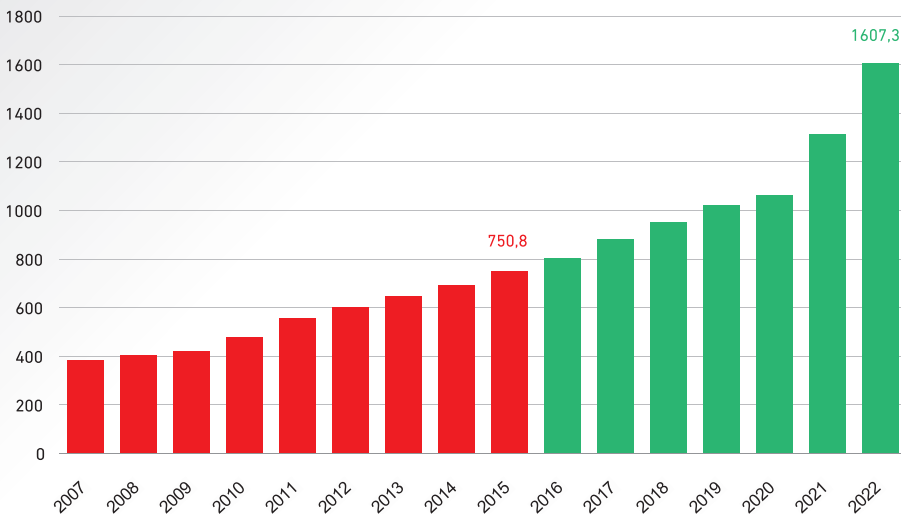
Wykres 27. Najpopularniejsze kierunki *reshoringu* według badanych firm (w % respondentów)

Źródło: dane Reuters i Maersk.

Polska jest krajem, który przyciąga inwestorów i coraz lepiej radzi sobie w handlu międzynarodowym. W latach 2015–2022 nominalna wartość polskiego eksportu towarów więcej niż podwoiła się!

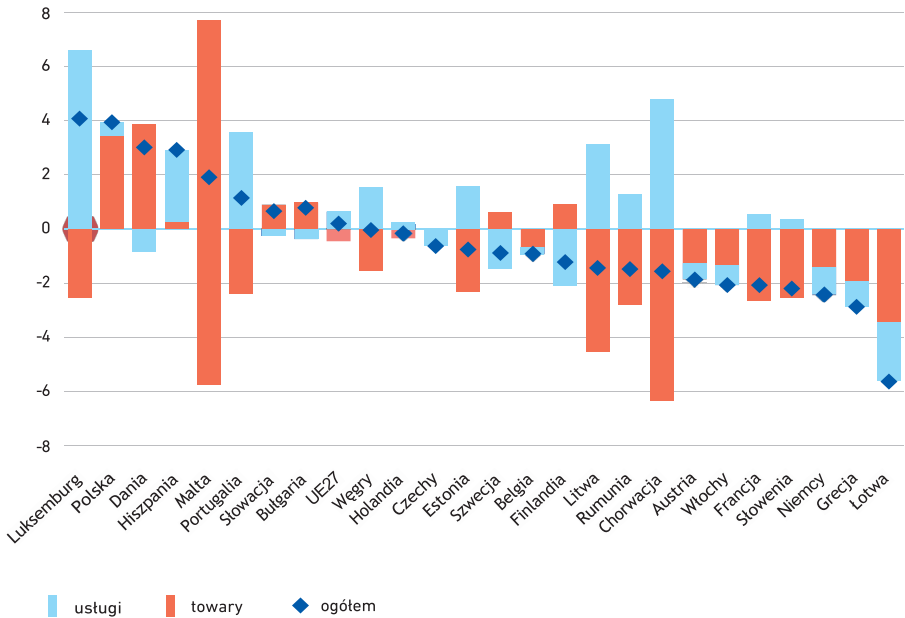
Wykres 28. Eksport towarów z Polski (nominalnie, w mld zł)

Źródło: dane GUS.

W trakcie dwóch kadencji rządów Prawa i Sprawiedliwości obserwowaliśmy również wyraźną poprawę bilansu handlowego Polski, czyli różnicy między eksportem a importem. W I kwartale 2023 r. nadwyżka handlowa w relacji do PKB wzrosła do rekordowego poziomu 7,9% – to wynik lepszy od notowanego przez Niemcy w tym samym czasie.

Wykres 29. Zmiana bilansu handlowego między I kw. 2023 r. a I kw. 2019 r. (w pkt proc., wg rachunków narodowych)

Źródło: <https://twitter.com/DanielKrali/status/1668197966576771074> [dostęp: 10.07.2023].

Fundamenty polskiego rozwoju zostały wzmocnione. Polacy mogą liczyć na to, że w kraju będą powstawać coraz lepsze i wyżej opłacone miejsca pracy w firmach oferujących najbardziej zaawansowane technologie i usługi. To także impuls do rozwoju potencjału rodzimych przedsiębiorstw.

Niskie podatki dla polskich rodzin

Naprawiliśmy finanse publiczne i uszczelniliśmy system podatkowy, dzięki czemu możemy teraz tworzyć warunki przyjazne polskim rodzinom.

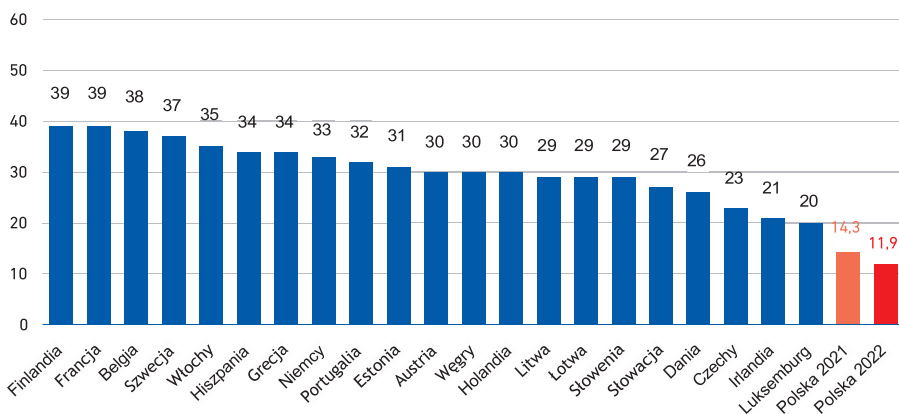
Doprowadziliśmy do historycznej obniżki podatku PIT z 18 na 12%. Podnieśliśmy kwotę wolną od podatku do 30 tys. zł. Dzięki temu więk-

27 mld zł

trafiło do podatników w formie zwrotów za PIT 2022. To absolutny rekord!

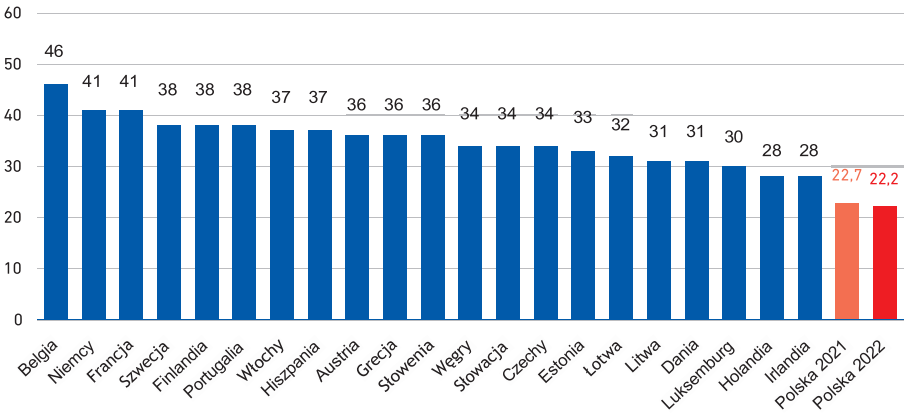
szość podatników zapłaciła niższe podatki za 2022 r. Dowodzą tego rekordowe zwroty PIT z tego roku. Zwróciliśmy podatnikom ok. 27 mld zł. Jest to niebagatelny zysk dla polskich rodzin, które płacą jedne z najniższych podatków wśród krajów OECD.

Wykres 30. Wysokość opodatkowania rodzin w krajach OECD (małżeństwo z dwójką dzieci – jeden z małżonków zarabia 100% średniej krajowej, drugi nie pracuje)

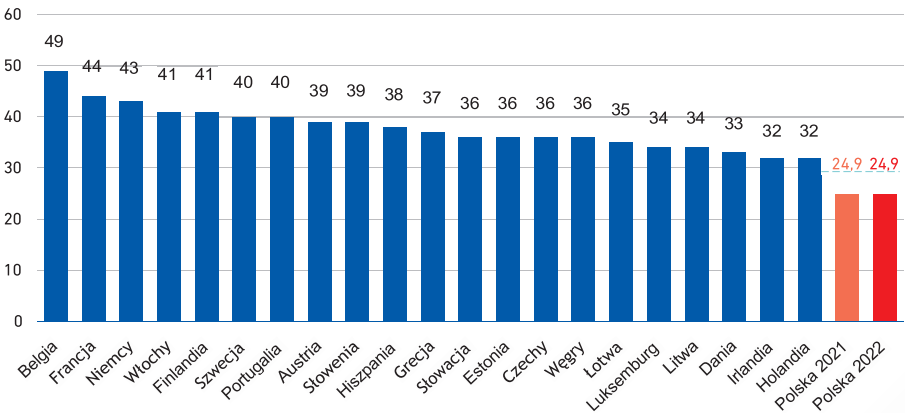
Uwaga: dane za 2022 r.; klin podatkowy jako % kosztów pracy; na 22 kraje należące do OECD i UE. Źródło: dane OECD.

Wykres 31. Wysokość opodatkowania rodzin w krajach OECD (małżeństwo z dwójką dzieci – jeden małżonek zarabia 100% średniej krajowej, drugi 67% średniej krajowej)

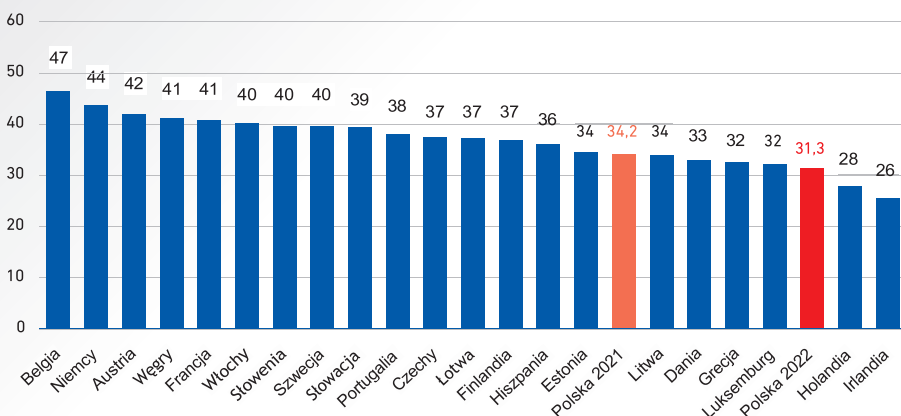
Uwaga: dane za 2022 r.; klin podatkowy jako % kosztów pracy; na 22 kraje należące do OECD i UE.
Źródło: dane OECD.

Wykres 32. Wysokość opodatkowania rodzin w krajach OECD (małżeństwo z dwójką dzieci – oboje zarabiający po 100% średniej krajowej)

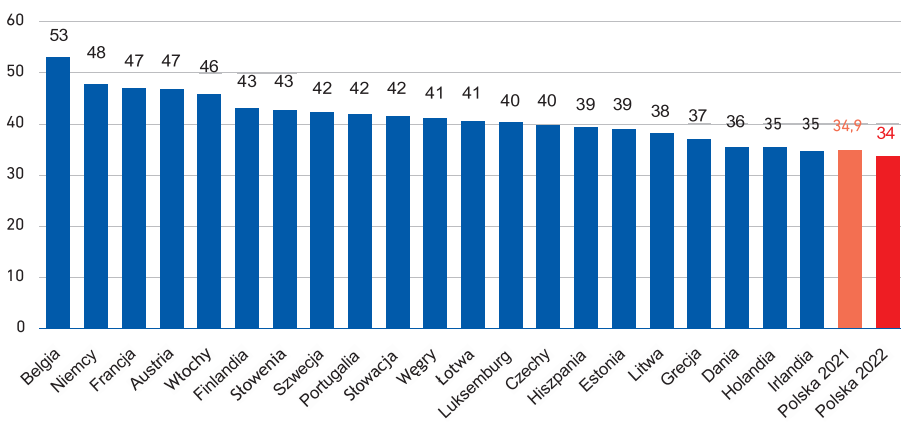
Uwaga: dane za 2022 r.; klin podatkowy jako % kosztów pracy; na 22 kraje należące do OECD i UE.
Źródło: dane OECD.

Wykres 33. Wysokość opodatkowania rodzin w krajach OECD (singiel bez dzieci o zarobkach 67% średniej krajowej)

Uwaga: dane za 2022 r.; klin podatkowy jako % kosztów pracy; na 22 kraje należące do OECD i UE.
Źródło: dane OECD.

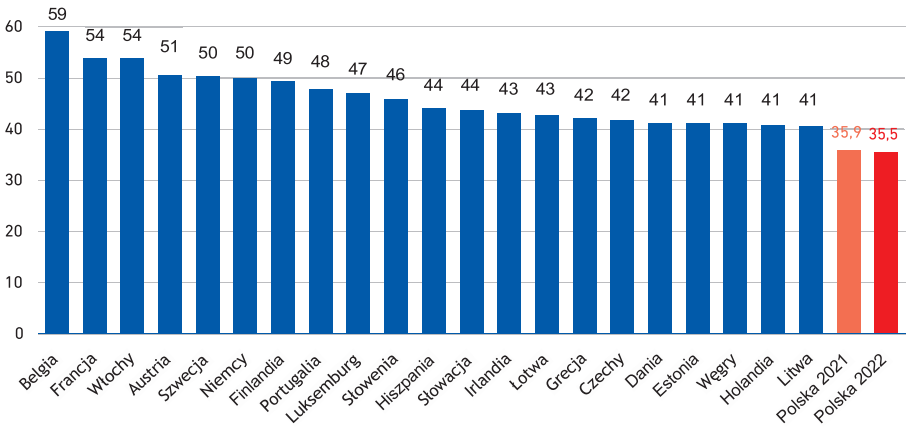
Wykres 34. Wysokość opodatkowania rodzin w krajach OECD (singiel bez dzieci o zarobkach 100% średniej krajowej)

Uwaga: dane za 2022 r.; klin podatkowy jako % kosztów pracy; na 22 kraje należące do OECD i UE.
Źródło: dane OECD.

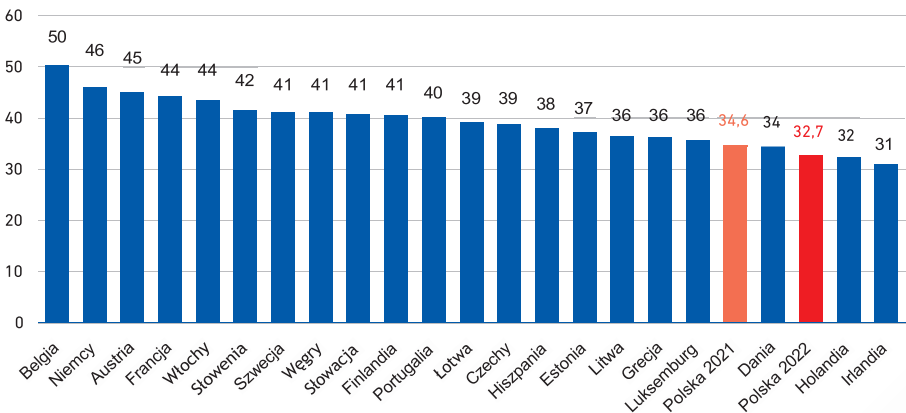

Wykres 35. Wysokość opodatkowania rodzin w krajach OECD (singiel bez dzieci o zarobkach 167% średniej krajowej)

Uwaga: dane za 2022 r.; klin podatkowy jako % kosztów pracy; na 22 kraje należące do OECD i UE.
 Źródło: dane OECD.

Wykres 36. Wysokość opodatkowania rodzin w krajach OECD (małżeństwo bez dzieci - jeden małżonek zarabia 100% średniej krajowej, drugi 67% średniej krajowej)

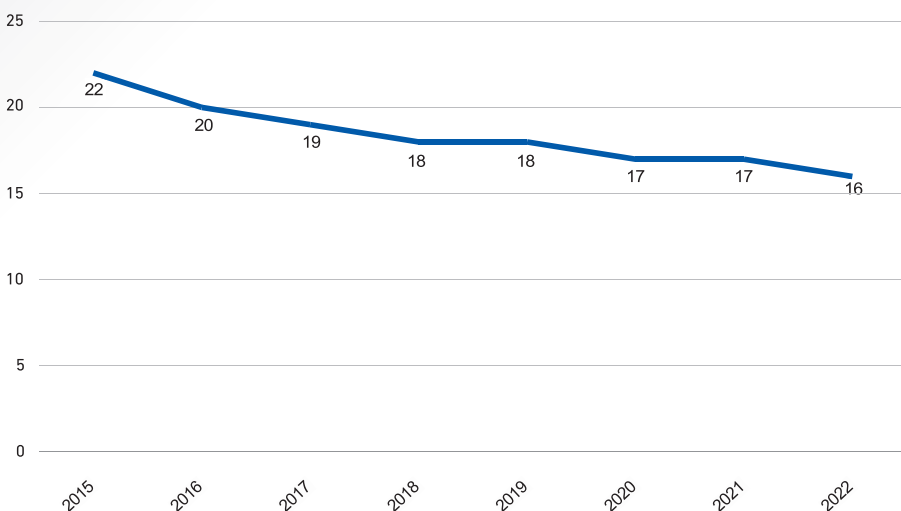

Uwaga: dane za 2022 r.; klin podatkowy jako % kosztów pracy; na 22 kraje należące do OECD i UE.
 Źródło: dane OECD.

Mniej ubóstwa, więcej równości

Dotrzymujemy obietnicy złożonej Polakom – budujemy Polskę bardziej solidarną. Dzięki obniżce podatków oraz wielkim programom społecznym (takim jak „Rodzina 500+”) znacząco zmniejszyło się w Polsce zagrożenie ubóstwem. W latach 2015–2022 wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym spadł o 6 pkt proc. – z 22 do 16%.

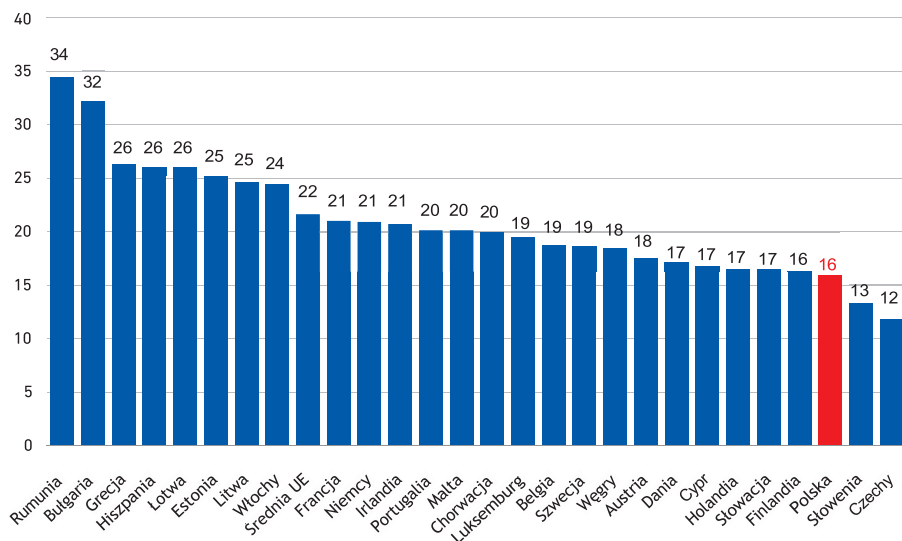
Wykres 37. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Źródło: dane Eurostatu.

Skuteczność działań państwa w obszarze społecznym widać szczególnie wyraźnie na tle krajów Unii Europejskiej. Polska należy do państw, w których zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest najniższe!

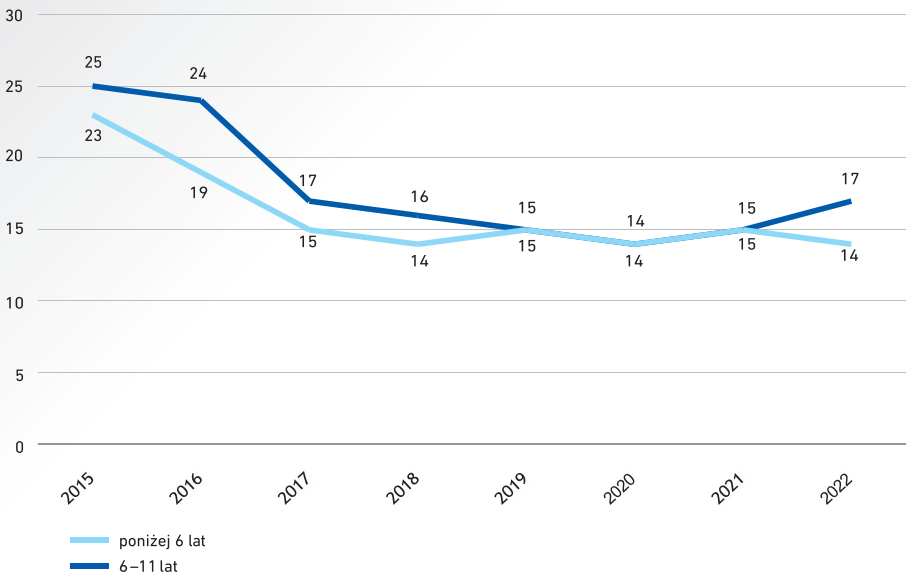
Wykres 38. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym w Unii Europejskiej (w %)

Źródło: dane Eurostatu.

Kluczowe jest także skuteczne zmniejszanie zagrożenia ubóstwem wśród najmłodszych Polaków. W latach 2015–2022 wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wśród dzieci w wieku 6–11 lat spadł o 8 pkt proc., a wśród dzieci w wieku poniżej 6 lat – o 9 pkt proc.

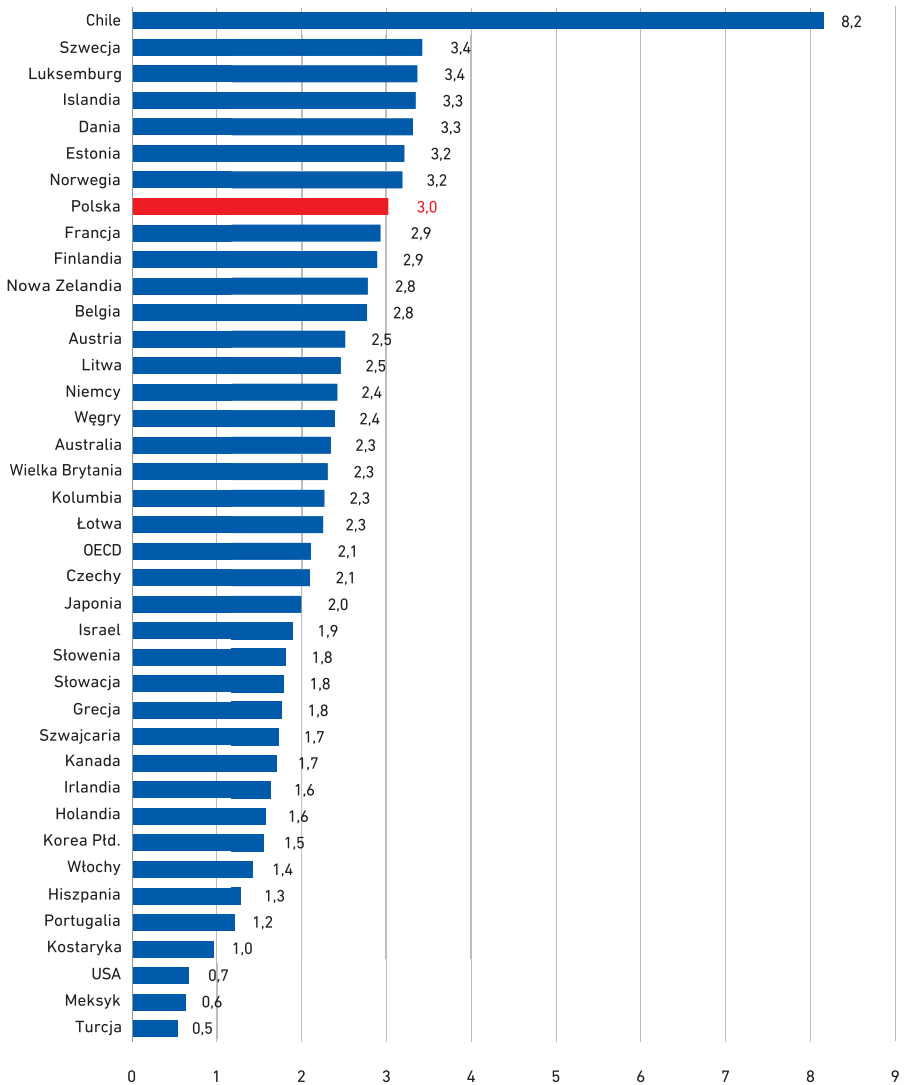
Wykres 39. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym wśród dzieci

Źródło: dane Eurostatu.

Za rządów Prawa i Sprawiedliwości Polska dołączyła do grona państw rozwiniętych OECD, które na wsparcie rodziny wydają najwięcej środków.

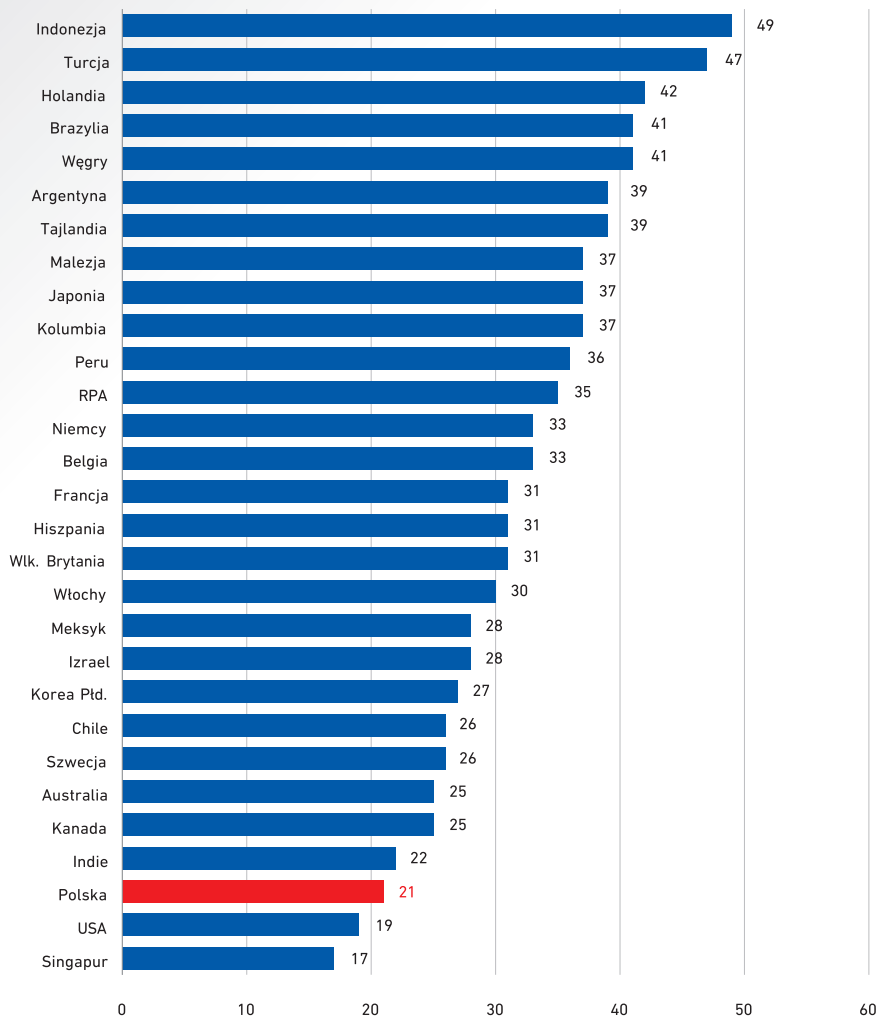
Wykres 40. Wydatki publiczne na rodzinę jako % PKB w krajach OECD

Uwaga: dane za 2021 r. lub ostatni dostępny rok. Źródło: dane OECD.

Bieda i nierówności społeczne były przez lata problemem milionów Polaków. Ale dzięki rządowi Prawa i Sprawiedliwości ta sytuacja znacząco się zmieniła.

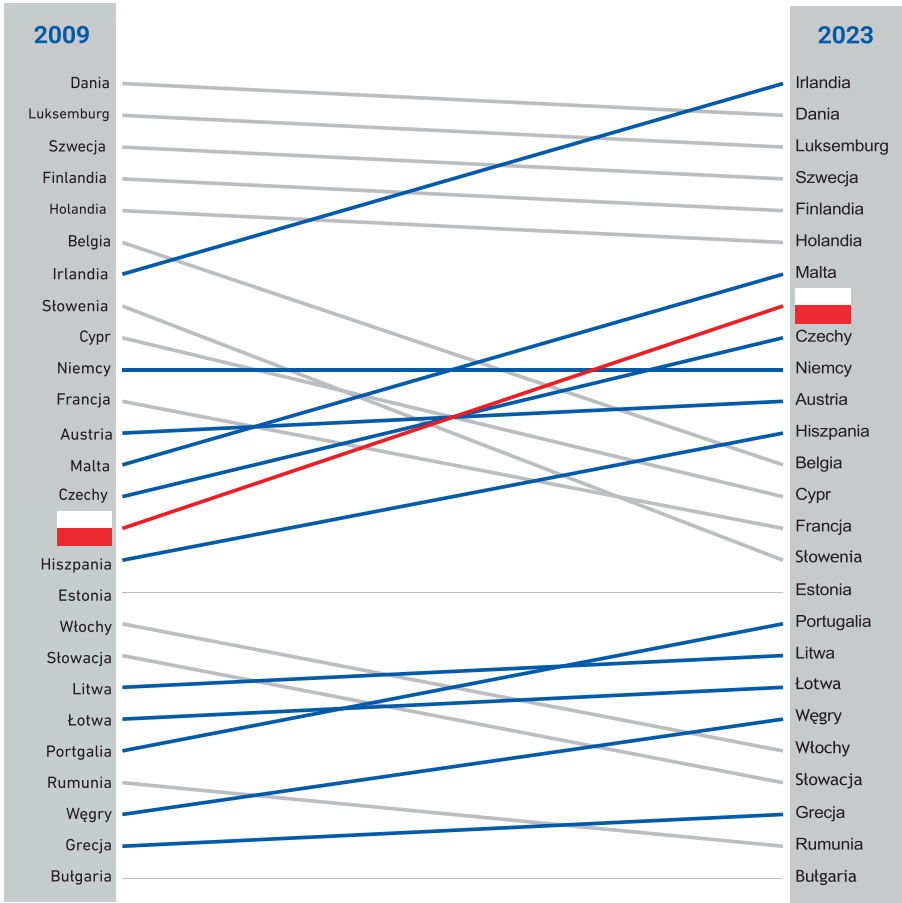
Wykres 41. Odsetek badanych z kraju wskazujących biedę i nierówności jako problem

Źródło: dane IPSOS.

Jak wynika z badania Eurobarometru, aż 91% mieszkańców Polski deklaruje zadowolenie z życia. Na tle całej Unii Europejskiej wypadamy bardzo dobrze – między 2009 a 2023 r. Polska zanotowała drugi najwyższy wzrost w całej Unii. Dzisiaj tylko w ośmiu znacznie bogatszych państwach ten wskaźnik jest wyższy. Jesteśmy szczęśliwsi m.in. od Czechów, Niemców, Francuzów i Hiszpanów.

Wykres 42. Najszczęśliwsze kraje UE w latach 2009-2023

Źródło: dane Eurobarometru.

Polska bezpiecznym i spokojnym miejscem do życia

Bezpieczeństwo Polaków zawsze było i jest priorytetem dla obozu Prawa i Sprawiedliwości. Dlatego od początku staramy się jak najlepiej wypełniać zobowiązania wynikające z członkostwa w NATO.

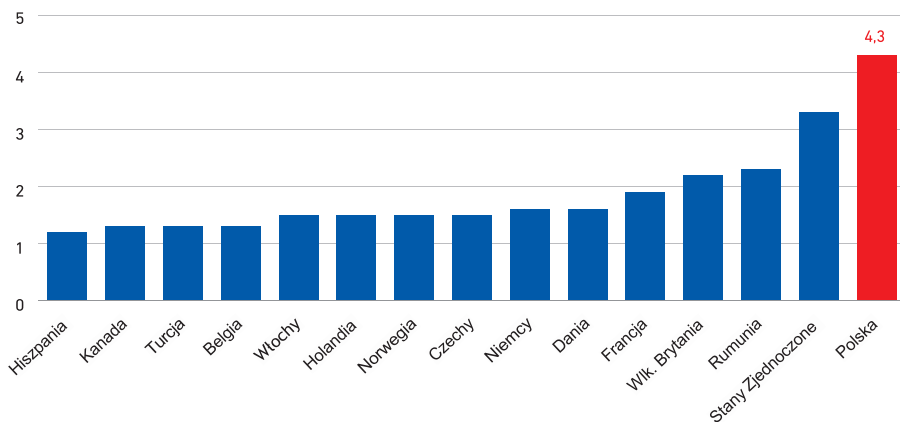
1. miejsce

zajmuje Polska w NATO pod względem wydatków na obronność w relacji do PKB

W latach 2019–2023 w żadnym kraju NATO wydatki na obronność nie rosły tak szybko jak w Polsce.

Po agresji Rosji na Ukrainę wykonaliśmy kolejny wielki krok na drodze do modernizacji polskiej armii. W 2023 r. nasze wydatki na obronność w relacji do PKB będą najwyższe wśród państw NATO.

Wykres 43. Polska z największymi wydatkami na obronność wśród państw NATO w 2023 r. (w % PKB)

Źródło: dane ifo Institute.

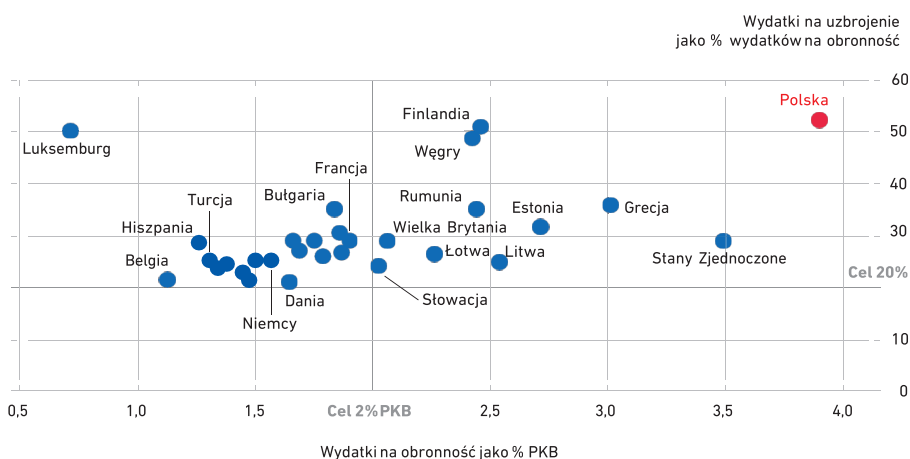
Wzmacniamy polską armię i wspieramy krajowy przemysł zbrojeniowy. W ostatnim czasie dokonaliśmy rekordowych zamówień nowego sprzętu wojskowego. W lutym 2022 r. Agencja Uzbrojenia zawarła z konsorcjum PGZ i Hutą Stalowa Wola S.A. umowę na dostawę 1,4 tys. wozów

bojowych „Borsuk” dla Wojska Polskiego. Szacowana wartość kontraktu to kilkadziesiąt miliardów zł. Pierwsze „Borsuki” zostaną przekazane 16. Dywizji Zmechanizowanej jeszcze w tym roku.

We wrześniu 2022 r. podpisaliśmy z Hutą Stalowa Wola S.A. umowę na dostawę armatohaubic „Krab” wraz z wozami towarzyszącymi. Wartość kontraktu to 3,81 mld zł. Dzięki takim projektom Polska jest w 2023 r. krajem NATO, który wydaje najwięcej spośród innych sojuszników na obronność. Największa część z tych wydatków przeznaczona jest na uzbrojenie.

Wykres 44. Planowane wydatki na obronność w krajach NATO w 2023 r.

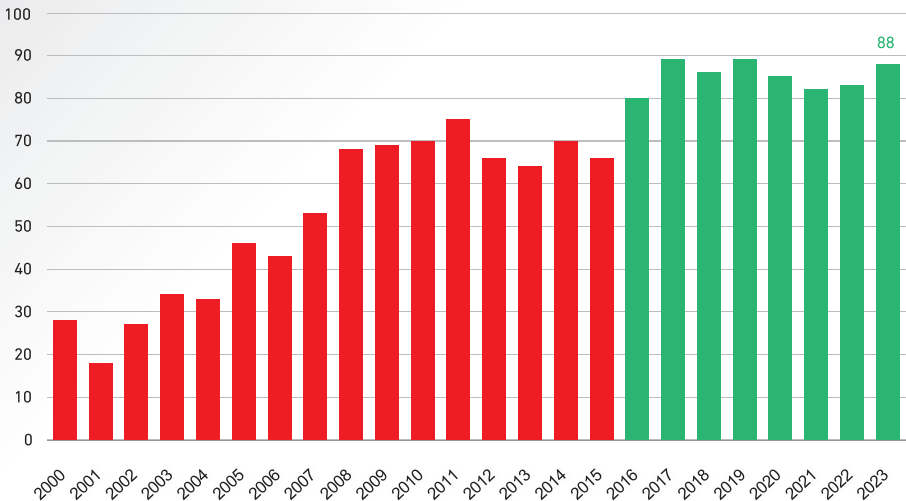

Źródło: <https://www.economist.com/graphic-detail/2023/07/12/nato-defence-spending-is-rising-but-not-fast-enough> [dostęp: 14.07.2023].

Bronić nie muszą się ci, którzy dysponują silną armią. Słaba armia i brak inwestycji w obronność to zachęta dla wrogów. Dlatego nie ma większego zagrożenia dla polskiego bezpieczeństwa niż niski poziom wydatków na obronność.

Poprawiliśmy nie tylko bezpieczeństwo zewnętrzne Ojczyzny. Dbamy również o to, aby Polacy czuli się bezpiecznie w swoim codziennym życiu. Od ostatniego roku rządów Platformy Obywatelskiej do chwili obecnej poczucie bezpieczeństwa wśród Polaków **wzrosło o ponad 20 pkt proc.**

Wykres 45. Rekordowo dużo Polaków twierdzi, że Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie (w %)

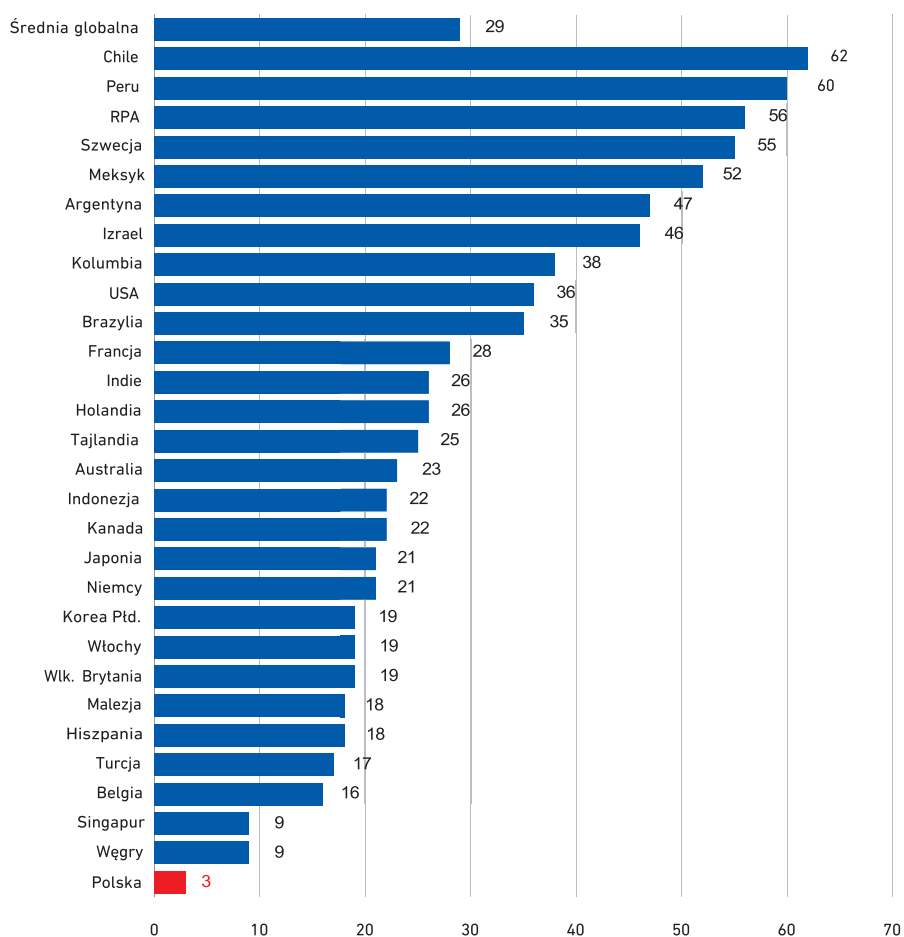

Źródło: dane CBOS.

Z wyników badań opublikowanych przez Eurostat wynika, że Polska jest jednym z najbezpieczniejszych krajów do życia w Unii Europejskiej.

Również w porównaniach międzynarodowych należymy do państw, w których najrzadziej jako problemy społeczne wskazuje się na przestępczość i przemoc.

Wykres 46. Odsetek badanych z kraju wskazujących przestępczość i przemoc jako problem

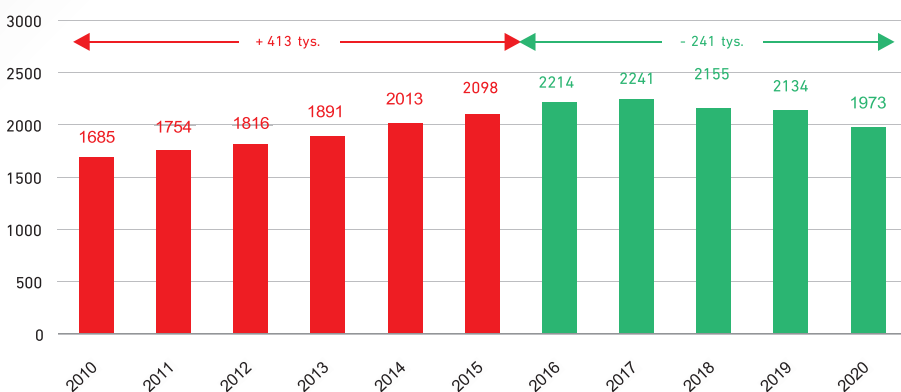
Uwaga: badanie na reprezentatywnej próbie 21 310 osób dorosłych w wieku 16–74 lat w 29 krajach uczestniczących, przeprowadzone w okresie 26 maja 2023 r. – 9 czerwca 2023 r. Źródło: dane IPSOS.

Polacy wracają z emigracji

Jednym z najlepszych dowodów na to, że Polska dobrze się rozwija i oferuje coraz lepsze warunki życia, są dane pokazujące, że od 2018 r. liczba Polaków przebywających czasowo (powyżej trzech miesięcy, ale bez wymeldowania się z pobytu stałego w Polsce) za granicą systematycznie maleje. W 2020 r. w innych państwach Europy przebywało czasowo o 241 tys. Polaków mniej niż w 2016 r. i o 268 tys. mniej niż w 2017 r.

Ostatnie dane wskazują na kolejne bardzo liczne powroty z emigracji, także w latach 2021–2023!

Wykres 47. Liczba Polaków przebywających czasowo za granicą w Europie (w tys. osób)

Źródło: dane GUS.

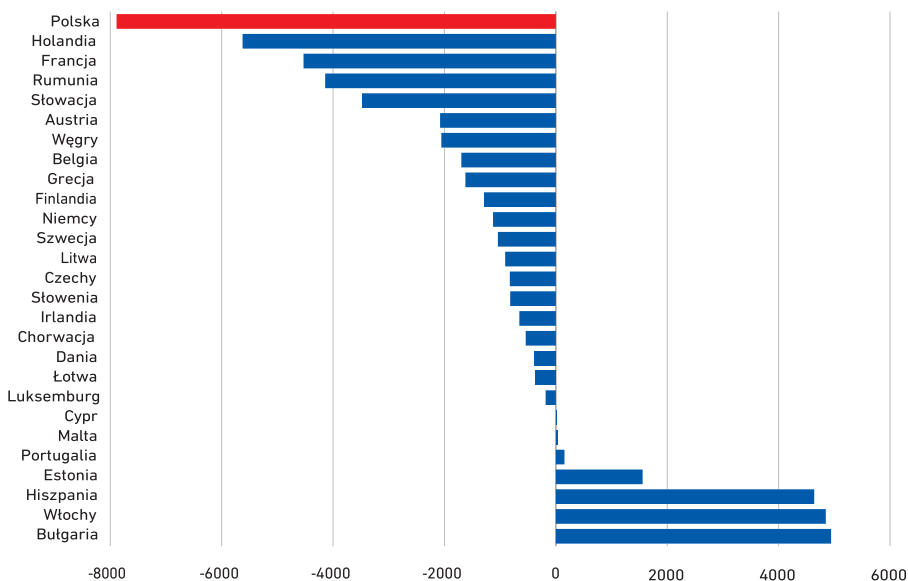
Polacy nie muszą już wyjeżdżać z kraju w poszukiwaniu lepszego życia. Widać to doskonale w zmianie salda migracji. Od 2016 r. więcej Polaków wraca do kraju niż wyjeżdża na stałe. Pierwszy raz od ponad 50 lat odnotowaliśmy dodatnie saldo migracji.

Sprawiedliwa transformacja energetyczna i dbałość o środowisko

Dynamiczny rozwój gospodarczy i poprawę sytuacji polskich rodzin łączymy ze sprawiedliwą transformacją energetyczną, czyli dostosowaną do polskich uwarunkowań.

W 2022 r. Polska była liderem redukcji emisji w ramach systemu EU ETS. Emisje te były mniejsze o 8 mln ton niż w 2021 r. Natomiast w 2021 r. całkowita emisja gazów cieplarnianych w Polsce była o 15% mniejsza niż w 1990 r.

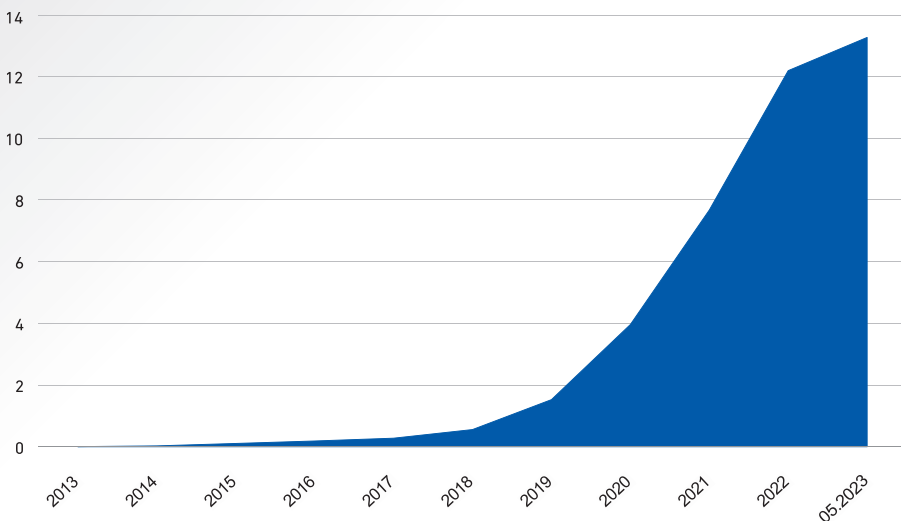
Wykres 48. Zmiana wartości emisji zweryfikowanych w systemie EU ETS w Polsce w latach 2021-2022

Uwaga: dane dla emisji obejmują instalacje stacjonarne objęte dyrektywą 2003/87/WE – energetykę i część przemysłu. Źródło: dane European Environment Agency.

Dzięki aktywnym działaniom rządu Prawa i Sprawiedliwości, takim jak program „Mój Prąd” czy „Czyste Powietrze”, zainicjowaliśmy bezprecedensowy wzrost liczby instalacji fotowoltaicznych. Moc zainstalowana w energetyce słonecznej w 2022 r. wzrosła o 59% r/r. Od stycznia do maja 2023 r. moc zainstalowana podskoczyła o dodatkowe 1,1 GW – do 13,2 GW.

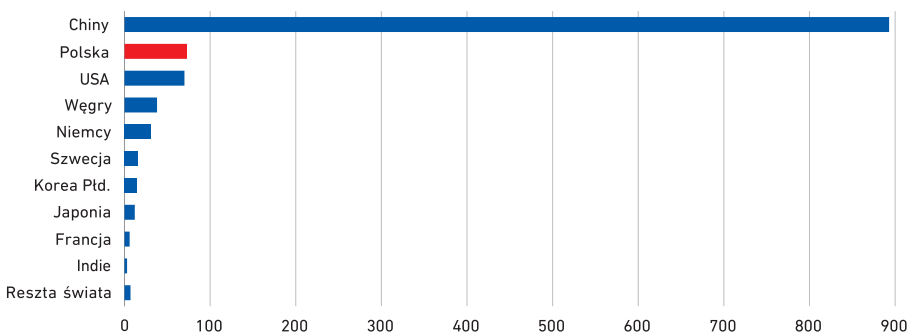
Wykres 49. Rozwój mocy zainstalowanych w energetyce słonecznej w Polsce od 2013 r. do maja 2023 r. (w GW)

Uwaga: dane za 2023 r. obejmują okres styczeń-maj 2023 r. Źródło: dane ARE.

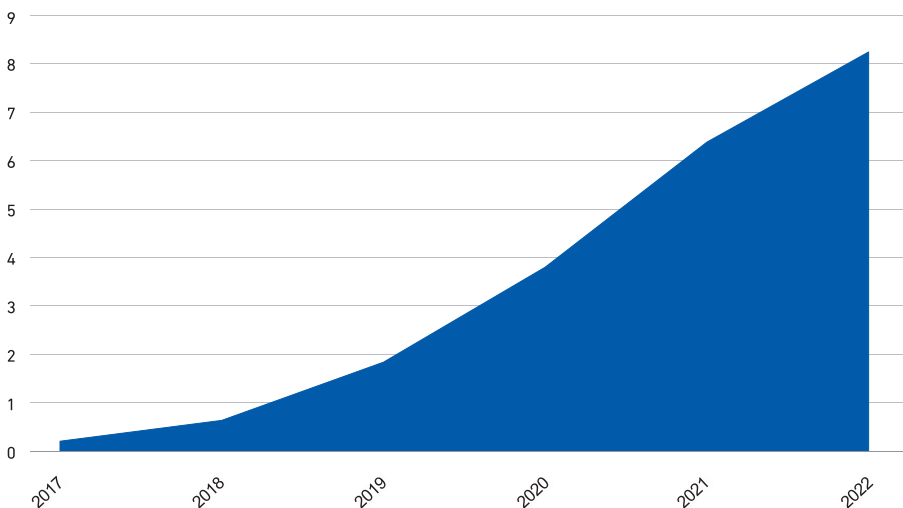
Chcemy, aby na niezbędnej transformacji energetycznej i klimatycznej skorzystała również polska gospodarka. Już dzisiaj uczestniczymy z wielkim sukcesem w „zielonej rewolucji” w sektorze elektromobilności. Polska jest jedną ze światowych potęg w produkcji i eksporcie baterii.

Wykres 50. Moc produkcyjna baterii w 2022 r. (w GWh)

Źródło: BloombergNEF.

Wykres 51. Wzrost wartości eksportu baterii litowo-jonowych w Polsce (w mld EUR)

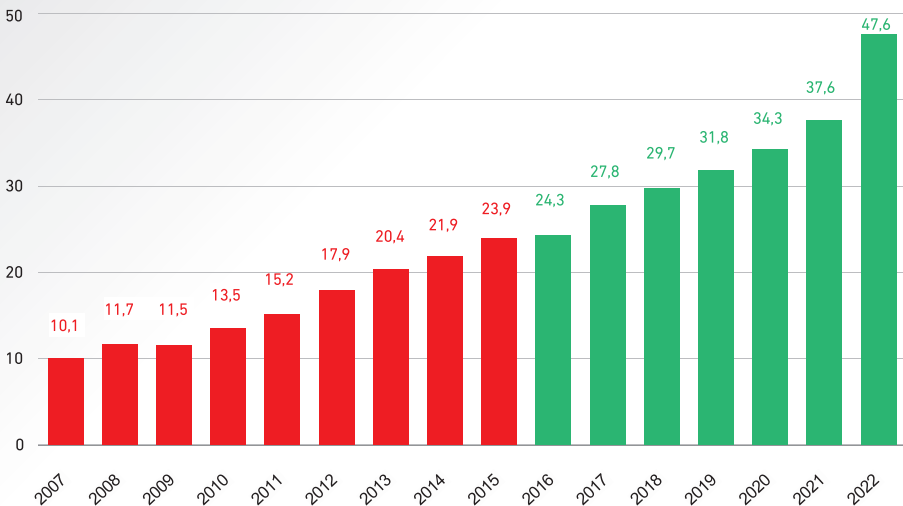
Źródło: dane GUS.

Rozwój wsi i rolnictwa

Rząd Prawa i Sprawiedliwości stara się szczególnie troszczyć o polską wieś i polskich rolników. Przez całą kadencję wprowadzaliśmy programy, które wspierały rozwój rolnictwa, np. zwiększaliśmy zwroty akcyzy za paliwa rolnicze. Inwestowaliśmy w rozwój polskiej wsi, a także wspieraliśmy lokalne wartości i tradycje, chociażby przeznaczając znaczące środki na wsparcie Kół Gospodyń Wiejskich czy na pomoc dla Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym też dla Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych.

Polskie produkty rolno-spożywcze są cenione na całym świecie, dlatego co roku wzrasta wartość ich eksportu.

Wykres 52. Polski eksport produktów rolno-spożywczych (w mld EUR)

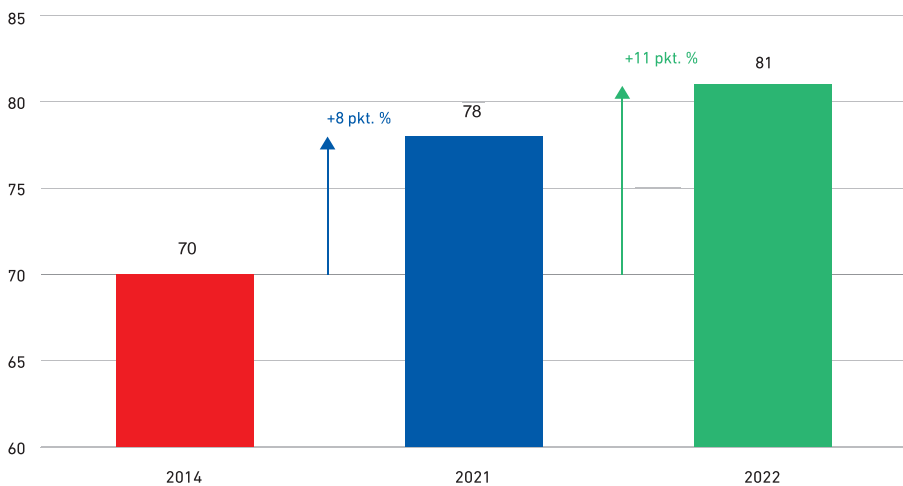

Źródło: KOWR wg danych Ministerstwa Finansów.

Ostatnie lata charakteryzuje również stopniowe zacieranie się różnic w poziomie dochodów między rodzinami żyjącymi na wsi i w mieście. W latach 2014–2022 różnica między dochodem rozporządzalnym w gospodarstwach domowych na wsi i w mieście spadła o 11 pkt proc.

Wykres 53. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę w gospodarstwach domowych na wsi w relacji do gospodarstw domowych w mieście (miasto = 100%)

Źródło: dane GUS.

Materiał wyborczy KW Prawo i Sprawiedliwość